

המועמד הגדול

בהתאסף

הכנה לימי אלול הבעל"ט
בהשתתפות מרגן ורבנן שליט"א
יום ה' ואתחנן י"ג אב

אסיפת גליונות

פרשת דברים חזון תשפ"ה

אסור לעיין בשעת התפילה וקריה"ת

החוברות מיועדות לבתי כנסת
על דעת התורמים

אין להוציא מבית הכנסת עד לאחר שבת

תוכן העניינים

חבריה

חברות הזוהר אתגנשו..... 3

אבני אפד

מורינו הרב רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל..... 7

היכל החת"ם סופר

במשנתו ותורתו של מרנא ורננא החת"ם סופר זיע"א..... 11

זעליחוב

לזכרו של האי צדיק הר"ק רבי אהרן מקאז'ניץ זי"ע..... 15

יסודי העולם

מרנן צדיקי הדור מייסדי החסידות אחר המלחמה..... 19

הוי זהיר במלאכתך

הגאון רבי משה אורי בלוי שליט"א..... 24

האר"י החי

פנינים מתורתו של המהר"א ל צינץ זי"ע ועכ"א..... 25

עמיקא וטמירא

מאורי הקדוש של כ"ק מרן אדמו"ר חזקן רבינו איתמר מנדבורנא זי"ע... 27

באמונתו יחיה

המשפיע הגאון הצדיק רבי משה וואלפסאן זי"ע ועכ"א..... 29

לודמיר

להפצת משנתו של הר"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע..... 33

אוצר תהילות ישראל

הגה"צ אב"ד תהילות ישראל זצוק"ל..... 35

מחשבת חיים

מרן הגאון הצדיק רבי משה חיים שמרלר זצ"ל אב"ד ציריך..... 37

אוצר הליכות

הרה"ג ר' אלטר אליהו מרמורשטיין שליט"א..... 39

משמחי לב

עניני הלכה..... 42

יערות הדבש

הגה"צ רבי משה פריש שליט"א..... 43

משיב נפש

הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א..... 45

מבי מדרשא

משולחנו של מרן הגאון הגדול רבי משה שאול קליין שליט"א..... 49

שיח שמי"ם

שיחת קודש של הגה"צ ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א..... 52

מרחקת חיים

הגאון הגדול רבי חיים אלעזר ווייס שליט"א גאב"ד ביתר..... 55

עמק הפרשה

הגאון הגדול רבי משה פרידמן שליט"א..... 57

פניני הרמב"ן

הגאון רבי ישראל מאיר קעניג אב"ד יאקא שליט"א..... 59

חמידא דאורייתא

הגאון רבי יעקב פרידמן שליט"א..... 61

היכל הוראה

הגאון הגדול גאב"ד היכל הוראה שליט"א..... 63

לב ההלכה

מפעל שונה להלכות..... 65

שיעורי הלכה

הרה"ג ר' מנחם מענדיל גייגר שליט"א..... 67

דורשי יחודך

הגה"ח רבי חיים ליברמן שליט"א..... 69

במשעולי החסידות

להבין ולהשכיל בדב"ק של תלמידי בעשטה"ק..... 71

פניני הכהן

המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א..... 74

דעהו

סטישין..... 75

ווארט לשבת קודש • מבית נתיבות דעת

הרה"ג ר' שמואל דוד גרוס שליט"א ביתר

"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" (בהפטרות).

הנה בגמרא (ב"ב י'). אמרו: גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה. - ובבית הלוי (פרשת בשלח) מבאר את כוחה המיוחד של מצות צדקה לקרב את הגאולה, יותר משאר המצוות, - כי הנה כשנתבונן במצבנו נראה שבעוונותינו הרבים הרי כמעט כל המצוות אין ביכולתנו לקיימן כדת בכל פרטיהן, כי הנה כגון במצות ציצית אין לנו תכלת, ובמצות שבת אשר שקולה כנגד כל המצוות גם בה יחסרו פרטים, כמו הקרבת קרבנות המוספים שלה, ועוד, שרבו המכשולים אשר מטרדות הזמן והדוחק קשה להיזהר בהם.

ורק מצוה אחת נשארה בידינו אשר לא חסר ממנה מאומה גם בגלות, והיא מצות הצדקה, שהרי אין לה קצבה כמה לתת, כי חיובו של כל אחד הוא לפי כוחו, ובזה יוצא ידי חובתו, כך שמיצוט הפרנסה ודוחק העתים אינו מונע קיום מצוה זו, ואדרבה יותר התחזקה מצוה זו מאשר בזמן הבית, כי אז לא היו עניים מצויים כל כך, מה שאין כן עתה הרי בפרטה אחת יכול להיות נפש, בנותנו זאת לעני חסר לחם, וזה מהשגחת הבורא וטובו עמנו, שמצוה זו תהיה מצויה עתה לקיימה כראוי, כדי שבזכותה נזכה להיגאל, כנאמר (כאן): "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה".

ליתר הרחבה: ספר 'נתיבות דעת'

ההרשמה בעיצומה

073.345.4251

נתיב
נתיבות דעת

ד"ר באהרן
חיים ציון - כפר חצון חיים

ברכת מזל טוב

לידידנו הרה"ח רבי משה מרדכי מנדלסון שליט"א
לרגל הולדת הבת למז"ט ובשעה טובה ומוצלחת
יעזור הש"ת שיראה רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח
וברכת מזל טוב מיוחדת
לאביו מורינו הגה"ח רבי יצחק דוב שליט"א
מעתיק השמועה ממרן הכהן זי"ע בגליון פניני הכהן
כעתירת מערכת אסיפת גליונות

גליון עמיקא
וטמירא ממרן
הרה"ק
רבי איתמר
מנדבורנא זי"ע
בעמוד 27

ע"פ ההלכה אסור לעיין בגליון בעת חזרת הש"ץ

שו"ע

וצריך אותו שיוצא בתפלת שליח ציבור לכון מזה שאומר שליח ציבור מראש ועד סוף ואינו מפסיק ואינו משיח.

ס"ק י"ז: ולכון - ע"כ יש לזהר מלומר תחנונים או ללמוד בעת חזרת הש"ץ ואפילו אם מכוונים לסוף הברכה לענות אמנן כראוי שלא תהיה אמנן יתומה כמו שיתבאר ג"כ לא יפה הם עושים שאם הלומדים יפנו ללמודם עמי הארץ ילמדו מהן שלא להאזין לש"ץ ויעסקו בשיחה בטלה ח"ו נמצאו מחטיאין את הרבים:

ס"ק י"ח: כאלו אין ט' וכו' - ע"כ יראה לכתחילה לכון לשמוע כל הברכה ולא סוף הברכה בלבד: מוקדם לרפואתו השלימה של מרן אדמו"ר רבי ישראל בן לאה אסתר שליט"א לרפואה שלימה

החברות מיועדות לבתי כנסת

על דעת התורמים - אין להוציא מהבית כנסת עד לאחר שבת
למענוניים - ניתן לשלם במחזור סימולי דרך נדרים פלוס קופה חסידיים הראשונים

מערכת אסיפת גליונות 0733-45-44-99
לפרסום בחוברת 0733-45-45-17

עימוד: מאורות - בית"ע 0548463972

הדפסה: קונטרול פי חירם 6 ירושלים 02-9971070

חבריה

רוממות וחי
דבקות אלוקות
מהיכלא דבי רבי שמעון

אתבנשו!

עדכוני וחידושי היכל אתבנשו

מסע יחודי למירון ופארברענגען 'איוית'ך' בעמוקה - ביום רביעי י"ב אב

כמיטב המסורת בנסיעות המיוחדות לאתרא קדישא מירון הנערצת מזמן לזמן לכלל חברי 'אתבנשו', שוקדים בימים אלו ב'אתבנשו' בהכנת נסיעה יחודית בתחילת ימי 'בין הזמנים', כשהפעם ניתן דגש מיוחד לבני הנעורים, בחורי החמד ואברכי המשי, עם תכנית חוויתית לרגל ימי בין הזמנים.

הנסיעה שהיתה מתוכננת מלכתחילה לערב ראש חודש אלול, מוקדמת במיוחד לתחילת 'בין

הזמנים', בכדי לאפשר לבחורים הקירים, חובשי ספסלי בית המדרש, לחוות נסיעה רוממה, כנהוג ב'אתבנשו'.

בתכנית: יציאה בהסעות מרוכזות מכל ערי הארץ ביום רביעי י"ב אב אחה"צ לעבר אתרא קדישא מירון, לתפילה על הציון הקדוש. ומשם לעמוקה, על יד ציון התנא יונתן בן עוזיאל, שם ייערך מעמד מלא הוד 'איוית'ך' - עם תכנית יחודית בראשות אחד מגדולי המשיעיים, בליווי מיטב בעלי המנגנים, מקהלת מלכות והזמר 'אהרלה סמט. בעיצומו ייערך מעמד סיום הזוהר הקדוש הנלמד על ידי מעל רבתי חברי 'אתבנשו'.

ההרשמה בעיצומה עד יום שני י"ב אב בשעה 7 בערב, בקו 'אתבנשו' שלוחה 6, מספר המקומות מוגבל!

מחיר מסובסד לחברי אתבנשו בסך 10 ש"ח בלבד, ולבני החברים ארה"ק 50 ש"ח בלבד, ולמי שאינו חבר ב'אתבנשו' מחיר מלא 120 ש"ח.

עשרות מוקדים חדשים של חוברות הזוה"ק!

לרגל גל ההצטרפות האדיר בל"ג בעומר, הוקמו בחודש האחרון עשרות מוקדי חוברות נוספים, בעשרות נקודות ברחבי ארה"ק, חוברות אלו מיועדות למצטרפים חדשים עד שמגיע אליהם ערכת הלימוד בדואר, או למי שהתעכב הגעת הדואר אליו לאחר ראש חודש.

במקרה הצורך, ניתן לפנות אל משרדנו, ולהתעניין בנקודה הקרובה אל ביתכם.

להקמת מוקד בבית מדרשך,
פנה לרכז הראשי: 058-3288054

לסדר הלימוד האישי שלך <
לתבורות, פריטים ועדכוני:

קו אתבנשו
03.30.66666
חדש! מענה אנשי לכל ענייניך!

שלושה ב' בין השעות 10:00-7:00 בערב

הדרך אל האור

החשי, חותר חתירה וממס את המחיצות. ומגיע אל פנימיות הנשמה, אל נקודת האור והאמת שבקרבך. מאיר אותה ומאיר באמצעותה את כל יישותו של האדם.

כך, יפקון מן גלותא, צעד אחר צעד. לא רק לגאולה גשמית מייחלים וכוספים אנו. כי אם ל'ומלאה' הארץ דעה את ד', ל'ונראה' עין בעין בשוב ד' ציון. ספר הזוהר מאיר לנו את העיניים האלה, מסלק את החושך האופף אותנו, מעט מן האור שדוחה הרבה מאד מן החושך.

כמון מנהרה ארוכה מארץ מידה וחשוכה כהתהם אפל, שאדם מושוטט, עייף ויגע נקלע אליה. מגיש ההלך התועה את דרכו ומתעתע אנה ואנה, ימין ושמאל, מסתבך בסבך עבותות מחילתיה הצרות והאפלות וכמעט שחישבר. ופתע פתאום מבליחה ומבצבצת אלומת אור בקצה קצה, באחת - מתפלסת לו הדרך והמסילה. באחת, נרגעים חושי המדוכאים. באחת, מתרומם מצב-רוחו הירוד.

יתכן שארוכה היא עדיין דרכו להחליץ, יתכן שעליו לצעוד עוד כבדת דרך. אך רגליו בפתע פתאום הופכות קלות, מתרוממת אפילו, שכן, ברורה ונהירה לו דרכו. לא עוד תועה, לא עוד תוהה, לא עוד טועה. יילך לכיוון האור, ויטב לו.

ככה ממש על דרך משל, ספר הזוהר, כשזמן, זוהר בפתח בחייו הגלותיים של האדם. יתכן שעוד איננו נגאל, אך את הדרך לגאולה קיבל, את המפתח בידו. הוא יודע, הוא הלך לכיוון האור.

בספרא דא יילך, ויפקון, בסוף ימצא את דרכו חוצה.

ארוכה היא הגלות, ארוכה מדי. יהודים, לא יכלו להחזיק מעמד שנים כה רבות, ללא גילוי פנימיות הנשמה, וזה, ספר הזוהר, ניתן דווקא לשם כך. כדי לשרוד באמצעותו את הגלות. כדי שהנשמה היהודית יכולה-תוכל לה.

יהי רצון שזנכה כולנו לעסוק בלימוד הזוהר, לחיות את הזוהר, להאיר את ימינו, ובמהרה נזכה להתגלות האמיתית, של 'תא חז', של הגילוי הגדול של 'אתה' הראית לדעת', בגאולה השלמה והאמיתית במהרה ידין, אכ"ר.

ידידיכם
בערל פריעד

דווקא בימים אלה, ימים שבהם כל איש ישראל מגביר בקרבו את אש הכיסופין והגעגועים לימי הזוהר, לימי ההתגלות האלוקות בהיות בית אלקינו על מכונן, ימים שבהם מעלה כל אחד על לבבו את סאת היגון והיסורים אשר היתה לנו כעם זה אלפיים שנה, שבהם על צווארנו נדרפנו, ימים שכל אחד יושב בהם מכונס בעצמו באבל נוקב וחודר לבבות על הגאולה שמתמהמהת והולכת.

ודווקא בימים אלה, מתגלה ביתר שאת וביתר עז, יפעתה של הנשמה האלוקית, המקבלת ביטוי עז בתוככי דפי ספר הזוהר הקדוש, היותנו כעם לאחר שנים כה רבות, שבכולן, בכל זאת שמך לא שכחנו, ככולם, ערדנו ניצבים אנו, חיים, קיימים וכוספים, שיש תקווה לאחריהם. שלא נאבדנו בין העמים.

"בספרא דא יפקון מן גלותא ברחמים", יודע כל אחד ושגור על לשון כל אחד. הבה ונתבונן קמעה. למהותה של הבטחה זו, לפנימיותו ולעמקו של דיבור זה, וכי מעין סגולה היא זו?

**ספר הזוהר,
בשמו, זוהר
בפתח בחייו
הגלותיים של
האדם. יתכן
שעוד איננו נגאל,
אך את הדרך
לגאולה קיבל,
המפתח בידו.**

והאמת היא, שאין זו סגולה, אלא מהות. אם אמנם כל דיבור ודיבור בספרא קדישא דא, כל מימרא, וכל תיבה שצבר עלינו מפי קודש הקדשים התנא האלקי רשב"י, שמימי הוא אולקו. וסגולתו רב לזינוך הנשמה, וכמותם - דיבור קדוש זה. אך בו, יתרה מכך, יש לימוד והבנה מעמיקה.

ספר הזוהר הקדוש, סולל לנו את הדרך אל הגאולה השלמה, הוא זה אשר מפסל את הדרך. הוא מסביר לנו מהי גלות, ומכך - מהי גאולה.

אלפיים שנה אנו בגלות. גלות קשה ומרה, שכל דור דור עומדים עלינו לכלותינו בצרות יגון ואנחה אשר תכפו עברו עלינו. אך לצד כל אותם צרות פיזיות, דם ישראל שנשפך כמים, גירושים ועינויים ועליות על המוקד לאלפים ולרבי רבבות קדושים וטהורים. הקשה שבכולן, היא גלות הדעת. הסתר הפנים, הריחוק הפנימי מהדבקות האלקית, תחושת ההתרחקות, החומה של ברזל המפסקת בין ישראל לאביון שבשמים, היא-היא הגלות האמיתית.

וספר הזוהר, זוהר ומאיר את אותו אופל מתמשך. חודר את מעטה ומעבה הסתר הפנים והחומות

פתח ואמר

**הקשר האמיתי
של רבינו האריז"ל
עם תורת הרשב"י**

3

הגה"ח רבי יחיאל יהושע שיינפלד שליט"א

**נשארנו בלי
נשמה!**

2

נשיארנו בלי נשימה!

זה הכל תוצאה מכך שאתם לא רוצים אותי, אתם רק רוצים פרנסה ולכלכלה ולישב בנחת כאן בעולם הזה ולרחף במדרגות רוחניות ולהתעלות בתורה, אבל האם מישוהו רוצה אותי, כמו שאני, ומה איפוא אעשה לכם?

אבל כאשר יעלה מיישראל תשוקה גדולה וכיסופין עצומים: רבונו של עולם, רצונינו לראות את מלכינו! אנו רוצים את בית המקדש לא משום שרוצים שיתבטלו מעלינו הגזירות והתלאות, אלא משום שאנו רוצים להתענג על הארת פניך ולהתדבק בגילויים העצומים שהאירו שם, אזי מיד הקב"ה מתעורר ממקומו להתגלות ולהיראות אלינו.

על כן יש לכל הפחות בימים אלו של חודש אב, כאשר יושבים ומבכים את שריפת בית אלקינו, לעורר בנו רצון עז ותשוקה עצומה לראות את מלכות בית ה' בתפארתה, את מלך המשיח מכונן את מלכות בית דוד, ואת בית המקדש על תילו בנוי, כי הכל תלוי ברצונות שלנו, אבל צריך שיהא רצון אמיתי הנובע מתוך הכרת החסרון והחלל הגדול על כבוד מלכות שמים המוטלת בבזיון, על ביאת מחרפי א-ל בתוך משכן חצריה, ועל שורש הכל - על אבינו שבשמים שעלה ונתעלה אל היכלו העליון ואנו משתוקקים לראותו שוב בתוך היכלו הקדוש כאן למטה בתוכינו.

זוהר המעשה:

שורש וסיבת כל הצרות והעינייים של שנות הגלות הם - כי הסתלקה מאתנו השבינה הקדושה. ועל כך עלינו לבכות ולקונן, ולא על הצרות והתלאות, שהם רק התוצאה מכך.

עלינו לשאוף ולהשתוקק להתגלות כבוד שמים שתצמח בגאולה השלימה במהרה.

כך מסיק את מסקנתו: אדם זה אינו עונה לקוראיו משום שאינו יכול לראות.

אחריו מגיע 'מומחה' נוסף, בודק את אזנו ומבחין שהאיש אינו מסוגל לשמוע ומוצא סיבה נוסף מדוע אין האיש מתייחס למה שאומרים לו.

מגיע מישוהו נוסף, בודק את הפה ומבחין שהאיש אינו מסוגל לדבר ועל כן אינו מדבר עימהם. כל אחד נותן סיבה אחרת מדוע אין האיש מוכן להגיב ולענות לסובביו.

ויהי כאשר ראו הסובבים שאדם זה סובל מדברים רבים כ"כ, מיהרו והחישו רופא למקום. ההוא מישש מיד את דופקו ופנה אליהם: האיש הזה אינו חי! אין לו נשימה! מובן מאליו שאינו יכול לשמוע ולא לדבר ולא לראות ולא להריח, אבל כל הסיבות הללו נעוצים בשורש אחד - הוא אינו חי כלל!

על דרך זה, חורבן בית המקדש אינו רק חורבן של עצים ואבנים, ולא רק רדיפות ועינויים בזמן הגלות, אלא יש כאן שורש אחד: הקב"ה עצב אותנו! נשארנו כמעט בלי נשימה, אין לנו השגות ולא דביקות ולא גילויים ולא תענוג, אלא מעט מזעיר ממש. כל שאר צרות הכלל והפרט - הם רק תוצאות של הסיבה השורשית שעזב ה' את הארץ ואמר 'אשובה אל מקומי' (הושע ה, טו), ועל כך בוכה השכינה - 'כי איננו' - על שהמלך איננו, וכל חיותה ואורה הסתלקה מאיתנו.

וכאשר אנו מתלוננים להקב"ה על הצרות ועל התלאות ועל הרדיפות שיש לנו בזמן הגלות, כביכול אומר לנו הקב"ה: בני אהובי,

אנו מצטערים בימים אלו על דברים רבים שחסרים לנו בעקבות החורבן, אלא שכל אלו הם תופעות לוואי של האובדן הגדול בהעדרו של המלך העליון שעזב אותנו, כפי שרואים במאמר הזוהר הקדוש שלפנינו (ויקרא כ:).

'קול ברמה נשמע נהי בבי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה', דלא קבלה מנייהו תנחומים. 'פי איננו' בגין דמלכא מדישא יהוה סליק לעילא לעילא, ודלא אשתכח בגויה, הדא הוא דכתיב 'פי איננו', ודלא כתיב 'פי איננו'.

תרגום: 'קול ברמה נשמע נהי בבי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה', דלא קבלה מהם תנחומים. 'פי איננו' משום שהמלך הקדוש היה עולה למעלה למעלה ולא נמצא בתוכה. זהו שכתוב 'פי איננו', ודלא כתיב 'פי איננו'.

משל למה הדבר דומה:

לאדם שנפל והתמוטט ברחוב העיר, אנשים קוראים לו והוא אינו מתייחס אליהם כלל.

מגיע 'חכם' אחד, בודק את עיניו ומבחין שהאיש אינו מסוגל לראות כלום, לאור

1. וכן מצינו בכתבי הגר"א (ליקוטים בסוף ספד"צ ליקוט ט): כי מעת שחרב הבית יצאה רוחינו עטרת ראשינו ונשארו רק אנחנו, הוא גוף שלה בלא נפש. ויצאה לחוץ לארץ הוא הקבר ורימה מסובבת עלינו ואין בידינו להציל הן הענ"ם האוכלים בשרינו, ומכל מקום היו חבורות וישיבות עד שנתקב הבשר והעצמות נפזרו פיזור אחר פיזור. ומכל מקום היו עדיין העצמות קיימות שהן התלמידי חכמים שבישראל מעמידים הגוף עד שנתקבו העצמות, ולא נשאר אלא תרדום רקב מאתנו ונעשה עפר, שחה לעפר נפשנו, ואנחנו מקוים עתה לתחיית המתים התנערי מעפר קומי כו' ויערה רוח ממרומם עלינו.

על דרך זה כתב הרמ"ד וואלי תלמיד הרמח"ל בפירושו **שמים חדשים** (זכריה יב, י): יש לכל דבר שבעולם גופו ונשמתו בלי ספק, ונשמתו של כל דבר ודבר היא שמקיימת את גופו, כמו שהוא ממש בנשמתו וגופו של אדם. ולפי זה קל להבין בנדון דידן שירושלים של מטה היא הגוף החומרי של בחינת ירושלים, וירושלים של מעלה היא הנשמה שלה ממש. וכשם שמיתתו של אדם אינה אלא סילוק נשמתו מגופו, כך חורבן ירושלים של מטה לא היה כי אם סילוק ירושלים של מעלה ואז שלטו האויבים ונתאחזו בגופה של ירושלים שהוא כמו הטומאה שמתאחזת בגוף אחרי מותו. עכ"ד.

הקשר האמין של רבינו האריז"ל עם תורת הרשב"י –
לרגל היולולא קדישא של האריז"ל ה' אב

פרגת ואמר

הוא כמו הדר בחוץ לארץ, ודומה כמי שאין לו אלוה, אחר שהתאווה גובר והיצר מסית ומביא ספק באמונה, ויש לזה ראיות רבות. אבל המשים נפשו בכפו ועוסק בחכמה בלימודי האריז"ל ובזוהר להבין, נתברר בלב כל חכם לב השגת החכמה ויראת שמים הרוממות בדרך צח וצלול ואמת, ולא ישאר לו שום ספק בדרכי ה' המפלאות פלאות, וידע בודאי יחודי שמותיו, ויעמוד על עיקרי עניני אלקות אלה"י ישראל, ולא ישאר לו שום ספק וקושיא כלל, הרחמן ברוך הוא יזכנו לעבדו באמת'.

פעמים.
עוד העיד מהרח"ו נפלאות בשער הגלגלים (מט:):
'אמר לי רבינו האריז"ל, כי לסיבה שהייתי בגלגול אחד מן הקודמים בלתי מאמין בחכמת ספר הזוהר, שצריך עתה שאעסוק תמיד בכל יכולתי בחכמת ספר הזוהר, וזשה הוא העיקר הגדול שאני צריך לעשות עתה בגלגול זה'.
ונסיים בדבריו הנפלאים של ספה"ק "סור מרע ועשה טוב" (אות קלח):
'תאמין לי אחי מי שאינו לומד זאת החכמה

כתב בספר 'ויקהל משה' להמקובל ר' משה גראף מבראג (נדפס בשנת תק"א):

'האריז"ל ה' ענינו בשנת של"ה באלף הששי על ידי נשמה וכו' הוא נשמת מורינו ורבינו האריז"ל ה"ה אור שבעת הימים, ובידו נתן המאציל העליון רשות לפתוח המקורות והצינורות העליונים ברזי דאורייתא, ואמר לנו בפירוש שהנסתרות בזמן הזה הם כמו הנגלות. והא"כ משנת ש"ץ ואילך מחוייבים אנו לתקן כל אחד ואחד נפשו רוחו ונשמתו אותו ואת כל העולם כולו וכו', ובהתעסקות דברי הזוהר ותיקוני הזוהר על פי דברי מורינו

ורבינו האריז"ל זלה"ה, אשר שלחו אלקים לפנינו להאיר לנו מתוך החושך ואפילה, בפרט בעקבתא דמשיחא אשר חוצצא יסג'.

העד העיד תלמידו המובהק ומעתיק שמועתו של רבינו האריז"ל, ה"ה הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (שער רוח הקודש דף ד ע"ב):

'ובענין השגתו [של האריז"ל] אמר לי, כי בתחלת ימי השגתו היה טורח לפעמים שבוע אחד על מאמר אחד מן הזוהר כדי להבין אותו, ולא היו אומרים לו פירוש, דא"כ נמצא שלא היתה התורה ההיא שלו, וצריך שהוא יחדש בשכלו מעצמו בתורה מה שקבלה נפשו בחלקה בהר סיני כנודע, ולכן כאשר היה טורח אז היו אומרים לו בענין פלוני ובמאמר פלוני עיינת ועמדת על האמת, אבל עדיין צריך קצת עומק יותר. ולפעמים היו אומרים לו טעית בענין פלוני בכולו או במקצתו, והיה חוזר ומענין עד שהיה עומד על האמת'.

ועוד כתב שם (להלן ט): 'אמר לי מורי ז"ל, כששאלתי לו איך זכה לכל החכמה הזאת, והשיב לי שטרח במאד מאד בחכמה זאת. ואמרת לי כי גם הרמ"ק ז"ל וגם אני חיים טרחתו במאד מאד בחכמה זאת, ואמר לי שהאמת הוא שטרחנו מאד מאד יותר משאר אנשי דורינו, אבל לא עשינו כמוהו, כי כמה לילות היה נשאר בלתי שינה על מאמר אחד של ספר הזוהר, ולפעמים ששה לילות של ימי החול שבשבוע היה מתבודד ויושב על עיון מאמר אחד בזוהר בלבד, ולא היה יסן כל הלילות ההם רוב

מסע ייחודי מלהיב ו'פארברענגען' בין עצי היער

לחברי 'אתקנשו' ובניהם היקרים בחורי הישיבות הקד'
יחד עם אחד מגדולי משפיעי דורנו

ב ת כ נ י ת

יעל שדי
מקהלת 'מלכות' ואהרלה סמט!
בתבנית אמנותית מדליקה!

אויטיף
לעכטיגען שארבענגען
בין עצי היער

עמוקה
ציון רבי יונתן
בן עזריאל

הר מירון
ציטא קדישא
דדשבי

לפני ה': מעמד סיום הזוה"ק בריקודי עוז לכבוד התנא האלוקי

מסע גדוש רגש ושמחה, שעות שלא יישכחו לעד!

תפילת רבים במירון: 21:00 למשך כשעה
סיום הפארברענגען: 01:30 בלילה (משוער)
מאכל ומשתה בשפע כדת!

יום רביעי פ' ואתחנן, י"ב מנ"א
יציאה מכל הערים משוער בשעה 18:00 לפנות ערב
[יש להתייער בשעת היציאה המדויקת מכל עיר בשלוחה 8 במתנה שלפני הנסיעה]

לחברי 'אתקנשו' מחיר מסובסד ברובו! 10 ש"ח בלבד | 50 ש"ח לבני החברים | למי שאינם ב'אתקנשו' מחיר מלא 120 ש"ח

האחריות על ההורים בלבד!

ההרשמה פתוחה עד יום שני י' באב,
בשעה 19:00 בערב בלבד!

לחיים של רוממות ודבקות אלוקית!

מס
התקומות
הנביל

הירשמו עכשיו ב'קו אתקנשו':

03.30.66666

שלוחה 6-רישום אוטומטי

הרה"ג ר' ישראל מאיר גומבו שליט"א
ראש כולל חצות בציון דוד המלך ע"ה

ראיון

לחצטרף ל'אתכנשו', ותוך שבועות ספורים כי השלושה התאסרו למזל טוב! ורגלים לדבר כי ישועתם באה בזכות הזה"ק.

לסיום מחובתי להביא בזה מדברי מו"ר הגה"צ רי"מ מורגנשטרן שליט"א מ'תורות חכם' שהגני זוכה להעלות ד"ת מדי שבוע עלי גליון, שהפליג מאד בשבחה של 'אתכנשו', ואלו דבריו:

ראשית כל - החבר בחבורת 'אתכנשו', בנוסף לזכות שנחשב לו כאילו סיים את כל הזה"ק מדי חודש, יש לו זכות של 'מזכה הרבים', שהרי בזכותו זכו 37 יהודים נוספים ללמוד את כל הזה"ק כולו. ואם לומד בהבנה, אזי בשמים נחשב כאילו לימד שיעור עיון בזה"ק לפני 37 חברים מקשיבים.

עוד אמר שכחו של הזה"ק שהוא בבחי' 'תא חזי', הוא הכח המיוחד להכניע היצ"ר שבדור האחרון של ראיות אסורות בכלים הטמאים ה", בבחי' 'זה לעומת זה עשה אלקים'.

אולם נקודה נוספת הדגיש ביותר, כי ההתאגדות בחבורה ללימוד הזה"ק הרי הוא התיקון המובחר לקירוב הגאולה. שהרי כל החורבן נגרם בעטיה של שנאת חנם, והתיקון לכך הוא אחדות ואהבת חנם. והתאגדותם של יהודים מכל החוגים והעדות לכנישתא חדא', ובמיוחד ללימוד הזה"ק המגלה את פנימיותו של בר ישראל, ששם רואים שאין כל הבדלים ומחיצות ביניהם, וממילא הכל יהיו מוכשרים ועומדים לביאת משיח וצדקו במהרה בימינו אמן.

בל"ג, להשתדל לקחת עמי בדרך קבע באמתחתני את חוברת הזה"ק של 'אתכנשו' ללמוד בה בכל מיני אירועים כחתונות ושמחות ובהמתנות שונות, ומטבע הדברים הרי הרבה בנ"א שרואים את החוברת מתעניינים בה, ואז מזדרז אני להציע למתעניין להצטרף ומסייע לו לבצע זאת תיכף הלכה למעשה.

כך גם בכל התכנסות שהגני משתתף בה ומכבדים אותי לדבר, הגני מעלה ענין זה, ומדברנן את הנוכחים להצטרף, ועובר בין הקהל לבצע את הירשום הלכה למעשה. הבוקר למשל, התקיימה סעודה בכולנו בקבר דוד המלך, נשאתי שם דברים על 'אתכנשו', ועשרה אנשים הצטרפו על אתר! ואם תשאלוני מדוע דוקא עשרה? התשובה היא, כי כל השאר הנוכחים, כבר רשומים מלפני כן...

ואני חייב לציין נקודה חשובה ומעניינת מאד, כי הרבה מאלו שצירפתי, אמרו לי כל אחד בסגנונו, שכבר מזמן רצו לקבוע לימוד בזה"ק, אלא הואיל ולא היתה להם קביעות מסודרת, לא החזיק הדבר מעמד, ועכשיו זכו לכך. משמעות הדברים היא, שכמעט אין צורך לשכנע אנשים, כי כמעט כל בר ישראל חפץ ומעוניין ללמוד זזה"ק, צריך רק להגיש לו את הלימוד ולעוררו במילים ספורות על גודל החשיבות.

ש. אך בכל זאת יש לאנשים מספיק סיבות ואמתלאות צודקות מדוע לא להצטרף, מה יש להשיב להם?

ת. על כל טענה - יש תשובה! אם הלה טוען שחושש לקבל על עצמו, אני אומר לו שאינו מחויב להתחייב מעתה ועד עולם. ניסה חודש אחד, אם יצליח, מה טוב, כמובן ימשיך חודש נוסף. ואם לא, גם לא נורא, ידעך על כך בסוף החודש לצעירי המשרד.

ואם הוא טוען שיש לו כבר סדר לימוד בזה"ק, אני משמיע לו את גודל המעלה שיש ללמוד דייקא בחבורה, על פי דברי ה"שדי חמד" (מערכת המ"ם, כלל קצח) שכתב: 'ומצוה שעושין אותה הרבה בני אדם בשותפות, כל אחד נוטל שכר כאילו עשה כולה לבד', וכן מובא בספרי ה"חפץ חיים". הרי שבמקום ללמוד ביחיד, הוא יכול לזכות באותו לימוד עצמו, עם זכויות כפולות של עוד 37 חברים, ויחשב לו כאילו למד בכל חודש את כל הזה"ק!

יש באמתחתני גם סיפור על יהודי שניגש לפני פוסק הדור מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, וניסה להפריך את פסק ה"שדי חמד" וה"חפץ חיים" הנ"ל בטענה מסוימת לשיטתו. נענה אליו הגרש"ז: יש לך קושיא? נאה ויאה. אולם אני מאמין כי צ"ק שחונמים עליו ה"שדי חמד" וה"חפץ חיים" מכבדים אותם בשמים! ומדוע לוותר על צ"ק שכזה?

וכאן אספר על סיפור ישועה פלא, שראוי לפרסמו:

בבית מדרשו היו שלושה בחורים מבוגרים, בשנות העשרים הגבוהות. הצעתי להם לפני כחודשיים

ש. שלום וברכה הרב גומבו, סדר יומכם עם מוסו ב"ה בסדרי לימוד בנגלות ופנימיות התורה, ספרו לנו איך התחיל הקשר שלכם עם לימוד הזה"ק?

ת. ההתעוררות הראשונה שלי ללימוד הזה"ק היתה בתקופת הקורונה, אז הודמנו לידי מכתב עליו היה חתום אחד מצדיקי הדור שליט"א, שם כתב כי העולם כולו כבר ערוך ומוכן לגאולה, ומה שמעכב עדיין את ביאת הגאולה הוא רק ענין ההתחזקות בלימוד הזה"ק.

זכורני שדברים אלו הפליאו אותי במאד, הרי עניני ראוות שאר דברים הצריכים תיקון בדורנו, כחזיון האחדות או התנודות מכלי הטומאה רח"ל ועוד, אך מכיון שגברא רבה חתם על כך, התעוררתי מכך מאד לקבוע לימוד בזה"ק.

לאחר מכן כאשר התפרסם סדר הלימוד של 'אתכנשו', התלהבתי מאד מרעיון החבורות, והצטרפתי מיד ב"ה. ואז ראיתי בעלון שהוצאתם, ציטוט דברי השל"ה הק', שכשם שיציאת מצרים היתה תלויה בשתי מצוות של דם פסח ומילה, כך גאולה העתידה תלויה בהתפשטות לימוד הזה"ק - אמרתי לנפשי, הנה מצאנו סימוכין מובהקים לכך, שהרי גם ביציאת מצרים היו בני" משוקעים במ"ט שערי טומאה והיה להם הרבה מה לתקן, עכ"ל נדרש מהם לקיים שתי מצוות אלו ובכך נגאלו. כך גם אנן, למרות שיש לנו הרבה מה לתקן, אך הגאולה תלויה רק בדבר זה. ואחד מההסברים לכך הוא, שלימוד פנימיות התורה מגלה את פנימיות נשמת האדם שרצונה האמיתית לעשות רצון ה', וממילא מתגלה עליו גם מלעילא אהבת השי"ת הפנימית אליו, ועי"ז מתעורר עת רצון לגאולה ברחמים בדיקא, כהבטחת רשב"י המפורשת על כך ואז יבוא המשיח, ותמלא הארץ דעה את ה', ויתוקן כל הדרוש תיקון.

ש. הנונו נוכחים לראות כי אינכם שוקטים במצורף עוד ועוד חברים ל'אתכנשו', לא רק בלמיטות לל"ג בעומר אלא בכל השנה כולה, מה מניע אתכם לכך?

ת. אוהו! כמה וכמה סיבות לכך, אולם הדחף המרכזי הוא, הואיל וכתוב בזה"ק (ח"ג קנג): 'המשכילים יהיו כזה הרקיע אלן אינון דקא משתדלן בזוהר דא דאקרי ספר הזוהר, דאיהו כתיבת נח' - היינו שהזוהר הקדוש מציל אותנו כתיבת נח ממי המבול! כשאני מעלה דברים אלו במחשבותי, שספר הזוהר הקדוש הוא ה'תיבת נח' המצלת אותנו מהמבול שהוצף את עולמנו, זה ממלא אותי בשליחות קודש להציל עוד ועוד אנשים מהמבול, שהרי נצטינו לא תנעמוז על דם נרנ', ואיכנה נוכל להשאיר מישוה מחוץ לתיבה?

ש. ובכל זאת, איך הגעתם לצרף כל כך הרבה אנשים?

ת. לאור מה שאמרתי תחילה, קיבלתי על עצמי

אתבנשו חבריא לבי דבי שמעו!

לקבלת חיי רימומור ודבקות אלוקית
לפרישים ולהצטרפות

קו אתבנשו: 03.30.6666

אנו פחביביותא תלייא מלכתא

(יוד"ס ח"צ סכת)

שלוחת החיזוקים של חברי 'אתכנשו'

זארה גארה ופאמאח

בס"ד חקמה שלוחה פעילה לחברים,
בשלוחה 7 מהתפריט הראשי,
להשמעת טקעי חיזוק וא סיפורי ישועה מיוחדים
שנציתם מכם לימוד הזה"ק.

חבר יקר! אם יש לך חיזוק מסוים,
אל תנמע טוב מחברין!
גם אם זה נראה לך משהו פשוט וחסר ערך,
זה יכול מאד מאד לחזק אחרים!

שואל ומשיב:

ש"ת שבועי מיוחד עם הגה"ח
רבי יחיאל יהושע שוימלד שליט"א
בשאלה מעניינת שתסמיני את המח את הלב ותבא לדיון
פורה בין חברים, עם סיכום ומסקנת הדברים מפי המשפיע.
שמעו ותחי' נכשכם!

שאלת השבוע - פרשת דברים:

האם יש משמעות פנימית לימי' בין הזמנים?

מחד גיסא, השל"ה הקדוש מזכיר ואומר: 'היה נעקר
ועשרה מן העולם השם של ב'ין הזמנים'. מאידך גיסא,
ראינו לרבים מדו"י ששני מקום בימים אלו ויצאו
למנוחה, גם במרבית הכלי הישיבות והכוללים אין
מתקיימים סדרי לימוד כסדרן, איך אפשר אם כן לשפוך
אור על תקופה זו?

מסקוד ישראל יחלסון רבינו ישראל בעל שם
ותלמידיו ז"ע ועב"א כפי ששואב מבארם והשקה
את בני ישראל רבות בשנים מורינו הרב
רבי אליעזר דוד פרידמאן זללה"ה זיע"א
רב ביהמ"ד דהסידי בעלזא בלאגראן

אבני אפד

פרשת דברים תשפ"ה

לנו באומרו 'לכל בני ישראל', ובחורתינו הקדושה אינו מיותר
אפילו נקודה קטנה.

ונראה על דרך ה"ל, דהנה לא כל הרואה ליטול את השם יצא
ויטול לאמור לי נאה להוכיח את ישראל, כי לזה נריך
יראת שמים והתבוננות גדול. ואינו צנמצא איש אשר היכולת צדו
להוכיח את ישראל - כי אם יחיד סגולה. ואיש אשר צא להוכיח
אוחס בדברי מוסר, נריך להתחזק בשני מידות אלו; האחד -
שלא לציב לשום איש מהשומעים, כמו שראיתי מנדיקים שהיו
מספרים איזה מעשה שלפי הנראה היו הדברים שיחת חולין
ממש, וכל אחד ואחד לקח לעצמו מזה המעשה מוסר גדול.
ואפילו היו שומעים מאה אנשים או יותר - היה נראה לכל אחד
ואחד שצמצלו דיבר הנדיק דברים אלו. מחמת שכל אחד ואחד
היה מוצא בדברי נדיק מוסר - השכל לעניו, נמצא שלא היה
מציב לשום צריה כלל - שלא ידע שום אחד למי המוכיח
מוכיח*. והמדה השנית - שנריך המוכיח להמליך עבור ישראל
לפני הצורא ברוך הוא כשמוכיח אותם; ואיש אשר הוא מוכיח
על אופן זה - לו נאה להוכיח את ישראל. וממי למידין זאת -

ספה"ק מאור ושמש - הרה"ק רבי
קלונימוס קלמן עפשטיין זי"ע

או יאמר, אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל
בעבר החדן במדבר בערב מול סוף בין פארן ובין
תפל ולבן וחרצת ודי זהב. פירש רש"י ז"ל: לפי שהן דברי
מוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום - לפיכך
סמס את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל.

לבאורה קשה, שדברים אלו היה משה רבינו מרמז 'צערצה'
- שצביל מה שהכעיסו צערצה, 'מול סוף' -
שהכעיסו ציס סוף, ומה שחפלו על המן ידי זהב - שעשו את
העגל, והלא משה דיבר כאן עם צאי הארץ והם לא חטאו כלל
בדברים אלו שזהם לא היה איש ממתי מדבר, רק כולם עמדו
לחיים וכשחטאו אצותיהם עדיין הם לא היו בני עשרים שנה.
ועוד יש לדקדק, כיון שצא לזכור ברמז המקומות היה לו לזכור
כסדר, ולמה כתב ידי זהב? באחרונה, שזו המעשה היה קודם
'צערצה'. ועוד קשה, שהמציא 'אל' הוא לכאורה מיותר והיה די

כתפת האפד

כך היה רגיל הגה"ק רבי שמעון סופר ז"ע אב"ד קראקא להעיד על
אביו הגדול די הייליגע 'חתם סופר', שכן ראו אצלו, שאף שלעצמו היה
בקי בדרכי הסוד וכתבי קודש של האר"ל, עם כל זה לא היה עושה שום
מעשה כלפי חוץ שיתראה ממנו דבר זה, וכל התנהגות קדשו היתה בדרך
הארץ, באופן שלא יחא בולט משאר אנשים מעמך ישראל פשוטי עם, כדי
שלא יכבד הדבר לפשוטי עם לסבול, ויהיו מקובלים גם בעיני הבעלי בתים
הפשוטים, כדי שיוכלו לקרובם אל התורה, ולדוגמא מביא על הנהוג בעירו
פרעשבארג שבשבת קודש אחר הצהריים היו עולים לביתו נאווה קודש של
רבים הבעלי בתים דעיר פרעשבארג לבקרו, ואף שכל תנועותיו היו על פי
יחודי קודש לפי כתבי האר"י עם כל זה עשה הכל בדעת ובהשכל שלא
יבינו ולא יבחינו האנשים הפשוטים שלא יגרום שלא ימצאו את מקומם
אצלו, ובכך יוכל להמשיך ללמד להם דעת לשמור מצוות ה' וחוקיו ומצותיו
כראוי.

הגה"צ רבי יוסף נפתלי שטערן צוק"ל - המוציא לאור כתבי קדשו של
מון 'חתם סופר' - מביא, שפעם הפליט בעצמו הגה"ק 'חתם סופר'
ואמר שהלומד תורה לשמה נתעלה ונתקדש ביותר עד שבלתי אפשר
להביט בפניו הטהורות ובורחים מפניו, והוסיף על עצמו שכוחות אדירים
הוצרך לפעול בעצמו בתפלות ובקשות כדי שיהיו תלמידיו יכולים להסתכל
בפניו הק'. [עס קאסט מיר אסאך כח מיש תפלות און בקשות אז א תלמיד זאל
מיר קענען אין פנים קוקען] - שהיו אצלו שתי הבחינות, בבחינת דנשקי
ארעא ורקיעא אהדי.

וכאשר אחד מתלמידיו העיד על רבו הק' שאי אפשר לתאר מהו זה צורה

א. בהקדמת שו"ת 'חתם סופר' חלק יורה דעה, כותב שם בנו הגה"ק רבי
שמעון סופר ז"ע אב"ד קראקא, מדברי אגדה ושיחות קדשו של רבינו
ה'חתם סופר' ובשמו כינהו 'פיתוחי חותם', שהוא פתח ושער לספרו
ה'חתם סופר', ודבריו אלו הם להראות קיום לדמותו של המחבר הנעלה
ותפארתו.

ואכן, אחד מיסודות משנתו של הגה"ק רבי משה סופר ז"ע בעל ה'חתם
סופר' זי"ע שבענין זה מאריך בנו הגדול בהקדמתו, הוא הענין שיש לאדם
לראות להשפיע לזולתו ולהדריכו אל דרך החיים, ואף שבעל כרחו יצטרך
על ידי זה לא צמצם ולמעט מהשלמת נפשו, עם כל זה טוב הוא ונכון כדי
ללמד דעת לבני אדם 'למען רבות כבוד ה' ולמעט מורדיו, ולהרבות עבדיו
וידועי, כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות
מלאכי מעלה, הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, ואם כה
יעשו יחיד סגולה בכל דור דור, ימצא אחד מני אלף קודש לה' ורוב העולם
מקולקל, הארץ תשם מרעת ישיבה וחפץ הברירה תשארה מעל...".

עוד כתב שם לבאר בזה למה מצינו שגדלה אהבת השם יתברך ביותר אל
אברהם עד שנקרא 'אברהם אברהם' (ישעי' מא), ואמר עליו "כי ידעתי למען
אשר יצוה וגו'" (בראשית יח), וברש"י: ידעתי. לשון חיבה, ולא מצינו שנזכר
לגמרי כחונן שנתעלה להיות ממלאכי א-ל. אלא שאף שאברהם היה גם
כן ביכלתו להתבודד עצמו מחברת בני אדם ולהתעלות כחונן, התבונן כי
לא באלה חפץ ה' שישלים האדם את נפשו לבד, ולכן הקריב ממדריגתו
הרוחנית שהיה ביכלתו להעפיל כדי לקרב שאר בני דורו אל דרך ה' -
וכדבריו שם מבואר גם במאמר קודש הנזכר לעיל.

והוא היה ממליץ צוה על כל העצירות שעשו. כי צאמת היא מליצה גדולה, כמו שמליצה היא עוצה עצור העני שמחמת דחקות חלילה עשה שלא כהוגן - כן היא המליצה עצור העשיר. וזה פירוש הכתובים אלה הדברים אשר דבר משה 'אל' כל ישראל פירוש, [והוא מלשון (בראשית לט כה) אל קמיה, ואל הלך ארון האלהים (שמואל א' ד ט)] פירוש: עצור. היינו עצור כל ישראל, שדברים אלו היה ממליץ עצורם, וצמה שהיה מספר לפניהם 'עצרה מול סוף' - היה כל אחד לוקח לעצמו מוסר, והוא לא היה מבייש אותם כלל, וצאחרונה אמר 'ודי זה' ודברים אלו היה המליצה, כדאיחא צמדרש 'צשציל זהב שהשפעת להם', כנ"ל.

כתפת האדר

להיות מכון בו בתקיעותיו נענה בצחות הרבי ר' בונם הרי גם משה רבינו ע"ה עשה כן שרק אחרי שלמדו איתו הקב"ה את שמו הק' אה"ה אשר אה"ה שיגיד לבני ישראל, רק אז פתח ואמר "שלח נא ביד תשלח..."

ואולם לדברי קדשו של ה"שפת אמת" הנ"ל כוונה עמוקה היתה לו למשה רבינו בזה, שכיון שאמר לו הקב"ה "אהיה אשר אהיה" שיהיה עם כלל ישראל גם במשך כל שאר הגלות, ובכן ביקש משה לעורר בזה שיתקבלו תפלותיהן של ישראל לרצון תמיד בכל הדורות ובכל מצב שהם מתפללים, ואף כשחסר להם הבטחון.

ג. עובדא הוא אצל הרה"ק בעל "אהבת ישראל" ז"ע בעת התגוררו בגרסטווארדיין, שביקש מממשו בקודש שרצה לילך לאיזה באנק דירעקטאר (מנהל באנק) אשר היה רחוק מיהדות, וכשבאו לביתו וראה את האדמו"ר מוויז'ניץ בכבודו ובעצמו בא אליו, הזמינו בכבוד גדול ליכנס ולישב, הוא עצמו הבין שלא יוכל להביא כיבוד לדבר, וע"כ הושיבו בחדרו המוכבד ברוב פאר והמתן שיגיד לו הרבי סיבת בואו. הרה"ק ישב שם לזמן קצר ללא אומר ודברים ומיד לאחמ"ק קם ובידכו בברכת "ערב טוב" ויצא כלעומת שבא. הלה השתומם ע"כ שהרבי כבר יצא ועדיין לא הסביר מטרת ביאתו, פתח את פיו ושאל "כל זמן שהרבי היה בבית לא היה נאה לשאול על מה בא, אחרי שזכיתי בכזה זכיה שביקרני הרבי, אך כעת יאמר נא הרבי מה רצה בזה", השיבו האהב"י ואמר: "הכמינו ז"ל אמרו (בימות סה) 'כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע', והיינו בדברי תוכחה, והנה כשיש לאדם מה להוכיח ויושב בביתו ואינו אומר היאך מקיים בזה המצוה 'שלא לומר דבר שאינו נשמע', אולם אם הולכים אליו ושוקקים אז מקיימים מצוה הנ"ל, וזה היה מטרת ביאתי, שיש לי דבר מה להוכיח אותך אך מכיון שידע אני שלא תצית לי, לכן באתי ולא אמרתי כלום".

לשמע הדברים שאל הבאנק דירעקטאר במה הדברים אמורים, סירב הרה"ק לומר באמרו, "כבר אמרתי שאינו אומר כי לא תשמע", מיד הבטיח הלה שימלא את בקשת הרבי ויצית לו, נענה לו הרבי כי המדובר הוא באשה אלמנה אשר דחוקה לה שעתא, והבאנק רוצה להוציאה מביתה בגין חובותיה הגדולים, והוא מבקשו למנוע מהם להפק זממם כי דבר זה אסור.

והיה בשמעו בקשת הרבי, נענה מנהל הבאנק, כי דבר זה לא יוכל לעשותו, ואין הוא האיש שיוכל לעזור בזה, כיון שהוא אינו בעליו של הבאנק ואינו כי אם עובד הבאנק 'א' אייגעשטעלטע', אמר לו האהב"י, "הוא אשר דברתי, בידעי שלא תשמע אלי, ולכן לא רציתי לומר דבר שאינו נשמע", ולשמע המנהל דברים הללו אזר עוז וסידר את הדבר.

ובדרך זה ביאר רבינו ה"אהבת ישראל" מאמרם ז"ל "מילה בסלע", כי כאשר יוכיח את הטעון תוכחה קיים מצוה אחת וזהו "מילה בסלע", אמנם כאשר ישנו דבר הטעון תוכחה, והוא רוצה להוכיח ולקיים מצות תוכחה, אלא שנמנע עקב אמז"ל אשר אם הוא דבר שלא נשמע מצוה שלא לומר, אדם הזה השותק מקיים ב' מצוות, הא' אשר רוצה להוכיח ולקיים מצות תוכחה, והב' מצות מניעתו שלא לומר דבר שאינו נשמע, וזהו "שתיקא בתרין".

משה רבינו אבי החכמה, כשצא להוכיח את ישראל והיה רוצה שלא לציטט כלל, והיה מספר לפניהם המעשה של אציהם האין מטאו, וזה גם כן אמר צרמו 'צמדצר צערצה' וגו', וכל אחד מישראל לקח עצמו מאלה הדברים מוסר גדול, פי אין לדיק צאצק שלא יקטע כלל שיפגום צענינים האלו, אף שהיה דקה מן הדקה - אף על פי כן גם על זה צריך לשו, והיה מזכיר את עצמו על ידי ספורי הדברים של משה.

ומה שאמר אל כל ישראל וגם מה שהזכיר צאחרונה ודי זהב - מחמת שצאמרו 'ודי זהב' היה ממליץ עצור ישראל, שכל מה שחטאו הוא צשציל רוב הזהב שהשפעת להם; משל למלך כדאיחא צמדרש, ושם הוא מביא שעל העגל היה ממליץ כן.

קדושהכפי שראו אצלו בליל יום הכיפורים אחרי התפלה כשאחל "גוט יום טוב" להעולם

ברם, מאידך גיסא, היה כאמור משפיל את עצמו מגודל מדרגותיו הנשגבות ונוראות להיות מעורב עם שאר בני אדם, והיה מנהיג את המדינה ועוסק בצרכי הרבים, ומהעובדא דלהלן נוכח לראות עד כמה, שפעם ישב אצלו איזה חכם ופראפעסא"ר בחכמת המאתמאטיקה [-חשבון], והקדיש לו הגאון הקדוש ה"חתם סופר" מזמנו היקר לו משך זמן רב לשמוע את אשר בפיו, וגם כשבא יהודי חשוב אחד לדבר עם הרב, לא הפסיק את האיש, עד שלבסוף הלך היהודי החשוב בראותו שהחת"ס יושב ושוהה עם הפרופסור, עד כדי כך שבתו הצדקת מרת שמחה לעהמאן ע"ה הביעה תמיהתה לפניו על זה. נענה לה אביה הגה"ק החת"ס: "וואס זאל איך טוהן ווילאנג איך לעב וועט ער זיך נישט שמדך", ואכן אחר פטירתו של האי קדוש סטה לגמרי ההוא גברא מדרך ישראל, ונשתמד רח"ל.

ונפלא הוא הדבר, שאותו צדיק ידע ברוח קדשו סופו המר של ההוא ברנש שישתמד רח"ל, ואף על פי כן היה כדאי לו להשקיע מזמנו היקר להחזיק ברנש שלכל הפחות יאחר את זממו הרע ולא יוציאו לפועל עוד כמה שנה ויפחות מהחילול ה'.

ב. הנה על הכתוב "מי אנכי כי אלך אל פרעה" וגו' (שמות ג, יא), פרש"י ואם תאמר שאני כדאי מה זכו ישראל להוציאם, ע"כ. ולכאורה דברי חז"ל שהוזכר ברש"י ז"ל על הדיבורים של משה צריכים ביאור, וכקושיית ה"גל יעקב", דהיינו משה סניגור של ישראל הוא וכפי שמצאנו שניסה ללמד זכות עליהם בכל עת ובחטא העגל מסר נפשו עליהם עד שאמר להשי"ת "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת" (שמות לב, לב), ולא היה מחפש אם יש להם זכות או אין, וכאן כשנתבקש מהשי"ת ליגאול את ישראל הוא שואל איזה זכות יש להם על זאת.

ואפשר אולי לתרץ הדבר בהקדם דברי ה"שפת אמת" על דברי משה רבינו להשי"ת "והן לא יאמינו לי" (שמות ד, א) דצריך ביאור איך יוכל לאמר כן אחרי שכבר אמר השי"ת "ושמעו לקולך", ומבאר בקדשו הרה"ק ה"שפת אמת" מגור ז"ע דמשה רבינו רצה בזה לסלול מסילה לדורות הבאים שאף כשלא יאמינו ולא יהיו בגדר של הבטחון ח"ו, עם כל זה ישמע להם הקב"ה. ולפי זה יש לומר שזה היתה כוונת משה רבינו ע"ה בכאן כשאמר אל הקב"ה שלא יאמינו בו בני ישראל ואיזה זכות יש להם, שרצה בזה להוציא תשובת הקב"ה והבטחתו שתחול אף על אלו שאינם במדרגת האמונה שגם להם יגיע הגאולה ולמעני למעני אעשה.

ואגב, ידוע הסיפור אודות הרה"ק ה"חזוה" מלובלין ז"ע שפעם כינס כמה מתלמידיו הגדולים היודעים לתקוע, ללמדם כוונת התקיעה, וגם הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ע כנס בנייהם, ובסיימו ללמד את הכוונות אמר "בונם דער חכם וועט בלאזן" [-בונם החכם הוא יהיה הבעל תוקע], נענה הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא "רבי, הרי אינני בקי לתקוע בשופר!", שאלו רבו הק' החזוה אם כן למה נכנסת ללמוד את הכוונות כשבקשתי ללמד לבעל תוקע

שיחת קודש לימי בין המצרים

אף בעת האבילות על הגלות ישמח, שהשכינה הק' נמצאת אתנו

ולא אראה אור לעולמים, עם כל זה שאלתי ובקשתי רק שיתגדל ויתקדש שמיא רבה! ...

ומכאן אנו למדים שיכול אדם לבוא למדריגה זו באמת לסלק כל נגיעות עצמו ולא להתכוין בעבור עצמו מאומה, וכל חפצו רק שיתגדל ויתקדש שמיא רבה, ויאמר כן בלב שלם ובנפש חפצה לפני הבורא כל עולמים נוכח ארון הקודש הפתוח (ואף שמדריגה זו היא למעלה מהשגתו, מ"מ אנו רואים שהיו בנמצא קדושים כאלו). וע"פ זה יישב הרה"ק מסאטמאר מה שקשה לכאורה על דברי הגמ' דבגמ' ב"ב (עד, א) איתא דרבה בר בר חנה אמר "שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי (שבעות הגלות), ונכשתי שנשבעתי מי מיפר לי, כי אתאי לקמיה דרבנן, א"ל כל היה לך לומר מופר לך" וכו'.

ולכאורה צ"ב דהיאך היה שייך לרבה בב"ח להתיר הנדר של הקב"ה, דהרי מבואר ברמב"ם (פ"א מנדרים ה"ו) הדנוגע בדבר אינו יכול להתיר הנדר, והרי כעת אנו חל חל הזה, ואיך אמרו לו החכמים לרבב"ח שהיה יכול להתיר השבועה. אולם לדרכינו הג"ל אתי שפיר, ידידנו ביה רבנן ברבא בב"ח שבכוח קדושתו והשגתו היה יכול לסלק מעצמו נגיעות עד שכבר לא יהיה נוגע בדבר, וממילא היה ראוי להצהיר השבועה.

עוד סיפר הרה"ק ה"דברי יואל" ז"ע, שזקינו הק' ה"ישמח משה" היה רגיל לומר כל ימיו, שהצדיקים אחר פטירתם כשנכנסים לגן עדן ומתענגים שם בעולם העליון, נפרדים לגמרי מהגעשה בזה העולם, ולכן אין מעוררים רחמים עבור הגאולה, אולם הוא - אמר ה"ישמח משה" ז"ע על עצמו - לא יניח להטעות עצמו ולא יכנס לגן עדן, ולא יפסיק מלעורר על הגאולה (שהרי הוא ראה את החורבן כמו עיניו וכו', ולא היה יכול להתנחם).

והמש"ך הרה"ק מסאטמאר לספר: "ושמעי מאבא מארי" (הקדושת י"ט) ז"ע) שהרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן (אשר היה ידוע כבעל רוח"ק, אשר לעיני הקדושות היה לו המסמךין גליון) אמר שכן הוה, שהרה"ק ה"ישמח משה" בא לעולם העליון ולא הסכים ליכנס לגן עדן עד שתהיה הגאולה, ואז התחיל דוד המלך ע"ה לענן בכינויו עד ששאל קדוש זקני מהיכן בא זה הקול, ואמרו שיבוא ויראו לו, וכך נמשך אחר נעיצות הקול ונכנס לגן עדן בעולם העליון.

ודוד המלך ע"ה עצמו, שהוא המלך המשיח והוא ודאי מצפה להגאולה, ואעפ"כ הוא עצמו עשה לו זאת למשכו בקול כינויו, כי שם בעולם העליון רואים את התכלית האין צריך להיות, שודאי כן הוא לטובה, ואנו אין אנו רואים זה והוא למעלה מהשגתו, ורק לעתיד אחר ביאת המשיח אז יבינו כי התללות, ולא אותם שבעולם העליון בפמליא של מעלה, כולם רואים אף צריך להיות ככה לעינבוא.

ולכן קדוש זקני ה"ישמח משה" אף שכל ימיו התאונן על עיכוב ישועתו של ישראל, ואמר שהוא בבואו אל העולם העליון לא ינוח, עכ"ל היום הזה כבר היארציט המאה ושנים עשר, כי נסתלק בשנת תר"א ועתה הננו כבר בשנת תשי"ג, ועדיין לא נושענו. ע"כ לשון קדשו של הרה"ק מסאטמאר ז"ע שסיפר ביום היארציט של זקינו ה"ישמח משה" ז"ע א.

הרה"ק ר' הירשעלע מליסקא ז"ע היה מספר, כי הרה"ק ה"ישמח משה" היה אומר לפני הסתלקותו כי בשנת תר"ב יבוא הגאולה, וסימן לדבר "תר"ב גדולת" (תהלים ע"א, כא), כשנסתלק בסוף שנת תר"א (כ"ח תמוז), אמר ע"ז הרה"ק מליסקא שהוא ראה את הגאולה (הפריית) שלו (כידוע שאמרו כן על כמה צדיקים שדברו על הגאולה ורמזו עליו ברמזיהם, שראו את הגאולה של עצמם).

וכן מסופר על הרה"ק ר' יצחק מנעשכ"ז ז"ע, שבחדשים האחרונים לחייו עלי אדמות, פסק מלומר "תחנון" (וכמו שגם כל חסיד נעשיו פסקו מלומר תפלה זו), וכששמע זאת הרה"ק ר' דוד משה האדמו"ר הזקן מטשארטקוב ז"ע א (שהיה תמיד מתעניין על הנגותיו בקדוש), נענה ואמר: "פלא והפלא, צדיקים אלו כאשר רואים גאולה ותיוקן שלהם, חושבים הם שכבר כל העולם כולו מתוקן" ... [היינו שהרה"ק מנעשכ"ז שהיו מצפים לו כבר בעולם שכולו טוב, עולם התיוקן, הרגיש כבר את הגאולה, וכיון שהיה עדיין בעוה"ז ולא נפרד ממנו, דימה בנפשו כי כבר בא זמן הגאולה שלמה].

יהי רצון שנזכה להרגיש בלבינו פנימה ציפיה גדולה לביאת משיח צדיקנו מעין זו אשר היתה לגדולי עולם, ועוד בעינינו נחזה בשושן ה' לציון ברחמים גדולים, במהרה בימינו, אמן.

בספה"ק ייטב פנים להגה"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים מסיגוט ז"ע, כתב על הפסוק "קומי רוני בלילה וגו' שפכי כמים לבך נוכח פני ה'" (איכה ב, יט), וזה לשון קדשו:

למען דעת כל עמי הארץ מעלת צדיקים הקדושים אשר בארץ המה, וכי הופיע רוח הקודש עליהם להבין ולהשכיל מצפוני לבות בני אדם הטמיר ונעלם מעין כל, אמרתי טוב לחוק בספר את אשר שמעתי בזה הפסוק מפי קדשו של מו"ז (ה"ישמח משה" ז"ע) זלה"ה.

סיפר לי כי בעת עמד על המחקר להבין דרכי החסידים והוטב בעיניו, עלה בלבו קושיא א', אשר מדרכן לשמוח תמיד, והלא מבואר בשולחן ערוך (א"ח סי' א ס"א) ראו לכל ירא שמים שיהיה מיצר דוואג על חורבן בית המקדש. והיה בנסעו לקבל פני רבו הק' מו"ה יעקב יצחק זלה"ה מלובלין, עלה בלבו להתחנן אל ה' הבוחן לבות, אנה ה' אתה יודע מחשבותי ועומק לבבי, כי רצוני לבלי יקשה בעיני דבר, היה נא עמדי וקומה בעזרתי אשר בבואי אל הצדיק הק' ההוא, יתיר לי קושיא הנזכרת, כי כבר אמרו חכמים (יומא לה, ב) הבא לטהר מסייעין אותו, לא אמרו מסייע לשון יחיד, דהיה משמע שהש"ת לבדו מסייע כי אם מסייעין לשון רבים, על כן גם אותו צדיק יסייע לי להעמידני על האמת. כך היה עומד בתפלה וחישב עם קונו. [ובזה הלשון אמר לי: אם כי כבר נשמע מהענין בין העולם, אבל לא כולו, כי אינם יודעים שהרה"ק בלבי דקדוק מאמדם מסייעין לשון רבים, כמו שאני מספר].

והיה נכואו אל הצדיק הק' זלה"ה, תיכף שאל אותו: מדוע פניכם כחושים היום, הן אמת שכתב בשולחן ערוך ראו לכל ירא שמים שיהיה מיצר דוואג על חורבן בית המקדש, אבל כבר אמר החכם צהלה בפני ואבלי בלבי (חובת הלבבות שער הפרישות פרק ד), הן תאמינו לנו כי אנחנו אומרים תיקון חצות בבכיה והספד, ועם כל זה הכל בשמחה, וכך למדנו רבינו הקדוש ר"ר שמעלקא זלה"ה מניקלשבורג, על פי משל למלך שנשבע למרחקים, ועמד לפוש אצל אחד מאוהביו, וכראותו את המלך בשביה הלך ובכה למאין הפגות, ועם כל זה שמח כי המלך הוא מתאספן אצלו.

והנמשל מובן, כי השכינה עמנו, ואם כי לא היה מהראוי לגלות הדבר הזה כדכתיב (מכה ו, ח) הצנע לכת עם ה' אלקיך, אבל כבר אמרו חז"ל הבא לטהר מסייעין אותו, לא אמר מסייע אלא מסייעין, וצריכין גם אנחנו לסייע. עכ"ל פי קדשו של רבינו הקדוש מלובלין אל מוזה"ה. ואמר לי מו"ז זלה"ה, שזה שאמר הכותב (איכה ב, יט) קומי רוני בלילה, בלשון רינה, שהוא משותף לבכי כמשמעו, ולשמחה מלשון (תהלים קיח, טו) קול רנה וישועה כו', והטעם לזה כי הוא נוכח פני ה', וכמשל הנאמר ששכינה עמנו נגדינו, עכ"ל מו"ז זלה"ה.

ואני עשיתי סמוכין לדבריו ממה שנאמר (ישעיה ס"ו, י) שישו אתה ממש כל המתאבלים עליה, דמה זה שאמר אותה, וגם היה לו לומר כל המתאבל, לשון עבר בזמן הגלות, ומה זה שאמר המתאבלים לשון הוה. אלא הכי קאמר שישו - לאשר אתה אתה - ממש, כל המתאבלים עליה, אפילו בעת שאתם מתאבלים עליה בזמן הגלות, עם כל זה אתה נעמה אתם, על כן שישו כאמור, עד כאן לשון קדשו של הגה"ק הייטב לב ז"ע.

הנה ידוע הוא שאכן היה ה"ישמח משה" נאה דורש ונאה מקיים, ונפלאה היתה דרגתו בקיונו על חורבן הבית, כפי שהעיד עליו הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאליב ז"ע שנשמחו הוא לגלגל מנשמת ירמיהו הנביא ע"ה, אשר כמו עיני חזה כל החורבן הנורא, ואינו דומה שמיצה לראיה, ולכן דרכו של ה"ישמח משה" היה להתאונן ולבכות על חורבן ביהמ"ק ביתר שאת.

ובענין גודל מדריגת ציפייתו לישועה של ה"ישמח משה" ז"ע, העיד הרה"ק בעל ה"דברי יואל" מסאטמאר ז"ע (זכיתי לשמוע בדברים אלו מפה קדשו כאשר היה בני ברק בימי בין המצרים):

"שמעתי מזמן ת"ח אחד שהיה אצל קדוש זקני ה"ישמח משה" זצוקלל"ה, באותו מעמד כאשר דרש במקלות בהושענא רבה, ובעת אמירת ה'ושענא למענן אלקינו' התחנן וביקש רחמים על ביאת המשיח, ובתוך הדברים אמר לפני ארון הקודש הפתוח: 'רבש"ע, אם אתה סבור שאני מתכוין למעני ולטובתי במה שאני מתפלל על הישועה, הנני מגלה דעתי שכוונתי בתפילתי הוא אף אם לא אוכל לראות את הישועה, רק שיתגדל ויתקדש שמיא רבה. שמה אתה סבור כי אני מתכוין עבור הנאת עוה"ז אבל אני מתכוין עבור טובת עוה"ב, הנני מגלה דעתי שאני מקבל עלי שאף אם ארד לשאול תחתית

הרה"ק רבי יעקב יצחק הרבי מלובלין זי"ע י"ד ט' אב תקע"ה

(א) כשמודברים על הרבי מלובלין זי"ע צריכים לדעת, כי העיניים של הרבי מלובלין זי"ע, היו כביכול העיניים של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע.

(ב) הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע אמר, כי כל ספרי החסידות התחברו בעיקרם עבור דורם, מלבד ספרי הרבי מלובלין זי"ע, אשר הם נועדים לכל הדורות עד ביאת גואל צדק. ואמר, כי מה שקוראים לו בפולין 'רבי', אשר סתם רבי הכונה אל הרבי מלובלין זי"ע, הרי זה משום שהוא יהיה הרבי עד ביאת גואל צדק. והיה אומר, כי כל קטע אשר מבינים לנכון בספרי הרבי מלובלין זי"ע, הרי זה שווה רובל זהב.

(ג) הרה"ק רבי יהושע העשיל מקאמאראנא זי"ע, היה בנו של הגה"ק הברוך טעם זי"ע, אשר כידוע לא היה מובין החסידים, אכן על ידי מעשה שהיה שאינו ידוע. נעשה הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע, לאחר התלמידים בלובלין, והרבה לישב אצל הרבי מלובלין זי"ע. לאביו הגה"ק הברוך טעם זי"ע היה צער גדול מן הדבר, וכמעט שלא שמר על קשר עם בנו מחמתו כן.

פעם אחת קרא הרבי מלובלין זי"ע להרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע, והורה לו, שילמוד איהו סוגיא בעין גדול, ואף הראה לו מראי מקומות בלימוד סוגיא זו, איך לתרגם קושיא המתוערת ממקום פלוני, וכן היה מראה לו כל ענייני סוגיא זו, כשהוא חוזר ומורה לו ללמוד סוגיא זו. כמובן שהרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע עשה כן, ולאחר שסיים להכין את עצמו בסוגיא זו, הורה לו הרבי מלובלין זי"ע, שיחזור לבית אביו הגה"ק הברוך טעם זי"ע.

אכן הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע לא הרין לעשות כן, לילך תכף ומיד לבית אביו, אחר שידע כי בלב אביו עליו על שהוא יושב בלובלין, על כן החליט לפנות תחילה לבית תלמודו מקום אשר היה אביו הגה"ק הברוך טעם זי"ע מוסר את שיעורו לפני התלמידים, ובזה התיישב בסוף שורות התלמידים שישבו והאזינו לשיעור.

עם ביאתו אל השיעור, התעורר איזה קושי בהבנת הסוגיא בין הלומדים, כשהגה"ק הברוך טעם זי"ע אינו מוצא את הדרך ישכון אור לבאר סוגיא זו, כשהתלמיד זה מנסה בכה, ומשנהו מנסה באופן אחר, והשלשי מנסה לבאר באופן שונה, כשאין בידם להגיע לביור הסוגיא כראוי. הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע, לחש באוזן הבורח שישב על ידו, כי לדעתו אם יעיינו במקום פלוני, תתיישב קושיא זו. וכך, חברך חברא חבא אית ליה, כשהדברים עברו מבחור לבחור, עד שהגיעו אל הגה"ק הברוך טעם זי"ע, אשר נוכח לדאות כי אכן על ידי זה תתיישב הקושיא באופן נפלא.

משראה כי כך, שאל את התלמידים, מי הוא זה ואיזה הוא אשר השכיל ליישב קושיא זו ולתרגמה באופן ברור כל כך, עד שהראו לו התלמידים על היושב בשורות האחרונות של התלמידים, כשנוכח היה כי אין זה אלא בנו הגה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע, וכמובן משוכנע לראות גדלותו בתורה, התפייס עמו תכף ומיד, והתקרב אליו כבראשונה, ואף הוא היה זה שהביא לידי גמור את שינוי אחותו בת הגה"ק הברוך טעם זי"ע, עם הרה"ק הדברי חיים מצאנא זי"ע.

(ד) עוד מסופר כעין זה, מה שסיפר הרה"ק הדברי יחזקאל משינאוא זי"ע, כי הנה ידוע אשר בלובלין התגורר גם כן הגאון רבי עזריאל הורוויץ זצ"ל המכונה לרוב חרפותו דער אייזענער קאפ, אשר היה מובין המתנגדים.

פעם אחת קרא הרבי מלובלין זי"ע לתלמידו הרה"ק רבי יהושע העשיל מקאמאראנא זי"ע, והורה לו, כי יראה נא להסתובב בזה בביתו של הגאון דער אייזענער קאפ, כשאנו אומרו לו כל סיבה לדבר, ואכן הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע היה מגיע מיני אז בכל יום, להסתובב בבית הגאון דער אייזענער קאפ, כשאין הוא יודע על מה זה ומדוע עליו לעשות כן.

באחד הימים, כאשר שהה הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע בבית הגאון דער אייזענער קאפ, נערך דין תורה לפניו, כאשר דיין אחד הציג את הצד של ראובן, והדיין השני הציג את הצד של שמעון, ואילו הגאון דער אייזענער קאפ, נעשה שלישי ביניהם להכריע על פי דין את הזכאי. והנה כשהאזין הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע לדברי הצדדים, התברר לו לפי דעתו, כי ראובן הוא הצדוק, ואילו הצד של שמעון אינו צדוק, אמנם לגודל השתוממותו, נוכח לדאות, כי משום מה הגאון דער אייזענער קאפ, דעתו נוטה להצדיק את שמעון, כשהוא מתפלל על כך ביותר, מדוע זה מכריע הוא כן.

תוך כדי, עלה ברעיונו, כי אם יראה לפני הגאון שער אייזענער קאפ דברי

התוספות במקום פלוני, הרי מזה יתעורר להבין כי משוגה היא לפניו, וכי יש לו להכריע כצידו של שמעון, על כן מיהר להשיג לפניו גמורא פתוחה, כשהוא אומר שמבקש הוא לשמוע ממנו ביאור דבריו תוספות שהוא מתקשה בהבנתו. הגאון דער אייזענער קאפ אמר לו, כי עתה נמצא הוא באמצע דין תורה, על כן ימחול נא לשאול את שאלתו לאחר זמן. אכן הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע התעקש כי רוצה הוא שיבאר לו את דברי התוספות תכף ומיד, ואכן משהביט הגאון דער אייזענער קאפ דבריו התוספות, נוכח לדאות כי טעה בשיקול דעתו, שיבוא אליו למחר, אז יבאר לו את דברי התוספות, ואכן הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע הלך מן הבית, כשלמחרת נודע לו, כי הכריע הגאון דער אייזענער קאפ כי הצדק עם הצד של שמעון.

למחרת כאשר התפלל אצל הרבי מלובלין זי"ע, אמר לו הרבי מלובלין זי"ע, כי כבר הסתובב דיו בבית הגאון דער אייזענער קאפ, וכי אינו צריך עוד לילך אליו. כמובן שהדבר היה אצלו למדרש פליאה, והתפלא הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע על הדבר.

לנוכח פליאתו אמר לו הרבי מלובלין זי"ע, כי דין תורה זה כבר נערך בעולם זה תשעים ותשעה פעמים, ובכל פעם לא פסקו את הדין כראוי, אלא חייבו את הזכאי וזיכו את החייב, ועל כן התגלגלו שוב פעם אחר פעם, עד כי בזה הפעם הגיע החייב שיצא זכאי בכל פעם אל הרבי מלובלין זי"ע לבקש מאתו שיראה לעשות שעתה יצא דינו לאור, שלא יצטרך להתגלגל פעם נוספת, ובזה ציוה הרבי מלובלין זי"ע להרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע שילך לבית הגאון דער אייזענער קאפ.

וחידוש גדול הוא, שלא הוצרך הרבי מלובלין זי"ע להורות להרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע על דברי התוספות בייחוד, וזאת משום שברור היה אצלו גאוניות הגדולה של הרה"ק רבי יהושע העשיל זי"ע, וכי פשוט היה לו שיזכור מדברי התוספות, ואכן בזה בן דין התורה על תיקונו, ויצא החייב בחובתו.

(ה) ידוע כי הרה"ק הבית ישראל מגור זי"ע היה מחזיק ביותר מהרה"ק היהודי הקדוש מפרשיסחא זי"ע, ושמועתי, כי פעם אחת כאשר הגיע הרה"ק הבית ישראל זי"ע אל הרה"ק מבעלזא זי"ע, שאל הרה"ק הבית ישראל זי"ע את הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, אם נכון הדבר כי זקינו הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע היה תלמיד בלובלין. השיב הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, כי אכן זקינו הרה"ק השר שלום זי"ע היה תלמיד הרבי מלובלין זי"ע. לאחר שיצא הרה"ק הבית ישראל זי"ע, שלח הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע את המשמש אחריו, לתקן ולומר לו, כי זקינו הרה"ק השר שלום זי"ע היה תלמיד מובהק של הרבי מלובלין זי"ע.

(ו) שמעתי בזה מבנו של הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זי"ע, כי פעם אחת אמר לו הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, כי עליו לכבדו ביותר, משום שעליו להחזיק לו טובה, וזאת משום שזקינו הרה"ק השר שלום זי"ע היה מתלמידי הרבי מלובלין זי"ע, והנה דרכו של הרבי מלובלין זי"ע הייתה, שהיה מתעסק גם כן עם פשוטי העם הקטנים, וכמה שכתב הרבי מלובלין זי"ע בהסכמתו לספר 'צאן קדשים': 'שנהירנא כן הורנא טליא, היה לי תשוקה לעשות ספר פירוש על סדר קדשיםכו, ואחר כך כשבא לי הרבה טרחא דציבורא צרכי בני ישראל, הן ליעין הן לתפילות ובקשות, ואני הייתי מתיירא לדחות אותם, כיון שהשם יתברך עזר לי לפעול טובות ישראל, גם אני נעשיתי טרוד מאוד, לא מבעיא לעשות פירוש בעצמי, אפילו לי בעצמי היה קשה לי, מפני שלא היה לי פנאי לעיין', הרי עד כמה היה טרוד בצרכי המון העם, על כן מנועים היו גדולי התלמידים לקנות הימנו לקח טוב כרצונם, על כן התאחדו גדולי התלמידים, ונכנסו אל הרבי מלובלין זי"ע וביקשו ממנו, שימעיט בקבלת המון העם הפשוטים, בכדי שיהיה לו יותר זמן לגדולי התלמידים להשפיע להם מאוד תורתו. אכן הרבי מלובלין זי"ע השיב לעומתם, יש כאן אברך בשם רבי יעקב יצחק, הלא הוא הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע, על כן תלכו אצלו, וכל מה שהינכם צריכים, תוכלו לקבל ממנו.

ואמר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע, כי אף זקינו הרה"ק השר שלום זי"ע הסתובב אצל הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע וקיבל הימנו הרבה, אכן כל זמן שהיה שם הסתובב עם שכל, שהיה דואג תמיד שלא יזיק לו זה להתקשרותו אל הרבי מלובלין זי"ע. וסיים ואמר, כי מאחר ובכל זאת הסתובב הרה"ק השר שלום זי"ע אצל הרה"ק היהודי הקדוש זי"ע, על כן מרגיש הוא כלפי חובה לקרבו, שכן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זי"ע היה בן אחר בן להרה"ק היהודי הקדוש זי"ע, ועל כן ביקש לקרבו.

זי"ע ועכ"א

היכל החתם סופר

מלין שביע בעשונות ותרנות
של מרגא ורנגא החתם סופר זיע"א

גלין י"ח • פרשת דברים • ח' אב תשפ"ה

המבצע העולמי השמיני פרטים בעמוד ג'

בפתח היכל

תם עונג פת ציון

ההתאבלות על החורבן, מלבד העבודה הגדולה כשלעצמה, הן הרי ראו לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג עליה, בנוסף לכך כותב רבינו (תרמ' דברים ד, ל) דגם קרובה היא לעולם התשובה. ומבאר דהנקודה הפנימית של ההתאבלות על חורבן הבית, שהוא אבל וצער על ריחוק משולחנו של מלך, היא היא ממהות התשובה, ובזה ביאר הפסוק (דברים ד, כ) **בצר לך ומצאונך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ה' אליך ושמינת בקלך**, והיינו אם באחרית הימים עדיין יהיו "כל הדברים האלה" היינו הגלויות והשמדות 'מצויים בלבך', הרי שבזה גופא יהיה בחי' "ושבת עד ה' אליך", ואז יתקיים סיפא דקרא "כי קל רחום ה' אלוקך לא ירפך ולא יעזבך". וז"ל שם: **"לא כאלו שונאי ציון בעו"ה, אלא הצטער על החורבן, ומצאונך בלבך כל הדברים האלה שישבר לבך בקרבך על שאנו בגלות בעו"ה עץ ואבן כנזכר בפסוק, זה הצער הוא בעצמו התשובה גמורה. כדאחז"ל (י"ל שמואל ר' ק"ו) אפסוק (הושע ג ה) 'לבקש את ד' אלהיהם ואת דוד מלכם', והיינו 'ושבת עד ד' אליך', זהו בעצמה התשובה ושמיעה בקולו, ואז אל רחום ד' אליך לא ירפך ולא יעזבך."**

ונוכל לצרף לזה את דברי רבינו (תורת משה ואיתחנן עמ' לא), שבאמת בתשעה באב נשפע ממרומים גם שפעת סליחה ומחילה לבני ישראל, וכמאמר הפסוק (איכה ד, כב) **"תם עונג פת ציון"**. והוא דכמו שעל שעת החורבן גופיה אמר חז"ל דיש בזה בחי' 'מזמור לאסף' באו גויים בנחלתך, משום דשפר הקב"ה חמתו על עצים ואבנים ובהו כיפר על נפשות בני ישראל, כך בכל שנה ושנה, כיון שלא נבנה בית המקדש בימיו הרי הוא כאילו נחרב בימיו, ומעתה "הרי חוזר ושופר חמתו על עצים ואבנים דהשתא, ועי"ז תם עונג דהשתא".

ובזה ביאר את מה שאמר חז"ל (מכילתא יתרו פרשת בחודש השלישי פ"א) **"כשאתם זוכים אתם מונין לבנינו וכשאין אתם זוכים את מונין לחורבנו"**, והקשה רבינו, בשלמא לבנינו יש מעלה למנות, וכדרך כל המונינים המנונים עי" שמתקדשים והולכים, כימי הספירה וכו', אך מה תועלת למנות את השנים לחורבן הבית, אלא דלהאמור נחיא, **"ד' נמצא בכל שנה אשר נראה לנו כאלו נחרבו היום העצים והאבנים, ומצטערין עד לנפש"**, הרי הוא אצל הקב"ה העצים והאבנים כמו נפשות, ויתכפרו עונות ישראל, ותם עונג בן ציון לא יוסיף להגלותך".

בתפילה קדם שוכן מרומים, שיהפכו אלו הימים לששון ולשמחה, ונזכה בהשתא דיון לביתא גואל צדק נחמת ציון ולבני ירושלים אמן.

א. סריאקן לבר
פאנאק

פנינים מתורת רבינו

עיונים בשפת חברה לשלוח השבת

אחד מ"טו של חטא העגל, ונשתיר עוד י"ד חלקי החטא שלא נתכפר, וזו היתה כונת משה רבינו ע"ה בהוכיחו את ישראל, כי בעוון מרגלים נמצא כי "ד"י זהב", כלומר י"ד חלקים של חטא זהב העגל עדיין נשתייר.

(ספר זכרון, ירושלים תשכ"ד, דף ג' ד"ה עוד. ועי' שביע כותב ש"ת אלו אמרם בת"ב שחל בשבת קודם חצות, ועי' בשו"ת חתם סופר א"ח סי' קנ"ו)

רב דיון אל לו לפחד שמא יטעה בדין

לא תגורו מפני איש (א, יא)

יש לפרש הכונה כי המורה והדיין אל יגור מפני אישיות העלול לטעות, ויהיה לבן גוף בדבר הוראת המשפט, ועל זה ציונה תורה 'לא תגור', כי אין לדיין אלא מה שעיינו רואות, כי המשפט לאלקים הוא, והוא עם השופט לעזרתו על דבר המשפט שלא יטעה ח"ו (עי' פירוש רמב"ן בפרשת משפטים בפסוק כי לא אצדיק רשע, ולקמן פ"י שופטים גבי וקמת ועליה דזקן ממרא).

(עק"ת עמוד ט' ד"ה לא, משנת תקס"א)

המתפלל בעת צרה יתפלל רק על צער השכינה ובכך נענה

ותשובו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם (א, מה).

יש לומר על פי מאמר חז"ל (מדרש תהילים שוח"ט צא, יג) מפני מה הראשונים מתפללין ונוענים, מפני שהתפללו בשם, והיינו כי עיקר התפילה והצעה שקיבל לרצון, הוא כשאין המתפלל מכין לצער גופו ויסוריו (כי כשצער רק על עצמו, ולא בשביל כבוד בוראו, לא נחשב כלום, וככללים המצווחים הב' אלא זועק ומתפלל על צער שיש לפני הש"ת כביכול, וכדברי חז"ל (סנהדרין מו). שבשעה שהאדם מצטער, שכינה מה אומרת, קלני מראשי קלני מזדוני, וכו', ובכל צרתם לו צר (ישעיה סג ט, ושמור ב. ה). ולכן צריך שיכאב ליבו על שער של מעלה, ואז משים רוחו ונשמתו להתפלל על שער השכינה, וממילא תבוא ישיעונו כי המתפלל בעד חבירו הוא נענה תחילה (ב"ק צב), וגם הקב"ה נקרא חבירו, שהרי קרא אותנו 'אחי ורעי' (שמו"ר כו ט, ושמור ח"ו). וזה הפירוש שהיו ראשונים מתפללין ונוענים מפני שמתפללים בשם, כלומר בשביל כבוד השם, שלא יצטער הש"ת בצערן של ישראל, ולכן נענו.

וזהו כונת הכתוב "ותשובו ותבכו לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם", כלומר לא שמע בקול תפילותיכם שהוא על השם, רק בביתם על צער עצמכם, ולכן ולא האזין אליכם.

(ספר ילקוט דוד דף י"ג ע"ב ד"ה אמר לי אדמו"ר הרב הגאון מהרש"ס אב"ד דפ"י בעל המכתב סופר - בשם אביו הגאון בעל החת"ס).

המרגל עצמו בלשון הגוים אינו ראוי להודות לישראל

אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל (א, א)

במדרש (דבר א, א, וילקוט שמעוני רמז תשצג): לשעבר אמר לא איש דברים אנכי (שמות ד, י), ועכשיו 'אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל'.

ויש לפרש עפי' מש"כ האבן עזרא (פירוש הקצר להלן ד, י) דמה שאמר משה רבינו 'ואני ערל שפתים' (שמות יב, י) היינו שלא היה יכול להסביר הדברים בלשון מצרית, כמדרש לפני מלך, כי כבר מילדותו ברח ממצרים, וזה כבר שבעים שנה לא היה רגיל על לשוני לדבר לפני מלכים. והקב"ה השיב לו (שם ד, יב) 'אנכי אהיה עם פיך'.

וזהו מוסר לדורות, כי כל מי שאינו איש דברים, כלומר שאינו יודע לדבר בלשונותם לגוים, לו ראו לדבר 'אלה הדברים לכל ישראל', ואם יאירע שיצטרך לדבר לפני מלך ושרים, אז ה' יהיה עמו, והוריתך אשר תדבר. אך מי שהוא איש דברים, פירוש שלמד והרגיל עצמו להיות איש דברים לפני פרעה וכיוצא בו, אותו לא תיכון לשונך לדבר 'אלה הדברים אל כל ישראל' להורות לעם ה' דרכי ה'.

(דברים אלו פתח רבינו את דרשתו האחרונה אל, אב, שנת תקצ"ט, ונדפס בחי"מ מהדור"ק דף ד: ומשם נעתק בדרשות דף ש"ל ח טור ד')

סיבת הקדמת חטא המרגלים למעשה העגל

בין תפל ולבן וחצרות ודי והב (א, א)

פירש"י שהוכיח על הדברים שתפלו על המן, הוכיח על מעשה המרגלים (כמו שפירש"י על פסוקי וירגלו הביוא על עזרא), ואח"כ אמר 'ודי זהב' הוכיח בזה על מעשה העגל שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם.

וצריך להבין הטעם שהקדים מעשה המרגלים קודם למעשה העגל, ועוד, למה תירץ בעדן שחטאו מחמת רוב זהב שנתן להם הש"ת, הרי רצה להוכיחן ולא לתרץ בעדם.

וי"ל עפ"מ ש"ר (פרשת כי תשא ב, ד) כי משקל הזהב שהיה בעגל היה ק"ה, והיינו ק"ה ככר זהב, וכיון שמהיר הזהב הוא י"ב פעמים כמו הכסף (תוס' שבועות מד: ד"ה התקבלת), נמצא שקכ"ה ככר זהב שוה ט"ו מאות ככר כסף, וידוע כי שקלים לבית המקדש באו לכפר על חטא העגל (עי' ירושלמי שקלים ב, ג), ושקלים לביהמ"ק היה מאת ככר לשנה (ר"ש שמואל ב, טו), נמצא שבכל שנה היה מתכפר חלק אחד מ"טו של חטא העגל, ואחר ט"ו שנה היה מתכפר כולו. אך במדבר לא שקלו אלא שנה אחת, כי בשנה שניה משלחו המרגלים היו נזופים ולא הקריבו קרבנות (חגיגה ו, ויבמות עב), נמצא כי בגלל חטא המרגלים נתכפר רק חלק

חייגו:
0733.454.678
1948 ימיו (נלבטא!)

ארה"ב
1-605.615.70.10

טעמו וראו כי טוב
מאות שיעורים חדשים, שיהיו, וסיפורי דודש
מתורת מרגא החתם סופר זיע"א

לש"ק אדיש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחי' דודא'

קו היכל
החתם סופר

לחידוד
חידושים ונושאים עתירת רבנים ז"ל

בקרוב קדושים
שבחי שרן זו"ר בפי צדיקו ומאורי הדורות

ב

תולדותיו

פרקי חזיון של רבינו זי"ע

חיו ומשפחתו (ד)

עס סך הנ"ל זאל ר' הרש יערוויץ הנ"ל פטור ומסולק זיין מברדאן (מס מוסים) ירושת אביו ואמו זללה"ה, כל הנ"ל נעשה בעשיה לשמה ולשם גדולים אשר בארץ המה, לרא' בעה"ח יום הנ"ל.

בית אצורת הספרות ח"ג עמ' כ-כא
מצוטט מתוך הספר הנפלא והמקיף 'קורות דברי הימים לחתם סופר' להגרע"ט סופר

אגרת מרבינו זי"ע א לקהילת פרוסטיץ לאחר שקיבל רשיון לדור שם

להלן מכתב עוז מרבינו סמוך לזמן חתונתו - בה הוא מביע לקהילה קדושה פרוסטיץ את גודל שמחתו על שקיבלוהו כחבר בקהילה קדושה זו, ומביע את תודותיו על עזרתם וסיועם (ובקורות דברי הימים שם משער שהיתה זו מכתב רבינו לאחר שקיבל רשות מהמלכות לדור שם כמסופר בגלילות הקודמים):
ב"ה יום א' ב' שבט תקמ"ז לפ"ק פרוסטיץ.

בשולי הקלף, שלומים אלף, עליכם אישים, אילי תרשישים, מופלאים שבאנשים, מנהלים ישישים, לעדת קדושים, טובים וראשים, לצאן קדשים, יתברכו בעודם, בנפשם ומאודם, הדרם והודם, ברב ברכות, ושועב שמחות, בהשקט ומנוחות, בארץ נכוחות, יחליפו כוחות, במשכנות מבטחות. כל אלו חוברו יחדיו תבואנה לראש גיא שמנים מזוקקים שבעתיים כאור הטמון לצדקים. איראו אף יצאירו צהר לתיבות החביבות, חיבת קדש וביאת הארץ לספחני אל ממלכת כהנים וגוי קדוש יאמר לו ולי ולחם הסמוכים אל הספר, למלאות ידי במתן דמים דמי עלי לתת נתינה מעליותא משופרא. ודין הניין לי, ואנן מה נענה בתריהו, ה' אלקי עולם, מנהיגם ומנהלים, יישר כחם וחילם, ובפרוטרוט אטיף מילתי, להריק את ברכתי, ברכה מעולה, שניה קלה, בכרכת הדיוט הקופץ בראש, לריש' דעמ' מדברא דאומת', בנן של קדושים הרבני המופלא מהר"ל ... נ"י וסיף ה' עליכם, אלף פעמים כסם.

אלה דברי אנוש מזעיר שפלי, מארש תדברי, אדם המועט לעולם, השפל ונבזה חדל אישים. משה"ק

ש"ת חת"ס ח"ז סימן ב

ועי' קורות דברי הימים (עמ' סא) שכשהוציא זקינו הג"מ רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד ערלוי חלק זה שבש"ת חת"ס, העיר לו אחד מבניו על מה שהדפיס תשובה זו בתוך התשובות מאחר שלא נזכר בה שום ד"ת. וזאתה לו הג"ש את פינקס של חת"ס עצמו שגם הוא עצמו כתבו בתוך תשובותיו. ואז העיר לו הלה שא"כ הוא פלא על רבינו עצמו ממה צ"רם בין תשובותיו. וכשנשאל הג"ש שמהי חרה אפו עליו על שמעין לתמוה על מעשיו של רבינו זי"ע, ולמשך שבוע ימים לא קרא לו בשמו אלא בשם "עזרת פנים"...

פרוטוקול מראשי קהילת פרוסטיץ אודות נתינת זכות לרבינו זי"ע להיות מאנשי הקהלה

לאחר אירוס רבינו בזיו"ר ביום י' סיון תקמ"ה, פנה גיסו לעתיד רבי הירש יערוויץ, לראשי הקהלה לקבל זכות להשתקע ורשיון נישואים עבור רבינו. כעבור כחודש באסיפתם יום א' י"א תמוז דנו על בקשה זו, ונשמר הפרוטוקול של ישיבה זו, ואלה הם הדברים:

באסיפת אלופים קר"ט [-קצינים ראשים וטובים] וע"ק [-ועוד קרואים] ביום א' י"א תמוז דהאי שנת תקמ"ה לפ"ק נישג לפנינו ה"ה האלוף התורני מהור"ר צבי הרש בן לאותו צדיק הרב המופלג המנוח מהור"ר משה יערוויץ זללה"ה והנה הוא קרב דרך הלכות במענה רך למצוא למעלה חן ולמטה חנינה, ואף הוא היה מן המעורבים להעיר ממזרח צדק צדקת אביו הרב המנוח זצ"ל וצדקה עשה עמנו זה שנים רבות כי זה משה האיש לו ידענו בידיעת התומה"ה תומת ישורו ה' נחנו בדרך אמת והאיר לנו באור מקיף היקף ענני כבוד להורות לנו הדרך באו"ה ד"מ [-באסור והייר דייני ממונות], ומימות משה לא הוצרכנו בקהלתנו לשום רב ומורה וה' לנו האיש למחאב רוח אלקים בו ומחסה עוז ישועות לנו, ושאבנו ממנו מים בששון ודן מניה ואוקי באתריה דרב ונשתבח בעירו ועסק בתורה לשמה ולא הבלוהו טרדות הזמן והעדד ממון ובתשלום כל דהוא ניהא ליה בקב ופרישות, ועתה בעו"ה כי נלקח ממנו ארון הקדש ומשה עבד פרישה לאור באור החיים נצחיים, והניח אחרי ברכה ברתא דרב חסדאין עובדה ה"ה בתו האשה מרת שרה תל, ובעודו בחיים חיותו כמה יגיעות יגע אדם הגדול להשיאה לגבר בגוברין אשר עוז לו בתורה ומעשים טובים ולא מצא, עד כי מושב ברום וגדולים צדיקים במיתתו, ומה' פעל כל זאת, ויקר מקרה טהור, טיהר גברא דאית ב'י כולי, דוע קודש פרי עץ למינו במינו לא בטיל אפילו באלף כדבר חשוב ובר'י שלימה, ה"ה הב"ח ומופלג הר"ר משה בן הרב שמואל מק"ק פראנקפורט דמיין, ומשה קיבל תורה מסיני ועוקר הרים, ה"ה הרב הגאון הגדול מהור"ר נתן אדליר נ"י אב"ד דק"ק באסקוויץ, והרבה קופצים היה עליו להתחתן אתו, והוא לא נתן עיניו בממון ומאס בגדולים ובחר בטוב והתקשר א"ע עם האשה שרה הנ"ל וכל מגמתו ליישר אורחותיו ולישא בת ת"ח, את כל הדברים האלו הציע התורני מהור"ר הרש יערוויץ הנ"ל באסיפה הנ"ל...

גלל כן עלתה בהסכמה אחת ש' הרש הנ"ל יתן בעד ברדאן [-מס מוסים] ומעות הקדמה מגיסו הב"ח ס"ל כן ארבעים זהו רייניש... אד ביא ערליינג [בהפקדת] ס"ל הנ"ל בלי שום התרשלות ופוצה פה ומצפץ בשום אדם ישיג הב"ח ה' משה הנ"ל פורמלי [רשיון] וחזקת הקהלה בקהלתנו בלי שום שה' ודחי', ונאמרה ונשנית דש

ענינה דיומא

שכיב אור נחיו רבינו בחיפה זו

ביום י"ג מנ"א תקע"ב נפטרה זוגתו בזו"ר של רבינו זי"ע, מרת שרה ע"ה (בת רבי משה יערוויץ, אב"ד פרוסטיץ), רבינו היה אז כבן 49, כ"ה שנה אחר שנשאה לו לאשה, ועדיין לא זכו להפקד בזש"ק.

פטירתה היה אחר חולי ממושך, חוליה ופטירתה טרדו את רבינו מעבודתו הקדושה. וכבר שלושה שבועות לפני כן, ביום כ"ג תמוז, מתאונן רבינו בתשובתו (ש"ת אבה"ע ח"א סי' צ"ז) לתלמידו הגה"ק מהר"ם א"ש, "להיות מאוד טרוד מחמת חליות זוגתי הרבנית, על כן רוכחתי לקצר במקום שהיה ראוי עוד להאריך", טרדות אלו המשיכו גם לאחר פטירתה, כפי שמעיד רבינו (ש"ת חת"ס י"ד סי' קנ"ה) בערב ר"ח אלול תקע"ב: "נעום מכתבו היגיעני בזמננו, באותה שעה שהיתה זוגתי הרבנית זצ"ל גוססת, ולא יכולתי לעיין בו, ואחר מיתתה ועבור ימי האבל השתרנו עלי טרדות רבות" (גם בש"ת חת"ס ח"א סי' צ"ח, שנכתב בב' באלול של אותה שנה, כבר כשלושה שבועות אחר פטירתה, השיב רבינו רק בקיצור נמרץ, כפי שכתב שם בעצמו שגם אז נדחה עד ש"מצאתי שעה פנויה קצת"...).

גם ביום כ"ד במנחם אב תקע"ב, כתב רבינו בתשובה (ש"ת א"ח סי' ל"ב) והושלמה בש"ת חת"ס החדשות. סי' ע"י: "לא היה ראוי להשיב כלל, בהיות בעו"ה נבון וסבון טרוד באבלי על מיתת זוגתי הרבנית הצדקת מרת שרל זצ"ל שהלכה לעולמה ביום י"ג מנחם העבר, וחיים לנו ולכל ישראל שבקה".

מסיימים ש"ס

לטובת נשמות הטהורה
של מרנא ורבנא
בעל החתם סופר זי"ע!

"היכל החתם סופר"
יוצא בפרויקט

חלוקת לימוד הש"ס העולמי

ליצור זכויות נשמות הטהורה של מרנא החתם סופר רבינו משה בן רבי שמואל וירל זי"עא ובניו ובנותיו, שלא יבטחו וזע של קיימא, ה"ה: הילד יודעה ל"ב הכלה רחל, בנו הגד' יוסף יוסא, הכלה אסתר, זכרונם לברכה

לפרטים והרשמה:

1. באימייל: a0733258465@gmail.com
2. בקטות דורים פלוס: בקופת "חיל" החתם סופר
3. בקו "חיל החתם סופר" אור: 0733.454.678 - אורב: 1-605.615.70.10

שולחן 5: זהו דיוואר כאמ' ד"ר ג'נ' כחנני' תלמי' חתם סופר, סופר ירושלים, פרוסטיץ, פרוסטיץ

הליכות והנהגות

עבדי ר' עמרם רבינו ז"ע

תשעה באב (ב)

שינה בליל ת"ב

בליל תשעה באב היה שוכב לישן על הארץ (מנהגי חת"ס פ"ב אות ד', ועי' שיע"י סי' תקנ"ה ס"ב), ואף בימי חוליו לא הקיל לעצמו בזה (ראה זכרונות ומסורות על חת"ס עמו' 179, בשם תלמיד מרן בעל הקלח"ח).

תפילת בתשעה באב

תפילת ערבית ושחרית של תשעה באב התפלל בבית הכנסת הגדול, ולא בבית מדרשו (לקח"ח הקדמה לח"ג, ועי' במנהגי חת"ס פ"ג הערה כ', דאלי רצה להורות כך על דברי חז"ל שתשעה באב נקרא "מועד", ועל כן יש להנהיג בו כמנהגי ביום טוב ולהתפלל ברוב עט).

הנחת תפילין

היה מניח תפילין בצנעה קודם תפילת שחרית, וקורא בהן קריאת שמע (מנהגי חת"ס פ"ב הערה ד', ועי' ספר פסקי חת"ס עמו' קמ"ג, ד"ל טעמו מפני שהתמידי מאד שלא לקרות קריש בלא תפילין, ע"ש, ובמנהגים להגרע"מ סופר פ"ג הערה כ"ב כתב שנהגו כן בעקבות רבו מהר"ם אדלר שנתה כן).

תפילת שחרית

בתפילת שמונה עשרה של שחרית, היה ה"ח אומר "ענינו" (הנהגות השו"ע סי' תקנ"ג, ואף שבט"ו ובנ"ב בשו"ע שם יש דעות בזה, כך הורה רבינו). ונהגו לומר קדיש בין קריאה למפטיר, וכן נראה להורות (הנה"א א"ח סי' רפ"ב, ועי' הנה"א ורע"א, סי' תקנ"ט). ויישב והעמיד את מנהגו של ישראל שלא לומר תחנון בתשעה באב אפילו הוא נדחה (ת"מ השלם בדברים עמוד כ"ז).

אחר חצות היום

ביום התענית, לאחר חצות היום, היה מתייחד בחדרו ושוהה שם עד לתפילת המנחה, אותה התפלל בבית מדרשו. ולא נודע כמה עסק אז בחדרו (לקח"ח הקדמה לח"ג).

שיאלת שלום

כל אדם אסור בתשעה באב בשיאלת שלום, ולא רק תלמיד חכם אסור בכך (הנה"א א"ח סי' תקנ"ד, ועי' שם פלוגתת הראשונים).

חולה הצריך לאכול בת"ב

חולה שצריך לאכול בתשעה באב, אם די לו בשתייה, לא יאכל, ואם די לו באכילה מועטת לא יאכל אכילה מרובה, וכן אם מוספיק לו כל חיותו לאכול פעם אחת, לא יאכל ב' פעמים

היכל המעשה

עבדי ר' עמרם רבינו ז"ע

כרחם אב על בנים

היה זה ליל מוצאי תשעה באב, והשמש זה מכבר שקעה באופק, מותרה אחריה שמיים כהים וחשוכים, כראוי ליום אבולו של עם ישראל. העיר פרשבורג כולה, ובראשה ישיבתו הקדושה של רבינו החתם סופר זצ"ל, נשמה לרווחה את תנום יום של צום ומספר, תפילה וקינה. מאות מתלמידיו ומעריציו של רבינו, יחד עם רבים מבני הקהילה, התכנסו ברחבת הרחוב שלפני הישיבה, עיניהם נשואות אל הרקיע השחור, ממתנים בכיליון עיניים לגילולה של הלבלה החדשה, לקדשה בברכה של תקווה, לעוק "דוד מלך ישראל חי וקיים".

הרבי הקדוש, ראש הישיבה ורב העיר, הלא הוא החתם סופר זיע"א, עמד במרכז המעגל הקידוש לבנה, במוצאי צום, כשהכל עיניים ומותשים שם מדוע קוראים דווקא בלילה הזה. עיניו העמוקות, שראו עולמות של תורה והלכה, סרקו כעת את הקהל הגדול שנסמך עליו, תלמידיו הרבים, חסידיו הנאמנים ובני קהילתו, שראו בו לא רק מנהיג ומורה דרך, אלא אב רחמן.

לפתע פילח את דממת הלילה קולו הצלול והחד של אחד מנאמני הבית, קול שביטא תערובת של דחיפות ובהילות: "היכן הבחור דוד מרדכי? רבינו מבקש שהבחור דוד מרדכי יגש לפניו!"

גל של דממה מתוחה עבר בקהל. אוזניים רבות נזקפו. מה פשר הקריאה הבהולה באמצע קידוש לבנה, במוצאי צום, כשהכל עיניים ומותשים שם מדוע קוראים דווקא בלילה הזה? הצעיר דוד מרדכי, שהיה בחור צעיר וצונן כבן 16 שרק לפני זמן קצר התקבל לישיבה המפורסמת חרף גילו הצעיר יחסית לשאר חבריו.

בתוך המולת ההשערות והגבורות, החלה להתגבש דאגה כבדה. המחשבה הראשונה ששלטה במוחות רבים הייתה רחוקה מלהיות מנחמת. זכורים היו ימים קשים, שבהם השלטונות הזרים ארבו לרבינו ולתלמידיו, והלשונות היו דבר שבשגרה. האם חלילה פלפול הבחור הצעיר לצרף? האם העלילו עליו חשדות שואו של ריגול או הסתה? שמועות לחשו מפה לאוזן, ופחד קר החל לחדור ללבבות חבריו.

הקריאות נשנו, "דוד מרדכי! דוד מרדכי!" - וככל שהתמהמה הבחור להופיע, כך גברה ההרדה. עיני כולם סרקו את ההמון, מנסים לאתר את דוד מרדכי.

אור בנין ישיבת החת"ס בפרשבורג מתוך ספר 'החתם סופר ותלמידיו'

נשמעה. אך עתה החל גל הסקרנות לזרום בקהל הגדול, מה פשר הקריאה הדחופה? במה זכה הבחור דוד מרדכי הצעיר, שאזננו ורבינו הגדול מבקש את נפשו דווקא ברגע שכזה?

דוד מרדכי, בחור צעיר כבן שש עשרה, צנוע ומופנם, הגיע בחשש לפני רבינו. ראו אז התבהרה הסיבה האמיתית והמרגשת לקריאה. נודע, כי לפני חודש ימים, בחודש תמוז, חלה דוד מרדכי במחלה קשה, וחולשתו הייתה רבה. רבינו החתם סופר, בדאגתו הבלתי פוסקת לכל אחד ואחד מתלמידיו, ליווה את הבחור בתקופת מחלתו, ודאג לו כדאגת אב לבנו יחידו. הוא ידע היטב את מצבו הגופני הרגיש ואת הצורך שלו בשמירה מיוחדת שלא יחזור לחולה.

כעת, במוצאי תשעה באב, לאחר צום ממושך, ידע רבינו היטב כי חולשתו של הבחור דוד מרדכי עלולה להחמיר אם יאכל מאכלים שאינם מתיאימים לו. הוא פנה אליו ברכות ובדאגה שהדהימה את כל הנוכחים, ולחש לו באוזנו: "בני, דוד מרדכי יקירי, דע לך שבשל חולשתך מן החולי שעבר עליך, לא נא תאכל הערב מוצאי חלב. דאג לאכול רק מאכלים קלים ומבושלים, לכל ידיו לבריא ואתה תחזור חלילה לחולשתך!"

נחלים של פליאה והשתוממות שזורים בחוטי התרגשות זרמו בקהל שהיה נוכח באותו מעמד. שונו בנפשם: הנה הוא, רבינו החתם סופר, ענק הדורות, רבן של כל בני הגולה, אשר געשו במוחו הגדול מעיינות החכמה ברחבי ש"ס ופוסקים, בפסיקת דינים וחיודשי תילים של הלכות, הוא שטרוד היה כולו גם בהנהגת הקהילה הגדולה וענייני העיר, ראשי שלטון ושירים ביקשו את פיו בעניני ניהול המדינה, ובכל זאת, במוצאי צום מפרך, כשהגוף תשוש והנפש בלוקן על חורבן הבית, כשהוא מוקף בהמוני תלמידים שבאו לחזות בהדרו בעת קידוש לבנה, מצא רבינו את הכוח והריכוז להניח את כל אלו הצידה, ולדאוג לבחור צעיר מקטני תלמידיו, שלבו חלוש בקרבו - ולוודא שיאכל את מה שנכון עבורו... (מקור: חתם סופר מקנה וקניינים ח"א, הקדמה בית אבות עמוד ב')

היכל החתם סופר

המפעל העולמי להצפת והחלת מורשת החתם סופר
מכון הוצאה לאור • קו תורני • גיליון שבועי
להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofer3@gmail.com

✉ דוד האיימיל: k6056157010@gmail.com
📄 בעמודים נדירים פלוס "היכל החתם סופר"
📞 דוד הקו שלנו: 0733.454.678 אר"ב: 1-605.615.70.10

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרשבורג
הקוויטל יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

זעליחה

ליקוטים שמועזות וסיפורים לרבוה"ק לכית קאזניץ * בין המצרים תשפ"ה * גליון מס' 3
 * * * * *
 יו"ל ע"י וועד 'בוגי זעליחוב' מקום מנוחת רה"ק ר' אהרן יחיאל מקאזניץ זי"ע

המצרים שהם ימי תשובה, שמי"ז בחמוץ התחילו מ' יום אמצעים שביקש משה רבינו ע"ה רחמים על ישראל, כמו שאמרו במדרש (דברים רבה ג' י"א) שבמ' האמצעים לא הניח מקום אחד במרום שלא התגולל בו לבקש עליהם רחמים, עד שנאמר לו בראש חודש אלול פסל לך (דברים א' א, עבודת ישראל אבות פ"ג משנה א)

שבת חזון

והנה הצדיק איש אלהים מוה' יעקב יצחק (מלובליץ י"ע) אמר פירוש הגמרא (מגילה ד' ע"ב) ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל בשבת, ואמר הואיל ואידחי ידחי עיי"ש, פירוש שרצה לעקור צרת תשעה באב כלל ועיקר, ולגלות הקץ על ידי שחל בשבת יום הקדוש, והואיל ואידחי ידחי לגמרי, ולכן לא הודו לו חכמים כי אין לדרוך אה הקץ, עכ"ל.

ונספ' עוד על דבריו, כי ביקש רבי לעקור תשעה באב, דהיינו לעשותו עיקר ולהראות גודל מלכות השם יתברך, דהיינו הגם שצר לנו עד מאוד אנו מתחזקים ומתאמצים ושומחים בשבת במלכותו, ועל רחמי המורדים אנו בטוחים שישוב נרחינו במהרה, וזה הענין הוא עיקר ויותר תענוג לפנינו מאשר שחם שומחים וטובי לב בימים הנגלים ונראים לטובה, ולכן מהתעוררות עיקר ותענוג זה היה בכוח לדרוח את תשעה באב ולעקרו ולגלות את הקץ, ואמר הואיל ואידחי ידחי, ולא הודו לו חכמים, פירוש שהחכמים הודו לו בבחינת ל"א שהוא בחינת א"ן בבחי' גואי, אבל עדיין לא היה בכחם לשלש השמחה לבתי בראי ולגלות הקץ, עד שיושענו ה' ויגדיל כח הצדיקים לגלות בחינת א"ן והשמחה הגנוזה, ואז ישמח ה' עמו אמר (עבודת ישראל לפר' מסעי).

תשעה באב

שמעתי מכבוד קדושת אדמו"ר (הרח"ק רבי ירחמיאל משה זצוק"ל מקאזניץ, שפעם היו עשירים העניים בתשעה באב שחוק עם וריקת אבנים ובדומה, ואמר המגיד הקדוש: רבונו של עולם, אם לא ניתא לך היאך אנו נחגים ביום זה, טול אותו מאתנו, (ספר ש' צדיקים - מערכת המגיד חק מקאזניץ י"ע)

שבת נחמו

נחמו נחמו עמי וגו' (ישעי' מ' א), ונה דרב הקדוש אאמור' והמגיד מקאזניץ זצלה"ה מדרקק על כפל הלשון כאן, ואמר הוא ז"ל: שזאת אומר כביכול הבורא ברוך הוא למלאכי מעלה הבאים לנחמו, כביכול משיב לזמן נחמו, פירוש, אם רצונכם לנחם אותי, לכו נחמו עמי, וממילא אתנחם, עכ"ד ודפ"ח, (קולת משה - בחפזיה לישבת נחמו)

אשר מצאתנו ביום ההוא, מכל מקום יש לשמח לב המולך בשמחה העתידה שבו יולד נחמה (ממדרב רבה ג' ד' ה) ויגאלנו במהרה, וישמח ה' במעשיו (תהלים קד' א) ודחיתה לו המלוכה כימי קדם (עבודת ישראל לפר' מסעי).

ימים קדושים ובהם נוכל לבטל כל גזירות רעות

ובפרט בימים האלו משבעה עשר בתמוז הבאים לקראתנו שנה' נשומרים מכל דבר רע, כי בעצמותם הם ימים קדושים מאוד, וכמ"ש הה"ק אאמור' זצלה"ה והמגיד מקאזניץ, כל רודפיה השיגה בין המצרים, כי

בין המצרים יקל לאדם להשיג הבורא יותר מיומים אחרים, כי למשל כשהמלך יוצא ממכון שבתו נקל אז לראות את המלך ולהשיג ממנו בקשה, מאם היה בביתו, כי השומרים הסובבים אותו בביתו בקושי לראות המלך, לכן כעת נוכל לבטל כל הגזירות רעות וכו' (נחמה משה פר' בלק ד"ה מה אקוב)

בימים אלו קל להתקרב להש"ת

ועל ימים אלו נאמר (איכה א' ג) כל רודפיה השיגה בין המצרים, פירוש כל רודפי י"ה השיגה, כי הבורא יתברך יוצא לעזר ולסעד לנו, כמו שנאמר (שמות ג' י"ד) אה"ה אשר אה"ה, גימטריא כ"א, אלו כ"א יום שבין המצרים אחיה עמם בעזרתם, לכן קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך בימים אלו משאר ימים, כדוגמא ומושל כשהשר יושב בפלטיין שלו אז אינו בקל לבוא אצלו מחמת השומרים הסובבים אותו, וגם צריך להביא לו תשורה גדולה לראות פניו, אבל כשהשר יוצא לדרך קל לבוא אצלו, וגם תשורה מועטת נחשבה בעיניו, בד' גלוסקאות או בחלה יפה, ומקבל אותו בסבר פנים יפות מחמת שהוא בדרך. והחילוק הוא בין הרואה אותו בביתו לרואה אותו בדרך, כי הרואה אותו בביתו יכול לראות אותו כשהוא מופשט מבגדיו, והרואה אותו בדרך רואה אותו כשהוא מופשט בבגדיו, אבל מכל מקום לראות אותו בדרך יותר קל, אך אותה ראייה אינה מצוהצחת כמו שהוא רואה אותו בביתו. ובימים האלו יוצא הבורא ברוך הוא מחמת חזקת הימים חורפותם וכו', (עבודת ישראל אבות פ"ג משנה י"ד)

להתחזק בתורה ותפלה בימי בין המצרים

וכל זה צריך לתקן בתורה ותפלה ובתשובה, לא כקצת המוהי עם שאומרים שלא יוכלו להתפלל בין המצרים, ובודאי המזה כסילים ולבם בל עמם, רק צריך להתחזק עצמו בתורה בתפלה ובתשובה בימים שבין

בין המצרים במשנתו של המגיד הק' מקאזניץ זי"ע והנה פרשה הזאת נקראת תמיד בין המצרים שהם נחשבים כ"א יום, כמו שפירש רש"י (איכה א' ג), וכ"א יום וכ"א לילות הם מ"ב, כנגד מ"ב מסעות שצריך לעבור בין המצרים בכמה מסעות לתקן הכל ולעבוד את ה', הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עם כל זה יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה, בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות.

ולחבק זה על פי משל ומליצה, מדרך מלך בשר ודם שיש לו כל מיני טוב ומוני שמחה וגם מנגנים בתוף ומחול ונכור ועוגב, ובודאי כאשר טוב לב המלך והוא שרוי בשמחה אין מן הצורך לו אל המשוררים והמזמרים בקולי קולות, כי בלאו הכי יש לו שמחה לב. אכן כאשר לפעמים בא עת עצב ויגון ממקרה אשר הקרה, אז יקראו הפורטים על נבל לשירם ולזמרם לשמח לבבו ולהצחיל פניו.

וכן הנמשל ודוגמא כביכול אל קדושתו יתברך, שבודאי משרתיו ברקיע מנעמים לו ומקלטים שמו, רק בזמן שביה המקדש חרב יש עצב בבתי בראי (תגינה ד' ע"ב), אז צריכים מי אשר ה' בלבו להתחזק ולכנס אל בתי גואי, ולהפשט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך ולומר לפניו: אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו ותמלך לעולם ועד, והכל כאין נגדך, ועלו מושיעים בהר ציון (עבודת א' כ"א), ויאתנו כל לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה (פסוק למסוף ימים נוראים), וכבר הקדים לנו אדמו"ר ז"ל (והמגיד ממעריטש) ה"ל רמז בפסוק (איכה א' ג) כל רודפיה השיגה בין המצרים, דהיינו כל מי שרודף להמליך את הבורא יוכל להשיג יותר וקרא בימים אלו בין המצרים, למשל כי כשהשר יושב בביתו אין אימתו מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבא פנימה, מה שאין כן אם השר עובר בשוקים וברחובות חוץ לפלטיין שלו, אז הוא קרוב לכל קוראיו ויאזין שועת כל הקוראים בשמו. וכן הנמשל לדעת, כי בזמן הזה כי כצפור נודדת מקנה וגו' (משלי כ"ז ח), לכן הרשות נתונה לכל אדם להתקרב אל מלכו של עולם והוא עונה אליהם, עכ"ל. ועיקר הענין להתחזק ולאמץ את לבבו בעתים הללו בלתי פוגל ברשת ההתרשלות מעבוד ה' חלילה, ואפילו בתשעה באב שהוא חושך למראה עין, הגם שיש לבכות במר נפש על כל

כי לא תשכח מפי זרעו

כי לא תשכח מפי זרעו

לבלתי ידח ממנו נידח – סיפורי קודש על הרה"ק ר' אהרן יחיאל מקאזניץ זי"ע שהציל רבבות לתשובה באופן פלאי

האדמו"ר הפני מנחם' מגור זי"ע – בהפליאו גודל כוח ומדריגת בעלי תשובה – סיפר: בהיותי ילד וצעיר לימים, לפעמים הייתי אהב לעמוד מקרוב ולהתבונן באלו שבאו לחסות בצל אבי האדמו"ר האמרי אמת' זי"ע, כשם שפרצופיהם אינם שוים כך דעותיהם וכו', והייתי מתבונן בעת המתנתם להיכנס אל הקודש פנימה להבחין בתהלוכות וסוגי האנשים שבאו לחסות תחת כנפי אבי זי"ע.

לימים הופיע בחצו"ק בגור, חסיד אחד בעל צורה והדרת פנים שדמותו הרם הליכתו ותנועתו העידו כי איש קדוש הוא, עד שגם חזונו החיצונה הכריזה לפניו יראת הכבוד. בהיותי ילד הייתי מצייר בדמיוני שלכאורה 'מלאך' הוא הדומה להאיש הזה. בסוף היום הלכתי לשאול ולברר את אבי על האיש ומעשהו, תיארתי לפניו דמיונותי שהרב ההוא דומה למלאך ה', אבי האמרי אמת' שלח לברר מפי גיסי / חתנו ר' יעקב מאיר (בן הרה"ק ר' משה בצלאל אלתר ז"ל) לדעת במי ומי המדובר ולפי"ז יוכל לדעת על מה נתבון הילד עליו כן, אך לשוא היו חיפושיו, כנראה שהלה מזמן עזב את העיר. בכל זאת ביקש ממני אבי האמרי אמת' שבפעם הבא אי"ה כשיבוא, אברר עליו אצל ר' יעקב מאיר.

עברו ימים, והכרתי שוב באיש ההוא שהגיע לגור, תיכף ניגשתי לגיסי לשאול עליו. גיסי ענה לי לשמו, ובלילה ההוא נכנס אל הקודש פנימה לאבי האמרי אמת', ולהודיע לו במי המדובר, שהנער אמר עליו שהוא דומה 'מלאך', ועל כך ענה אבי האמרי אמת' בתנומת סיפור: "יאלו ער האט גיט צוגעטראפן".

מאז השתוקק הפני מנחם' לדעת מעשהו של האיש, ובמה זכה שיאירו מאור פניו המעדיים והמכריזים בגלוי על שנודרך ונתקדש בקדושה וטהרה. לאחר שנים עלה הפני מנחם לארה"ק, שמע מפי הרה"ח רבי אליהו מוקוטובסקי ז"ל בעת שהעלה זכרונותיו בשנים שבהם היה מתפלל בהגור'ער שטיבעל, וסיפר על ה'קאמענדאנט' וחי' ה'חברה' וסדר ה'שטיבעל', ובין היתר סיפר שבין תקנות החברה הידועים היה, שעל כל אחד לבוא בכל ערש"ק ולקבוע לימודו ללמוד שיעורי תורה בשטיבעל.

בתוך אחד השיחים סיפר ר' אליהו הנ"ל: שבוע אחד באמצע לימודם בערש"ק לפתע הופיע הרבי הק' ר' אהרן מקאזניץ זי"ע בפתח השטיבעל, נכנס לביהמ"ד דפק על הבימה והכריז שצריך לו שני 'יונגערלייט' בריאים ובעלי כוח שיבואו לעזרתו. כל ה'חברה' חיבו למוצא פי ה'קאמענדאנט' שיאשר להם ללכת עם הרבי ר' אהר'לע, עד שלבסוף הסכים ה'קאמענדאנט' וברח ברבי אליהו שילך עם הרבי. הרבי הבטיח להקאמענדאנט שר' אליהו יחזור עוד ברם שיתחילו אמירת 'כגונא'.

רבי אליהו יצא עם הרבי מקאזניץ לרחוב העיר הגועש ורועש, כך הלכו יחד כברת דרך ארוכה, בדרך גולל הרבי לפניו שיחו ולבו, והודיע לו שבדעתו לתור למקום אחד, וכשיגיעו למקום מסוים יצביע לו הרבי על איזה בר נש, ואז יתפסוהו יחדיו, הרבי יתפוס בו מצד אחד ועל ר' אליהו מוטל לתפוס בו בכוח מצד השני, ותיכף ומיד לקום ולהסתלק מהשטח, ויחד להביאו אל המקום אשר הרבי הכין מראש. הרבי הוסיף והזדוהר שאל ישיגח מבר נש ההוא ולא ישמע לקול תחנונותיו ואפילו אם יצווח ככרוכיא וישאג בקול גדול, ימשך במעשיו כפי שהורוהו.

הלכו יחד כברת דרך, עד שהגיעו לפני שערי 'טיאטער' ידוע בעיר, בחצר עמדה תור ארוך שהשתלשלה להיכנס, והמתינו אנשים רבים כשיבידיהם שלופים כרטיסים שהומינו מראש. לפתע רמו לו הרבי בסימן על אדם אחד, וברגע אחד הגביהו אותו יחד תפסוהו בכוח והסתלקו משם. הלה התחנן לפניהם שכבר השיג בקושי כרטיס ליכנס, וחבל לו על דמי הכרטיס, אך לא שמעו לקול צעקותיו, סחבוהו עמדם והמשיכו בדרכם עד שנתקרב לפני שער ה'קאזניצער שטיבעל', שם הורידוהו, והרבי הורה לר' אליהו לחזור לגערער שטיבעל במהירות כדי שיעיג בטרם יתחילו כגונא, ואכן ר' אליהו הספיק להגיע לפני שהתחילו 'כגונא'.

עברו כמה חדשים, ר' אליהו יושב ומשוחח עם חברי השטיבעל, והנה באה אליו שליחות כי הרבי מקאזניץ עומד וממתין בחוץ ושלח לקרוא אחריו. רבי אליהו יצא לחוץ, שם מצא את הרבי ממתין עם בן לווייתו – לא אחר מזה שהוציאו אותו לבילל שב"ק שהוא מה'טיאטער', הלה התקדם במהירות ביהדות, פאותיו וזקנו שנתגדלו לאחרונה העידו עליו שעלה ונתעלה בדרכי התורה והיראה, עד שהיה נראה כיהודי ירא וחרד לכל דבר. הרבי ביקש מר' אליהו לקרב אותו בתוך ה'חברה' בשטיבעל, גם יקח אותו ויצרף אותו עמו בנסיעותיו לגור. אך הלה פרץ בבכי ותחנונים לפני הרבי כי רצונו ומאווייו להישאר בחצו"ק קאזניץ, אך הרבי התנצל לפניו כי דרכו בקודש לעשות מגויים יהודים אך עבשיו שזכית ונתגדלת, בגור יעשו אותך אי"ה ל'חסיד'. ואכן הלה נסע עמו מאז אל האמרי אמת, ועלה ונתעלה עד שנחשב לאחד מגדולי החסידים.

כשגמר ר' אליהו לספר את סיפורו, שאלו הפני מנחם' לשמו של האיש ההוא, ונתברר שזה היה אותו חסיד בבית אביו שהיה נראה לו בילדותו להפני מנחם כ'מלאך'. הכל בזכותו של אותו זקן מחולל הפלאות

מדור יומא דהילולא לרבוה"ק לבית קאזניץ זי"ע ועבי"א

הגה"צ רבי שמעון'לע מזעליחוב זי"ע

מביקורו מאכסניית הרבי בעיר לובלין, סיפר:
"בשעה שהייתי אצל הרבי מקאזניץ
שעמתי טעם גן עדן, וואס מיינט איהר? אז
גן עדן מיינט מען אז מען וועט זיך קענען
בארימען אז דעהר וועט האבען פינעף
סאלזען (חדרים), דער אנדערער וועט זיך
בארימען אז ער האט אכט סאלזען, א יוד
דארף צו וויסען אז גן עדן מיינט מען גילוי
אלקות - גילוי שכינה..." "און אז מען קוקט
דעם יונגערמאן אויף דעם שטערן (על
מצחו), זעהט מען אז עס איז דא איין בורא
עולם אויף די וועלט..."

כמו כן שלח ר' שמעון'לע מתלמידיו
להסתופף בצל האדמו"ר ר' אהר'לע
מקאזניץ זי"ע, ומזמן לזמן שלח להומינו בימי
ביקורו של האדמו"ר בלובלין לבקר בישיבת
יח"ל, באותם ימים היה ר' שמעון'לע כרוך
אחריו כילד אחר אמו (כהבתאות כמה
וכמה מתלמידיו), וקרנו פניו מאושר. וכפי
שמספרים תלמידי הישיבה שנשתוממו בעת
ההיא שר' שמעון'לע ששמו הלך לפניו
כגאון אדיר בקי בכל חזרי תורה הנהוגה
בלימוד עם הרבי, עד שהביאו ספר להוכיח
ומצאו כדברי הרבי. וכן היה ר' שמעון'לע
שואל ממנו מקורות לענינים וכדו' וכולם
נתפעלו מגאונות של הרבי. ידוע שר'
שמעון'לע אמר שלעתיד לבא יהיה רבי
אדו"לע מהיושבים בראשונה במלכות.

לעומתו גם ר' אהר'לע החשיבו ביותר, פעם
כשיבקר הרבי בלובלין והרבי ערך שם
סעודת ראש חודש, ורבי שמעון'לע הזכיר
איזה פסק בעניני ברכות, מול רבי שמעון'לע
ישב מורה הוראה אחר מחסידי קאזניץ
והתווכח עמו, אך הרבי אמר לו: "הער זיך
איין וואס רבי שמעון זאגט ס'איז כשרע
ווערטער". אח"כ אמר הרבי תורה בתוך
הסעודה שחחו על גדלות נשמות הצדיקים,
ורבי שמעון'לע העלה כי יש שני דרכים
בגדלות נשמת הצדיקים, יש שגדלותם
מגדול שורש נשמתם הקדושה, ויש שהגיעו
לידי כך מגדול יגיעתם והתאמצותם
בעבודת הש"ת בכל כוחם, נענה לו רבי
אהר'לע: "אבער רבי שמעון, דער טאטע
זכרנו לברכה (הכוונה לאביו הרבה"ק ר'
ירחמיאל משה זי"ע) איז גיוועזען בידע",
ורבי שמעון'לע הסכים לו. אחר כך ביקש
הרבי מרבי שמעון'לע: "רבי שמעון געבט
מיר א ברכה", וענהו רבי שמעון'לע בעינים
סגורות, "קאזניצער רבי, איהר זאלט
האבען גוטע מוחין, גרויסע מוחין, וועט עס

למדינת קרים. עד שנשלח מארה בעסקיו
ונאלץ לחסל אותם, ר' שמעון'לע המשיך
לשקוד על דלתי התורה והיראה, אך
משראה כי בני ביתו רעבו ללחם כפשוטו, אז
נעתר לבקשת בני העיר צאנו לכהן שם
כמגיד שיעור בישיבה לצעירים, ובני ביתו
נשארו בזעליחוב כשפולין. לימים הרביץ
תורה בעיר קשאנא, ומשם לישיבת בית
ישראל בסטאלין - שעמדה תחת נשיאות
האדמו"ר רבי משה מסטאלין הי"ד, ולאחר
תקופה שימש כר"מ בישיבת 'תומכי תמימים'
של חסידי ליובאוויטש בווארשא, עד שעברו
עליו תלאות קשים ומרים (כמפורט במכתביו
בספר נהיג אש) ונאלץ לקבל הזמנת הגאון
רבי מאיר שפירא זצ"ל לכהן כראש ישיבה
בישיבת חכמי לובלין (לאחר שהגאון רבי
מאיר זצ"ל קיבל עליו לסדר חובותיו).

משדופיע דמותו הק' של ר' שמעון'לע
בלובלין, באו פנים חדשות ליח"ל. דמותו
הק' העומד בשעות האשמורת עד אחר
הצהרים מעוטף בטלית ותפלין, למד
בקדושה וטהרה, והתפלא בשאונת מנהגות
לבו שרכש לבית בני הישיבה, עד שהכירו בו
בעל השפעה ונתמנה למשגיח רוחני, ודרש
לפניהם בחיזוק לתורה ויראת שמים
וחסידות, עניו פקודות להשגיח על
התלמידים להדריכם בדרך ישרה ולבקש
קרבת אלוקים.

ר' שמעון'לע המשיך להסתופף בצל גדולי
האדמו"רים, והתלמידים הכריזים אחריו
התקשרו גם בעבודות אהבה לרבותיו הק',
מביניהם האדמו"ר האמרי אמת זי"ע
שהפליא כשרונותיו, האדמו"ר רבי יצחק
ליפשיץ מוויעליפאלי זי"ע, הרבה"ק רבי
פיניע'לע מאוסטילא זי"ע, ובעיקר המליץ
לפניהם על האדמו"ר ר' אהר'לע מקאזניץ
זי"ע וש"ב האדמו"ר ר' משה יחיאל אלימלך
מלעבערטאו (אמו מרת לאה היתה בת
הרבה"ק רבי יחיאל יעקב מקאזניץ זי"ע).
ולאמיתו כפי שהעיד עליו האדמו"ר החלקת
יהושע מביאלא זי"ע, שרבי שמעון'לע היה
משערות ראשו ועד צפרני רגליו היה כל
כולו קאזניץ, וכי היה מדבר מהמגיד זי"ע
ובניו - כאילו הכירם.

ר' שמעון'לע היה רגיל לתאר לפני תלמידיו
על שגב גדולת קדושת הרבי רבי אהר'לע
מקאזניץ זי"ע, וכמה וכמה פעמים העיד
אחריו שהוא נוטר הברית חד בדרא, והפליא
לפניהם באמרו: "ער איז ביים אייברשטען א
ילד שעשועים..." פעם כשחזר ר' שמעון'לע

הגה"צ רבי שמעון'לע הורביץ נולד בשנת תרל"ו
בזעליחוב, עיירה על אם הדרך בין ווארשא
לראדום, ועל שמה נקרא בהערכה והערצה
כאחד מגדולי מרביצי התורה והחסידות,
בהיותו מחסידיו הגלויים של הרבה"ק רבי
אהר'לע מקאזניץ זי"ע.

אביו ר' מאיר ז"ל היה תלמיד חכם ומגדולי
חסידי קאזניץ, התייחס כבן אחר בן להשל"ה
הק' ולר' זרחיה הלוי בעל המאור. ולפרנסתו
התפרנס מבית חרושת לייצור חומץ, ולכן
נדע בכינוי 'עסיגמאכער'.

מימי נערותו התרפף ר' שמעון'לע על במתי
התורה והיראה, בעודנו כבן שש או שבע
עמד בבחינה אצל הגאון מקוטנא - רבי
יהושע'לע טרונק זצ"ל, אשר מצאו בקי
ב...כל ששה סדרי משנה. כדרכו בק' - עוד
בימי נעוריו לא פתח ללמוד במשניות עד
שהיה בקי בכ"ד ספרים - תורה נביאים
וכתובים, ורק לאחר שידע כל ההשגה סדרי
משנה על בורין, התחיל ללמוד גמרא.

כאשר מתה עליו אמו ע"ה, התחתן אביו
בזו"ש, אז יצא הנער שמעון'לע את העיר
זעליחוב, ועבר ללמוד כעשר שנים רצופות
בבית מדרשו של האדמו"ר רבי זעליג
אליעזר מקאזניץ זי"ע (בן הרבה"ק רבי יצחק
יעקב מבלענדוב בעל אמת ליעקב), שם
נתעלה בהתמדה ובשקידה. וכפי ששח
לימים לתלמידיו הגאון רבי שמואל הלוי
וואנער זצ"ל בעל שבת הלוי, שבהיותו יח"ח
שנה היה שגור על פיו כל מסכתות הש"ס
מברכות ועד נדה, ספרא וספרי תוספתא
ומכילתא. ועוד בימי בחורו התקשר
להאדמו"ר רבי אלכסנדר ב"ר נפתלי הירץ
(בן הרבה"ק רבי יוסף מלובלין וחתנו של
הרבה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע),
שהאיר לו ראשית דרכו בעבודת הש"ת.

כשהגיע לפרקו נשא בת הגביר ר' משה
פייגענבוים מגרוואלין שהסמיכו על שלוחנו,
שם המשיך לשקוד על דלתי התורה
והיראה. אחר שנים התרושש פרנסת חמיו,
אז חזר ר' שמעון'לע לעיירת מולדתו -
זעליחוב, וניסה להתפרנס כאביו - מייצור
חומץ. בשנים הראשונות היתה פרנסתו
מציזה הימנה, מתי מעט ידעו על הגאון
והקדוש המסתתר.

לאחר זמן שלח ידו במסחר כלי חרסינה,
ויפרץ מסחרו לרוב, עד שלרגלי עסקיו
הוצרך לנודד מביתו וערך מסעות עד

תשובה, איידער אין איין בחור וואס לערנט אין איז נעבעך פארבאפט אין זיין גאווה, אריינשיינען אביסל פנימיות"...) (במאמר רז"ל בסוטה כ"א ע"ב כיון שנבנסה חכמה באדם נבנסה עמו ערמיות וכו').

פעם כשהיה רבי שמעון'לע בצאנו, ומסר שיעור חומש רש"י בליל שב"ק, בין השאר סיפר מעשיות שונות על רבו - הרבי מקאזניץ. וסיפר, כי בעירו זעליחוב, היה פעם מגיפה ל"ע מחולי ילדים, וצויה לו הרבי לעשות כפי המובא בזה"ק פירשת פנחס, שילכו עשרה תלמידי חכמים ויתפורו בעשר קצוות העיר, ויאמרו פירשת הקטורת שסולחה לעצור המגיפה, וכן עשו והמגיפה נעצרה.

לאחר פטירת הגאון רבי מאיר שפירא נאלץ ר' שמעון'לע לנטוש את משמרתו (כידוע היה לר' שמעון'לע פרשה ביח"ל, ופעם שח לבבו לפני ר' אהר'לע, שאמר לו "ברענג דיינע בחורים און קום צו מיר, מאך דא א ישיבה", אך רבי שמעון'לע ענה, "על פי דער רבינ'ס הנהגה קען מען נישט האלטען א ישיבה", וכולם הבחינו שהרבי נהנה מזה שענה לו האמת לפי דעתו, עזב לובלין והשתקע בקראקא, שם הרביץ תורה בשיבה מצומצמת שפתח בקלויז של רבי אהרן שנקרא מיט ש"ש בנו של המאור ושמש, שם התמסר בטיפוחם של בני עליה ובתוכם מתלמידי יח"ל שנקראו בכינוי "שמעוניסטען", והתמסר לערוך חידושי על כתבי המהר"ל בה הדרכה לשקוד (כפי שהיה רגיל תלמידו אב"ד יאבלאנא ז"ל לומר: "ר' שמעון'לע האט ארויס גענומען דער מהר"ל פון שאפע, און אריינגעלייגט אין די הערצער אריין").

בימי המלחמה האיומה המשיך ר' שמעון'לע בעבודת הקודש בעיר קראקא, ישב רוב היים מעוטף בטלית ותפילין, ובאחד מחדשי הקיץ שנת תש"ג נלקח למחנות ההשמדה שם עלה על קידוש השם, כפי שמתואר באריכות בספר זכרון ליהודי העיר זעליחוב.

אומר דברי תורה בעריכת השולחן, וכי כל התנהגותו היא באופן משונה, על זה ענה להם רבי שמעון'לע כי הרבי מקאזניץ יודע היטב היטב את אשר עליו לעשות, כלומר שאינו צריך פירוש על הנהגתו. וכשסיפרו לו, שבהיות הרבי בלובלין נפל עליו תרדמה לזמן קצר אחרי ברכו בליל שב"ק, אמר: "רבי אהר'לע איז נישט איינגעשלאפען, נאר זיין פערדעל איז איינגעשלאפען", כי בהיותו אדם גדול וקדוש בקדושה עליונה סוף כל סוף הוא מלוכח בחומר, ובעת ההוא שהיה ניעור כמה לילות בלא שינה הלא בהכרח שיתייגע ויפול בשינה כמה רגעים. פעם אחר התבטא: "רבי אהר'לע הוא ענין גבוה, עהר איז א הויכע זאך"...

פעם אחת כשאחד הבחורים חזר מאטוואצק לאחר שנסע אל הרבי, שאל לו רבי שמעון'לע, האם נסעת אליו רק על כי שמעת ממני אודותי... והוסיף לו: "רבי אהר'לע יש לו נשמה גדולה כל כך שאלמלי מעשיו דהיינו התנהגותו באופן פלאי וואלט זיין נשמה נישט געקענט עקזיסטירן אויף דער וועלט".

פעם ביקר ר' אהר'לע ביח"ל ושחח עם ר' שמעון'לע, הבחורים עמדו מסביב והקשיבו בצמאון, עד שהרבי פני אליהם ושאל: "עטץ לערנט'ס חומש מיט אור החיים הקדוש?"..... "אח"כ שאל את ר' שמעון'לע: "וואס הערט מען ביי איין רבי שמעון'לע?"..... ורבי שמעון'לע ענה: "ברוך השם, די תפילין לייכטען ביי מיר, והעבודה הולכת בסדר הנהוג". אח"כ נסע הרבי בעגלה עם ר' שמעון'לע, ושאל ר' שמעון'לע את הרבי: "קאזניצער רבי, איר טהוט מיט'ן פראסטן עולם און איר זענט מצליח, פארוואס זענט איר נאר עוסק מיט מקרב זיין אנשים רחוקים, פארוואס זענט איר נישט אריינצוברענגען אין די בחורים די לומדי תורה אביסל פנימיות"....? אך הרבי ענה לו: "גלייבט מיר רבי שמעון, עס איז אסאך לייכטער אריינצוברענגען אין דעים גרעבסטען פון דעים גרעבסטען איין ההרור

זיין א טובה פאר אונז און פאר א לע אידען", והרבי ענה אחריו אמר: "אח"כ הוציא הרבי את הינור והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח ה'".

ר' שמעון'לע הגביר תלמידיו הערכה להרבי מקוונץ ז"ע, וכפי שמספרים התלמידים שכשחזרו מאכסניית האדמור"ר, חקר ודרש ר' שמעון'לע מהם על כל הנעשה. ביניהם סיפר אחד התלמידים: פעם כשביקר ר' אהר'לע בישיבת חכמי לובלין, הלך במוצ"ש עם אחד מתביריו אל הרבי, הרבי שאל אודותיו ורבי מאיר ענה לשמו ושם אביו, והרבי סיים למנות כל יחסו. אח"כ פנה הרבי לבחור השני ושאל לשמו, ועירו, וכשענה שבמקורו מעיר פלונ, התחיל הרבי לברר על אחד שכבר הלך לעולמו מהעיר ההוא, וחקר על מקום מגוריו, ומעשיו, וסדר הנהגתו וכו'. ההיא ניסה לעזור לחבירו ולענות לשאלות הרבי, אך הרבי פנה אליו והתבונן בו בעיניו הקדושים, עד שאחזו אימה ויראה, וכבר ידע לשתוק, והניח חבירו לענות. אח"כ כשחזרו לישיבה וסיפרו להמשגיח הגדו"ק רבי שמעון'לע, הוכיח לו רבי שמעון'לע: "וואס האסטו זיך אריינגעמישט, דו מיינסט א רבי רעדט אזוי ווי דו רעדסט, מסתמא האט דער רבי געוואלט א טובה טוהן פארן נפטר".

כידוע, היה ר' שמעון'לע מחשיב כל שיחה ואימרה שיצא מפי הרבי מקאזניץ ז"ע, ובאמרו: "אפילו ווען א צדיק רעדט פון קארטאפל מיט בארשט, קומט אריין א קדושה אין הארץ. גלייכער ווי איינער וואס רעדט - און האט שבע תועבות בלבו, און ער רעדט וועגן עולם אצילות - און ס'קומט אריין א טומאה אין הארצען ה'".

כששאלו התלמידים את ר' שמעון'לע על התנהגותו הבלתי מובנת של הרבי, אשר כמעט ואינו ישן בלילות, וכי עומד על רגליו רוב שעות היום ללא שיתיישב על כסא כלל, גם על מה שהרבי מתעסק עם אנשים גרועים ואינו מדבר עמם הרבה, וכמעט שאינו

האדרעס של הציון הקדוש:

Reymonta 36A, 08-430 Żelechów, Poland

שומר הבית החיים + 48-883-542-452

בדאי להתקשר 20 דקות לפני שמועדים בשביל שלא יצטרכו להתמתן

לשליחת סיפורי ישועות ולקבלת הגליון למייל וכן הערות והארות

ניתן לפנות info@zelechow.org

יסודי העולם

מדשן ביתם של הני צדיקים יסודי העולם זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל
ששתלם הקב"ה בדורינו אחר המבול
להקים את עולם התורה והחסידות אחר המלחמה

מרן הרה"ק מסאטמאר זיע"א

עובדין קדישין

בחינה נפלאה עה"פ זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו דהנה בפשטות הכוונה זכר רב טובך היינו להזכיר רחמיו וחסדיו מכל הטוב אשר עשה הקב"ה אתנו ולעומת זה הלשון וצדקתך שייך גם על הצרות מלשון צידוק הדין שאפילו אם ח"ו הקב"ה מביא על האדם פורעניות אז מצדיק את הדין עליו כמשחז"ל (ברכות נד) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטוב ולכאורה קשה דאיפכא ששל הטוב ועל החסד רנן ירננו בשיר ושכחה וצדקתך יביעו שאף מדת הדין יביעו תהילה ולמה נקט בצדקתך את הלשון ירננו

ואמר אז רבינו ז"ל דהנה אצל הצדיקים האמיתיים אין בזה רבותא לברך על הרעה כשם שמברך על הטוב ואין בו משום חידוש כי בוודאי זה דרך הצדיקים לקבל יסורים באהבה ובא הכתוב לומר ולהוסיף שהצדיקים האמיתיים כשיד ד' יפגע בהם במידת הדין עוד לא די שיעדיקו עליהם את הדין אלא יסיפו להלל ולשבח ביתר עוז הרבה יותר מהטוב שמקבלים כעין שמצינו שאמר דוד המלך ע"ה מזמור לדוד

בברחו מפני אבשלום בנו (ברכות דף ז) שאף שדוד אז עת צרה לדוד שברח מפני בנו אבל ראה בזה טובה וחסד שפרע ממנו את החוב וז"פ וצדקתך ירננו שאם ח"ו באים דינים על הצדיקים אז יסיפו להתודות ולהלל (ועיין בדברי יואל לש"ת באורך).

ומעידים זקני החסידים שאחרי שגמר רבינו ז"ל את התורה התחיל לרקוד בכחות מחודשים אדירים ובשמחה עצומה שטרם ראו דוגמתה והרגישו על רבינו שאליו בעצמו יסובבן הדברים שאמר שהוא עצמו כעת בבחינה זו שפגעה בו מדת הדין וע"כ מרבה ביותר בריקודי קודש בצהלה ובשמחה להודות לד' וכל העם שהיו שם בראותם משוש רבינו וחירותו הוסיפו בהתרוממות הנפש גם הם לרקוד ברנה ובצהלה שכמעט פקע איגרא וזקני החסידים מספרים ששמחת תורה של שנת תרצ"ב נחתה על לוח לבם לעולם כיחיד במינו שלפניו ולאחריו לא היו כמוהו

וביותר ראו זאת אחר ימי הזעם כשרבים נזרקו ביניהם תרעומות על הנהגת העולם מאתו ית' מהם למחצה לשליש ולרביע אודות צרת המלחמה אולם אצל רבינו ז"ל ראו גבורה נפשית באמונת טהורה שהשריש בלבבות בני ישראל והרבה לדרוש מענין זה שלא יפלו ח"ו

דברי אלוקים חיים

אלה הדברים פוסל את הראשונים דהנה כלפי שמשרע"ה דיבר יוכל כאן כ"כ דברי תוכחה לישראל שהכעיסו לפני המקום ית"ש ומנה כל המקומות הרי זה יכול לכאורה לגרום ח"ו קטרוג על ישראל.

ע"כ נזהר משרע"ה מזה וביאר את התורה בע' לשון בשביל האומה"ע שלא ימצאו פתחון פה לומר שלא הי להם מהיכן ללמודה. שעי"כ נחתם גזר דינם לבאר שחת שהיה להם ללמוד ולא למדו. וזה יהי לימוד זכות ועל דרך מה שפירש הקדושת לוי שאמר הושע לפני הקב"ה על ישראל החליפם באומה אחרת היינו שתראה שכולם גרועים יותר מישראל דאף שנראה ח"ו שבב"י אינם טובים אבל אם יתנו את המצות לאוה"ע יראו שהמה גרועים הרבה יותר (וכי"ב נמצא בנועץ בליקוטי שושנה) נמצא דבמה שביאר משה את התורה לאוה"ע היה בזה לימוד זכות גדול לישראל

ולזה אחר שפרט להם את כל העוונות שהואיל משה סמך ליהודעה זו שהואיל משה באר את התורה הזאת בע' לשון וקמי שמיא גילא סופן של דברים כמה גרועים הם שלא רצו לקבלה, וזה יהיה ללימוד זכות על ישראל.

וזה שאמר אלה הדברים פוסל את הראשונים הכוונה אוה"ע שחם היו אומות הראשונים על דבנ"י נתקברו רק במעמד הנבחר כמאמח"כ היום הזה נהיית לעם לד' אלקיך האומות הנהו ועמדו מימות אדה"ר וכמ"ש אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל פסל בזה כל אומות הראשונים שישאל קיבלו את התורה"ק וקיבלו דברי תוכחה שהוכיחן משרע"ה משא"כ אומה"ע נחתם גזר דינם עי שהואיל משה באר את התורה הזאת וא"ש הקישור.

בספיקות ובהרהורים רבינו דיבר הרבה ממדה זו שלא להתרעם ח"ו אחר מדתו יתברך.

וכן ראינו אצלו הן מצרות נפשו שפגעו אותו יסורים בכל עת במות עליו שלשת בנותיו והרבנית ע"ה והן כשעבר את איומי שנות השואה שנשאר כמלך בלי עם שנאבדו תלמידיו וחסידיו ונדד בגולה אחר גולה ותקפו אותו צרות רבות ומחלות שונות ואז הרבה רבינו לדרוש בכל עת מצוא בענין זה שחלילה וחלילה להתרעם אחרי מעשיו של בורא כל העולמים ופעם בערוב ימיו בביתו ב"קריית יואל אמר אחד דברים שהי נראה כשואל קושיית על הנהגת הבורא אודות מצב בריאותו של רבעו ולפתע שמעו את קולו של רבינו בצעקה גדולה אויפן בוכ"ע איז נישט דא קיין קשיות

וצדקתך ירננו

באמצע ההקפות דשנת תרצ"ב אחר פטירת בתו הצדיקת מרת רחל ע"ה אמר רבינו ז"ל

עבודת תיקון חצות

מספר הגה"צ מקראסנא זצ"ל בהקדמת ספר כוונת הלב אודות הגה"ק בעל קדושת יי"ט זי"ע: שבהיותו אצלו בקראסנא והיו מסובים לפניו אנשים חשובים בלילה ופתאום הושט ידו ליקח הזיגער מכיסו והביט על הזיגער ואמר אה צוועלף שהי חצות לילה ותיכף פתח פיו הרה"ק ז"ל ואמר מי ראה את הבאהן הויף החדש בפעטט והפליג בשבחו של הבאהן הויף כמה הוא נאה בחדריו ובפתחיו צייר לפני השומעים מוצאיו ומובאיו של הבאהן הויף ואבי מורי ז"ל לחש באזניו של אחד מהמסובים שמה ואמר שכפי הנראה הרב ז"ל עושה תיקון חצות בשיחתו והוא אמר שגם לו נראה כן ואחד מהמסובים נכנס לתוך דבריו ואמר שהבאהן הויף בעיר דרעווען הוא יותר משוכלל ומהודר ותיכף הפסיק הרב ז"ל לדבר מזה ע"כ

בדומה לזה ראינו גם אצל בנו רבינו ז"ל שערך תיקון חצות בסתר שלא ירגישו בו וסיפר הרה"ח ר' צבי פנחס מאשקוויטש ע"ה מחשובי תלמידי רבינו ז"ל שפעם אחת כאשר גר רבינו ז"ל בירושלים בשנת תש"ו ובמוצ"ש אור

ליום כ"ח תמוז בסעודת הלילא של מרן הישמח משה ז"ל בא רבינו לסעודת מלוה מלכה ובהגיע חצות הלילה הרגיש ר' צבי פנחס ז"ל שרבינו חלץ את מנעליו מתחת לשולחנו והוציא מפיו אנחה כבידה השוברת כל גופו של אדם והבינו שבוה עורך רבינו ז"ל תיקון חצות.

וגם בארה"ב אותן שהיו רגילים ועמדו בבית רבינו בלילות ראו הרבה פעמים שבדייק בחצות הלילה הי' רבינו נאנח מעומקא דלבא כאדם המקונן ומתאנח ומעידים כותבי החדו"ת של רבינו שהריבה לילות עסקו עם רבינו ז"ל כשסידרו לדפוס את החדו"ת שאמר רבינו בשב"ק על שולחנו הטהור שהיו מבחינים בדיק כל לילה מתי הוא חצות הלילה כי רבינו ז"ל הי' אז גינוני גנח ולפעמים הרגישו שחלץ מנעליו באותו שעה.

קבלת יסורים באהבה

רבינו ז"ל עבד במדה זו של קבלת יסורים באהבה את בוראו למעלה מהשגת אנוש

מרן הרה"ק החלקת יהושע מביאלא זי"ע"א

עובדות קודש

חסידים וקהל, בלא גבאים ומשמשים, ישב עם ה"קנינות" ובכה תמוררים על צערא דשכינתא דאיהי בגלותא. האבילות ניבטה מגוילי פניו הקודרים, והחורבן היה שפוף על כל מלוא קומתו. הוא נאנק דום. הדמעות שטפו מעיניו בקילוח חרישי - חרישי. הדמעות גם חנקו בגרונו. קומתו שהה עד שראשו כמעט בין ברכיו, וכולו מתלעלע בכאבו. עוד היום ניצב המחזה מול עיני בגווינו הטבעיים. קשה לי לתאר לעצמי תמונה יותר שקופה של מי שמתו מוטל לפניו. ולא אכחד: גם באותם רגעים חשתי ביקוד העולה מד' אמותיו. יחד עם שברון הלב, בליווי אנחות כבושות שפרצו כפעם בפעם, קלטו האזנים אוושת גחלים לוחשות.

[הרה"ח ר' אהרן סורסקי שליט"א - המודיע "זי"ע"א רשעים תשנ"ב]

סיפר כ"ק אדמו"ר רח"י מרחמסטריוקא-ארה"ב זצוק"ל: היה זה בחודש אלול קודם ה"מים הנוראים" דשנת ה'תש"ח, ואביו כ"ק אדמו"ר מהר"י מרחמסטריוקא זי"ע נסע עמו ועם עוד אחד מאחיו לשפוך שיח בקבר רחל. והנה רואה הוא כי הגיע לשם רבי מיוצאי גולת פולין עם מלווהו, ונעמד והחל באמירת תהילים. הבטתי אחריו וראיתי שהוא מוציא מחיקו 'מדרש איכה', והחל קורא בקול בכי ותחנונים נרגש את מאמרו חז"ל בפתחתא (אות כ"ד), בקול בכי רב כשהוא מבקש ומתחנן על עם ה' ועל בני ישראל. שם מובא העניין שרחל ביקשה על בני ישראל בעת שהלכו בגלות קול ברמה נשמע וגו' רחל מבכה על בניה וגו'. "והמחזה הזה עומד לנגד עיני זה כבר למעלה מששים שנה, וכי איך אוכל לשכוח אותו? וויא קאן איך דאס פארגעסען?..."

[אמרות טהורות ראחמסטריוקא-פר' ויצא] היה מעשה כאשר התארח רבינו באכסנייתו הקבועה בתל אביב אצל הרה"ח ר' רפאל פרידמן ז"ל, לפני שיצא לחזור לירושל' נעמד בפתח הבית וביקש לקרוא לבעל הבית ואמר לו: "כתוב בגמרא (פסחים פו:) 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה' - מה רצונך?", ר' רפאל השיב בהכנעה "אין לי כל דרישות מהרבי... באמת שאינך רוצה שום דבר? - חזר הרבי ושאלו, וגם בפעם הזאת הוא השיב בשלילה. רק אחרי שהרבי כבר יצא לגמרי לדרכו 'נפס' ר' רפאל מה התרחש כאן, ורץ אליו בבהלה: "הרי אחד מצאצאי זקוק לפקידת ישועה", אולם שעת הכושר כבר חלפה. ורבינו משיבו: דו האסט געדארפט בעטן אז משיח זאל קומען... (היה עליך לבקש שמישהו כבר יגיע)

[בוצינא קדישא עמ' ר"פ]

התמהמהה שם דקות ארוכות ולא יצא ל'מעריב'. נכנס הגבאי להזכיר שה'עולם' מחכה עליו, אך הוא המשיך להסתובב בחדר אנה ואנה כמי שאינו מסוגל להסיר את השטריימל מעל ראשו. לבסוף, כשנאלץ סוף סוף "לפגוש" את "תשעה באב", התפרץ בבכי אומלל, ולא חדל מבכיו שעה ארוכה. את בגדי השבת פשט בעל כרחו, כאדם נזוף.

עוד סיפר אאמו"ר שליט"א: שאת מנהגו הקבוע 'מצוות כיסוי הדם' שכידוע היה נוהג לעשות בכל יום יום, ומי יבוא בסוד קדושים,

דברי אלוקים חיים

אלה הדברים וכו' אלה פוסל את הראשונים (בר"ר פ' יב) מרמז משה רבינו פעל בליבות ישראל שיהיה ככוחם ללפסול הראשונים ומעתה לשוב בתשובה שלמה, אכ"ר. אל כל ישראל: מרמז שתשובתו היה עבור כל ישראל. וזה שאיתא בגמרא גיטין (נ"א): רבי יהושע בן חנני' שמע מהתינוק שנמצא בבית האסורים הלך ועמד על פתח בית האסורים ואמר: מי נתן למשיסה יעקב ישראל לבוזים (ישעי' מב) והשיב (התינוק ואמר) הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך, ואמר מובטחני בו שמורה הוראות בישראל, ותקשר כל המפרשים מה ראה כ"כ חכמה בתשובתו, אך לפי האמור נחמד, שהעיקר קושינו ה' ישראל לבוזים, שמרמז על האנשים גבוהים (שמכונים ישראל), מה חטאו שנענשו, והשיב הלא ה' זו חטאנו, שהעיקר צריך להיות התשובה עבור כל הכלל, שנוגע בשרש, ולבסוף זו חטאנו לו, התשובה ה' בבחינת יחיד, ולכן אמר מובטחני בו שמורה הוראות בישראל, שאיתא אצל דוד המלך ע"ה טוב ראי (שמואל א טז), שכל הרואה אותו נזכר תלמודו (ויק"ר פ"ג), דהענין דוד המלך בבחינת נשמות משיח צדקנו, הוא התשובה עבור כל הכלל, ויאתא בספרים שתשובה מסוגל להבנת התורה, ובכן כאשר בא התינוק למדרגת תשובה כזאת, אמר מובטחני בו שמורה הוראות בישראל, שיכניס בישראל הבנה בתורה בבחינת דוד המלך ע"ה, בבחינת משיח צדקנו. [חלקת יהושע ע"ב]

קיים גם בתשעה באב לאחר חצות היום [עיין 'פסקי-תשובות' ס' תקנ"א הערה 281] וסיפר: שפעם נכנסתי לביהמ"ד שרבינו עוד אמר קניות, והודעתי שהשוחט הגיע עם העוף, מיד קם רבנו בזריות, בבחינת 'התנערי מעפר קומי', ומיהר לקיים בהתלהבות את המצווה הקדושה, כשהוא מברך בקול: 'וציוונו על כיסוי דם בעפר'. [אאמו"ר שליט"א אומר: שהרבה פעמים שביקשו ממנו באי ביתו ליסוע לנופש לכמה ימים להבורות כוחותיו, היה עונה להם: וכי מה אני צריך - סגנדר ושוחט? (למצוות כיסוי הדם), זה יש פה ב"ה גם בביתו בירושלים...] במוצאי התענית, שעה שהעולם התפללו מעריב ה' חותך 'מזונות' (כי הוא עצמו חיכה לזמן ר"ת). לאחר כמה שעות יצא לקידוש לבנה חבוש בשטריימל.

[נינו הגה"צ ר' פינחס אליהו רבינוביץ שליט"א - ליל ת"ב תשפ"ד ביהמ"ד באשדוד]

היו שנים שבתקופה זו של "בין המצרים" נסע רבינו לעיר הקודש "צפת" בגליל העליון, שם התבודד בגפו עם צערו השכינה הקדושה, המרוחקת מהיכל המלך. אחד האורחים שפגש בו ב"תשעה באב" של שנת תשכ"ח, כשהוא יושב לבדו בבית נכנסת עתיק יומין, העלה בשנים מאוחרות את רשמיו על הכתב: "נהירנא, לפני עשרות שנים ישתת לבדי לעידו ביום המר תשעה באב, כשאמר "ביתנו" באחד מבתי הכנסת החרובים למחצה בעיה"ק צפת העתיקה, שפוף ושחוח ישב לו בדד, בלא

ככל צדיקי הדורות ויראי ה' האמתיים, יום המר "תשעה באב" במחיצת רבינו היה יום שכולו צער וכאב. אבילות החורבן הורגשה סביבו באופן נורא. הנהגתו ביום זה לא דמתה לשאר הימים. כל כולו אמר צער ואבל. ניכר היה עליו ועל כל תהלוכתו ביום תשעה באב את אבולו ויגונו הגדול בכל ליבו ונפשו על נחלתנו שנהפכה לזרים בתינו לנוכרים ואורך גלותנו ודלותנו. עד כדי כך ששמעתי מהרה"ג ר' מנחם דוד יזכרמן שליט"א, שאף בשביל השנה עבודתו הקדושה הייתה בקול רעש גדול ובלהט אש, בתשעה באב הייתה יותר בניחותא ואפילו בקריאת שמע. ביום זה כמעט נדמו קולות התפילות והברכות, כאמור בקינתו של רבי אליעזר הקליר "זמרי שחק החשו מנועם - מה תקלסון למלך בשעת הזעם".

אמנם שמעתי משי"ב הגה"צ בעל 'פסקי תשובות' שליט"א שזוכר שפעם כשעלה לביתו לאחר התפילה והניחו בעבורו כיסא נמוך, מיד שהתיישב פרץ בקול נהי בכי תמוררים במשך זמן רב עד כדי שמשמם נעתקה נשימתו מפיו, וכך ה' למשך זמן רב, עד שהצליח להרגיע את נפשו הט'. גם בתפילת מנחה בעיקר בעת שביקר את בברכות ההפסרה: 'דחם על ציון כי היא בית חיינו, ולעלבות נפש ורשעי ותשמש במהרה בימינו, היה מתמוגג בבכיות נוראות שהמיס לו לב, בהתחננו לבוראו שירחם על בניו אהוביו ויפדם מהגלות המרה והארוכה הזאת. עוד סיפר לי הרה"ג הנ"ל, שהיה ניכר קשה לרבינו שלא לומר לציבור לילה טוב וכד', ולכן היה אומר בהתרגשות: לאן עם ווערן אן כטער יום טוב? (שכבר הפך לחג אמיתי). ידוע שהרה"ח ר' מרדכי יפה שליט"א חשקה נפשו לראות את עבודת הקודש ונסע עם עוד אברך מב"ב לרבינו ביום תשעה באב, כשהגיעו אחז רבינו באמצע התפילה ולא יכל לדבר, אבל הרגישו שמתפלל הרי לא חודש ולא שבת וכו', ואמר ר' מרדכי: ווי אזוי פראוועט דער רבי אויף דעם לעצטן תשעה באב... (באנו לראות איך נוהג הרבי בתשעה באב האחרון...) ונהנה רבינו מתשובתו.

[נינו הגה"צ ר' מאיר יוסף דוב רבינוביץ שליט"א - ליל ת"ב תשפ"ד ביהמ"ד 'פרצווא' רמה ד' בית שמש]

שמעתי מכ"ק אאמו"ר (ביאלא-פשיסחא ב"ב) שליט"א: שבשנים שצום "תשעה באב" חל במוצאי שבת. נהג רבינו להאריך בזמירות של שלוש סעודות כמו בכל שבת, והיה מברך "ברכת המזון" סמוך למועד צאת הכוכבים של שיטת רבינו תם, ולפעמים ציווה שיסגרו החלונות כדי שלא ישמעו בחוץ. באחת השנים האלה, כשנכנס לחדרו לפשוט את בגדי השבת,

מרן הרה"ק ר' משה מרדכי מלעלוב זיע"א

טובות זכרונות שנשמעו מפי נכדו הגה"צ רבי חיים יוסף בירדמן שליט"א אב"ד לעלוב (ח"ה)

עוד שאלו, שתמיד הקפיד בהנחת תפילין של ראש שלא תחצוץ אפילו שעה המוחזרת. אך כל זה עשה כשהיה בידו להניח תפילין בכוחות עצמו, אולם עתה שהוא נזקק לבריות אין ברצונו להטריחם כל כך, לכן ברצונו לדעת אם עליו להמשיך את נוהגו, או שמא יעשה התרת נדרים.

והדברים נוראים למתבונן האין שבזמנים בהם אבדו הכל את עשונותיהם בבהלה, אזי אלו היו הדברים הסובבים את מוחו, ואז נתגלו קמעה עוצמות דבקותו של רבינו באהבה והשגותיו הנשגבות בהם הוא שרוי בכל זמן ועידן.

לחן רבינו היה מספר על הרה"ק מחאנשנין ז"ע, שאחיו אשר לא נפגש עמו תקופה ארוכה של חמש עשרה שנה הגיע אליו עת שאחז באמצע הכנת "ציגרעטיל", ולא פנה אליו לתת שלום עד שגמר בהכנתו, כשהוא מסביר עצמו בתשובה טמירה וגבוהה: "אחותי באמצע להכין הציגרעטיל", והיינו, שבאמצע דבר אחד לא עושים דבר שני. באשר כל ענין יש בו כוונה ומטרה מיוחדים בפני עצמו.

ידוע כי רבינו לא היה מספר דברים שלא היה אותו בהם, ואכן מי שהסתופף בצלו של רבינו יכל לראות ולקבל שמץ של השגה בענינים מופלאים אלו.

לדוגמא, רבינו היה מחלק ציגרעטיל במוציא שבת, אם היה רבינו באמצע סיפור, לא היה רבינו מדליק את הציגרעטיל תוך כדי וממשיך הלאה, רבינו היה יכול לטובע עם המצית הלחך ושוב, אך לא היה מדליק עד שגמר את הסיפור. וכך היה תמיד אצל רבינו. כל ענין, סיפור ותנועה, היו מיוחד ומחושב בפני עצמו, כשכוונותיו הטמירות סבבו ועסקו בו.

פעם כשרבינו חזר מנסיעה מסוימת, והגה"ח ר' זלמן בריזל ז"ל התעניין אצל המשכ"ק הגה"ח ר' נח גולדברג שליט"א אודות פרטי הנסיעה, בתוך הדברים סיפר לו כי הרבי התנמנם במשך הנסיעה. לשמע הדיבורים הזועק ר' זלמן: "וואס א דרעמיל, דער רבי דרעמילט!?!... וכך הכניס למשכ"ק מנה רצינית" על ההעזה לפרש בפשטות שכזו את התלכותיו הטמירים של רבינו.

[לט] רבינו ז"ע היה אומר על מאמר חז"ל "זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם מתישבת עליהם, זקני עמי הארץ דעתם מטרפת עליהם", וביאר הטעם בזה, כי עמי הארץ כל ימיהם עסוקים הם ברדיפה אחר הקנאה התאוה והכבוד, ומשמוזקנים ותש כחם יושבים בטלים באפס מעש ובשעמום, ממילא דעתם מטרפת עליהם. משא"כ התלמידי חכמים אשר כל ימיהם עסוקים בתורה ותפילה ועבודת ה', הרי כאשר מזקינים ונעזבים מהם אותם הרצונות והמשיכות הגשמיים בהם נלחמו תמיד אזי דעתם מתישבת עליהם, באשר יכולים לעבוד את ה' בשלוה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בהם עסוק הוא בדבקותו עם קונו, כך המשיך את העבודה כדרכו בקודש עד אחי הבדלה.

למחרת בבוקר הודיע רבינו כי אינו חש בטוב, והוא פונה להכין את גופו לתפילה, הרופא ד"ר שוסהיים, מוזעק בינתיים, וכשהוא שומע מפי הסובבים על התסמינים והתרחישים האחרונים הוא מורה בבהילות להביא אליו את רבינו, רבינו אינו מוכן לבוא. הן עסוק הוא כעת בהכנותיו לעבודת בוראו, והרופא מורה ברורות לקחתו בעל כרחו! המצב אינו טובל דיחוי ולו לרגע קט. רבינו נלקח אל הרופא ועם תחילת הבדיקה

דברי אלקים חיים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל. זקיה"ק רבי משה מלעלוב זיע"א אמר "אלה הדברים" א פאר וואָרד דאס איז די יריד "אשר דבר משה" וואָס משה האָט גערעדט "אל כל ישראל" און אַלע אידן האָבן געהערט. והיינו שמשה רבינו דיבר את הדברים האלו (במדבר בערבה וגו') ולא, ובזה דבר "אל כל בני ישראל" שכל אחד ואחד מישראל שמע והבין. ע"כ ד"ק.

וביאר דברי קדשו כמו שכתוב בסנה"ק בית אהרן בפרשתן ע"ד המדרש (ילקוט שמעוני) שמתחילה אמר משה לא איש דברים אנכי, ולבסוף כתיב אלה הדברים אשר דבר משה. ופי' אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, אל כללות ישראל, לכל אחד ואחד לפי בחינתו וערכו, שכל אחד ואחד יכול לקבל הדברים הצריכים לו.

וכן מסופר שאצל הרה"ק רבי ברוך ממעזיב' זיע"א היו החסידים מתווכחים ביניהם מה אמר הר"ב בעת עריכת השלחן, זה אמר כה וזה אמר לא כי אלא כך אמר רבינו, ונכנסו להר"ב לשאלו דברי מי נכונים המה, והשיב שאלו ואלו דברי אלקים חיים, וכל אחד שמע כפי מה שהיה צריך לשמוע.

ואמרו צדיקים שאפילו אם אחד עומד מרחוק בעת אמירת התורה, עם כל זה שומע הוא את שצריך הוא לשמוע.

התמוטט רבינו בידיי של הרופא, כוחות ההצלה הוזעקו ורבינו נלקח ע"ג אלונקה על עבר ביה"ח, ושוב, מעיניו של רבינו נתונים במקום גבוה, הסובבים אותו שומעים שוב ושוב את קריאתו: נקיות! נקיות! הרי שרצה רבינו להספיק עוד תפילה זכה וברה לפני קונו קודם שהוא מתחיל את פרק חייו החדש והנורא להמשיך על פני חמש וחצי שנים, ואילו הגוף מה יתא עליו? אי"ז דאגות של הרבי, לא על זאת סיבכו מעשיו.

[לז] בתוך הע"ב שעות לפנייתו עם האירוע מוחי רח"ל [רק אחרי זמן זה ידעו הרופאים איזה חלק בגוף נפגע, ועד אז יש ביים יותר אפשרויות להציל ולתקן] הגיע הגאון האדיר המנחת יצחק זצוק"ל לבקרו [שכידוע התבטל אליו מאד, והיה דבוק בו בכל נימי נפשו], אולם באותה שעה לא היה יכול לקבלו, לכן צויה למשמשו לבקש ממנו להמתין [ואף כששאלו שמא עדיף שיחזור לביתו וישב אליו למחר לא הסכים, רק ביקש שימתין לו], ורק לאחר כשעתיים בקרא להיכנס.

ושאלו אז רבינו שתי שאלות בהלכה שנגעו לו למעשה, חדא שלאחר פטירת הרבנית ע"ה נהג לשתות 'לחיים' בטרם הדליק נרות שבת, והרופאים אוסרים עליו לשתות י"יש, על כן ברצונו לדעת אם צריך לזה התרת נדרים, או שמא לא ישמע בקול הרופאים, דהרבר דומה לחולה האומר צריך אני לחלל השבת והרופא אומר שאינו צריך, דק"ל ("אור"ח סימן שכח ס"ה) שמחלל את השבת, והכ"ז מרגיש שעליו לשתות 'לחיים' לפני המצוה [בסוף הסמינו אתה הרופאים, כי יותר יזיק לו הצער שאינו יכול לשתות מהימנעו לשתות].

[לד] רבינו ז"ע היה בעל יסורים גדול ל"ע, בפרט בשנותיו האחרונות כשסבל מהשתיות בגופו [למשך חמש וחצי שנים, ממוציא שבעות תשמ"א ועד לפטירתו טבת תשמ"ז], ואע"פ שלא הרגיש רוב אברי גופו מ"מ כשהיו נוגעים לו במקומות מסוימים היה מתפתל ביסורים קשים ומרים שאין לשער ולתאר.

חצי שנה לפני שנפל למשכב במחלת השיתוק רח"ל, הלך לבקר את הרה"ק החלקת ייחוש' מביאלא ז"ע שחלה ג"כ במחלת השיתוק, ושהה אצלו לזמן ממושך, ובצאתו אמר, שהגיע לראות איך עובדים את השי"ת גם במצב כזה, באותה שעה חשבו שכונתו להפליג בגדולותו ובעבודתו של הרבי מביאלא שעם כל סבלו ויסוריו עובד את בוראו, אך כאשר הוא עצמו חלה במחלה זו הבינו שהכין את עצמו לכך בהכנה דרבה.

[לח] באותה שנה ביום הפורים אמר ב"ש"ש בתוך הדברים: "מ'כאפט א קלאפ אבער מ'געניטש", שגילה דעתו תחילה שעם כל היסורים והקשיים והמכות יוצאים למלחמה ומנצחים.

ואכן מי כמונו עמד בגבורה והמשיך בעבודתו בקודש גם מתוך יסוריו הקשים מנשוא, וכפי שכבר הזכרנו שלפעמים ראו על בגדיו כתמי דם מהפצעים שהיו לו בגופו הטהור,

ולכן היה יושב על 'בקבוק חם' שהיה מרגיע את כאביו הנוראים, וגם כאשר התיישב על הבקבוק ארך לו זמן מה עד שמצא את המקום הנכון לישב על כסאו באופן שלא ירגיש כ"כ את היסורים, והיה מנסה לשבת כך אך וכן נאנח מכאבי, אך כאשר התיישב באופן הראוי התחיל לומר את המזמירות ברחימו ודחילו כאילו לא קרה מאומה, ובהתלהבות אש פתח וזימר "לפניו נעמוד ביראה ופחד", לא כסא ולא בקבוק חם, רבינו היה משליך את עצמו ביראה ופחד תוך שהוא משתדל לחלוטין איפה הוא נמצא ומה היה דקה קודם לכן.

[לז] תחילת חליו היה אירוע מוחי שתקף אותו בשב"ק אחה"צ בשעת ה'שיש', כשהמסובים אל הרגישו כלל שטובר עליו דבר מה, וגם כאשר שאל היכן רבי משה אהרן בוקשפאן שישב בצד שמאלו השיבו לו שהוא יושב שם, אך הוא שאל שוב, וענו לו כאמור, עכ"ז לא הרגיש שזה מחמת שלקה באירוע מוחי ששייתק את צד השמאל בראשו רח"ל, כי הוא המשיך בעבודתו בקודש כאילו לא אירע עמו כלום. באמצע ה'שיש' ניגש הרה"ח רבי יום טוב קאריסאנסקי שליט"א וסיפר לו שהפציעו את הכור הגרעיני בעיראק, נענה רבינו בקצרה ובהתפעלות "אזוי?", ותו לא מיד.

רבינו עצמו כבר גילה גופו סימנים ברורים למהלך העובר עליו שהוא נמצא בעיצומו של מהלך קטלני ומסוכן, רועש הוא וגועש באיתותי אזהרה מבהילים, אך הוא כאילו איננו פה, שרעפי שקיעים כעת בעולמות אחרים, ממירים ונעלים, הן עסוק הוא כעת בעבודתו עבודת עריכת השולחן אשר לפני ה', ומה לו ולגופו ברגעים

מרן הרה"ק האמרי היים מויז'ניץ זי"ע"א

ימי המצרים ותשעה באב בצל קדשו

נותן לו השבת את כל התפילות; אם חל יום הכיפורים בשבת נותן לו השבת אפילו את כל הסעודות. כל אלו רק כשמדובר באורח הגון. אבל באורח שאינו הגון, כגון תשעה באב שיש לו שיטות לעצבות, אומר לו השבת "לך מכאן ואין לי עמך ולא כלום".

וסיכם רבנו ואמר: - על זה אומר הכותב בתהלים "וירא בצר להם בשמעו את רינתם", הקב"ה רואה שאם כי צר להם לישראל, בכל זאת הם שמיעים לו את רינתם, הם שרים "יבנה המקדש".

סיפר הרה"ח ר' מרדכי ברנד ז"ל מחשובי חסידי קארלין בירושלם, כי בבחרותו למד בישיבת פוניבז' בבני ברק והרבה להסתופף אצל שולחנותי הטהורים של מרן אדמו"ר זי"ע. פעם בשבת 'חזון' בעת שהתפלל קבלת שבת בלייל שב"ק בישיבתו ושרו כדרכם - בשבת 'חזון' "לכה דודי" בנוסח של "אלי ציון" הנאמר בתשעה באב, היה לו למורת רוח על ששרים יגנוני אבילות בשב"ק, וכידוע לא נהוג על אצל החסידים. ע"כ חשב לעצמו שילך להשתתף בשולח'ש של רבינו זצ"ל ושם בוודאי יזכה לשמחת שבת. הוא אכן הלך ל'שיש' ועמד בסוף השולחן אל מול פני מרן זי"ע. אך כנס רבינו זי"ע לשולח'ש, לפני "שלוש עליכם" הביט עליו 'מיט' א שארפן בליק' והתחיל לפום לעצמו את ה"לכה דודי" בניגון "אלי ציון". אח"כ התבטא במתק לשונו הטהור: "אוי וויי איז מיר נישט, דער הייליגער 'לכה דודי'... וחזר על כך פעמיים, ורק אח"כ פתח ב'שלוש עליכם'. הדבר היה לתמימה הקהל שלא הבינו כוונת קדשו ורק ר' מרדכי ברנד נבהל ונשמועם כי ידע ברוות שכוונת קדשו נסבו אלי...".

חזיון מן התורה ומן המחזור

לאחר קריאת התורה בתשעה באב אמר פעם רבינו: אלמלא שני הפסוקים "או הניסו אליכם לבוא לקחת גוי מקרב גוי במסות באותות ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדולים ככל אשר עשה לכם ה' אלוהיכם במצרים, לענין", שנאמר בהגדה של פסח, "ואתה הראת לדעת כי ה' הוא אלוהיך אין עוד מלבדו", שאומרים בשמחת תורה, והם כתובים בתורה"ז על ליד זה, והינם כלולים בקריאה לתשעה באב, "וויס איך נישט ווי איך וואלט עס אדורך געטראגן" (אינני יודע כיצד הייתי יכול לשאת זאת).

ופעם אחר, לאחר גמר אמירת הקינוח: אילולא ידענו אמר ס'קומא אונטער א ימים נוראים מיט מלכיות זכרונות שופרות" (שהנה מגיעים הימים הנוראים עם מלכיות זכרונות שופרות) כי היינו מסוגלים לשאת זאת.

החורבן ותיקונו

על מאמר חז"ל "אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים" דרש חז"ל: אם אב ובן אינם יכולים לשבת סביב שולחן אחד הרי זה חורבן. והוסיף ואמר: המטבעות של ישראל היו "דור שלמה מצד אחד", להראות שהאב והבן צריכים להיות ביחד.

ובמאמר חז"ל "לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וזכיום הכיפורים, וכו', כדי שלא לבייש" הסביר רבינו: זה היה היום-טוב, שלא נתבייש ולא ביישו את מי שאש לא כשם שנתביישו הכיפורים שאיננו מכפר אלא באשר הם מתביישים איש עם רעהו, ואז היא מחילת העוונות מלעילא.

באב, אז עלה צערו על החורבן למעלה ראש, והבחינו זאת בפני קדשו. בכל זאת גם אז התחזק בבטחונו בהש"ת ובצפייתו לישועה קרובה, ופעם התבטא: "תשעה באב דארף מען אויך האבן א קאפעלע שמחה" (בתשעה באב גם צריכים קורטוב שמחה).

פעם לאחר אמירת הקינוח, פנה רבינו אל הרה"ח ר' נחום ברכר ז"ל ואמר: 'מזל טוב! - גולד המשיח!' ואמר רבינו: לכן נהגו לומר "ואתה קדוש יושב תהילות ישראל" אחרי מגילת אסתר ואחרי מגילת איכה - ללמדנו שיש להלל את הש"ת בין בטובה ובין ברעה חלילה (ע"ד מאמר חז"ל "חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה").

המצרים אינם שולטים בשבת

בשנת תשכ"ז חל יום שבעה עשר בתמוז בשבת קודש פרשת בלק, והצום נדחה למחרת השבת, ליום א' פרשת פנחס. עבר שב"ק פרשת בלק אותה שנה, כאשר עלה רבנו לביית המדרש לקראת קבלת שבת, אמר להרה"ח רבי יחזקאל רוזנצווייג זצ"ל: "שבת שירה איז נישט קיין קונץ צו זיין פרייליך. ס'קומט שבת שבעה עשר בתמוז שטופט מען אלעס

להתפלל על צער השכינה

מספר הרה"ח ר' ישראל משה אדלר הי"ו מרמת ויזניץ חיפה: זכיתי להיות בימים אלה בצפת אצל רבינו"ק האמרי הי"ע, זכרני שביום תשעה באב ישב על כורסא נמוכה וככה מאד בקריאת מגילת איכה ואמירת הקינוח. בשבת 'נחמר שמעתי מפי קדשו בשולחן הטהור דבר תורה על הפסוק (ישעיה מ, א) "נחמו נחמו עמי יאמר אלוהיכם": ידוע שכל יהודי צריך לבכות ולהצטער תמיד על גלות השכינה, ובתפילתו לא יבקש על דברים פרטיים, אלא יבקש אך ורק על צער השכינה, כך מובטח לו שתתקבל תפילתו. שהרי השכינה נמצאת בגלות בגלות, "כי בסיבתכם אני מושלכת בעפר", ואם בני ישראל יעזירו בתפילה למען השכינה הקדושה שתיגאל, הרי שגם הם יגאלו יחד עמה בחדא מחתא.

זוהי הכוונה 'נחמו נחמו', מתי אכן תהיה נחמה גדולה וכפולה באמת, "עמי" ראשי תיבות עיני יורה מים, כאשר יוריד למען גלות וצער השכינה, "יאמר אלקיכם", אלקים רומז למידת הדין ואמירה היא לשון רכה - או אז גם מידת הדין תיהפך למידת הרחמים וימתקו כל הדינים

[רשימות הרה"ח ר' יוסף מאיר האס הי"ו].

אזעק אויף מארגן. די שמחה פון שבת גיט מען נישט אוועק. מ'דארף זיין צובראכן, אבער נישט צו געלייגט" (בשבת שירה אין זו חממה להיות בשמחה. משבאה שבת שבעה עשר בתמוז דוחים הכל למחר. את שמחת השבת אין מניחים. יש להיות שבורים, אך לא עצובים).

בשבת קודש מות-מסעי תשכ"ז סיפר רבינו: הרה"ק מראפשיץ זי"ע רקד פעם בשבת חזון תוך שאמר: "דער שבת איז א מתנה, און ביי א מתנה גייט נישט אן קיין בר מיצרא" (השבת היא מתנה, ובמתנה אין דין בר מיצרא). ושמו הראפשיצער מאד (ראה בספרה"ק "אהבת ישראל", ליל ש"ק דברים שנת תרע"ט, שמביא את הד"ת הג"ל בשם מרן האהבת שלום" זי"ע, ומוסיף שם: "זהו מה שאמרו ז"ל 'כל המענה את השבת ותניח לו נחלה בלי מצרים', כדון מתנה שאין בה דין מצרים, כנ"ל, כן בשבת אין נוהג ענין ימי המצרים, כי שבת עולה על הכל, ומבטל שליטת כל צר ואויב מימי המצרים).

בליל שבת קודש דברים, שבו כל תשעה באב, שרו בשולחן הטהור "יבנה המקדש". סח אז רבנו בצוף לשונו: היצחק"ר חושב שיהיג אותנו בעצבות ח"ו, אבל לא נישמע לו.

והטעים: הרבי ר' בונם זי"ע היה אומר ששבת הוא מכניס-אורחים גדול. הנה אם הל ראש חודש בשבת, נותן לו השבת את תפילת מוסף; אם חל י"ט בשבת

גלות השכינה

גדול היה צערו התמידי של רבינו זי"ע בגלות השכינה, כל ימיו התגעגע וכמה לגאולת השכינה הקדושה מגלותה, לאוקמא שכינתא מעפרא.

יסוד גדול בתורת הבעש"ט הק' זי"ע שהתפילה הרצויה היא זו שמתפללים למען הש"ת כביכול, שכאב רחמן לעמו ישראל מצטער יותר בצערם מהצטערותם שלהם בעצמם. וכה דרש רבנו את שם החדוש מנחם אב: "טרייסטן דעם טאטן" (לנחם את אבא).

כשביקר רבינו בירושלים בפעם הראשונה לאחר שהעריבים כבשו את העיר העתיקה במלחמת תש"ח, ועבר ליד הגבול שנוצר, הסתובב לעבר ירושלים הכבושה, ואמר, ככוונת אל הכולל המערבי: "די יאראצער האבן ארויס געריסן פון אונז דאס הארץ!" [העריבים עקרו מתוכנו את הלב].

ביום ז' אדר תשל" נסע רבנו לכותל המערבי וביקש לפני הנסיעה שיגיש לו את הקפטה העלוויה, הרעזשוואלוקע. כשאמרו לו כי חם מאד השב במלה אחת: "הכון".

כשאחילו לו שיפעל אצל הכולל כל טוב בעבור המשפחה וכו', השיב בשתי מלים: "די שכינה" (השכינה).

ירושלים עיה"ק ת"ז היוותה לרבינו תדיר יסוד של כמיהה לגאולה. כמה פעמים אף עשה בה תפילות וימים טובים, וגם עלתה במחשבה אצלו להקים בה את שיכון ויזניץ, אלא שלא אסתייעא מילתא.

בשבת קודש ערב שבועות תשכ"ה, כשהעמיד הגבאי י"ן בשולחן הטהור, ולא הזכיר פלוני ופלוני 'מירושלים', גער בו רבנו: "דו שרעקסט זיך צו זאגן ירושלים, און איך בין מיך מחיה צו זאגן דאס ווארט" (אתה פוחד לומר ירושלים, ואילו אני נהנה מאד לומר מלה זו).

שמחה בלב נשבר

בתשעה באב תשל"א, בדיוק שמונה חודשים לפני עלותו של רבנו לישיבה של מעלה ביום ט' ניסן תשל"ב, ישב באמירת הקינוח על סא נמוך והיתה קשה עליו הישיבה. ניגש אליו חתנו הרה"ח רבי משה ארנסטן זצ"ל ואמר לו שאולי כדאי כי יילך לנח, "ווייל ס'שטרענגט אן" (כי זה מאמץ). סירב רבנו ואמר: "דער חורבן הבית שטרענגט א סך מעהר אן" (חורבן הבית מאמץ הרבה יותר).

בתשעה באב היה מרן נוהג לומר תיקון 'שלוש משברות', בבכיות נוראות. לא היה זמן קבוע לזמן אמירתו - לתעיס אמרן בערב ולפעמים במשך היום. גם בערוב ימיו, כאשר ראייתו היתה חלשה, התאמץ להמשיך במנהגו זה. ואמר רבינו שמונה אביו הסבא קדישא זי"ע היה לומר בליל ת"ב 'תיקון שלוש משברות' מספר 'שערי ציון'.

רבינו שח ואמר, כי בתשעה באב מרומז התיקון שלעתידי, כי 'ט' אב' גימ' 'אור' - האותיות החסרות להשלמת השם והכסא, ואם וישלמו אותיות אלו, יהיה התיקון השלם.

כל השנה כולה היה רבינו שרוי בצער על חורבן בית המקדש שטרם נבנה, אך הליבשו לאותו צער בעצום שמחתו הגדולה, שהיתה שופעת כמעין המתגבר, שכן "עזו וחדווה במקומו". אולם בתשעה

מרן הרה"ק בעל השפע חיים מצאנו זי"ע

עובדות קודש

קליינווארדיין שבאו מהתם להכא. כבר אז נצבר ונחרט שמו השתור עמוק בשמתי וידיתי והבנתי שמדובר באדם נשגב ומורם מעם. אמנם לא פגשתי אז אישית פנים אל פנים, אבל פעם אחת ראיתי, בעת שבא אל המרא דאתרא שהתגורר בבנין בו דרנו אנו.

**

- לאחר השחרור, שהיתי על אדמת רוסיה. התגוללנו רבות אז בדרכי צ"ה והונגריה. כאשר הגעתי ביום מן הימים לעיר בודאפשט, גונבה שמועה לאוזני, שיש רב במחנות בגרמניה שתופס ישיבה ומרביץ תורה לתלמידים. עד מהרה התברר לי, שמדובר באותו אברך קדוש שמעתי עליו טרם מוט מוסדות תבל.

בעת ההיא היתה הרגשת כולנו כמו אנו נמצאים בעולם התורה. מרגע לרגע לא ידענו מהו הצעד הבא שלנו. אכן השתחררנו, אבל מי הוא זה שידע מה יהיה הלאה. החלטתי לשפוט על הכלית כך ועלי לנסות לנסות לרבי שמעתי עליו בעבר. כך יצאתי עם חבורת מרעים לעבר גרמניה, עד שהגענו למחנה העקורים שפרוואלד. כאן התקבלתי לביקור אצל רבינו זי"ע.

הביקור הזה חרט בזכרוני עד היום. "מי אתה?" שאל אותי הרבי, כיון שידעתי שרבינו זי"ע הכיר את אבי ע"ה משנות לימודם יחד, עניתי: "מענדל רב זוהן". פני רבינו זי"ע הוארו באחת: "אתה בנו של רבי מענדל? האם יודע אתה איזה חרף היה בישיבה?"... אחטא לאמת אם לא אזכיר את המיית רגשותי באותם רגעים. אבי ע"ה הי"ד הסתלק אך לפני זמן לא רב, שבויעים לפני השחרור. אולם בשעת מעשה היינו מאובנים, הלב נהפך לאבן. לא היה מי שבהא על קרוב שנלקח לבית עולמו, כי דמינו לחציר יבש. אולם ברצו שריבנו זי"ע פנה אלי במשפט רב, התקלף ממני באחת מעטה האטימות וחוסר הרגש, וגיליתי לפתע מה איברתי. כאן נפרץ סכר דמעותי והתחלתי, להראשונה מאז נפטר, לבכות בכי רב על אבי שעזבני.

בשבת קודש הראשונה שזכיתי או להסתופף בצל רבינו זי"ע, אמר רבינו את דברי התורה בסעודה השלישית, מתוך כוונה נוראות שלא שמעתם אחי מעולם. כל מי שהיה נוכח במקום הראשי איך שריבנו זי"ע יורד לעומק נכחי הנפש של כל בחור וילד, פותר את ספיקותיהם ועונה על קושיותיהם, עד שתחזקים. ולא רק באותה שבת, אלא בכל השבתות שהיינו במחנות, חזר הדבר על עצמו. זכינו לשמוע דברים חוצבי להבות אש בעידן רעוא דרעון, דברים שהביאו צרי ומרפא לתוככי הלבבות המרוסקים, שהיו צריכים חיזוק גדול.

הסיעתא דשמיא שהיה לרבינו זי"ע באמירת דברים המשפיעים, אין לתאר. בנועם שיחו עלה בידו לשכנע את הצעירים שהשי"ת לא נטשנו ועלינו להמשיך ללכת בדרך היהדות ולשקוע בתורה. השי"ת נתן לו את הכוח להשפיע על בחורים וצעירי הצאן, יתומים שלא היה להם בעולםם כלום, שישבו לספסלי דבי מדרשא.

זכורני, שבאותה השבת הראשונה של רבינו זי"ע כאן, נסענו עם צאת השבת למשכן קדשו, לראות אם נספיק משהו. כאשר הגענו, לא עמד אלא בשירת "מזמור לדוד", כאשר הוא מכפיל ומשלב זאת מתוך זמירות ואנחות שאין לשער ואין לתאר. היה זה עבור כולנו חידוש לראות שקיים יהודי קדוש שכזה בעולמנו, והוא אינו אלא בשנות הארבעים לחייו.

**

מספר הרה"ח ר' יוסף זונדל מוטצען מוויילאמסבורג, אני שמעתי על רבינו זי"ע עוד בימים כתיקונם. אבי ע"ה היה יליד קליינווארדיין, שם גדל רבינו

דברי אלוקים חיים

אבילות על החורבן גם צריכה להיות בשמחה

אחד מהכללים הגדולים והיסודות העיקריים בתורת הבעש"ט הק' שכל דבר צריך להיות בשמחה עצבות היא הדבר הכי גרוע שמחה היא מהקדושה עצבות היא מהטומאה, זקה"ק בייט פנים מספר מה שמע מוקה"ק הישמח משה שכשנסע בפעם הראשונה לרבה"ק מלובלין זי"ע לפני זה היה מתגעגע לחסידות ועיקר הקושיא שהיתה לו שהוא היה תמיד מקונן ומצטער על החורבן והחסידים הם תמיד בשמחה וחושב בלבו שהרבה"ק מלובלין יתרון לו את הקושיא הזו היות וכתוב הבא ליתר מסייעין לו שמע שכולם מסייעים לו א"כ גם הרבי יסייע לו.

מיד כשנכנס לחדרו א"ל הרבי מלובלין מדוע פניכם כ"כ נראים מודאגים בודאי אתם מתאבלים על החורבן ואמינו לי שאין אנו מסייעים דעתינו מן החורבן אפילו לרגע אחד אבל אמר החכם אבולו בלבו וצהלתו בפניו וא"ל למה אני אומר לך את זה הרי יש בכך משום יושרא היות וכתוב הבא ליתר מסייעין לו כולם צריכים לסייע לו ורואים מכאן כח הצדיקים.

ומבאר זקה"ק ע"פ זה קומי רוני בלילה רינה היא לשון בכי וגם לשון שמחה גם כשאתה קם בלילה לתיקון חצות ועיניך זולגים נהרות דמע על החורבן צריך להיות בשמחה וזקה"ק מביא על זה משל מהרה"ק הר"ר שמעלקא מניקלשבורג זי"ע למלך שברח מארמונו מחמת מורדים והתחבא אצל ידיד טוב שהיה לו באיזה כפר נדח והידיד שראה את המלך בבגדים בלויים ושער מגדול התחיל לבכות אוי לי שראיתי אותך במצב כזה באסון שלך אבל בכל זאת אני שמח שזכיתי שהמלך יכנס לביתי אפילו רק לכמה שעות ואומר הר"ר שמעלקא שכשנזכרים בכל זאת שהשכינה הק' אתנו בגלות למרות שבוים על גלות השכינה שמחים שהשכינה אתנו.

(מתוך שיעור חומש רש"י חוקת/בלק תשמ"ב)

זי"ע בצעירותו, כשנאלץ לברוח במלחמת העולם הראשונה עם אביו רבה"ק מרודניק זי"ע. שם גם התגוררה קהילה גדולה של חסידים שינאווא. בילדותו התגוררתי בקאשוי, שהיתה באותה תקופה עיר מגוריו של הרה"ק רבי אברהם שלום מסטרופקוב זי"ע, בנו של הרה"ק רבי משה משינאווא זי"ע.

מטבע הדברים הגיעו בקביעות חסידים שינאווא מקליינווארדיין לקאשוי, להסתופף בצל רבם. כאשר היינו משוחחים עמם על עיר מגורם, מיד היה עולה שמו של העילוי הפלאי של עירם, הי ניהו רבינו זי"ע.

שמעתי מאבי ע"ה ואחזור על דבריו מילה במילה: עוד טרם הגיע רבינו זי"ע לגיל הבר-מצוה, כשהיה בקליינווארדיין, נטפלה אליו קבוצת בחורים כדי לעמוד על חריפותו. פנה אליו אחד מהם ואמר לו: "זלמן לייב, הרי חרף אתה, הבה ואומר לך מדרש מוקשה ותנסה ליישר". הסכים רבינו והלה החל מצטט לפניו "מדרש פליאה" שכביכול אמר הוא: "אחיות לוטן תמנע, הדא היה דכתיב כל הנשמה תהלה י-ה הללו-ה". לשון המדרש שצטט אותו בחור לא היה ולא נברא. אבל על זה ביקש פשט. רבינו זי"ע, שכאמור היה עדיין לפני הבר מצוה, לא היסס אף לרגע קט ותיקף החל להוציא את דבריו בשפת במשך למעלה משעה, עד שחבריו בין קצצות...

בשנות חורפי שמעתי עוד רבות על רבינו זי"ע ותמיד היה שמו נישא לתהילה בפי תושבי

מספר הרה"ח ר' משה יששכר דוב רוזנברג, סיפור התקרבותי לרבינו זי"ע מתחיל כמה שעות שנים טובות לאחר, כשהייתי ממש בשנת הבר מצוה, מיד עם סיום ההשמדה באירופה. למדתי בישיבה בברונקס ובאחד הימים הגיע לידי המגיד שיעור שלי בישיבה, מכתב נוקב שנשלח לדודו, שהיה ממשפחת הלברשטאם לבית קשאנוב. על המכתב היה חתום רב בגרמניה, שכפי שנודע לנו אז, מדובר ברב גאון וגדול, נכד לבית צאנז, שמשים נפשו בכפו להציל את היהודים במחנות שפרקו עול והתרחקו מהיהדות, והוא אינו מרפה מהם. מחזיר אותם ליהדות ומקשר אותם חזרה בעבותות אהבה לה' ולמצוותיו. במכתב זה הוא פונה בבקשה עמוקה לדודו של אותו ר"מ, לעזור ולאסוף עבורם בגדים ומזון, מצרכים שאינם נבמצא אצלם במחנות הפליטים בגרמניה.

כיון שכן, נרתמנו אנו הבחורים הצעירים, הלכנו מדלת לדלת ואספנו בגדים ומצרכי מזון, אותם שלח הרב הלבברשטאם הנ"ל אל המחנות בגרמניה.

בשלב זה התוודענו ששוהה שם רבי גדול ועובד ה'. סיפורי מופת החלו להישמע עלי, סיפורים שאוזנו - אחזי ילידי אמריקה - לא שמעתם מעולם. אמנם שורש מחצבתנו נטוע בבית חסידי מובהק, אבל כאן בארה"ב לא הורגלנו בכגון דא. מעט מאוד אדמו"רים דרו על אדמת ארה"ב, ורבי שדומה לדרכו לרבינו זי"ע לא היה אלא אולי אחד או שניים.

כאמור, היינו רחוקים במידת מה מחסידות, אבל נרתמנו לעזרה כאשר שמענו שיש רב במחנות בגרמניה שכל רצונו להציל יהודים. כך הלכתי, בחור עול-ימים, יחד עם עמיתי, לדפוק על בתי נדבים ולשתתם במצוה הנשגבה.

כעבור שנה, בחודש תמוז תש"ו, הופיע רבינו זי"ע בהדרת קדשו על אדמת אמריקה לראשונה. בתשעה באב של אותה שנה התפללתי במחיצת קדשו, בביהמ"ד שעליו כאן בוויילאמסבורג, וזכור אזכור את הקבוצה של רבינו זי"ע, שאמרם בבכיות נוראות, בפשיטת ידים ורגלים על הארץ. אז נוכחתי לראות לראשונה בחיי, מה זה רבי ועבודה שאין לשער. אט אט התחלנו להתקרב לרבינו זי"ע, כאשר ראינו את עבודת קדשו מדי שבת בשבת, שירת "שלוש עליכם", הבכיות והתפללות, שמעולם לא ראינו זאת ומעולם לא שמענו שיתכן כדבר הזה. מי שראה אותו בעבודתו ולא התקשר אליו, לא יילט משנתמו עיניו מלאות, ואכן דבר רגיל היה זה שכל מי שראה אותו בעבודתו הקדושה מיד נתקשר אליו.

על השאלה מתי זכה לראשונה לדבר עם מרן זי"ע ענה ר' בערל מי יכל בכלל לדבר עם אדם קדוש זה? הרי היה לערל אש! אור מוצל מאש!

פחד אחז בכל מי שרק התבונן איך רבינו זי"ע מניח טלית ותפילין, מרחוק עמדו ואילו לא הגיעו. וכי אני בחור צעיר, בסביבות גיל חמש-עשרה, יכולתי לדבר עמו? מי לא חל על זע מפגשיו! לא כמה שנים אח"כ סמוך לנישואי הרהבתי לדבר עמו לראשונה...

הזיזהו במלאכתך

דברי חזקוני ודודושי הלכות להחזיר את לימוד ושינון הלכות סתם
בקרוב הסופרים והמנהיגים מאתרי שיעורי

הרב רבי **מושה אורי בלוי** שליט"א רב ומרץ פעדיק

(נכתב על דעת הכותב בלבד)

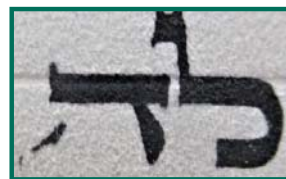
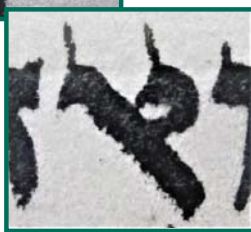
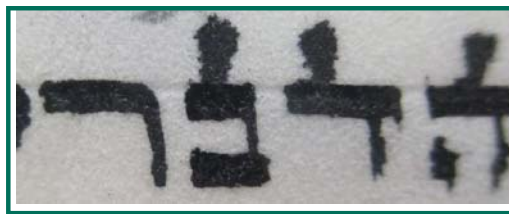
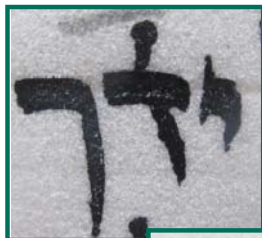
ת"ל ע"פ

קוצו יו"ד
הדור לנתיבות סוד

דברים תשפ"ה | עלון קלז

לע"ג הרה"ח רבי פתחיה בן רבי יוסף יונה ז"ל

שאלות שנשאלו

ביאורי השאלות

א. ה**ר**ב**ר**ים - חשש למ"ד. ב. י**ר**ך - חשש כ"ף פשוטה. ג. **ב** - חשש ב"ת. ד. ל**ר** - חשש ה"א. ה. ו**א**ת - נכתב בפסול מה צריך למחוק. ו. ו**י**אמר - חשש שנוי צורה.

תשובות לגליון קודם

א. והי' - קשה לראות בתמונה האם יש הפסק והאם ניכר להדיא פרידתן אך במקורי רואים שהוא נפסק במקום הקיפול והוא פסול בודאי (ואם היה הקלף דק יותר לכאורה היה נמנע פסול זה)
ב. לך - יש מפוסקי דורינו שמתירים להוסיף ראש משום שבלמ"ד יש כמה צירופים להקל (דעת המקד"מ שתמיד אפשר להוסיף ראש ודעת הספר החיים שמכשיר ודעת הדעת קדושים שמתיר אם יוצא קו שיש לו איברים)
וכאן שיש משהו ראש אפשר להקל לתקן אכן יש פוסקים שהיו מחמירים בזה
ג. וי'אמר - יש כאן חשש ברור של שנוי צורה לרי"ש וב' האותיות פסולים
ד. א**נ**כי - יש להחמיר (ויש לדון בזה דילמא הקוץ השמאלי יכשיר את הקוץ הימני שיגלה שהוא אינו גימ"ל אך לדינא יש להחמיר)
ה. ה**י**ום - יש להחמיר משום שנוי צורה
ו. ו**י**אמרם - רבי מרדכי היה מחמיר בזה משום דעת הדרכי נועם שחצי מ"ם חצי סמ"ך לא יהי תינוק אך יש מפוסקי דורינו שמכשירים.

השאלות נועדו לעזור לב המעיין ואין לפסוק מזה הלכה למעשה, כי בדבר קל מאוד ישתנה הדין

לקבלת הגליון לפקס/מייל חייגו 0733-45-45-14

הארי הזרי

פנימם נפלאים מתורתו של

המהרש"ל בינין

הגאון רבי אריה לייב צינץ זי"ע מפלאצק

גיליון שכ"ט, פרשת דברים - חזון תשפ"ה

מכון להוצאה הרשעה ומפארת
של ספרי מהרש"ל צינץ זי"ע

ת.ד. 3498 אשדוד 77134
טל': 08-8648989
פקס: 08-8648686
tzintz@tzintz.org

הבטחת רבינו,
מי שישתדל
בהבטת
ספריו ויהיה
לו המהדר
למריין

לפיכך אמרו כלל ישראל מאחר ש"אחינו המסו את לבבנו", ואנו מלאי פחד ובהלה ולבנו נמס בקרבנו, על כן סימן הוא שלא נצליח, ואם כן "אנה אנחנו עליהם..."

מלא העומר

מפני מה חשש משה רבינו שהשבת תגן על הגויים
רָאָה הַחֲלֵתִי תַת לִפְנֵיךָ אֶת סִיחֹן וְאֶת אֲרָצוֹ הַחֵל רֶשׁ (ב, לא).
אמר משה לפני הקב"ה, ריבונו של עולם, לפי שלא נצטוו עכו"ם על השבת, תאמר אם הם עושים אותה, אתה נושא להם פנים. אמר לו הקב"ה, מן הדבר הזה אתה מתיירא. חייך, אפילו הם עושים כל מצוות שבתורה אני מפילן בפניהם. מנין, ממה שקרינן "רָאָה הַחֲלֵתִי תַת לִפְנֵיךָ" (דברים רבה פכ"א).
מפני מה חשש משה רבינו דווקא מהאפשרות שמא השבת תגן על הגויים.

אכן, סגולה מיוחדת לה לשבת, לשמור את שומריה. מדברי חז"ל אנו למדים כי "כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו" (שבת קיח). עוד אמרו חז"ל כי "אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם אומה ולשון" (שם).
הרי לנו, איפוא כי גדול כוחה של השבת למחילת עוונות, ואפילו עוון חמור כמו עבודה זרה, ואף להגנה על משמריה. מכך חשש משה רבנו.

אך מתשובתו של הקב"ה אנו למדים כי לא היתה סיבה לחשש זה, שכן סגולתה של המצוה אינה אלא כשבאה כמצוה, כקיום צווי ה'. לא כן הגויים, אשר לא נצטוו על השבת, להם לא יעזור קיומה של המצוה.

קומץ המנחה

ברכה נוספת ללא קצבה ושיעור

ה' אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵכֶם יִסֹּף עֲלֵיכֶם כֶּכֶם אֲלֹף פַּעֲמִים וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם כְּאִשֶּׁר דִּבֶּר לָכֶם (א, יא).

מהו שוב ויברך אתכם כאשר דבר לכם, אלא אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתנו, כבר הבטיח הקב"ה את אברהם: "אשר אם יוכל איש למנות" וגו' (בראשית יג, טז). אמר להם משה: זו משלי הוא, אבל הוא, יברך אתכם כאשר דבר לכם (רש"י).

עוד יש לומר מדוע כתיב פעם נוספת ויברך אתכם כאשר דבר לכם, דהנה, קודם שנכנסו ישראל לברית, אשר בה קבלו על עצמם ערבות זה בעד זה, וכמו שידוע כי כל ישראל ערבים זה בזה, היה צריך לתת קיצבה לברכה כדי שאמנם יהיה תוקף לקבלת הערבות. שהרי אין אדם יכול להתחייב בערבות עבור דבר שאין לו קצבה.

אך עתה, לאחר שכבר קיבלו ערבות זה בעד זה, הרי אפשר שוב לברך את בני ישראל בברכה ללא קצבה: "ויברך אתכם כאשר דיבר לכם", ללא קצבה ושיעור...

מלא העומר

הסימן אם יצליחו במלחמה

אָנָּה אֲנַחֲנוּ עֲלֵים אַחֲיֵנוּ הַמָּסוּ אֶת לִבָּבֵנוּ (א, כח).
כתב האלשיך הק' כי עיקר מבחנו של דוד המלך ע"ה אם יצליח במלחמה אם לאו, היה לפי תחושת לבו, אם נכון לבו ובטוח בה' או שמא ירא הוא ומבוהל. כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כד, ג): "אם תִּחַנֶּה עָלַי מִחֶנֶּה לֹא יִירָא לִבִּי" - היינו, אם ערב המלחמה חש אני בטחון ושלווה ואמונה שלמה ואמיתית בהש"ת, אזי סמוך אני ובטוח: "אם תִּקְוֶם עָלַי מִלִּקְמָה" - "בְּזֹאת" - בשלווה זו - "אֲנִי בּוֹטָח".

תשעה באב

רמזים נפלאים בזמן חורבן ביהמ"ק בט' באב

ואף שהיה כאן ענין טוב ששפך חמתו על העצים והאבנים ולא כילה את עמו בחטאם חלילה, מכל מקום אנו לא רְאִינוּ זאת, כי אף שידוע לנו כן בפנימיות, אך עדיין אין הטוב גלוי ומפורסם לעין. ועוד נוסף על צרותינו שאין עוד נְבִיא שכן הקץ חתום וסתום וסופו לא נגלה אף לנביא, וְלֹא אֲתָנוּ יָדַע עַד מָה - עד מתי אריכות הגלות.

והמשורר מתחנן, עַד מָתַי אֱלֹקִים יִחַרְךָ צָר וְנָאֵץ אוֹיֵב שְׂמֶךְ לְנִצָּח - שהאויב שרואה כי אין קץ לגלות, מנאץ ומחרף כאילו התגבר עליו כביכול לנצח, אך האמת וְאֱלֹקִים מִלְכִּי מְקַדֵּם - שענין זה עצמו של אריכות הגלות ונצחוננו של האויב כביכול, נגזר כבר מקדם. שכן אמרו בזוהר (פרשת צו) שכן הנהגתו יתברך שהעתידי לעשות ונגזר מלפניו - בין אם זו גזירה חלילה ובין אם טוב העתיד להינתן לצדיקים, נרשם בפיתקה ואחר כך פָּעַל וְשִׁעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ כפי הרשום באותה פיתקה.

מלוא העומר - איכה

זמן חורבן בית מקדשנו אירע בין שני זמנים המיועדים לפורענות עוד מזמן דור המדבר, הם שבעה עשר בתמוז בו אירע חטא העגל, ותשעה באב בו היה חטא המרגלים.

והנה חטא העגל הוא פגם באות א' מאותיות הא"ב - שכן פגמו בא"כ ה' אלקיך. ואילו בתשעה באב היה הפגם באות ש', שכן חטא המרגלים היה השקיר שדיברו על ארץ ישראל. והיינו שיש כ"א ימים בין המצרים, שהרי מהאות א' עד ש' ישנן כ"א אותיות, ונמצא לפי זה שיום י' באב - בו היתה עיקר שריפת בית המקדש, מכוון כנגד האות ת"ו.

והוא שנאמר כאן בפסוק בתהלים (פרק עד) שְׁאֲנוּ צָרָרֶיךָ בְּקֶרֶב מוֹעֵדֶךָ שְׂמוּ אוֹתָם אֹתוֹת - שמו לאות להם את אותן אותיות א' ו' וְשִׁלְחוּ בָאֵשׁ מִקֶּדְשֶׁךָ. ואילו אנו אוֹתֵינוּ לֹא רְאִינוּ - שכן האות ט' מרמזת על טוב, ואף על פי כן היה החורבן בט' באב. וכן ב' אב שכאמור מכוון כנגד האות ת' המרמזת על אמת, אירע עיקר החורבן, והוא שנאמר בפסוק (דניאל ח, יב) וְתִשְׁלַךְ אֶמֶת אֶרְצָה.

על דרך הדרוש

עונשם של הגויים שהחריבו את בית מקדשנו

מפני שהחריבו את בית המקדש הקרוי פעולה, אך הנה, לעולם בית המקדש הקרוי פעולה, אינו בית המקדש שהחריבו אומות העולם אלא בית המקדש השלישי העתידי לרדת אלינו בנוי באש שעליו נאמר (שמות טו, יז) "מִכּוֹן לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלָּתָהּ" מקדש ה' פִּזְנוֹנוֹ יִדְיָהּ, והוא שקרוי פעולה. אך אומות העולם לא ידעו זאת והם סברו בהחריבם את בית המקדש שעתה מחריבים המה את מקדש ה' שפעל בעצמו, ולא ידעו שאילו כן היה לא היתה ידם יכולה לשלוט בו, שבכוחם היה לשלוט רק בבית העשוי מעשה ידי אדם.

וכנגדם עומד דוד ואומר (תהלים כח ג-ה), **אֵל תִּמְשָׁכֵנִי עִם רָשָׁעִים וְעִם פְּעִילֵי אֵנוֹן דְּבָרֵי שְׁלוֹם עִם רָעִיָּהֶם וְרָעָה בְּלִבָּבָם**. והם אותם גויים העומדים להחריב את בית מקדשנו ובפיהם הרי הם דוברי שלום ואומרים שעושים זאת לטובתנו כדי שלא יתגרו בנו האומות. והאמת, שרעה בלבבם, וכפי שאמר רבן יוחנן בן זכאי לפננו - הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות. וממשיך ומבקש **תָּנוּ לָהֶם קִפְּצָלִים וְכָרַע מַעֲלָלִים** - שהם סברו שהחריבו את בית המקדש שהוא פעולת ה', ולא בית מעשה ידי אדם. ואף עונשם ראוי שיהא עד אין סוף כאילו אכן עלתה בידם להחריב את פעולת ה'. והוא שממשיך ואומר, **כִּי לֹא יָבִינוּ אֵל פְּעֻלָּתָהּ** - שהרי הם אינם משכילים להבין שפעולת ה' אינן יכולות להיחריב בידי אדם. וכיון שחשבו להרוס את בית המקדש שבנה ה' ושלא יבנה עוד, אזי ראוי שיהא עונשם מידה כנגד מידה - **יִהְיֶהסָם וְלֹא יָבִנּוּם**, ושלא תהא להם יותר תקומה.

מלא העומר - פרשת ואתחנן

במדרש (איכה רבתי א, לא) מסופר שאחד משרי צבאו של אספסיינוס, פנור היה שמו וערבי היה. ובעוד רבן יוחנן בן זכאי עומד לפני אספסיינוס להמליץ זכות שלא יחריב את בית המקדש בשל מיעוט המורדים שבירושלים, עמד פנור ולימד קטגוריא.

שאלו רבן יוחנן בן זכאי מפני מה עושה כן, והשיב פנור שלטובתם של ישראל עושה, כיון שעתה כאשר יש להם את בית המקדש כל העמים מתקנאים ביופיו ומצרים להם בגללו, ואם יחריבוהו יהיה זה לטובתם שיפסיקו להצר להם. ורבן יוחנן השיבו, 'הלב יודע אם לעקל או לעקלקלות', והיינו שידע בליבו שלא זו כוונתו, אלא מתכוון לרעת עם ישראל.

והמדרש ממשיך ומספר שכאשר כבשו הצרים את בית המקדש, חילק טיטוס את החרבתו בין ארבעת שרי צבאו וביניהם פנור המדובר שבחלקו נפל להחריב את הכותל המערבי, אך לא עלתה בידו. לאחר מכן כאשר ראה זאת טיטוס קראו ושאלו מדוע לא החריב הכותל, וירא פנור לומר שלא הצליח, ולכן השיב שבכוונה עשה כן - שבהתירו שריד לבית המפואר והגדול שהיה כאן, ידעו הכל את כוחם וגבורתם של הרומים שעלה בידם להחריב בית גדול שכזה. אמר לו טיטוס תשובה יפה השבת, אך כיון שהפרת את דברי, עליך ליטול נפשך בכך, וכן עשה ונתקיימה בו קללת רבן יוחנן בן זכאי.

עוד יש להקדים את דברי המדרש (ילקוט שמעוני בשלח, רג) האומר, אי להם לאומות העולם מה הן שומעין באזניהם הרי בית המקדש קרוי פעולה לפניו ועמדו והחריבו אותו. ויש להבין מפני מה הזכיר את שהיו שומעים באזניהם, ודי היה למדרש להזכיר שאוי להם

פניני ישועות

ישועה כפולה - הולדת בן ושידוך משמיים

הטבע, שהאירה את חיייהם באור חדש. נרגש מהישועה הפלאית שחוזה, לא יכול היה ר' מנדל לשמור את הדבר לעצמו. הוא פגש את חברו הטוב, שלמה, שגם הוא נשא בליבו צער דומה - בתו הבכורה, נערה מוכשרת וטובת לב, עברה את גיל השידוכים המקובל, וחברותיה כבר נישאו זו אחר זו. שידוכים עלו וירדו, אך שום דבר לא התקדם לכדי סגירה.

"תשמע לי, שלמה ידידי", אמר ר' מנדל בהתלהבות, "אני חייב לספר לך על הנס שקרה לי. אבא שלי תרם למכון של המהרא"ל צינץ, ובזכות זה, זכינו סוף סוף לבן אחרי עשר שנים. אני בטוח שזו סגולה נפלאה, שווה לנסות למען בתך."

שלמה, ששמע את דברי החבר והיה עד לסגולת הגלוי שהתרחש במשפחתו של ר' מנדל, לא היסס. הוא פנה למכון המהרא"ל צינץ ופתח הוראת קבע חודשית של 180 ש"ח להיות שותף כ'חבר זהב' בפעילות המכון עבור בתו הבכורה, עם בקשה מיוחדת שתמצא את זיווגה במהרה.

שבוע אחד בלבד לאחר מכן, הגיעה הצעה משמחת, ולאחר בירורים קצרים, נסגר השידוך במלל טוב. בתו התארסה והקימה את ביתה נאמן בישראל, והכל ברוך ה' כשורה.

ר' מנדל א., אברך יקר בן עלייה, חש בליבו מועקה עמוקה. עשר שנים חלפו מאז נישואיו, והבית, על אף התפילות החמות והסגולות הרבות, נותר שומם מילדים. כל יום שעבר הכביד יותר על הלב, והתקווה, שהייתה כה איתנה בתחילה, החלה להתעמעם. הוא ואשתו השקיעו מאמצים כבירים בדרכים רפואיות שונות, נסעו לקברי צדיקים, ועשו כל השתדלות אפשרית, אך הישועה בוששה מלבוא.

באחד הימים, שמע אביו של ר' מנדל על סגולתו הנפלאה של המהרא"ל צינץ זצ"ל, שהבטיח כי מי שייסע בהדפסת ספריו, יזכה לישועה מן השמיים. אביו, שראה את צערם של בניו, החליט לנסות את הסגולה המיוחדת. הוא פנה למכון המהרא"ל צינץ ותרם סכום נכבד, תוך בקשה מפורשת שיזכירו את שמו של בנו מנדל ואת שם כלתו בציון הקדוש, למען פרי בטן.

הפלא לא אחר לבוא. עשרה חודשים בלבד לאחר התרומה, זכו ר' מנדל ואשתו, בניסים גלויים, לחבוק בן זכר לתפארת בני המשפחה. השמחה בביתם הייתה עצומה, קריאות "מזל טוב" הדדו מכל עבר, והודיה נרגשת עלתה מלבם לה' יתברך ולצדיק שהיה להם למליץ יוסר. הייתה זו ישועה שלא תיאמן, מעל לדרך

ניתן להזמין חינוך את ספרי רבנו לבתי מדרש וישיבות

08-864-89-89

להשתתפות בהדפסת הספרים לקיום
צוואתו של הגאון זי"ע ולזכות בהבטחתו

עמיקא וטמירא

מאורו הקדוש של

כ"ק מרן אדמו"ר הזקן רבינו איתמר מנדבורנה זי"ע

ערש"ק פרשת דברים – חזון תשפ"ה

גליון מספר 2

• טמירא דלעילא •

מתורתו של רבינו זי"ע

שבת חזון.

איתא בספרים, דשבת זו נקראת שבת חזון, על שם שרואים בו. ושמעתי מאמורי"ה ה"צ זצוק"ל [רבינו זי"ע] בשם קדוש אחד שאמר שכשמגיעים הג' שבועות מחיה את עצמו - שרואה את עצמו עם השי"ת. ומשלו משל למלך בשר ודם שקשה לראותו כשהוא בפלטרין, אבל כשהוא בדרך נקל לראותו (ע' עבודת ישראל פר' מסעי). והכי נמי בימי חורבן הבית וגלות השכינה הקדושה. ובהו יובן ענין הראיה שמתגלה בשבת זו. עכד"ק.

אך לפ"ז הרי גם בתחלת ג' השבועות רואים את השי"ת, ומדוע נקרא רק שבת זו שבת חזון. אמנם יבואר דהנה איתא בספ"ק (ע' קדושת לוי פר' כי תשא, באר מים חיים פר' קדושים) במאור"ל (שמו"ר כה, יב) אלמלי שמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין, ובמקום אחר (שבת קיח) אמרו ב' שבתות. ות' הוא ז"ל, הדעיקר הוא שבת אחת, אלא שהשבת הזאת צריכה להיות כראוי ומנוון. וצריך להתקדש בה ביותר, ולזה צריך הכנה דרבה קודם לכן כל השבוע, כדאיתא בספ"ק. וזה גופא היא מדרגה גבוהה ואינו נקל כ"כ, לזה צ"ל שבת קודש א' שישפיע על השבוע, ואז יוכל להתקדש באותה שבוע כראוי, ואחר זה יהי' השי"ת כראוי. ולכן דייקא ע"י שמירת ב' שבתות וזכה לשמירת שבת אחת כראוי, ואז נגאלין.

ועד"ז י"ל בדבר זה, דבש"ק הראשונה של ימי המצרים אין מוכנים עדיין כ"כ מקודם כדי לזכות לבחינת הראי', אלא שהוא משפיע כח על הימים הבאים להכין את עצמנו קצת, עד שזוכין להרגיש הראי' בשבת חזון.

וענין הראי' היינו שזוכין לבטל מסך המבדיל שנעשה מן העוונות, שזה מונע מן האדם לראות את האמת. כי עבירה גוררת עבירה. שמצד עצמם ישראל קדושים הם, והשי"ת יודע שרצונו לעשות רצונו, ואין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות (פסטה ג), והיינו ע"י מסך המבדיל מעבירה קודמת, שאין רואה עוד את האמת.

נחל יצחק, שבת חזון

**

ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה. (תפילת שמו"ע)

שמעתי ממו"ח הרה"ק רבי איתמר מנדבורנה זי"ע, לפרש נוסח התפילה 'ומביא גואל לבני בניהם', דאמאי תיקנו לומר 'לבני בניהם' ולא 'לבניהם'. אלא, כי הדורות הללו בעקבתא דמשיחא יהיו כל כך במדרגה שפילה, שלא יהיו ראויים להקרא בנים לאבות ה', לפי שהמרחק ביניהם יהיה גדול מאוד. אולם בכל זאת יערה הקב"ה עליהם רוח טהרה ממרום, כיון שהם נחשבים עכ"פ 'בני בנים', וכמו שטיהר את נשמותיהן של בני ישראל בהיותם במצרים והוציאם לחירות עולם כן יטהרנו בזמן הזה ויגאלנו מהרה.

אמונת אברהם [פיטסבורג] פ' וירא עה"פ ותצחק שרה.

**

מימרא זו אמר רבינו כאשר היה גר בטשעראנוויץ שהיה מקום שומם מכל רוח של קדושה, ועכ"ז עמד רבינו כחומה בצורה לחנך את בניו בדרך המסורה, וכידוע שלא הניחם לצאת מפתח הבית שלא יזנו עיניהם מרע, ובכל אותו הזמן דאג שישארו בדרגתם הרוחנית והיו ראויים להקרא 'בנים' לאבות ה' ולא יבוישו במעשי בניהם בעולם הזה.

ונאים הדברים לימים אלו - בין המצרים, כאשר אנו עומדים ומבקשים על הגאולה השלימה, ואף אם אין בנו מעשים ואין אנו ראויים לגאולה בזכות מעשינו מבקשים אנו 'ותביא גאולה לבני בניהם', בזכותם של האבות הראשונים שהודיעו שמך בעולם - ואם לא בזכות תעזור לנו ברחמים.

• עמיקא וטמירא – ולא מילתא אושא •

רבים אומרים 'הן הראנו טוב', הדים נרחבים יצאו על הגליון הראשון 'עמיקא וטמירא' שיצא לקראת יומא דהילולא קדישא, כשהקול יוצא וקורא להתבונן בדרכיו של הצדיק ולשאוב מבאור הטהור.

זקני החסידים הביעו את התרגשותם, על האור שנגלה לעיניהם מתורתו ומשנתו של רבינו, והעלו על נס את גודל קדושתו והסתרתו כאחד.

מאות (!) תגובות באו לשולחן המערכת הן בדיבור והן בכתב, מכל גווי הקשת, מהארץ ומהגולה, חסידישע אידן לצד עמך ישראל, שזכו להסתופף בצילו של רבינו, בארה"ב ובארה"ק, ומה שקיבלו מאבותיהם, למען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל.

אף מעשיות וסיפורי הוד רבים זרמו לשולחן המערכת, מכלי ראשון, מעבודתו הטמירה של רבינו, וסיפורי המופתים יחד עם הנהגותיו בתורה בעבודה ובגמילות חסדים, ועוד חזון למועד להעלותם על שולחן מלכים בס"ד.

ואמרו חז"ל 'כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו', ורבינו שכל ימיו חי בהסתר וברח מן הכבוד, ואף היה לועג לגינוי כבוד שהיו נוהגים בו, ואף הנחיל זאת לבניו ותלמידיו - עתה התגלה אורו, וניתנה האפשרות להציץ ולראות מעט מזעיר, מהנותר לנו בידי תלמידיו וצאצאיו.

ואף אנו עונים כנגדם, שמטרה זו עמדה לנגד עינינו, להנציח את זכרו של רבינו לדורות, וללקט שושנים מתורתו, ומשנתו הבהירה, להשקות צאן עדרים, וכאשר רואים מתורתו של רבינו כמה טמן בדבריו המועטים, וכמה מוסר השכל ודרך מוסר הנחיל בדברי תורתו ובהדרכתי ברוחניות ובגשמיות.

והלוסיף באנו שכל תיעוד ותיאור שנמסר לידינו יש בו תועלת רבה, וע"כ כל מי שיש בידו דברי תורה, סיפורים תמונות, תיעודים מחיי רבינו בכל ענין, שיפנו למערכת 'עמיקא וטמירא' למען יעמדו ימים רבים, ואל ימנע טוב מיישראל, כי מכל הלין יצאה תועלת רבה ואדרבה פעמים רבות דווקא מעשה פלוני ותיאור פלוני יכולים לשפוך אור על מקרים אחרים ואכמ"ל, וקובץ על יד ירבה. וודאי שזכות רבינו תעמוד להם להוושע בכל מילי דמיטב.

ונשא ידינו לא-ל בשמים 'יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו' ונזכה לנצח על המלאכה בס"ד להעלות זכרו ומורשתו של רבינו זי"ע, וחפץ ה' בידינו יצליח אכ"ר.

הגליון נתרם ע"י ידידינו היקר

החפץ בעילום שמו

להפקד בדבר ישועה ורחמים ולזרע של קיימא

זכותו של רבינו תעמוד לו, וימליץ עליו משמי מרום להתברך

בכל מילי דמיטב, בני חיי ומזוני ריחיי וסייעתא דשמיא

♦ ותחזינה עינינו בשובך לציון ♦

ביקורו השני של רבינו בארץ הקודש

מיד בשמועו הדיבורים וצא, אמר להם בצעקה "מה אחי... מים אתם רוצים? יין אתן לכם... והעיקר שתתפללו גם בעדי...". וכך התפללו שם מנחה ומשם המשיך רבינו לבנו ברק.

מיד בהגיעו רבינו לארצה"ק דיבר כל העת על הכותל המערבי, שבאותם ימים שוב יכלו שלומי אמוני ישראל לשפוך שיהם בכותל המערבי, וכך הביע את רצונו העז לילך למקום הקדוש הזה בפני באי ביתו, ובשמועו בנו ה'דבר חיים' על חפצו של אביו מיד ארגן את כל הדרוש לנסיעה זו, ואף תלמידו ה'דבר חיים' בישיבת נדבורנה כששמעו על נסיעתו של רבינו לירושלים, שמוחו על גודל הזכיה שנפלה בחלקם, ומיד התארגנו בהסעה בכדי להשתתף עם רבינו בנסיעתו לעיר הקודש והמקדש.

ובבוקרו של אחד הימים יצאו לעלות לירושלים, ובבאותם ימים עברה הדרך בסמוך לעיר בית שמש כאשר על אם הדרך ניצב מקום ציונו של 'דן בן יעקב' וכשאמרו זאת לרבינו, הביע את רצונו להתפלל על הציון הק'. באמצע התפילה אמר רבינו, "הוציאו כל איש מעלי, ברוצני לשאר לבד בציון!", מיד יצאו כולם ונשאר רבינו יחידי בפנים, וכך עמד בתפילה משך זמן מה, לערך רבע שעה. ויהי כאשר פתח רבינו דלת האוהל, ראו כולם כי קרן אור פניו, ואמר, "ב'ה' דן בן יעקב האש הנאה געהאט אז מיר זענען געקומען צו איהם..." [דן בן יעקב נהנה מאוד שבאתי אליו...]. (וממשיכה זה נותרה עדות פלא מרבינו על מקום הציון, לעומת מעוררים על אמיתות ציון 'דן בן יעקב' ליד בית שמש).

משם המשיכו לעלות לעבר עיר"ק ירושלים כאשר הכל רואים בסערת נפשו ובנגעונים העזים שניכור היטב על רבינו. ומיד כאשר באו לרחבת הכותל, נישש רבינו בחיל ורעדה ובצעדים מהירים לעבר הכותל כשהוא משתטח על אבני הכותל כשראשו נתון על ידו הנשענת על הכותל, וכך שעה ארוכה התרפק רבינו על אבני הקודש, וכך במשך כל זמן שהות רבינו בכותל ראו את כמיהתו הרבה לאותו מקום שלא אה ממנו שכינה מעולם, וכל אותו הזמן ריחשו שפתותיו רבינו תפילה לישועת הכלל והפרט ועל שכינתא דאדיה בנלותא.

כאשר יצא רבינו מהכותל המערבי ביקש לבקר את הבית ישראל ז"ע [על הקשר הטמיר ביניהם הורחב בגליון מס' 1], היה זה הפעם הראשונה בה נפגש רבינו עם הבית ישראל, ומיד כשהביע רבינו רצונו, יצאו מספר בחורים לביתו של הבית ישראל להודיע על בואו של רבינו, כששמעו זאת הבית ישראל אמר מיד, שאל יטריח רבינו עצמו והוא יבוא אל רבינו, אך כאשר הודיעו לו שרבינו כבר בדרכו אליו, מיד לבש הבית ישראל את הקאפאן של שבת כדי לקבל את פניו. כאשר הגיע רבינו, קיבלו הבית ישראל בכבוד רב והתחילו לדבר דבר איש אל רעהו וכאילו הם מזכירים אחד השני זה מכבר [תוכן השיחה יפורסם א"ה בגליונות הבאים] – ומי יעמוד בסוד קדושים.

בעמדיו בימי בין המצרים, אמרו להעלות עלי גליון תיאור שנשתמר אצל תלמידיו רבינו ז"ע מביקורו השני בארצה"ק אשר בו הגשים רבינו את ציפיותיו רבת השנים – לחון את עפרה של ארצנו הקדושה, ולפקד את המקומות הקדושים אשר בארץ המה, ובמיוחד בכותל המערבי, שריד בית מקדשיו שמעולם לא אה ממנו השכינה, ביקור שנחרט עמוק בין משתתפיו, הן אמנם שלא הבאנו את תיאורו כל הביקור כי קצרה ידיעה זו מלהכיל, אך הבאנו לפניכם חלק מתיאור ביקור מרומם זה ובו תיאור נסיעתו של רבינו בכותל המערבי.

עוד בימי שבתו של רבינו בטשטרנוויץ היה שח בערגה על ארץ ישראל, ועל הזכות הגדולה לדור בה, אולם לא בא לכלל מעשה, ועד אחרית ימיו לא היה בארצה"ק. ובפעם הראשונה שזכה לחון את פני הארץ, היה זה בחודש אדר א' תשכ"ו, כאשר הגיע רבינו לארצה"ק להשתתף בשמחת נישואי ינו להבחל"ח האדמו"ר מקרעטשניף ירושלים שליט"א בן הכ"ק אדמו"ר מקרעטשניף י"ם ז"ע, חתן בנו הרה"ק בעל 'דבר חיים' מנדבורנה ז"ע, ובפעם השניה שעלה לבקר בארצה"ק היה זה שנה לאחמ"כ, בחודש סיון תשכ"ח, בו הגיע רבינו שוב לארצה"ק להגלל שמחת נישואי נכדו הרה"צ רבי יצחק אייזיק יחיאל לייפער זצ"ל (נסתלק בבוקר ימים ושנים ל"ע) בן חתנו אהובו כבנו הרה"ק האמונת אברהם מפייטסבורג ז"ע.

שמע ביקורו של רבינו עורר רגשות עזים אצל תלמידיו ומעריציו בארצה"ק, שעוד המה קרוב מהביקור הראשון שנה קודם לכן, ועתה שמוחו כמוצאי שכל רב על הבשורה המרגשת, כי בוא יבוא צדיק לעיר.

ובהגיע היום, כשהמטוס ועליו רבינו מלווה בחתנו הרה"ק האמונת אברהם מפייטסבורג ובני המשפחה נחת בארצה"ק, המתוכם חסידים רבים ומעריצים בראשות בנו ה'דבר חיים' מנדבורנה, ויהי כאשר נראתה דמותו של רבינו בפתח המטוס וכולו אומר הוד וכבוד, פנצו כולם בשירה אדירה ובשמחה עצומה לכבודו של רבינו. ומיד בדרתו נישש בנו ה'דבר חיים' ונתן שלום לאביו ברוב אהבה, כשרבינו נכנס לרכבו ויצאו לעבר העיר בני ברק, כאשר רבינו התאכסן אצל בנו ה'דבר חיים', ושיירה גדולה של רכבים אחריהם ללוות את רבינו לאכסנייתו.

ויהי בהיותם בדרך והנה פליאה עוברת בין החסידים כאשר פתאום ראו האין רכבו של רבינו סר לתחת דלק [gas station] העומד בצידו הדרך, והנה הקול יוצא 'מען גייט דאווענען מנחה!...' והיה זה מחזה פלא, האין שמאות 'חסידים אידן' החלו להתקבץ בתחת דלק, וכאשר אך ראה בעל הבית של התחנה שלא היה מהמקדקים במצוות... מיד יצא בריצה לראות מה אירע ומדוע התבצרו רבים בתחתו, הלא ודאי אין בדעת כולם לקנות דלק כעת. מיד התחילו להסביר כי לינה הגיע אדמו"ר גדול מחו"ל, וכעת האדמו"ר מבקש שתוציאו מים לכל החסידים שיוכלו ליטול ידיהם קודם התפילה.

רבינו בביקורו בכותל המערבי בחודש סיון תשכ"ח

מכתבים למערכת

לחברי מערכת 'עמיקא וטמירא' שלום וברכה

ישי"כ על הגליון הנפלא שהוצאתם לאור לקראת יומא הדילולא, וכרבים החיית נפשי מאורו של רבינו ז"ע.

ובפרט מהמבור 'יותר מבחייהם' בו העלתם על נס את מוחו של רבינו אף לאחר מיתתו – כבחיית חיותו.

וברצוני להוסיף על כך, שבדידי היו עובדי כבד יותר מעשור, שמתוקת תפקידי כמנהל ת"ת לפעמים מגיעה תחילת שנת לימודים ועדיין חסרים מלמדים לכיתות מסובות שונות.

ועל-אף שלא זיתי להסתפק בצל קדשו, מ"מ שמעתי רבות על דרכו בחינוך ועל מסירות נפשו לשמור על פך השמן המהדר בדרכי נועם לחנך הנער ע"פ דרכו.

ואמרת לעצמי, אם רבינו הוא מנהל דרכי החינוך, אלך על ציונו לבקש רחמים.

ואכן קמתי ועליתי לציון קדשו ברה היותם ושפכתי שיהי, שאמצא מלמדים לשנה הקרובה, שיוכלו לחנך את ילדי ישראל בדרך המסורה. וכך עשיתי בכל פעם שהייתי יוקם למלמדים.

וזכותו של הצדיק עמדה לי ובכל פעם זכיתי לראות סיעתא דשמיא בנושא זה על כל צעד ושעל, ואכן באו מלמדים חשובים ומחנכים מופלגים, והכל בכוחו של רבינו ז"ע.

שאו ברכה משמיא והמשיכו בפעלכם הרב להפיץ מעיינותיו של אותו צדיק ז"ע.

בברכה, י. י. – ב"ב

לתרומות והנצחות, וכן
לשליחת ד"ת, סיפורים
ותמונות מרבינו נא לפנות
למערכת

בארדה"ק – 0583224930
בארדה"ב – 9177225393

או באימייל

nmr0583224930@gmail.com

באמזנתו יחיה

דברי תורה ממודינו המשגיח זיע"א

יו"ל ע"י בית המדרש אמונת ישראל

גליון פ"ט

פרשת דברים תשפ"ה

אמונת השבת

בשבת חזון זוכים לראות את בית המקדש השלישי

נזכה שתהיה לנו שבת מאירה, שבת מרוממת, הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע אמר, כי בשבת חזון יכול כל יהודי לראות את בית המקדש השלישי, שזוכים בשבת קודש זו לעיניים מאירות, שיוכלו לראות את הבית המקדש השלישי.

שבת משפיע רק טוב ושמחה - משפיע שיהיה תשעה באב שמח

שבת קודש משפיע רק טובה, שבת קודש משפיע שמחה, ובזה משפיע שבת זו שלפני תשעה באב, שיהיה לנו תשעה באב שמח, אם נזכה לזה, ה' יעזרנו.

לשמור את השבת באופן שיהיה להשם יתברך נחת רוח מזה

צדיקים אמרו, ששבת חזון הוא השבת היותר גדולה מכל שבתות השנה. ה' יעזרנו שנזכה לשמור את השבת, באופן שיהיה מזה נחת רוח לרבונו של עולם, והשם יתברך יעזור, שיושפע לנו כבר מה שכל איש יהודי מבקש בליל שבת קודש, וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה.

(ליל ישישי פרשת דברים תשפ"ג, אחר תפילת ערבית בביתו)

שבת זו - סוכות ושמיני עצרת

ומובא בשם הרה"ק מלובלין זי"ע דג' שבתות של בין המצרים הם כנגד פסח שבועות וסוכות, נמצא ששבת חזון היא כנגד סוכות, ולפי"ז כעת בזמן שלש סעודות, הוא כנגד שמ"ע ושמחת תורה, היחודא שלים. וכל הכה של ט' באב. כל הטוב הגנוז בה, שהוא יום לידת בן דוד וכו', הכל תלוי בשבת זו, וכל כח של הגאולה שלימה וביאת המשיח תלוי בשבת חזון. וכמו"ש בס' תפארת שלמה "רב לכם שבת בהר הזה" הרבה גדולה יש בשבת זו, ובשבת אין נוהג שום אבילות דבשבת הכל חזר לשורשה, ובשורה היא שמחה וגיל עוז וחדוה במקומו.

(דברים תש"מ)

אמונת הפרשה

הרגשת אהבתו ית' אלינו: נחוצה כדי להחזק מעמד - ומקרב את הגאולה

בשבת זו שקודם ת"ב צריכים לתקן חטא המרגלים שהמשיך אבלות על ת"ב. ובפרשה של שבת זו נמסר פרט נוסף בענין מרגלים מה שלא נזכר בפ' שלח, והוא, "ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ד' אותנו", וברש"י, והוא ה"י אוהב אתכם. עכ"ל. וצריכים לקבוע בלב ענין של האהבה רבה אשר אהבתנו וכו' ולידע ולהאמין שכל המאורעות אפילו הבלתי טובות, כולם המה רחמים וחסדים גדולים והכל לטובת ולתיקון עם ישראל, וכל מה שאירע בחודש א"ב, הכל מחמת רחם א"ב על בנים, וכדאיתא (קידושין ל"ו ע"א) שאפילו כשעובדים ע"ז ג"כ נקראים בנים שנאמר בנים משחיתים, וכי תימא בנים משחיתים הוא דמיקרי בנים מעלייתא לא מיקרי, ת"ש, והי' במקום אשר יאמר לכם לא עמי אתם יאמר לכם בני א-ל חי, ובפרט באחרית הימים בעיקבתא דמשיחא כשהשפלות מתגבר צריכים להתחזק באהבת ד' אותנו. ולכן פתח האחרון שבנביאים הוא מלאכי, את נביאותו עבור הדור האחרון, אהבתי אתכם אמר ד', ובהפסטה זו כשישע"י הנביא מוכיח את ישראל מ"מ המלה הראשונה של נבואתו, הוא "בנים", אפילו כשהם פשעו בי, מ"מ בנים.

בש"ה הקדוש, שהפרשה תוכן הזמן, ולפי"ז בפ' דברים כל ענין שבת חזון, זמן ימי המצרים הם בגוון החיצון של שנאה ח"ו ונראה כגירושין ח"ו, ובפרשה כתיב, בשנאת ה' אותנו, וברש"י והוא אוהב אתכם, הפרשה מתחילה בתוכחה מתוך אהבה שהרי רש"י כתב הוכיחן ברמז מפני כבודו של ישראל, בחינת פשעים תכסה אהבה.

פרשת דברים וספר דברים הוא ענין של כולו גאולה, ולכן כמו שאיתא בספ"ק כי נח"ש גימ' משיח, כי זה לעומת זה, כן יש לרמז פרש"ת דברים גימ' בשנאת ה' אותנו, כי פרשת דברים מכחישה את כל הענין של שנאה ח"ו, ומוכיחה שאדרבה, הוא אוהב אתכם, פרשת דברים כפרשת שמות, שם מתחיל ענין גלות מצרים, וגם שם כבפרשתנו מקדים רש"י, להודיע חיתבן.

בעל התניא הגיד בשם הקדושת לוי, כי בשבת חזון מראה הקב"ה לכל ישראל את הבית השלישי, ע"כ.

והענין הוא, כמו שהראה יחזקאל את מעשה מרכבה לישראל בכניסתם לגלות בבל, שהשכינה עמם כמ"ש למענכם שלחתי בבלה, [וכדאיתא בזוה"ק בריש פ' שמות בענין מראה הנבואה של יחזקאל הנביא, שהקשה בזוה"ק היאך גילה יחזקאל כל סודות המרכבה שנתגלו לו, ומתרג' כי ברששת דקב"ה גלי כל מה דגלי, כי כד עאלו בגלותא בבבל חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין דהא קב"ה שביק לון ולא ישגח בהון לעלמין, בההיא שעתא קרא קוב"ה לכל פמליא דיליה וכו' ואמר לון וכו' חותו כולכון לבבל ואנא עמכון הה"ד (ישעיה מג) למענכם שלחתי בבלה וכו', אתפתחו שמיא ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל וחמא כל מה דחמא ואמר לון לישראל הא מאריכון הכא וכל חילי שמיא ורתיתו דאתו למידר ביניכון, וכו' כיון דחמו ישראל כך וכו' ידעו דקב"ה לא שביק להון וכו' וכל חד מינייהו עאל רעותא דלביה ברחימותא סגיא למיסר נפשיה על קדושתא דמאריהון. ומתבאר כי ע"י שידועים ישראל שהקב"ה אוהבם ולא עזבם בגלות באופן השלכה יכולים הם להחזיק אמונתם בלילות, ולהתחזק במסירות נפש בנסיונות הגלות.]

כן בכניסתם לשבוע של תשעה באב מראה להם את בית השלישי, כדי לחזקם ולעודדם שיוכלו להחזיק מעמד בתוקף ימי האבלות. ואמנם רק בשבת יוכלו לראותה כי אז דינין מתעברין מינה, ומופיע הנעלם של תשעה באב, שאדרבה הוא

המשגיח זצ"ל היה רגיל לעזור לתלמידיו, להימנע מקריאת ספרים או גליונות בעת התפילה

אמונת הפרשה

המשך מעמ' א'

תוקף ושיא האהבה והחיבה שבין הקב"ה וכנסת ישראל, ושלמה המלך מפליג באהבה ואומר מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה, ומאין השיג שלמה הפלגת אהבה זו, זאת היתה לו לפי שהוא נהנה במדה יתירה מהפלגת אהבת הקב"ה אליו, וכמ"ש בספר שמואל (ב' י"ב) אצל לידת שלמה ויקרא את שמו שלמה וה' אהבו, וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה-ה בעבור ה', ועל כן מגודל אהבת הקב"ה אל שלמה המלך, התעורר לעומת זה שלמה המלך בגודל אהבה וחיבה יתירה.

ולפי זה יש ליישב את שיטת הרמב"ם בענין הי"ג עיקרים. והנה בשו"ת חתם סופר (חיו"ד סי' שצ"ז) בענין אם יש י"ג עיקרים או ג', וכתב שם בא"ד וז"ל אך א"ל לי בשום אופן להאמין שתהיה גאולתנו א' מעיקרי הדת ושארם יפול היסוד תפול החומה חלילה, ושנאמר אילו ה' ח"ו חטאנו גורמים שיגרש אותנו גירוש עולם, המפני זה רשאים לפרוק עומ"ש או לשנות קוצו של יו"ד אפילו מדברי רבנן חלילה אנחנו לא נעבוד את ה' לאכול פרי הארץ ולשבוט מטובה לעשות רצונך אלקי חצת, ועכ"פ ועל כל אופן עבדי ה' אנחנו יעשה עמנו כרצונו וחפצו ואין זה עיקר ולא יסוד לבנות עליו שום בנין, אך כיון שעיקר יסוד הכל להאמין בתורה ובנביאים ושם נאמר גאולתנו האחרונה ב' נצבים ובפ' האזינו כמ"ש רמב"ן שם, והרבה מזה בדברי נביאים א"כ מי שמפקפק על הגאולה הלו הרי כופר בעיקר אמונת התורה והנביאים עכ"ל. אך לפי מה שנתבאר י"ל שהרמב"ם שחשב האמונה בביאת המשיח בין עיקרי האמונה, היינו כי יסוד זה הוא מעיקרי היהדות הוא שעליו נבנה הבנין בזמן הגלות, ולולי זאת האמונה היתה החומה מתמוטטת ח"ו, כי רק על ידה עומדים ישראל באמונתם ומתחזקים בנסיגות הגלות.

(דברים - חזון תשנ"ז ע"ה ק' ירושלים)

יום לידת משיח כבמדרש, אבל בת"ב עצמו ביום חול אין רואין את הנעלם הטוב שגנוג בגוי', אלא רק חיצוניותו, שהוא חורבן ואבילות ל"ע, ויש לרמז, אותיות הנעלם של מילוי תשעה באב, (ה'י"ו ש"ו) (ע"ז) (ה'א) (ב"ת) (א"ל"ף) (ב) ית, גימ' ב"ת השלישי, והוא פלא בעזה"י.

ולבאר הענין יותר י"ל דהנה הטביע הקב"ה בחק טבע הברואים, שצריכים הם להרגש אהבה מהזולת, ולכן נטע הקב"ה מדת האהבה אף אצל הנשר האכזרי על כל העופות שיהא רחמן על בניו כמאמר הכתוב ב' האזינו כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף. וכפירש"י שם שהנשר רחמני על בניו ואינו נכנס לקנו פתאום עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו כדי שיעורר ויהא בהם כח לקבלו, וזאת כדי שלא יחסר להם הרגש האהבה, שיש בו צורך לכל נברא, וכבר בדוק ומונחם שילדים הגדלים באופן שחסרה להם אהבת ההורים הרי זה מפריע בהתפתחותם הראויה, ואף מי שנתבגר ויהי לאיש נצרכת לו האהבה והרעות מהזולת וכמו שמתאונן דוד המלך, הרחקת ממני אוהב רוע, אלא שהאיש אשר עלה במעלות עובדי ה' עליו נאמר מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. כי הוא מתקשר עמו ית' וחפץ באהבתו ואומר ואני קרבת אלקים לי טוב. ואינו צריך יותר.

וכמו כן לגבי אהבת השי"ת נחוצ' לדעת ולהפנים שה' אוהב אותנו ובוזה מתעוררים כמים הפנים אל הפנים לאהוב אותו ית'. וז"ש במשנה (אבות) חביבין ישראל שנקראו בניו למקום, חיבה יתירה נודעת להם שהם בניו למקום, שחיבה יתירה יש כאן ע"י שנודעת להם החביבות שלהם, וכענין מ"ש בזוה"ק (ח"ב דף ה:) אילו הוה ידעין בני נשא רחמימותא דרחים קוב"ה לישראל הוה שאגין ככפירא למירדף אבתריה.

וזה ענין שמצינו בשלמה המלך שחיבר את שיר השירים ששם נמצא

פנינים

המניעה מהנחת תפילין - שמצפים שעוד יהא יו"ט

הנה הדבר פלא מה שאין מניחים תפילין בתשעה באב, וקורין ק"ש בלי תפילין ביום שמתחייב בתפילין שהרי במנחה מניחין תפילין. ואמרת משום שבימות המשיח יהי זה היום לשמחה גדולה ומסתמא לא יניחו בו תפילין כמו שאין מניחין תפילין בשבת ויו"ט וחזו"מ. לכן בבוקר אין מניחין כי מקום אולי יהיו ישראל ביום זה נושעים בגאולה שלמה ויתברר למפרע שאין מניחים תפילין ביום זה, רק לעת ערב קודם השקיעה כאשר ראינו שעדיין לא בא אז כבר מוכרחים להניח תפילין שהרי פנה יום ואם לא עכשיו אימת.

(אמונת עתיך, תשעה באב)

פנימיות מגילת איכה - שישון ושמחה

הישמח משה הביא קושיית המפרשים היאך כתב ירמיה הנביא מגילת איכה ברוה"ק. הלא אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה, ויתרין שכיון שידע ירמיה שכל הצרות יש בהם רפואה לישראל שע"ז נרפא מחולאת עונותיהם היה שמח בזה, ובשמחה זו שרתה עליו רוח"ק, עיי"ש.

וי"ל עוד עפ"י הזוה"ק בענין התוכחות שבתורה כי כל התוכחות יש בפנימיות ברכות, עיי"ש.

ועד"ז י"ל במגילת איכה, שאף שלפי הנראה היא מגילת קינות על צרות החורבן, מ"מ יש בפנימיותה פירוש אחר אשר יתגלה לעתיד, כאשר יתהפך תשעה באב להיות זמן שמחה. גם מגילת תשעה באב תתהפך לששון ולשמחה. וכשתב ירמיה מגילת איכה כיוון לפירוש אשר יתגלה לעתיד. ועי"ז כתבה בשמחה עצומה.

בספר צבי לצדיק מהרה"ק מבלאזוב זצ"ל יש דרושים נפלאים ביותר לימי חג הסוכות. ודרושים אלה הכינם בתשעת הימים שמר"ח אב עד תשעה באב יען שהם מכוונים לתשעת הימים של סוכות ושמיני עצרת ושמחת תורה. ובכל יום הכין דרוש ליום המכוון נגדו בחג הסוכות, ותשעה באב מכוון לשמחת תורה. ולעתיד לבוא יהיה תשעה באב יום מועד החשוב ביותר.

ועד"ז הכין ירמיה הנביא מגילת איכה על זמן העתיד כאשר יתהפך תשעה באב המכוון לשמחת תורה ליום מועד ושמחה. והכין תורה חדשה, תורתו

של משיח אשר תופיע לעת"ל. ויש לרמז מגילת איכה בגימ' מל"ך המשיח ב"ד ד"ד.

(אמונת עתיך, כי תבוא)

ברכת המועד - כי אתה עמדי

והנה ת"ב הוא יום מועד כדאיתא בפוסקים, ובכל מועד יש ברכת מועדיך ואנו לוקחים משם על כל השנה, מפסח אנו לוקחים גאולה. משבועות אנו לוקחים תורה, מסוכות אנו לוקחים שמחה, מר"ה ויוה"כ אנו לוקחים יראת ואבהה, ומיום מועד של ב' ג' אנו לוקחים, אנו לוקחים משם על כל השנה את האמונה והבטחון של בחינת "כי אתה עמדי", היינו את ההרגש הזה שבכל אופן ומוצב השי"ת נמצא עמנו. עמד"א אותיות מעד", כי גם הוא נכלל באלה מעד"י ד' שלוקחים משם משאת כיד המלך, ויהי"ה שצוים החמישי יהפך לששון ולשמחה ונזכה במהרה בשנה זו לעת רחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד.

(אמונת עתיך, דברים)

תשעה באב - יום מועד

ובענין זה ידוע העובדא שהקיסר נפוליון כשראה היאך שישאל מתאבלים בתשעה באב על חורבן הבית נענה ואמר "שמוכסחים הם שעתידיים הם להגאל כי לולא זאת בלתי אפשרי שיתאבלו על החורבן שנים רבות כל כך".

והוא יום מועד כדרך המועדים של שלש רגלים, וכשם שהרגלים הם יסוד האמונה והם קיום האומה, כך ימי האבל הם אמונתו וקיומו, ועל דרך שמצינו במס' סוכה (דף כה) שהאבל חייב בכל המצות ואינו נפטר מדין עוסק במצוה פטור מן המצוה לפי שאין טרדתו טירדא של מצוה אלא טירדא של רשות, ופירש"י שאע"פ שהוא חייב לנהוג אבילות להראות כבוד מתו אינו חייב להצטער, ע"כ. וכמו כן האבל על החורבן יש בו הוראה על האמונה ועל הגאולה כנ"ל. והוא נחמה גדולה, יש לרמז קר"א על" מועד" לשב" בחור" בגימ' דבר' ע"ל ל"ב ירושל"ם וקרא"א אליה שהוא תחילת הנחמה בסדר שבעה נדחמא.

וראוי לעמוד על יוקר הימים האלה ולשאוב מהם חיזוק באמונה כדרך ששואבים חיזוק מהמועדים.

(אמונת עתיך, בהעלותך)

האמונה מכח מסורת האבות: היחידה שעמדה לישראל ביום זעם

בשבעות הקודמים (שיעורים י' וי"א) עסקנו בדברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה המעמיד את הלכות האמונה על מכונן, הרמב"ם מבאר שם שיסוד אמונתנו היא המסורה שיש לנו דור אחר דור עד למעמד הר סיני, כי האמונה בה' ובתורתו צריכה להיות אך ורק משום שכן קיבלנו מאבותינו ורבותינו איש מפי איש עד למשה רבינו, ואילו מי שמאמין באלוקי עולם מכל סיבה אחרת לא יצא ידי חובת האמונה כהלכתה. ההוכחות וההתבוננות בנפלאות הבריה אינם אלא עוזרים ומסייעים להביא את האמונה בלב האדם, אך לאחרים צריך היהודי לחזור ולהאמין במסורת אבותיו.

גירוש ספרד: עונש על העסק במחקר ופילוסופיה

בין היהודים המגורשים היו גם גדולי עולם אשר אחד מהם היה החסיד ר' יוסף יעב"ץ, מגדולי הראשונים אשר בימינו נשאר לנו ממנו פירוש על מסכת אבות ועוד כמה חיבורים. לאלוהים שנתה הוא את כוס התרעלה בעת הגירוש ולאחר שהגיע למקום מנוחה כתב בדם לבבו את ספרו 'אור החיים', ספר המלא וגדוש במוסר ואמונה ובו יוצא הוא חוצץ נגד העסק בחכמות חיצוניות ובענייני פילוסופיה אשר היו נפוצים במדינת ספרד שלפני הגירוש, ולימים, כאשר הר"ק בעל בני יששכר ז"ע יצא הוא במלחמתו כנגד המשכילים, הוסיף הבני יששכר על העזרות ועיטר את הספר הנזכר להחסידי יעב"ץ בפירוש בשם 'מעין גנים'.

לאחר הגירוש מתיישב החסיד יעב"ץ לבאר לדור האחרון 'מה חרי האף הגדול הזה' ומדוע נענשה יהדות ספרד בעונש כה קשה מנשוא, ובהקדמה הספר מבאר הוא כי התשובה לשאלה זו נמצאת בלשון הפסוק (דברים ט"ז) 'וזמרה' על עונש את תורתך, כי בעיבת התורה נכלל העסק בפילוסופיה ו'חכמת הטבע' אשר אין להם שורש במסורת אבותינו, כמו כן כלול בזה ההתעצלות מעסק התורה והעיון בה, ואף אם האדם משתדל לעסוק בדברי התורה הרי אם אין כוונתו לשם שמים או שאינו מכוון לדעת הלכותיה של תורה הרי זה ככלל 'עונש את תורתך', ומאחר שיהודי ספרד נכשלו בעניינים אלו נגזרה עליהם גזירה הגירוש רח"ל.

המאמינים באמונה פשוטה: בעלי מסירות נפש

החסיד יעב"ץ אף מוסיף שם נקודה חשובה מאוד אשר ראוי לקחתה לתשומת הלב, הוא כותב כי בעת הגירוש, כאשר היהודים עמדו בפני פרשת דרכים או להשתדל ח"ו או לקבל על עצמם עול גלות, הרי כל החכמים והחוקרים הגדולים, כל המאמינים שכתבו את ספרי הפילוסופיה והוכיחו על ידי ראיות ברורות את האמונה במציאותו יתברך, בתורה מן השמים ובשכר ועונש, הם אלו שלא עמדו בנסיון ולכל הפחות בגילוי המירו את דתם רח"ל, ואילו היהודים בעלי המסירות נפש אשר השליכו את נפשם מנגד כדי שלא לעבור על דת קונם היו הנשים ועמי הארץ, האנשים הפשוטים ולא בעלי ההשכלה (Intellectuals), כי אמונתם התמימה והפשוטה היא זו שעמדה להם.

זה לשון החסיד יעב"ץ (פרק ב') 'אליכם אישים אקרא, ומגלות ספרד אני, אשר גורשנו בעונותינו הרבים והעצומים, ורוב המפתאים בחכמה ובמעשים טובים כולם המירו את כבודם ביום מו, והנשים ועמי הארץ גופם גדולמים על קדושת בוראם, ובהמשך הספר (פרק ח') כתב, 'כי הן תהנה הנשים הספרדיות באו והביאו את בעליהן למות על קדושת ה' יתברך, והאנשים אשר היו מתפארים באלו החכמות המירו את כבודם ביום מו, וזו ראייה גדולה ועצומה, שאם לא התחמכו אלא היו מן כת הפתאים היתה פתיתם מצלת אותם, ושומר תמאיהם', אבל אחרי שלא נתפסים להאמין בקבלה ויצאו אל החקירה וכו', על כן לא מכרו את אדמתם נחלת העולם הזה על הספק, והיו מן כת המושומדים אשר אין להם תקנה'.

החקירה והפילוסופיה באמונת ה' אינם מביאים לשום חיזוק בענייני אידישקייט, רק האמונה הצרופה שבה מאמין היהודי באלוקי עולם משום שכן נמסר לו מפי האבות, משום שהוא שייך לעם היהודי אשר מאז אברהם אבינו מוסר הוא את נפשו על קדושת ה', רק אמונה זו של 'תמים תהיה עם ה' אלוהיך' היא זו המחזקת את יסודות היהדות בלב היהודי.

מאורעות יום ט' באב: חיזוק האמונה בדברי חז"ל

ומדי דברנו בענין גלות ספרד, הרי בתוך צרה זו יש גילוי מיוחד המחזק את ענין האמונה. כי באקראי בעלמא, ובלא שום כוונה תחילה בעת תניית הפקודה, ארע יום הגירוש חל ביום תשעה באב. לכתחילה היה על יהודי ספרד לעזוב את המדינה כמה ימים לפני כן אלא שממאיו סיבה שהיא נדחה הגירוש ליום ט' והדבר מחזק את האמונה בחז"ל הקדושים אשר בדבריהם חיים וקיימים, וכפי שאמרנו ד"ל בתענית (טז) בענין חטא המרגלים, 'אותה לילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקב"ה, אתם בכיתם בכיה של חינו ואני קובע לכם בכיה לדורות'.

שבע מאות שנה לאחר חטא המרגלים נחרב ביום זה בית המקדש הראשון, ולאחר מכן גם בית המקדש השני, המשנה בתענית (פ"ד מ"ז) אף מספרת לנו על חורבן העיר ביתר שהיתה אמנם עשרות שנים לאחר החורבן אך גם ביום תשעה באב. וכך ארעו לישראל כמה וכמה צרות ביום זה אשר נקבע על ידי הקב"ה ליום בכיה לדורות, עדי ירחם ה' על עמו ישראל ויום תשעה באב יתורמם ויתהפך לנו ליום ששון ושמחה, וכמאמר הגביא זכריה (ח. ט.) 'כֹּה אָמַר ה' צבאות, צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְגו' יִהְיֶה לְבִית יְהוָה לְשֹׁן שִׂשׁוֹן וְלַמְּשָׁלָה לְמוֹעֲדֵי טוֹבִים, בְּמָוֶה בְּרִימָנו, אֲמֵן (ומאת ה' היתה זאת שעל פי סידר השיעורים נכל שיעור זה לחלקו של שבת ערב תשעה באב, ואף גם זאת מחזק את האמונה כי אין שום מקרה בעולם).

(חלק כ"ב מסדרת השיעורים בענייני אמונה, שיעור י"ב חלק א)

בשבעות הקודמים (שיעורים י' וי"א) עסקנו בדברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה המעמיד את הלכות האמונה על מכונן, הרמב"ם מבאר שם שיסוד אמונתנו היא המסורה שיש לנו דור אחר דור עד למעמד הר סיני, כי האמונה בה' ובתורתו צריכה להיות אך ורק משום שכן קיבלנו מאבותינו ורבותינו איש מפי איש עד למשה רבינו, ואילו מי שמאמין באלוקי עולם מכל סיבה אחרת לא יצא ידי חובת האמונה כהלכתה. ההוכחות וההתבוננות בנפלאות הבריה אינם אלא עוזרים ומסייעים להביא את האמונה בלב האדם, אך לאחרים צריך היהודי לחזור ולהאמין במסורת אבותיו.

במעמד הר סיני זכו ישראל להתגלות אור האמונה ולפיכך מצוה אותנו התורה לנצור אותו בלבבנו ב' ימי חיינו, ואף למסור את דבר הגילוי לזרענו אחרינו, וכמאמר הפסוק 'רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כי ימי חייך, והודעתם מצרים ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוהיך בחורב' (דברים ט. ט"ז), אם היא המסורה שבני ישראל הצטוו למסור דור אחר דור ובאופן זה צריכה להיות אמונתנו באלוקי עולם.

אמונתנו במציאותו ואחדותו יתברך אינה קבלה שקבלנו מפי יחיד, אלא מפי רבים שהיו בבת אחת לבריה ה' וראו עין בעין במציאותו יתברך. ענין זה היה במעמד הר סיני כאשר הבורא יתברך פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העלווים כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחיד' (ש"י דברים ט, לה ד"ה הריאת), אך גם בחמישיה הימים שקדמו למעמד הר סיני, וראו לכלל ישראל כמה וכמה הדוממויות (Opportunities) שהם זכו לראות בגילוי אור ה', אם בעת יציאת מצרים כאשר זכו לבחינת 'ובמורא גדול זה ה' גילוי שכינה' ואם בעת קריעת ים סוף כאשר 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואה'.

לפיכך כאשר התגלה אליהם במעמד הר סיני אמר הבורא לישראל 'אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', כי הגילוי בעת מן תורה היה המשך לגילויים שהיו בעת יציאת מצרים, ומכוחו צטוו ישראל שבכל הדורות להאמין בבורא יתברך, שהרי פסוק זה הוא המקור למצות האמונה. על כל פנים לדעת הרמב"ם שהאמונה היא מצוה ולא רק הקדמה לכל המצוות.

גירוש ספרד: מסירות נפש של ממש

לא די שמצד הלכות האמונה צריכה אמונתנו להיות מכח המסורה, כי דרך אמונה זו גם חזקה ואיתנה לאין שיעור על פני כל הוכחה והתבוננות. המציאות הוכיחה שבמשך כל הדורות עמדה האמונה הפשוטה ונצחה כל נסיון, היהודים איש אמונתם בבורא היה בדרך הפשוט, משום שכן קבלנו מאבותינו ורבותינו ואנו מאמינים בני מאמינים, הם אלו שעמדו ביהדותם, בשעה שהחוקרים והפילוסופים לא הצליחו לעמוד בנסיון.

הרי יש לכם כבר ידיעה בקורות ימי עמנו ובלא ספק כבר שמעתם פעם על גזירת 'גירוש ספרד' שהתגוללה על יהדות שפאניה לפני כחמש מאות שנה, בשנת ה' אלפים רנ"ב. באותה תקופה היתה לכנסיה (church) הקאטולית השפעה רבה על מדינות אייראופע וראשי הנוצרים הטיפו אז בראש כל חצות כי היהודים גורמים חורבן לדת הנצרות וכי עליהם להימנע דתם ח"ו. הדבר נשם שהמלך ששלט אז על מלכות ספרד, פרננדו ימ"ש, ואשר עמנו המלכה איזבלה ימ"ש אשר עמדה בראש המערכה, הוציאו יחד זה ובו נכתב כי ביד יהודי ספרד נתונה הברירה, ביכולתם להחליט להשתדל וטעול לדת הנצרות רח"ל, ואם אין הם מסכימים לכן נשארת בידם אפשרות אחת ויחידה, לצאת את המדינה ועלעוב את ארצם ומולדתם.

הגירוש ממדינת ספרד לא היה רק העקתה המגורשים למקום אחר, כי פירוש של היציאה לגלות היה מסירת נפש של ממש, ליהודים המגורשים היה אסור לשאת אתם שום דבר ערך מלבד בגדיהם לעורם, ובהיותם עשירים ובעלי נכסים היו יהודים אלו גופלים כבת אחת מאיגרא רמא לכריא עמיקתא, הם הפכו להיות פליטים ששום מדינה לא היתה פתחה לקבלם כתושב בין התושבים, הם הלכו גולה אחר גולה מבלי שתהיה להם פת לחם ויהודים רבים נפחו את נשמתם ברעב, רבים אחרים שהפלינו בספינות לתור אחר מקום מושב חלו במחלות משונות או טבעו במצולות ים, חלקים גדולים ים נשבו ונמכרו לעבדים כאשר נשיהם היו לאלמנות חיות, ורק חלק קטן הגיע אחר כל מאורעות קשות אלו לראצונו, אפריקע ואזיע, ומהם התייסדו קהילות הקודש אשר אנו מכירים אותם כ'יהדות ספרד', על שם שמוצאם הוא מגולת ספרד.

שמחת היהודי בעת מסירת נפשו על קדושת ה'

יהודים רבים אשר ידעו את אשר לפניהם לא עמדו בנסיון הקשה והמירו את דתם רח"ל כדי להיפטר מגזירת הגירוש. חלקים גדולים מהם אף לא עשו זאת אלא כלפי חוץ, ואילו בסתר המשיכו לשמור על יהדותם ככל יכולתם, והיהודים אלו נקראים בספרי ההיסטוריה 'האנוסים', סיפורים רבים נכתבו על רשעותה הגדולה של האינקוויזיציה שהיתה מוציאה לשירפה את כל מי אשר מצאורו שומר תורה ומצוות בצנעה, הגויים היו עורכים את מעמד השריפה ברחובות של עיר 'למען ישמעו ויראו' והורגים את היהודי במיתה משונה, יקום ה' את דם עבדיו השפוך מיד האומה השנאה, ב"א.

אך לעומת יהודים אלו היו יהודים אחרים, אשר גם הם ידעו היטב מה הוא פירוש של הגירוש ולאצו סכנה גדולה מכניסתם הם את עצמם ביציאתם אל בלתי נודע, ואף על פי כן החליטו להכריז בגאון ובעוז כי אין להם שום כוונה לוותר על אמונתם באלוקי עולם. הגירוש

וצדיק באמונתו

ה' אב - הוד שבהוד

ביום ה' באב הוא יומא דהילולא של נר האלקים האריז"ל, והנה ראיתי בס' **צבי לצדיק** בשם האריז"ל שחודש אב שורשו בהוד (עיי' בשמארי ימי המצרים). וידוע בשם **רבנו הקדוש מלובלין ז"ע** שתשעה ימים ראשונים של חודש אב הם כנגד תשעה ימים של חג הסוכות.

ותשעה באב עצמו הוא כנגד שמחת תורה ואי"ה בקרוב יתהפכו לששון ולשמחה כיום הנ"ל. ולפ"ז נמצא שיום ה' של אב כנגד יום ה' דסוכות אושפיזא דאחרן כהנא רבה שורשו בהוד, נמצא **שיומא דהילולא של האריז"ל הוא הוד בהוד**, והי' לו **נשמת רשב"י** כידוע וגם יומא דהילולא דיד' הוא ל"ג בעומר ספירת הוד שבהוד, ותבין שאחרן הכהן נפטר בר"ח אב.

(אמונת עתיך, חודש אב)

האריז"ל זי"ע - ה' אב

מ'דארף אנקומען צום אר"י הקדוש. האריז"ל גילה הסודות שבתורה, בכל אות ואות שבתורה, ושכלל אות יש אידישע נשמות. הוא גילה בתיבות התורה - אזוי ווי קיינער האט עס נישט געטון פארדעם.

האריז"ל מביא שקר' יש לו תיקון. בחדר לומדים שקר' היה

האריז"ל גילה שלקראת יש תיקון. גילה הסודות של נשמות ישראל.

היום בימי תשעת הימים שבוע שחל בו תשעה באב צריכים להגיע צוצוקומען להאריז"ל גלות מי הוא יהודי, וצריך לדעת שכל יהודי הוא מלא סודות ומאוד חשוב אצל הרשב"ע, ולכל יהודי יש תיקון.

אצל חסידים נוהגין לשתות משקה אחר התפילה וזה נקרא "מ'גית תיקון", לכולם יש תיקונים, "ער האט נישט אויסגעלאזט קיין איין איד", יעדער איינער האט א תיקון. "דער אייבישטער זאל העלפן".

האריז"ל אמר שכולם צדיקים ואם כולם צדיקים "קען דאך משיח קומען די וואך". לחיים - זי"ע.

(לחיים, ה' אב)

הרה"ק מלובלין זי"ע - ט' באב

רב שמואל העלער היה גר בצפת והיה גדול בישראל ממש. הבת עין צוה אותו להיות רופא כי בצפת בימים ההם לא נמצאו רופאים.

איז ער געווארן א דאקטאר, און ער האט זיך אויסגעגרינגט אביסל.

והביט מעט בספרי רפואה ושוב בא אל הבת עין ואמר לו שלא יכול להיות רופא כי "הגוישע אותיות שטערן דאך אזוי יעדער מינוט אינמיטן דאווענען" וברוך אותו הבת עין: "ער זאל נישט האבן דעם נסיון".

האבען שוין די גוישע אותיות נישט געהאט קיין שליטה אויף איהם.

וכשבאו אצלו השיגו רפואה. ואפילו הגויים והערבים באו אצלו. פעם בא רופא לביקור בצפת ולא פנו העולם להרופא האקטארי, אלא המשיכו ללכת להרה"ק. ושאל אותו הרופא היאך אתה יודע דאקטאריי, הלא אני למדת ביונברסטי ושם חתכו במת וראיתי כל האברים הפנימיים של האדם, ואתה לא למדת ביונברסטי ולא נתחת מת לעולם, ואיך אתה יודע חכמת הרפואה? ענה לו הרה"ק, כשהייתי ילד לקח אותי אבי להחזקה מלובלין זי"ע לפסח והייתי אצלו בעת אמירת ההגדה.

וכשאמר הרה"ק מלובלין "ובמורא גדול זו גילוי שכינה" האט ער אויפגעדעקט דעם טלית "און אלע זענען פארחלשט געווארען", כיון שראו גילוי שכינה, ואני הייתי ילד והייתי תחת השלחן וכשאמר "זו גילוי שכינה" נעשה כל גופו רוחניות ואפשר היה "דורצוקוקען" וראיתי כל האברים שלו. ומאז אני יודע כל האברים פון אינעווייניג. לחיים - זי"ע.

(לחיים תש"פ)

תשעה באב

האש שעתיד לבנותה - החמימות של האבילות והדמעות

איתא בגמרא (בבא קמא ס:) "אמר הקדוש ברוך הוא, עלי לשלם את הבערה שהבערתי, אני הציתי אש בציון שנאמר (איכה ד, יא) 'ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה', ואני עתיד לבנותה באש, שנאמר (מזריה ב, ט) 'ואני אהיה לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה'".

ענין הצתת המקדש באש, הוא כמו שאמרו במדרשות (שיר השירים רבה ג, ב) שאמרו לטיטוס קמחא טחינא טחינא, שכבר היה בית המקדש שרוף לפני זה, בית שרוף שרוף, וזאת על ידי אש התאוות והכעס גילוי העריות. עבודה זרה ושיכיות דמים, אשר על ידי אש רעה זו הציתו את בית המקדש. ולעומת זאת, **האש שיבנו עמה את בית המקדש, הוא החמימות של תפילות בני ישראל, האש של התפילות החמות והדמעות החמות ששופכים בני ישראל לפני השם יתברך על חורבן בית המקדש**, וכ"כ החתם סופר, דעל ידי זה בונה ה' את ירושלים.

כל כמה שהאדם מרגיש בעצמו רגשי צער ואבילות, כמה חסר לו בניינה של בית המקדש וירושלים, כמה חסר ירושלים לשכינה הקדושה, כמה חסר ירושלים לכל הנהגת השמיים, מתחבר הוא להרגשת הצער, להרגשת העניות של השכינה הקדושה בגלותה, 'כאשה חגורת שק על בעל נעוריה' (ויאל א, ח), 'מאנה להינחם על בני כי איננו' (ידמיה לא, ד), המתחבר להרגשות אלו, והמערור אצלו להרגשות אלו, הרי בזה כלל שהאש של החמימות של בני ישראל מחורבן בית המקדש גדול הוא יותר, הרי זה משלים את בניינה של ירושלים, מובא (שחיטות ובדיקות, הגהות הר"ץ דיני סידרות אות מ"ה) כי הריאה מנפח את הלב, כי הלב הוא אש, ואם לא נפוח הריאה היה הלב נשרף, וכך צריך יהודי להרגיש בעצמו כי **הלב של העולם כולו הוא ירושלים, הלב של השכינה הקדושה, ולכן ככל שהאש של עתיד לבנותה מתגברת בלבבות בני ישראל, על ידי זה מכבים את האש של אני ה' הציתי אש בציון, זה לעומת זה**.

(מתוך שיחת מו"ר זי"ע ד' מנחם אב)

מתעוררים לבכיה - מחמת הבכיה בשמים

והנה בט"ב כל איש נלבב בישראל אפילו מפשוטי עם מתעורר לבכי, וזהו משום **שגם בשמים ממעל מתעורר הבכי** ומלאכי מעלה מר יבכיין ועל יום זה איתא במדרש (בתחילת איכה) שהקב"ה כביכול בעצמו בוכה שנא' ויקרא ד' אלקים צב' ביום ההוא לבכי וגו', וממילא **נשמות ישראל שלבם פונה כלפי מעלה מרגישים זאת וגם הם בוכים**.

וזוהו - "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו" שהקב"ה כביכול בוכה וג"ם אנו בוכים עמו.

ומה שאנו מרגישים הבכי של מעלה וגם אנו בוכים בזה **גופא מעורב הרגש של נחמה** שהרי הקב"ה לא מאס בנו ח"ו ועוד הומים רחמי כביכול עלינו זה כמה שנים, זכור ויזכרו, וזהו סימן שעוד ידו נטוי עלינו וירחמנו. (אמונת עתיך, תשעה באב)

יושבים בארץ - אצל השכינה

מה שאנו יושבים לארץ הוא מפני שאיתא במדרש שגם הקב"ה כביכול משפיל מושב, ונמצא **שאנו בורחים למקום שהקב"ה נמצא שם** כביכול ואנו שופכים כמים לבנו נוכח פני ד' כידוע. והאנחה היא על שגרמנו מעשינו לזה וכמו שאמר הרה"ק **מרוזין זי"ע** כשה" בתפיסה, "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא - רק רע - כי אתה עמדי" דשכינתא בגלותא עמדי.

(אמונת עתיך, תשעה באב)

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' יהודה ב"ר צבי הרציני ז"ל

נלב"ע ת"ב תשל"ד

הונצח ע"י בנו ר' גור אריה הרציני הי"ו

בית לטובות שיעורי מורה זק"ל בפרישה השבוע ומזמורים חזנים במקריבת השיעורים שיעורי בית מדרש אמונת ישראל באר"י ח"ב: 718-559-6665 בארץ ישראל: 079-704-0046

לקבלת הגיליון בקביעות: 0548476309 / 0226-602-917

ע"פ החלטה אסורה לענין בגליון בעת אפירת מנוח פר"ט כ"ט ס"ח א', חזרת השי"ת פר"ט ס"ח קט"ו-י"ח, ברכת חתנים קמ"ח ס"ט כ"ט, ב"ו, שריאת הירח ס"ח קמ"ט ס"ב, וכו' בעת שניסוח בושפלה או ברכת פר"ט ס"ח קמ"ט ס"ח

הדפוסת לרבים הנצחה לנפילת קרנל שמוחה או יא"צ ובר"י
יצתה לאר"י יוסט שמוחה נאלינגער הי"ו 1872-486-347

סמוך לציון קודש הקדשים
רבי שלמה מקארלין ז"ל

| גליון 242 |

פרשת דברים תשפ"ה

שבוע של חיים

מותרות של רבינו ותלמידיו הק'

פרשת דברים

וידבר ה' אלי (ב, ז). איתא שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר לא ייחד הקב"ה הדיבור אליהם. ולכאורה הוא תמוה הלא כמה פעמים כתיב בתורה 'וידבר'. רק האמת הוא כלל גדול, כי שנים שהם אזהבים זה את זה, הגם שהם מדברים ביניהם דברי קשות, הכל הוא מגדול האהבה. אבל מי שאינו אוהב את חבירו, אזי כשהוא מדבר עמו אינו מדבר רק דברים רעים ובנחת. לזאת כל הלי"ח שנה לא ייחד 'והדיבור' אליהם, רק דיבר עמהם באמירה רכה, ואחר כך כשנתפייס עמהם, אזי כתיב 'וידבר' היינו דברי קשות וכו', כי אחר שהוא אוהב אותם באמת, תדבר עמהם קשות ביראה ופחד, ומזה יבואו לידי אהבה רבה.

(בית אהרן ק"י)

אחינו המסו את לבבנו (א, כח). 'אחינו' - טעמו תלישא קטנה, 'המסו את לבבנו' - בטעם קדמא ואולא. רומז באהבת חברים שצריך לשמור מאוד מפירוד הלבבות במעוטא דמעוטא, שכיון שנעשה ח"ו איזה פירוד ותלישא קטנה ביאחינו, אזי - 'המסו את לבבנו' קדמא ואולא, הפירוד הולך וגדול ח"ו, והחכם עיניו בראשו.

(בית אהרן קמ"ג)

אוכל תשברו מאתם בכסף (ב, א). לשון נכספה ותאוה, תשברו.

(ליקוטים מהרה"ק רבי אשר מסטאלין ז"ל)

בית אהרן קמ"ג, א)

לודמיר

מקושרים לצדיק מאז ועד היום

להפצת משנתו ותורתו הבהירה של
הרה"ק רבי שלמה מקארלין ז"ל
סיפורים ותולדותיו, ותולדות זרעו אחריו

קדושת הקדוש

אמרים מובחרים, יקרים ומאירים, מתוך הספר
'קדושת הקדוש' הנמצא בשכ"ב עריכה

הכל בדקדוק

הרה"ק מלעכוויטש אמר, מיר האבין מקבל גיווען פונגס רבין [-הרה"ק רבי שלמה מקארלין]: **אז קיין איבריגען שמעק טאביק זאל מעהן נישט טוהן** [-מהרבי קבלנו, אפילו הרחת טבך מיתרת לא לעשות].

(שמע שלמה השלם והמפואר ענינים אות רכז)

עיתורי קדוש

חלק הסיפורים, עמוד שנייה).

תכסיסי מלחמה

מעלה נוספת וגדולה יש לפרישות ממותרות, שהיא משמשת כאימון למלחמה מול הניסיונות בדברים האסורים. כאשר אדם מתרגל להשקיע את רצונותיו בדברים המותרים, הוא מחזק בכך את יכולתו להתגבר בקלות רבה יותר על דברים אסורים כאשר יגיע אליהם. כפי שכותב על כך הרה"ק מפיאסצנא בספר 'הכשרת האברכים' (פרק ט):

"כמו שאי אפשר לאיש מלחמה שיצא ישר אל שדה קרב מבלי אשר ילמד מקודם קשת.. ועוד טרם שונא הגמור אויב נפשו בא נגדו לרצחו נפש בין רגע, מוכרח הוא ללמד את עצמו במי שרק מתנגד לו. כלומר, בבן עמו שאינו שונא רק מתנגדו, ולא בא לרצחו נפש. כידוע מלימודי המלחמה, שמצבא אחד מתפלגים שתי מפלגות להתאבק זה נגד זה, ואם בהם יעמוד ואת שונאו זה הקל יצא, אז יתקשה לבו.. יעשה כולו לגבור ואיש מלחמה, שלא ירך לבבו ולא יפול רוחו רק ילחם וינצח.

כן גם מי שמעלים עין מן רחשי לבו הקטנים שאין בהם איסור, וגם רצונו בהם מעט הוא, ולא חומד להם כל כך, ויעזוב אותם לחמוד ולעשות בלבבו וגופו כרצונו, אז כשיבוא לדבר שרצונו חזק בו אף גם צד איסור בו, הרבה יצטרך להזיע עד שיתגבר ויתרחק ממנו, וגם אינו בטוח אם יוכל לו ליצור אז, והוא מפני שלא למד קשת בשונאיו הקטנים, ולא נעשה גיבור ואיש מלחמה בהדברים שאין בהם איסור, ותאוותו בהם מעטה היא", ע"כ.

פרישות ודבקות

כלל גדול בעבודת ה' הוא, שיש למעט בהנאות גשמיות. ולא מדובר רק בהנאות האסורות על פי ההלכה, אלא גם באותן הנאות המותרות לכאורה. התנזרות ממותרות ככל האפשר, מביאה את האדם לקרבת אלקים ולדבקות בו י'.

וכן איתא בדברי הרמב"ן על הפסוק (ויקרא יט, ב): "קדושים תהיו", שהכתוב בא להורות שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות, ועל יד כך נזכה לדבקה בו. כיוצא בזה, מובא ביאור החיים' הקדוש (שמות כה, לז): "כשאדם הולך אחר גרונו ויטה גבול התאוה שבו למותרות, בזה יחשיך אור הנפש, כי כשזה קם זה נופל, כשמתרבה תאבון המורגש מתמעט תאבון הרוחני, ע"כ. כלומר, ככל שהאדם מרבה בסיפוק תאוותיו הגשמיות, כך מתעמעם הניצוץ הרוחני ומתמעטת השתוקקותו לדברים שבקדושה. ובא רבינו ונתן בזה גדר, שאף דבר קטן כהרחת טבך, אין להרבות בו, כדי שלא להיגרר אחרי המותרות.

זהירות מהנאה

מעשה נורא מסופר על רבינו: "פעם אחת ציוו עליי הרופאים לרפואת הקיבה שלו, לשנות מעד טוב, ולא רצה. ואמר, אילו יכולים לנקב הכרס ולשפוך לתוכו את המשקה - הייתי עושה זאת, אבל לשנות דרך החיך והגרון - אני מתירא אולי אהנה בגשמיות שלי (כתבי ר"מ מידר השלם,

על הציון של הקדוש הזה, הוא ממש כמו שעומדים לפניי בחיים חיותו. (רבי אשר מסטאלין)

קחו שותפות בבניית בית הרבי,
ושלחו קוויטל על הציון הקדוש.

התקשרו עכשיו 04-30-10-900

לחיים, ר' נפתלי!

למכור לו שירות, פנים אל פנים". החסידים היו מזועזעים. כיצד יוכלו להביא בפני הרבי טיפוס גס שכזה? אך הבינו שאין להם ברירה. וכך יצאה משלחת מיוחדת שהובילה את האיצר המבושם, עמוס הבצלנים, אל ביתו של הרבי. "כמה אתה רוצה בעד הבצלנים שלך?" פנה החוזה הקדוש אל האיצר, ועיני החסידים עוקבות אחר המתרחש בדומייה וחרדת קודש.

"רק רגע, לא כל כך מהר", השיב האיצר בגסות והרים ידו כאילו רצה לדחות את הצעתו של הרבי. "אני קופא מקור. אני זקוק למשקה הגון כדי לחממני". הורה החוזה לגבאי למזוג לאיש כוס יין-שרף, ובמהרה הונחה הכוס לפני האיצר גדושה עד שפתה. "זה הכל?", קרא האיצר כנעלב, "רק הכוס הקטנה הזו?".

"תנו לו את כל הבקבוק והניחו לו לעשות כחפצו", אמר החוזה הקדוש. כעת נראה מוכר הבצלנים כמי שנעלב עלבון עמוק. "מה! אתה חושבים שאני שתיין?!" צעק כבסע. "אני אראה לכם: אני אלך הביתה ולא

אמכור כלום!" הוא קשר את השק והיטיב את מעילו כאילו עמד לעזוב. מהירו החסידים לנסות להרגיעו כשהם ממלמלים בדאגה מילות פיוס. לבסוף נרגע האיצר וחייך. "אני אגיד לכם מה", הוא אמר, ונשא אצבע לעבר גביע הזהב הנוצץ שעל השולחן. "אתן לכם את כל הבצלנים שלי אך ורק אם תמלאו את הגביע הזה בוויסקי ותינתו לי לשתות ממנו..."

דממת מתח השתררה במקום, והחסידים נסוגו לאחור, המומים. היה זה כוס של הרבי, עשוי זהב טהור, ועליו גילופים עדינים ומשובצים של מקומות הקדוש בארץ ישראל. מעולם לא זכה איש לשתות מהכוס הזו מלבד החוזה הקדוש בעצמו.

ניסו החסידים להציע לו כוסות וספלים אחרים, גדולים יותר, לחוד או בידה, אך הוא התעקש. "כמו שאמרתי לכם, רק מן הגביע הזה: אחרת אלך הביתה!". שוב ניסו להניאו מכך, אך ללא הועיל. הוא פשוט סירב.

בלית ברירה ניגש החוזה ונטל את הגביע היקר והמקודש, מילאו ב'משקה', ונתנו לידיו של האיצר. זה הרימו בידו הימנית, צמצם את עיניו, וברכזו וכוונה קרא בקול גדול וחזק:

"ברוך אתה... שהכל נהיה בדברך"

לשונם של הנוכחים כמעט נעתקה מפיהם, והם אנו אחריי 'אמן'. רק החוזה, אחרי שנצץ את עיניו הטהורות באש, קלט מה התרחש, וחייך רחב התפשט על תואר פניו הקדושים.

"לחיים, רבי נפתלי! כה פיקח הינך, קטם הסתם ראוי אתה לשתות מגביע זה. לחיים ולברכה! לחיים טובים ולשלום!"

לרגל מלאת 210 שנה להסתלקות הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע. ט' אב תקע"ה - תשפ"ה

מסופר, כי סמוך לתקופת המעבר של הרבי מלובלין זי"ע מלאנצוט ללובלין, הקרובה לעיר לודמיר, נפגש עמו הרה"ק מרן רבינו שלמה מקארלין זי"ע, ואמר לו: "אולי אפשר באיזה אופן שתהיה קצת תרועמת על איש קדוש מפורסם, שבא לדור בתוך גבולו, ולא הוריע לו מקודם. אבל עליכם הרבי מלובלין אי אפשר שתהיה לי שום קפידא בעולם, מחמת אהבה רבה שיש לי אליכם!" וכן מסופר שהרה"ק החוזה הקדוש אמר: "מה שהרה"צ הר"ש מקרלין עושה בעת חלוקת הדגים בשבת קודש, אנחנו עושים בעת חלוקת המעד [משקה דבש] בשבת קודש". [מתוך 'ספר שמע שלמה' החדש השלם והמפורא]

מקום מנוחת הרה"ק מלובלין זצוק"ל

זה שבועות מספר שלובלין העיר שרויה במזג אוויר סוער. רוחות שורקות בעת, וסופת שלגים מערימה ערמות צחורות וגבוהות, לאורכם של השבילים והדרכים, ומעל גגות הבתים הדולים.

בקושי רב מצליחים התושבים לצאת אל הרחוב הסוער, וזאת רק לאחר עיטוף הגון מכף רגל ועד ראש במיטע הבגדים העבים, כמחסום מפני הצידה החדתה. בשל השבילים החסומים למסע ומעבר, נמנעה הגעתם של האיכרים אל העיר למכור את תוצרתם. המצב הכלכלי היה ירוד באותה העת ואספקת המזון הלכה והתדלדלה במהירות.

גם בביתו של הצדיק החוזה מלובלין, שרר מחסור במוצרי המזון השונים, וביניהם כלה גם הבצל. השבת קרבה ובאה, ובצל חסר מעל שולחנו של הצדיק, היכן כי ייעדר מעל שולחנו של הצדיק המאכל הנשגב 'אייער-און-צוויבעל', המורכב מתערובת של ביצים מעוכים ובצללים קצוצים, שצדיקים כה הקפידו לאוכלו בסעודת הבוקר של שבת קודש?

ניסו לתמצו חסידיו של הרבי הקדוש להשיג כמה בצלים בכל המורכב מתערובת של ביצים מעוכים עלו בחתה. מהשוו אפילו הליצי לפלס דרכו בין ערימות השלג, עד לחוותיהם של כמה מאיכרי הסביבה, אך גם מגבולם תמו וכלו הבצלנים.

בבוקרו של יום השישי, השכים קום רבי נפתלי מרופשיץ, אחד מתלמידיו הגדולים של החוזה, ובשבו מבית מדרשו של הרבי דרך כיכר השוק, נתקלו עיניו באיכר נכרי מגושם ועב בשור היתוש של מכורבל במעילו, ולרגליו פרוש ומוצע למכירה שק מלא בצללים!

זיק ניצת בעיניו הטהורות של רבי נפתלי, ובמוחו החל לרקום רעיון נועז. "זו בדיקת ההזדמנות לך חייכתי! ברוך השם!" הרהר לעצמו. הוא ניגש לגוי וביקש לקנות ממנו את השק כולו. האיכר ידע היטב את ערכו של 'סחורתו' היקרה, ואיצה לעשות רווח נאה ממכירתה. לא זו העת לפשרות והנחות. הוא נקב בסכום גבוה במיוחד, ולהפתעתו הרבה, הסכים רבי נפתלי מיד ושלשל לידיו את מלוא הסכום.

אך לא היה קץ להפתעות. "אני רוצה לקנות גם את מעיל הפרווה שלך ואת כובעך", הוסיף רבי נפתלי.

הביט האיכר ביהודי כעל 'חסר דעה', ובקושי האמין למשמע אוזניו. תחילה סירב לבקשה תוך שהוא נדהם לחלוטין - הן קור מקפאי עצמות שורר בחוץ, ואין יוכל לשוב לביתו בלי מעילו וכובעו? אך חבילת השטרות שבידו המושטת של לקווח קרצה לו היטב, ועד מהרה נסגרה גם העסקה הגשירה. ר' נפתלי צעד לביתו עם שק מלא בצללים ועם פריטי לבוש חדשים בלתי רגילים.

מאוחר יותר באותו יום, הופיע איכר מחוץ לביתו של החוזה, לבוש פרוות בסגנון האיכרים, וכובע גדול שכיסה את מצחו וחלק מפניו, ולרגליו מגפיים מכוסות בבובץ.

"צ'יבולה! צ'יבולה!" [בצל! בצל!] קרא האיכר מכוסה הפנים בשפת הגויים ובגימה האופיינית.

המוני חסידים אצו מכל עבר. עד היה חפצם לרכוש בצללים לכבוד שבת קודש. התקבצו סביב מוכר הבצלנים וניסו לשאת ולתת עמו, אך האיכר סירב להוריד מן המחיר המופקע שנקב. התחננו בפניו החסידים: "עלינו להביא כמה בצלים לרבי! הוא איש דגול וקדוש. אם רק תרשה לנו לקנות לו בצלים, יבואו עליך שפע ברכות".

"אם מן מיוחד כפי שאתם אומרים, אמכור לו", אמר האיכר, "אך רק אם אוכל

ילדי רבינו שלמה

החוזה מלובלין

הרב הקדוש רבי יעקב יצחק הורוויץ - הרבי מלובלין, שגודע בכניו 'החוזה מלובלין', נולד בעיירה יתפוב בשנת תק"ה (לפני מאתיים שמונים שנה), לאביו רבי אברהם אליעזר, שהיה אב בית דין. בצעירותו דבק החוזה הקדוש ברבי ר' שמעלקא מניקלשבורג, ולמד בישיבתו בעיר שינאווא. שנים לאחר מכן דבק ברבי ר' אלימלך מליץ'ענסק, עד שהפך לאחד מגדולי תלמידיו.

ה'חוזה מלובלין' היה ידוע כמי שרואה חוזה למרחוק, ועל שם כך נקרא שמו 'החוזה'. כוח זה קבל מרבו הגדול הרבי ר' אלימלך מליץ'ענסק.

פטיירתו של החוזה היתה כרוכה במעשה טמיר ונעלם. הרבי הקדוש שהיה ידוע בצפייתו הגדולה לגאולה השלמה, פעל גדולות ונצורות ביום שמחת תורה בשנת תקע"ה למען קרוב הגאולה, אולם הסתרא אחר (מלאכים שאינם טובים) גרמו לכך שבפתפת פתאום נפל מחלון ביתו בנסבות שאינן ידועות. הרבי נחבץ קשות וכך שכב רתוק ומשקע במשטח ידושים ארציים, ובתשעה באב של אותה שנה, נפטר מהעולם ונטמן בעיר לובלין.

הציור הנדיר מהכותל המערבי

מסטרעליסק [והחוזה הק' מלובלין ועוד], שהיה תלמידו של מרן רבינו שלמה מקארלין זי"ע. ר' אהרן משה עלה

לארץ הקודש בשבת תקצ"ט, והיה האדמו"ר הראשון בירושלים עיר הקודש. לימינו ניצב החסיד רבי יהוסף שווארץ בעל

'תבואות הארץ'.

החיים בלודמיר בעבר ובהווה

הרה"ק רבי אהרן משה מבראד על יד שריד בית מקדשנו

לאור ימי האבל על חורבן בית מקדשנו, נביא בזאת לפני הקוראים היקרים, ציור נדיר, שהוא העתק מתחרט עץ מלאכת מחשבת, מעשה ידיו של הצייר הצרפתי אלכסנדר בידה, בו נראה הכותל המערבי שריד בית מקדשנו. היו חוקרים ששיערו, כי היהודי הדור הצורה שעומד במרכז התמונה ואוחז במטה, הוא הרה"ק רבי אהרן משה מבראד זי"ע, תלמיד הרה"ק רבי אורי

חידה

איך מונעים שנאה בין חברים? הפתרון לחידה מופיע בעלון זה.

כדי לענות על החידה יש לחיץ לקו לודמיר 02-3011122, להכנס לשלוחת הלידים - שלוחה מספר 0, ולפעל לפי ההוראות. החוזה יקבל זכוי לרכישת מתנה בסך 50 ש"ח. את התשובה יש להקליט עד ליום ראשון פרשת ואתחנן החוזה לפרשת פינחס: אהרן גליק ירושלים

איצר ההלכות ישראל

דברי תורה וחיזוק מאת הגה"צ דתהלות ישראל זצוק"ל

איצר הזמנים

אחכה לו בכל יום שיבוא

זה שאנו קרובים כ"כ להגאוו"ש ומובאר בספח"ק שגאולה צריכה להופיע דוקא על ידי אתערותא דלתתא שלנו ועל זה הקב"ה עומד וצועק (ישעי' ס"ג ה') "ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך" ולכן בודאי שמצווה המיוחדת שלנו הוא להתמסר לדבר זה בכל כחנו ובפרט בזמן בין המצרים שהוא הזמן היותר מסוגל לזה.

ויש להוסיף עוד טעם למה עכשיו שאנחנו לפני הגאולה השלימה עלינו לעשות עבודה זו ביתר שאת כי הרי זה דומה לאב שנמצא במרחק הרבה שנים מבניו והודיע במכתב שהוא עומד לחזור לבית בקרוב והנה אם בניו לא מכינים את עצמם כלל לקבלת פני אביהם וממשיכים להיות שקועים בדבריהם והבליהם אזי כאשר מגיע אביהם ורואה שלא עשו שום הכנות לקראתו ואדבריהם הם שקועים בדברים שלהם ובהבליהם אזי בודאי שדבר הזה יגרום לאביהם צער גדול והרי זה בושה וחרפה וכלימה גדולה לבניו, וכמו"כ אם אנחנו לא מכינים את עצמנו לקראת הגאולה השלימה אויביו מהבושה והכלימה שתכסה את פנינו כאשר תופיע הגאולה השלימה ואיפה נסתיר פנינו מפני הבושה על שלא הכנו את עצמנו לקבלת פניו ית'.

ב

ויש עוד ענין שנוגע לכל אחד הלכה למעשה שהיום חסר לנו הפשטות אותם האנשים הפשוטים שהיו מלאים תמימות ואמונה בה' ועבדו את ד' בתמימות, ומספרים על בעל התניא שפעם שליח את מעלת האנשים הפשוטים שעובדים את ד' בפשטות ותמימות וסיפר שבחם עד שהיו עיניו זולגות דמעות כך מובא בשם הצמח צדק, ולאורה מה הענין הזה שבכה כ"כ ואפשר לומר שאנשים בעלי השגה אין להם כ"כ הזדמנות בזה שחסר להם התמימות והפשטות, ובאמת זה שלמות העבודה של האדם כי השלמות של האדם היא רק כאשר עובד את ד' בתמימות עם כל ההשגה שלו כמו שאומר דוד המלך (תהילים ע"ב) בהמות הייתי עמך וכמו שאומר הבעש"ט הק' שהיה מתפלל בתמימות במחשבות פשוטות שאחרי כל ההשגות שלו היה מתפלל כמו פתי מאמין לכל דבר ועבד את ד' בתמימות.

וזה הענין של תמים תהיה עם ד' אלקיך וכמו שמפרש רש"י ע"ז התהלך עמו בתמימות דהיינו אפי' שאדם הוא חרוץ מאד אבל בעבודת ד' צריך להתנהג בתמימות.^א

וכמו כן בענין הגאולה ישנם אנשים שבמקום גדולתם שם אתה מוצא שפלותם שמפני שהם בעלי השגה לא מתאים להם לקוין ולבכות

יל"ד שכאשר האדם רוצה להחדיר אל לבו את הענין של הצפייה לישועה ואינו מצליח לעורר את לבו לזה אזי יש לו לנסות קודם כל לקום מוקדם לפני עלות שחר ולומר תקון חצות ובאותו זמן שאומר תקון חצות יחשוב על התשוקה לגאולה וישתדל להסיח דעת מכל ענינים של עצמו ולהשיקע את כל לבו בענין שהוא עוסק בה, וסגולת מצות תקון חצות יעזור לו להחדיר ללבו את ההרגשה המבוקשת ולפחות לשעה קטנה זו שאומר תקון חצות.

ובנוסף לזה ירגיל את עצמו לחשוב הרבה על צער השכינה איך שהיא שורה יחד אתנו והיא משתתפת ומצטערת בכל צער שעובר עלינו על כל יחיד ויחיד כמו שכתוב "בכל צרתם לו צר" וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין מ"ו) "שכאשר אדם יהודי בצער שכינה אומרת קלי מראשי קלי מזדועי, וגם יחפש במדרשי חז"ל ובספרים מה שמדובר על ענין הזה ואחרי ההרגל בדברים אלו בודאי עם הזמן יתעורר בלבו לאט לאט הנקודה הפנימית שנמצא בלבו שהיא באמת מרגישה כל זה ומצטערת על זה ותהיה ההרגל הזאת נעשת טבע.

ועוד יש להוסיף מה שיש לדעת שכאשר אין האדם מצליח להחדיר כל זה ללבו לעורר הרגשותיו לזה אזי ישתדל לעשות לפני זה הכנה בצורה כזאת, שיחשוב על כל צרות הזמן אם זה מה שעובר עליו או צרות של אחרים ומה שקורה בכל העולם כלו ממה ששמוע ויודע, שזה בודאי יישוב את לבו, ואחרי שהוא יגיע למצב של לב נשבר (מכאן הרגש הגשמי שלו) אזי הוא הזמן היותר מסוגל להתבונן בדברים הנזכרים לעיל ולעורר את לבו להצטער בצער השכינה שכביכול סובלת עבורנו ושנחנו גרמנו לה את כל זה ברוע מעללנו, וכאשר כבר הגיע להרגשה זו אזי לאט לאט זו יסיח דעתו מצרות הגשמיות וישאר לבד עם צער השכינה ובה יגיע להמטרה.*

ולכן כאשר מקוננים על החרבן ובאמירת הקינות של תשעה באב מזכירים הרבה את הצרות שעברו על כלל ישראל מפני שזה מעורר את הלב ואת ההרגשה לזה, אבל אח"כ צריכים בעיקר להגיע למטרה והמטרה היא להכניס את כל ההרגשה הזאת בצורה רוחנית, ויש להבין שכמו כן כל הצרות שמופיעים לנו בזמן הזה הרי זה ג"כ בכדי שעל ידי כך נעורר את לבנו להרגשה רוחנית וכלומר להבין את הצרה הרוחנית שאנו נמצאים בה ואת צער השכינה כנ"ל ובכך אנחנו נגיע להמטרה המבוקשת מאתנו.

כתוב בספח"ק נועם אלימלך שלכל דור יש לה מצווה מיוחדת של אותו הדור ובודאי שצריכים לשמור את כל התורה והתרי"ג מצוות בכל דקדוקיה ופרטיה, אבל יש כל פעם ענין אחד שהדור צריכים להתמסר אליו ביותר ולהתאמץ ולהשיקע יותר כחות בזה, עכדה"ק, והנה בדבר

א. וכמו"כ בדומה לזה היא העצה לגבי מצות אהבת ד' כאשר אדם רוצה לעורר את עצמו או את הילדים לזה, יש להתחיל בכך שמי שיתאר לעצמו או להם את הטוב שהקב"ה משפיע עלינו תמיד וכך מתעורר הלב לאהבת ד' ואע"פ שאין זה עדיין אופן הראוי כי עיקר האהבה לד' צריך להיות בצורה רוחנית אמנם אחרי ההרגל זו שיתרגל הלב לאהבת ד' באופן גשמי יהיה קל להעלות את הרגשת האהבה לד' בצורה רוחנית כראוי.

ב. וזה מה שחסר לנו היום מאד מאד התמונה הזאת התבטלה לגמרי וכמעט שאין לנו התמונה של הפשטות ולכן זה חסר לנו ואפשר לומר שעל זה בכה כ"כ הבעל התניא מפני שהיה משתוקק מהיכן יקבל והיה מקנא אותם ולכן היה בוכה ומתאונן על שחסר לו המדה הזאת על שחסר לו השלמות, כי מי שהוא בעל השגה אין לו כ"כ ההזדמנות להחמיש את זה ולכן צריכים מאד מאד להתאמץ בדבר הזה ולהתרגל לזה.

ד

יש מאמר שמוכר בשם זקן אחד ששמע מפי אביו שהיה אצל הנועם אלימלך בסעודה שלישית ואמר שכך היה מנהגו של הנועם אלימלך שבכל סעודה שלישית אחרי הדברי תורה שאמר היה מדבר על המאורעות שהיו בדורו של משיח שיבא בקרוב, וסיפר שאחד הדברים שזכר ששמע בעצמו מפי הנועם אלימלך היה שאמר שמי שיהיה ירא שמים ירמסו אותו רמיסה כזאת שאם היה חי בזמנו של משיח אחד מהצדיקים מדורות הקודמים לא היה יכול לחיות מרוב הצער לראות את זה, אבל הקב"ה יוריד נשמות מגושמות ביותר בעלי קטנות המוחין בעלי הרגשות קטנות שהם יהיו מסוגלים לסבול את הצער הזה ולהשאר בחיים.

ושמעתי מאחד שהיה נוכח בשעה שאמר האדמו"ר מסאטמר צ"ל בהושענא רבה ואמר זאת בבכיות נוראות ומעוררים על המאמר (סנהדרין ז:). שאמר ר' יוחנן ייתי ולא אחימינה משום שלא היה מסוגל לסבול את הצרות שהיו לפני הגאון^ש ואמר שלא יתכן שאמר ר' יוחנן כל כך הצרות הגשמיות כי בודאי שהם היו בדרגה יותר גבוהה מזה שהרי ר' עקיבא היה יכול לסבול מסכרות של ברזל אלא בודאי לא לזה כיון במה שאמר ולא אחימינה אלא הסיבה שאמר ייתי ולא אחימינה היא על צער השכינה על חילול שמו ית' שהיה בדור ההיא מפני השפלות שהיה בדור הזה שלא יוכל לסבול ולהחזיק מעמד לראות את הצער הזה, ואז בכה האדמו"ר מסאטמר מאד במרירות ואמר על עצמו בוש וחפרה עלי שאני רואה את כל המצב הזה ואני יכול לסבול את זה ולהחזיק מעמד ולחיות עם המצב הזה ואמר אי לי ואבוי לי שאני מסוגל לעבור את הצער הזה ולסבול אותו.

ובאמת כך צריכה להיות ההרגשה של האדם אבל הסיבה שאין אנו מרגישים כך היא כמו שאמר הנועם אלימלך שהקב"ה הוריד נשמות כאלה שהם יכולים לחיות במצב כזה זה המצב שלנו, ולכן איתא בשאר ספרים שבזמן שמושיב יבוא יהיה כל כך חשוך שכל דבר קטן שאדם יעשה יהיה כל כך חשוב בשמים כמו הצדיקים שלפני הדורות שלנו, וגם מובא בשם א' מהצדיקים מלפני ק"ט שנה שאמר פעם דבר נורא שלפני ביאת משיח צדקנו יהיה לאדם פשוט טוב ברוחניות ובגשמיות ולאדם חשוב יהיה קשה ברוחניות ובגשמיות, דהיינו אברכים יצאו לטעום טעם ביהדות וימרטו שערות ראשם ויהיה הסתר גדול ולא ירגישו כלום כך יהיה המצב ואמר לתלמידיו מפני מה אני אומר לכם את זה למען לא תפלו ברוחכם כאשר יגיע המצב הזה.

על החרבן כי זה נראה להם כמו רמאות שמרמה את עצמו מפני שלא מרגישים שהלב שלהם שלם עם זה, אבל עליהם לדעת שזה שקר כי מה שהם מרגישים זה חיצוניות של הלב שלהם אבל האדם חייב להעמיק בפנימיות לבו כמו שכתוב ברמב"ם שבאמת בפנימיות לבנו רצוננו לעשות רצון בוראנו אלא שהשואר שבעיסה מעכב, וכל דבר שמבוקש מהאדם להגיע בעבודת ד' הוא באמת רוצה בו וזה לא נקרא רמאות אם הוא עושה זאת מתוך שהוא מאמין שבתוך לבו הוא רוצה רק שקשה לו להמשיך את זה בפועל ולכן הוא צריך להשתמש בכל מיני דרכים אבל זה לא שקר כלל ורק אם אדם חושב שכבר הגיע למדרגה הזאת זה נקרא רמאות.

ג

הגמ' אומרת שאין בן דוד בא אלא בהסח הדעת ואפשר לפרש שהכוונה להסח הדעת מעצמו שאם לא יסכח מעצמו לא יוכל להגיע לצפות לישועה ולכל עבודת ד' כמו שצריך מפני שהיה אנו כ"כ מוקפים מהחיצוניות שהדרך היחידה שנשארה לנו היא לשכח בשעת המצוה והתפלה מעצמו.³

וכן גם אנו צריכים להמשיך את הדבר הזה שהרי אנו נמצאים בדור השפל הזה וברור שזה הדור האחרון כבר אם כן אנו נבחרנו להמשיך את הגאולה השלמה אע"פ שזה נגד השכל שלנו כי אם אנו ננסה להבין את זה לפי השכל זה בלתי אפשרי שאין הדעת יכול לסבול את זה, ולא מתקבל על הדעת לחשוב שאנו הדור שבחר הקב"ה להמשיך את הגאולה השלמה ואנו צריכים להיות אלה שמקבלים פני משיח צדקנו אם חושבים על זה באמת בעומק הלב אזי קשה מאד לחשוב את המחשבה הזאת מכח ההרגשה של הבושה שתהיה לנו ואין נעמוד ונקבל פני משיח צדקנו שעד עכשיו כל הדורות חכו לזה ולא זכו ואנו כן זוכים לזה כל הצדיקים פחדו והתביישו להראות את הפנים שלהם לפני המשיח צדקנו.

והיו הרבה צדיקים שאמרו שכאשר הם מתפללים על המשיח הם יודעים שכאשר יבוא המשיח יהיה להם בושות וחפרות ולא יוכלו להראות את פניהם אבל בכל זאת הם מוותרים על עצמם ומוכינים לעבור את כל הבזיונות העיקר שיבא המשיח כך היתה ההרגשה שלהם, ואנו כ"כ הסחנו דעתנו בזה עד שבכלל לא מפריע לנו אם אנו מוכנים לזה אם לא ורקדים ושרים משיח משיח, אבל לא שייך לגשת לזה בצורה כזאת אלא קודם כל אדם צריך לגשת עם הרגשה של שפלות ואח"כ צריך להסיר דעת מהשפלות ולפעול מה שאפשר כי לכן נבחרנו אם אנו בדור הזה זה ברור שלכן נבחרנו.

ג. וכן על דרך זה אפשר להסביר מה שכתב רש"י בפרשת שמיי שאהרן הכהן היה בוש לגשת לעבודת הכהונה הגדולה עד שמשה רבנו אמר לו מדוע אתה בוש לך נבחרת ולכאורה מה היתה כונת משה בשאלת משה הרי זה מובן מאד למה היה אהרן בוש שאע"פ שבאמת אהרן היה יודע שלכן נבחר אהרן יודע שצריך לגשת אבל בכל זאת היה מרגיש שאינו ראוי ואינו יכול לגשת ואע"פ שהיה רוצה לגשת לא היה יכול לפעול בעצמו כלום מכח הבושה כמו שלפעמים תופס את האדם בושא חזקה כזאת שלא יכול לגשת ולא יכול להתגבר על עצמו ולגשת וזה היה המצב של אהרן שנזכר בחטא שלו והיה מרגיש את עצמו כ"כ רחוק מהקב"ה ח"ו וכ"כ מופרך בעיני עצמו שאין הוא יכול לגשת ולעשות את עבודת הקרבות שהם לפני ולפנים כך היתה ההרגשה של אהרן הכהן.

וא"כ זה מובן מהו שאלת משה רבנו למה אתה בוש וצריך לומר שכונת משה רבנו היתה לומר לאהרן שעכשיו אין זה העת להתבייש עכשיו הזמן שאתה צריך לגשת ולכן אתה חייב להסיר דעת מכל זה וזה היה כונת משה רבנו במאמר לכן נבחרת שבתוך המאמר הזה כלול בעמקות הרבה דברים לכן נבחרת כלומר הרי אתה עכשיו נבחרת לעשות את העבודה ובהרגשה שאתה נמצא בה עכשיו אתה לא מסוגל לעשות עבודה א"כ נכלל במצוה הזאת שנבחרת אליה הצורך להסיר דעת מההרגשות האלה ולא לחשוב עליהם עכשיו שאם לא כן לא תוכל לעשות את הדבר שאלינו נבחרת.

יותר מזה הרי הקב"ה בחר בך בודאי הקב"ה יודע את המצב שלך א"כ הקב"ה רוצה שגם במצב השפל שאתה נמצא אתה תהיה הכהן הגדול כי לכן נבחרת ואתה צריך לחפש עצות ותחבולות ואם אין שום עצה אחרת לעשות אלא להסיר דעת אתה חייב להסיר דעת ואין לך עצה אחרת לומר אני אחכה עד שאולי אני אצא מהשפלות שלי זה לא כך אלא אתה נבחרת לך במצב שאתה נמצא, ואת זה צריך כל אדם לדעת על עצמו.

ומובא בשם בעל התניא שצריך האדם קודם כל תפלה לעשות חשבון הנפש בכבוד ראש ולהכיר את שפלותו ואח"כ להתלבש בשמחה של מצוה ולגשת להתפלל מתוך שמחה של מצוה וזה מפני שבלתי אפשרי לגשת בצורה אחרת שאם אדם יצא לגשת תיכף אחרי ההתבוננות בשפלות עצמו הוא יהיה נבזה בעיני עצמו ולא יהיה לו פנים לגשת שהרי יודע שהוא פושע וחוטא כלפי הקב"ה ואין יכול לגשת ולבקש מהקב"ה איזה דבר אין יכול לפתוח פה לפני הקב"ה כמו שכתוב בעירות דבש שהסיבה שתקנו חז"ל נוסח ד' שפתי תפתח לפני התפלה מפני שהאדם צריך להרגיש לפני התפלה שפלות כזאת עד שאינו יכול לפתוח את פיו עד שהוא צריך לבקש מהקב"ה שיתן לו כח שיפתח לו את הפה. וכן מובא בשם הרשב"א ג"כ שאדם צריך להרגיש את עצמו כאילו שקשור שאינו יכול להזיז שום אבר ולכן צריך להתפלל ד' שפתי תפתח ואז הוא מקבל באמת כח עליון כח רוחני שממנו הזה הוא יכול לגשת לעבודת ד', אבל אדם צריך קודם לעשות את ההכנה שלו וזה בשני דברים קודם כל באמת להכיר את מצבו ודבר שני אח"כ להתפשט מעצמו להסיר דעת מעצמו, אחרי ששמע רבנו חידש את זה לאהרן הכהן נגש תיכף כמו שרש"י כתב שאמר לו משה רבנו הגם דעתך וקרב אל המזבח וזה הכונה הגם דעתך תסיר דעתך ותשכח מהשפלות שלך.

י"ל ע"י הרה"ח רבי ישעי' אלכסנדר גליק י"ד מכוון תהילות ישראל

02-537-5704

להשיג הגליטונות קונטרסים והספרים של הרב זצ"ל לפנות למכון

לשמיעת שיחות ממורנו הרב זצ"ל קול תהילות ישראל: א"י 0544-0-544 • ארה"ב 718-770-3678

מחשבת חיים

חידושי תורה בהלכה, אגדה והליכות חיים בפרשת השבוע וענינה דיומא
מבאר תורתו של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל בעל מחשבת חיים

פרשת דברים - שנה י"ב גליון תנ"ד (מ"ב)

מאוצר החיים

בענין אם יש איסור שתיית
יין בעצם יום הת"ב

תשובה בכת"י

יום י"ז לחודש הרחמים תשנ"א ציריך יצ"ו
לכבוד ידידי היקר הרה"ג ר' וכו' שליט"א בירושלים ת"ו.
אחדשה"ט כראוי, מכתבו היקר קיבלתי ויפה חילק וכו'.
א. בענין חולה בתשעה באב שחל ביום א' אם צריך להבדיל,
רשם פעם חתני ינ"ו את עיקרי הדברים שאמרתי לו בזה, והנני
מצרף העתק הדברים.

[בשערי תשובה (סימן תקנ"ו סק"א) כתב בשם הכנה"ג דחולה
האוכל בת"ב שחל ביום ראשון צריך להבדיל על הכוס. והנה
נחלקו הראשונים בדיון דחיוב הבדלה במוצאי ת"ב, דהרמב"ן
כתב דאין חיוב הבדלה בת"ב, כיון דבת"ב כל ישראל יש להם דין
עניים ומרודים, ולכן חזר הדין כחזרו והענו, וכקודם התקנה של
הבדלה על הכוס שא"צ להבדיל אלא בתפלה, כדאיתא בברכות
(דף ל"ג ע"א), ובה"ג כתב דחייבין להבדיל במוצאי ת"ב. ועיין
ברא"ש (סוף מס' תענית) דינהוג העם ככה"ג, ומדבריו שם משמע
דהא דינהוג העולם ככה"ג, היינו משום דאנן מכרעין דבת"ב יש
חיוב הבדלה ולא מיקרי עניים, דלא כרמב"ן. אך במאורי (תענית
ל' ע"ב בד"ה והרני מעיך וכו') מביא עוד סברא, דאף לפי ההכרעה
כהבה"ג, אין מוכרח פירוש, דאף בת"ב יש חיוב הבדלה, אלא
לעולם בת"ב עצמו אין חיוב הבדלה, משום דחשיבי עניים, רק
לאחר ת"ב שוב מתעורר החיוב משום דהוי כחזרו והעשירו,
עיי"ש.

וא"כ יוצא לפי זה דיש לנו מחלוקת בין הרא"ש לבין הסברא
שהביא המאורי [אף למאי דנהוג להבדיל במוצאי ת"ב], אי יש
חיוב הבדלה בת"ב עצמו, או לא. ולפ"ז אין הוכחה מהא דנהוג
כה"ג, למה שפסק השערי תשובה בשם הכנה"ג, וכו' בברכ"י,
דחולה האוכל בת"ב יבדיל, דלכאורה יש מקום לומר דהוי
ספיקא דדינא, וספק ברכות להקל.

ב. ובאמת בדמשנה ברורה הביא כל הדינים מהברכ"י לגבי
הבדלה, והשמיט דין זה, וה"ז קצת הוכחה דלא פסיקא ליה
מלתא, וכן משמע בדגמ"ר דבסימן תקנ"ט לגבי מילה בת"ב
שנדהה כתב דהאוכל יבדיל [ודין זה העתיק גם המשנ"ב], ואילו
כאן לגבי חולה לא הזכיר כלום בענין הבדלה.

ולכאורה לפי דברינו נראה דטעמו פשוט בזה, משום דלגבי
האוכלים במילה, משום דהוי יו"ט שלהם, הרי שפיר אויל מהם
דין עניים, ומיקרי חזרו והעשירו, משא"כ בחולה.

ג. ונראה למעשה, דכיון דלא מצינו בהדיא בפוסקים
האחרונים מי שחולק על הכנה"ג, הרי שפיר יש לנהוג להבדיל.
אך יש לחלק בין אנשים לנשים, דנשים לא יבדילו, אלא יתפללו
ערבית, ויבדילו בתפילה, והטעם משום דאפילו בסתם שבתות
יש מחלוקת אי חייבות להבדיל, ועיין בשו"ע או"ח (סימן רצ"ו סעיף
ח', ובס"ז ובמג"א שם). ואף דאנו תופסין עיקר כהנ"ב דאף נשים

מבאר החיים

עבר הירדן נקרא ע"ש מקום מסעות בני"י
שהשי"ת הביא שם את מוחן והשפעתן
כדי להביאם לתשובה שלימה

שהיה עושה אע"פ שאינה תשובה
מעולה מועלת היא לו ובעל
תשובה הוא וכו' עכ"ל, עיי"ש.

ובסידורו של שבת (בשוש
השישי) הביא את דברי חובת
הלבבות דאף בעבירות שנאמר
עליהם (חגיגה יז.) איזהו מעוות לא
יוכל לתקון וכו' (עיי"ש), כי זה חסדי
המקום עלינו אם לבבו יבחן שבכל
לבו שב אל ה' וכו', ע"כ זאת עושה
לו ה' אשר בידו הכח והגבורה
להעביר העבירה מן הארץ להמית
הממוזר, או שנותן ה' בלב הנגזל
באשר הוא שם להיות מוחל לו
בכל לבבו וכו' עיי"ש, והוסיף עוד
שם בסידורו של שבת (עלה ט"ו)
ענף ב' דלפי דברי החובת הלבבות
אין שום דבר שבעולם שלא יוכל
לבא לידי תיקון דהכל בידי שמים
לתקן, ואף אם כבר נכשל כוחו
ואין כוחו עתה כמו אז, ואמרו
רז"ל היכי דמי בעל תשובה וכו',
הנה בידו לגדל ולחזק לכל ולחדש
כנשר נעוריו וכו', ולכן הרמב"ם ז"ל
שדעתו ג"כ כדעת הח"ה שכתב
לענין נכשל כוחו אם עשה תשובה
אע"פ שאינה תשובה מעולה,
מועלת היא לו ובעל תשובה הוא
וכל עוונותיו נמחלין כמ"ש בדבריו,
ואינו יכול לדרוש קרא דמעוות
לא יוכל לתקון ע"ז וכו' וע"כ הביא
הפסוק של מעוות על החגיגה
כשיטת ת"ק (שם בגמ'), וכו'. דהיינו
דאם זוכה ועושה תשובה בכל
לבבו, הקב"ה מזמין לו את המצב
של אותו מקום ואותו פרק וכו' כדי
שתהיה תשובתו שלימה.

ובענין המ"ב מסעות כתב
בקדושת לוי (פרשת מסעי) וז"ל:

אלה הדברים וגו' בעבר הירדן במדבר
בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן
וחצירות ודי זהב (דברים א' א'). וכתב
הרשב"ם לפי פשוטו כל הנזכרים
בפסוק זה מקומות הן כמו
שמצינו שרגילים הפסוקים לתת
סימן בתוך סימן אל המקומות
שהוא רוצה לפ' היכן, ומביא כמה
דוגמאות מתורה ונביאים, והוסיף
דכ"ש שצריך לפרש היכן נאמרו
המצוות וכו' עיי"ש ברשב"ם.

וכן הביא ברמב"ן שכן דעת רבי
יוסי בן דורמסקית בספרי, אולם
דעת רבי יהודה בספרי, וכן דעת
התרגום וכן פירש"י שבעבר הירדן
דבר משה, על מה שעשו במדבר
בערבה וגו', כלומר שהוכיח אותם
על עבירות שעשו במקומות
האלו. ואחרי שידענו שאין מקרא
יוצא מידי פשוטו, ואילו ואלו דברי
אלקים חיים היה ראוי למצא דרך
לקיים את שני הפירושים.

וביומא (פ"ו ע"ב) איתא היכי דמי
בעל תשובה אר"י כגון שבת לידו
דבר עבירה וכו' ופירש הימנה,
מחוי ר"י באותה אשה באותו פרק
באותו מקום.

וז"ל הרמב"ם בפ"ב מהל'
תשובה ה"א אי זו היא תשובה
גמורה זה שבא בידו דבר שעבר בו
ואפשר בידו לעשותו ופירש ולא
עשה מפני התשובה, לא מיראה
ולא מכשולון כוח, כיצד הרי שבא
על אשה בעבירה ולאחר זמן
נתייחד עמה והוא עומד באהבתו
בה ובכח גופו ובמדינה שעבר בה,
ופירש ולא עבר, זהו בעל תשובה
גמורה, ואם לא שב אלא בזקנותו
ובעת שאי אפשר לו לעשות מה

מאוצר החיים

מבדילות, מ"מ בת"ב דאף באנשים הוי ספק, הרי לגבי נשים איכא ספק ספיקא, וע"כ נראה עיקר דיבדילו בתפילה, ולא על הכוס].

ד. אולם יש להוסיף לזה דמהמבואר בסימן תקנ"ח דאין לשתות יין במוצאי תשעה באב שנדחה ליום א' מפני אבילות של יום, מוכח לכאורה דגם ביום תשעה באב יש איסור לשתות יין נוסף על איסור אכילה ושתיה, והיינו שגם חולה שאוכל בת"ב אסור מדינא לשתות יין דלא גרע מסעודה המפסקת.

[זמנה לכאורה צ"ע על המחלקים לומר שת"ב יש לו דין אבילות ורק בערב ת"ב אסור משום אנינות, וראה בביאור הגר"א בסימן תקנ"ט (סק"י) מחלוקת אם הוי ביום ת"ב כמי שמתו לפניו או רק דין אבילות, וכתב שתלוי בפלוגתא אם יש דיני אבילות בשעת אנינות, עיי"ש.

והנה ברמ"א בשו"ע (י"ד סימן שמ"א ס"ה) פסק כדעת המחמירים. ועיי"ש בפ"ת בשם שו"ת חת"ס שגם דעת הרב"ך, כן, הרי שלדינא לפי דברי ביאור הגר"א הנ"ל יוצא שגם בת"ב יש דיני אנינות ויש איסור שתיית יין ואכילת בשר בת"ב גם לחולה שמוותר לו לאכול, ופשוט שאם אסור מדינא לשתות יין גם במקום מצות הבדלה אסור, ורק מר"ח שאינו אסור אלא ממנהגא התייר בסימן תקנ"א ס"ו, וכמבואר שם בביאור הגר"א סקמ"ז, ודו"ק].

ה. וא"כ גם לחולה הוי כאין לו יין ויש לו דין עניי לבדלה על הכוס, וממילא מסתבר שגם על שיכר א"צ להבדיל, ודו"ק.

משא"כ מי שיו"ט שלו הוא שמונת גס ביין, וזמנה חיוזק לסברתי לחלק בין חולה למי שאוכל משום שיו"ט שלו הוא.

כתבתי קצת בקיצור משום שרצוני למסור המכתב על יד השליח שיחי', ואולי עוד נעמוד על הדברים ביתר אריכות. והנני בזה דו"ש בלונ"ח ואה"ר.

משה חיים שמולר

מאוצר החיים

מאת ה' היתה זאת לברר ניצוצות הק' וכו', והנה במ"ב מסעוֹת שנעשו בנ"י כתיב ויחנו בחרדה וכו', ויחנו במתקה וכו', ויחנו בהר שפר, כלומר כשהיו ישראל חונים באיזה מקום יראות רעות רח"ל, אזי היו עובדים להשי"ת במקום ההיא ביראת הרוממות וכו' וזהו ויחנו בחרדה וכו' עיי"ש. דהיינו דשמות המקומות בכל מ"ב המסעות היו ע"ש מדות הרעות שהיו שריוֹים במקום ההוא, וישראל היו צריכים לתקן זה בכל מקום ומקום.

וכאשר חטאו ישראל במקום אחד אף אם היו רוצים לשוב ולתקן חטאם במקום אחר, הנה לא היתה התשובה שלימה כיון דצריך באותו מקום, דהיינו באותו מקום שיש אותו כוח של מידה רעה זו, וכדברי הגמ' ביומא הנ"ל, והיה זה מכח חסדו של הקב"ה וזכותו של משה שהקב"ה הביא כוח המדות הרעות למקום חנותם של ישראל בעבר הירדן, באופן שיהיו ישראל ממש באותו מקום, ותהי' תשובתם שלימה ותיקונם תיקון גמור של כל המ"ב מסעוֹת לפני כניסתם לארץ, וא"כ כיון ששרה שם כוח המידות הרעות של המקומות שחטאו שם ישראל, נקראו המקומות באמת בשמות הללו של מקומות החטא, באופן שמשום שהוכיחן משה על החטאים של המקומות שחטאו שם בנ"י, וכדרשתו של ר' יהודה וכפירש"י והתרגום, מ"מ גם פשוטו של מקרא הוא אמת וכדעת ר' יוסי בן דורמסקית וכפ"ה הרשב"ם, דהמקומות באמת נקראו כן, כיון ששרוי עליהם אז המידות של מקומות החטא, וכדי שיתוקן החטא בתיקון שלם של אותו מקום, ודו"ק. (תשמ"ג)

שיח חיים

בני' של חנם גרמה למניעת שמיעת קול בכיות ישראל

את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. אמר רבה אמר רבי יוחנן אותו הלילה ליל תשעה באב היה, אמר להן הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני אקבע לכם בכיה לדורות ע"ש.

ולהנ"ל אולי היה העונש באופן של מדה כנגד מדה, כי הם בכו בכי של חנם, לכן לא שמע אליהם ה', ולולא העונן הזה של הבכיה בחינם, היה הקב"ה שומע עכ"פ את קול בכייתם. מזה חזינו עד כמה חמיר ענין הבכי של חנם ח"ו, וצריך להזהר מזה מאוד. (רשימות כתבי תלמידים)

ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ע"ש. ולכא' באופן הזה שכתוב להדיא בקרא 'ותשובו ותבכו', שהיה שם בכיה מבני ישראל, וא"כ אף שהיה גזר דין עם שבועה שאינו נקרא, אבל הרי שערי דמעות לא ננעלו, ומה עוד שבפסוק משמע שלא רק שלא נענו, עוד יותר מזאת הקב"ה לא שמע כלל קול בכייתם, בשונה מהכלל דשערי דמעות לא ננעלו, וטעמא בעי.

ואמר בזה, דאולי הטעם דהא איתא בגמ' סנהדרין (ק"ד ע"ב) בכה תבכה בלילה, על עסקי לילה, שנאמר ותשא כל העדה ויתנו

שמענו פעם מכבוד רבינו זצוק"ל אחר שהעיר לא' שבכה בכי של חנם, והעיר לו שהדבר אסור, הוסיף ואמר, דבפרשת דברים כתיב ותשובו ותבכו ימים רבים לפני ה' ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם (דברים א' מ"ה). ומבואר שלא שמע אל מה שבכו, ולא פנה אל בכייתם כלל, אף דאיתא בגמ' ב"מ (נ"ט ע"א) אמר רבי אלעזר מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה שנאמר גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי, ואף על פי ששערי תפלה ננעלו, שערי דמעות לא ננעלו, שנאמר שמעה תפלתי ה'

י"ל ע"י מכן להוצאת חידושי של מורנו הרב הגה"צ אב"ד מחזיקי הדת ציריך זצוק"ל

להערות והארות בכל עניי הגליון או לקבל את הגליון מדי שבוע בשבוע ניתן לפנות לאדרעסס הרצ"ב: machsheveschaim@gmail.com

אוצר הליכות

מתוך
הגליון
המורחב

מדיני תשעת הימים
על פי פסקי מרנא "השבט-הלוי" צוק"ל
שנאמרים בביהמ"ד "שבט הלוי" אחוזת ברכפלד - מודיעין עילית
ע"י הרב אלטר אליהו מרמורשטיין שליט"א
ראש כולל ישועות יעקב ומח"ס המינים המהודרים

שבת חזון - הנהגות יום השבת

א. תלמוד תורה: הרמ"א (סי' תקנ"ג ס"ב) כתב שאין אומרים פרקי אבות. והט"ז מפקפק מאוד על מניעת הלימוד בשבת, ומסיים שהלומד בשבת אחר חצות לא הפסיד, והמשנ"ב כתב דיש לסמוך על זה^[1]. וכתב הביאווה"ל (ד"ה ולכן אם): "לפי שאין אדם לומד אלא מה שלבו חפץ ועיניו הרואות דכמה ת"ח מתרשלים בלימוד המותר ביום ט"ב עצמו משום דצער הוא להם ללמוד כמה שאינם רגילין בעוה"ר, ולכן איני חושש לסבא זו ודעתי נוטה להתיר", עכ"ד. השבט הלוי זצ"ל החמיר ללמוד רק דברים המותרים בתשעה באב לאחר חצות (ש"ת שבה"ל ח"ד סי' ע'). ומ"מ הלומד לא הפסיד שכרו.

ב. אין לטייל בשבת זו לאחר חצות^[2] (רמ"א סי' תקנ"ג ס"ב, וראה שערי תשובה סק"ה). אבל אם צריך ללכת לגינה עם הילדים הקטנים להרגיע אותם מותר כפי הצורך, ואינו נחשב טיול (הגר"י דברמדיקור שליט"א).

ג. לא יאמר אדם שאוכל או שותה כדי שלמחר יהיה לו כח לצום (ע"פ מג"א סי' ר"צ בשם ספר חסידים). לקחת תכשירים בשבת: אנשים חלושי מזג שרוצים לקחתם כדי שיוכלו לצום, יערבום במאכל או במשקה, ומותר לקחתם בשבת. ועדיף לערבב מערב שבת. (מבית לוי). ופשוט שאסור לומר שהוא לוקח אותם כדי שיוכל לצום. ומי שיודע שבתו או בניו ובנותיו חלשים וצריכים לכך, וצריך לזרזם ולשדלם בעניין, יזהר מלומר בפירוש.

ד. צריך להפסיק מאכילה, שתיה ורחיצה מבעוד יום - משקיעת החמה אפילו בשבת, וצריך להיזהר שלא יטעו שהוא כשאר שבתות, שאם התחילו מבעוד יום, אפשר לאכול גם אחר השקיעה (משנ"ב סי' תקנ"ב סק"ד).

בצאת השבת

א. אסור להכין שום דבר לצורך ליל תשעה באב עד זמן יציאת השבת, מלבד אם משתמש בו בשבת.

ב. משקיעת החמה נאסר לאכול ולשתות ולרחוץ, היות ובמניעת דברים אלו אין ניכר שנוהג אבילות בשבת. ולגבי חליצת המנעלים ראה לקמן.

ג. לשבת על כסא רגיל מותר עד צאת השבת, (שש"כ פ' ס"ב הע' פ"ח, ק"ו מנעילת הסנדל עיי"ש. ועיין דברי הגר"ש דבליצקי זצ"ל הערה נ"א) וכ"כ בלוח שבט הלוי מהנהגותיו של מרנא השבט הלוי זצ"ל.

ד. חליצת המנעלים הוא סימן ממש לאבילות, לכך כתב הרמ"א לחולצם לאחר אמירת 'ברכו', חוץ מהחזון שחולץ קודם אמירת ברכו^[5] (סי' תקנ"ג רמ"א ס"ב). בזמננו שמאחרים קצת את זמן תפילת מעריב בצאת השבת, האנשים והנשים יאמרו 'ברוך המבדיל בין קודש לחול', יחלצו המנעלים ויחליפו את בגדי השבת לבגדי יום חול (שש"כ פ' כ"ח ס' פ"ה הע' קפ"ט. שו"ת שלמת חיים ח"א סי' פ"ו).

ה. מרנא השבט הלוי זצ"ל נהג לבוא לבית המדרש בזכרון מאיר בשנים קדמוניות, בבגדי חול ומנעלים בזמן בין השמשות של רבינו תם, ולאחר ברכו של מוצאי שבת חלץ מנעליו, ובזה קיים מנהג בני אשכנז ללכת בבגדי חול בשבת.

[1] עיין בביאור הלכה שהאריך בזה. נהגו בשיבת ראדן ע"פ הוראת החפץ חיים, ללמוד בכל יום עד סמוך לבין השמשות (ח"ח חיי ופעלו ח"ג ע' תתמ"ח). הוראת האור לציון (שו"ת ח"ג פכ"ח) שמי שקשה לו ויש חשש שמחמת זה יתבטל מלימודו, יכול לסמוך על המקילים וילמד במקום שלבו חפץ. ושמעתי מהרה"ג לוי יצחק הגר שליט"א - נכד האדמו"ר מוילניץ זצ"ל בעל "תורת מדיכ"י, שלמד כרגיל את סדר לימודו, וכן שמע שהורה לבני הישיבה, ומי שרוצה יכול להחמיר על עצמו (וכ"כ בנט"ג פ' צ"ב הע' ד'). וכן נהג הגר"י פישר זצ"ל בעל אבן ישראל ללמוד כרגיל. ועיין עוד בלוח תמידים כסדרן דעת הרה"ק מהר"א זצ"ל מבעלזא ללמוד כל השבת רק דברים המותרים בתשעה באב.

[2] כתב בס' יוסף אומץ הקדמון (תתע"ב): "היאך יעלה על לב שום בר ישראל או ית ישראל ליל לטיל ביום שנעשו לאבותינו צרות גדולות וחזקות, ועוד היום אנחנו סובלים את הצרות - הגלות המר הזה בע"ה ושכינה הולכת עמנו בגלות".

[5] ודנו בדברי הרמ"א האם מה שכתב שלא יחלצו עד לאחר ברכו הוא מפני שהתפללו ערבית מבעוד יום, או דמפני שמצוה להוסיף מן החול על הקודש התירו להישאר במנעלים עד לאחר ברכו אף שמתפללים בלילה. ועיין שו"ת שלמת חיים (ס' פ"ד אות ב') דמעיקרא כך קיבלו תענית ת"ב כשחל בשבת, שעכ"פ לענין נעילת הסנדל כל עוד שלא אמרו ברכו אינם חולצים מחמת קדושת תוספת שבת, משום דהוי דבר שבפרהסיא, עיי"ש. וכן דעת שו"ת באר משה (ענין בס' ט"ב שחל בשבת עמ' צ"ג באריכות).

הבא הלכה לביתך

ספר

אוצר הליכות למועדי השנה

הליכות נחוצות לימים אלו

מיוסד ע"פ פסקי מרנא השבט הלוי זצ"ל ויבלחט"א גדולי תלמידיו שליט"א

הנהגות הראיות לימים אלו

תשעת הימים, ער"ש ושבת חזון, תשעה באב שחל במוצאי שבת ומוצאי תשעה באב

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

הפצת הספר: עטרת סופרים או לכמויות בטלפון: 0527140520

כנס הכנה
לימי אלול הבעל"ט
ע"י מערכת אסיפת גליונות

בהתאסף

להתחזקות בלימוד התורה ובהבנת סודה
ובעבודת השם התמה ובתפילה לקל חי

מלווה בבעלי מגנים וכלי שיר
ע"י מערכת "עתיקין"
בראשות הרה"ח רבי **בנימין נויפלד** שליט"א
להנחלת טהרת הנגינה הקדושה מרבובינו
הקדושים מאורי החסידות בכל הדורות

פאנעל מיוחד

ביסודות דרכי הלימוד בהשתתפות
הגאון הגדול רבי **חיים אלעזר ווייס** שליט"א
גאב"ד ביתר
הגאון הגדול רבי **משה פרידמן** שליט"א
מגדולי מרביצי התורה בהיכלי הישיבות

פתיחה:

יו"ר המעמד הרה"ג רבי
ברוך שוורץ שליט"א

שיחת קודש מיוחדת

מאת כ"ק מרן אדמו"ר
מתולדות יהודה
סטוטשין שליט"א
ביסודות דרכי
החסידות

אסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא

פאנעל מיוחד בדרכי ההוראה עם
חשובי מרביצי התורה מוציאי
גליונות ההלכה באסיפת גליונות

התוועדות חסידים

לקראת ימי הרחמים והרצון הבאים לקראתנו לשלום במשנתם
של רבותינו הקדושים בעש"ט הקדוש ותלמידיו בהשתתפות
המשפיעים החשובים שליט"א בעלי גליונות בעניני עבודת ה'

ובסופו מעמד מיוחד בהשתתפות:

הגה"צ רבי **יצחק משה
ארלנגר** שליט"א

והגה"צ רבי **מנחם ארלנגר**
שליט"א

שירחיבו בענייני העבודה
הפנימית של הימים
הקדושים הבעל"ט

המעמד יתקיים ברצות השי"ת

**ביום ה' פרשת ואתחנן
בשעה 7:30 בערב**

בבית המדרש רחמסטריוקא
רחוב גבעת משה 10
עיה"ק ירושלים ת"ו

בהשתתפות כלי שיר בלא מספר בראשות
הרה"ח רבי **יחיאל פראנק** שליט"א
ועוד כמה כמה מבעלי הכלי שיר
על חמש עשרה מעלות להתעלות בתורה
ויראת שמים טהורה עם ניגוני קודש
שנוגנו אצל צדיקים ושחוברו על ידם
מבוגן ע"י **מקהלת מתיקין**
שע"י **מערכת עתיקין**

מישיביו ל'ב

בירורי הלכה בענינים אקטואליים
ע"מ לעורר לב המעיין

מינינו של יום

ישיבה בת"ב על הלון ומדרגות אה"ק

האם מותר לשבת בתשעה באב על אדן החלון שהוא גבוה וכן על מדרגות ארון הקודש.

יסוד השאלה

א. יסוד השאלה האם כיון שמחובר לקרקע יש לזה דין קרקע או כיון שהוא מקום גבוה אסור לשבת עליו.

מנהג לישיב על הארץ

ב. כתב הטור (תקנ"ט ס"ג) סדר היום כתב אבי העזרי ליל תשעה באב חולצין מנעליהן והולכין לבהכ"נ ויושבים לארץ כאבילים. ובב"י כ"כ הגהות מימון גרסינן בגמרא כל מצות הנוהגות באבל נוהגות בתשעה באב, לכן נראה למחר"ם מנהג צרפתים שאין יושבים

על גבי ספסלים דומיא דאבל שיושב ע"ג קרקע כל ימי אבלו.

מדרגות ארון הקודש

ג. וביו"ד רפ"ב ס"ז, אסור לישיב על מטה שס"ת מונח עליה וכתב הרמ"א וכ"ש שאסור להניחה ע"ג קרקע וה"ה שאר ספרים ואפילו על מדרגות שעושין לפני ארון הקודש אסור להניח ספרים, ובבהגר"א (י"ט) כתב דעל מדרגות ארון הקודש אסור דהויא כארץ שהולכים עליה. ומבואר דכיון דדורכים על מדרגות ארון הקודש הוי קרקע ולכן אסור להניח עליה ספרים אע"פ שהמקום גבוה.

מחלק בין חלון למדרגות אה"ק

ד. ולפ"ז נראה אפשר דה"נ מותר לישיב על

מדרגות ארון הקודש דהוי קרקע, וכמו שמצינו שאסור להניח עליה ספרים, וה"נ כיון שהולכים ע"ז הוי קרקע. אבל על אדן החלון אסור לישיב כיון דהוי מקום גבוה ואין דורכין עליו, וה"נ מותר להניח שם ספרים דאינו קרקע כיון שמקום גבוה ואין דורכין שם. [וקצת יש לדחות דספרים אין מניחים שם דהוי בזיון דהוי קרקע, אבל לשבת שם כיון דמקום גבוה אסור, ומ"מ י"ל דעל קרקע גבוהה אין איסור לשבת דהוי קרקע].

המורם מהאמור

ה. על מדרגות ארון הקודש מותר לישיב דהוי קרקע כיון שהולכים ע"ז, אך על אדן החלון אין לשבת שם כיון שזה מקום גבוה ואין הולכים ע"ז לא הוי קרקע.

שאלות קצרות

מזל טוב בת"ב

שאלה

האם מותר לאחל ולהשיט יד מזל טוב בתשעה באב.

תשובה

מותר, דלענין אבל האם מותר לאחל לו מזל טוב וללחוץ לו יד למזל טוב כתב בשו"ת הר צבי סי' ר"צ זה שמאחלים לאבלים חיים ארוכים ונותנים להם יד אין זה בכלל איסור של שאלת שלום וזה רק בכלל ברכה מהמנחם לאבל. ולפ"ז ה"ה בתשעה באב אין זה בכלל שאלת שלום ומותר לאחל לו ברכת מזל טוב ולהושיט ידו.

ברכת הטוב והמטיב בבהמ"צ

שאלה

האם אפשר לברך הטוב והמטיב בבין המצרים ותשעת הימים.

תשובה

בשערי תשובה (תקנ"א ס"ק י"ח) כ' דמי שנתנו לו במתנה מברך הטוב והמטיב מיד, וכ"פ בשו"ת אגרות משה (ח"ג סי' ע"ט), אמנם הכך החיים (סי' קע"ה ס"ק י"א) כתב בשם הלכות קטנות ח"ב סי' ער"ה שיש להימנע מלברך בבין המצרים דהוי כמו שהיינו. ואם ימתין עד שבת אפשר לברך לכו"ע.

הורותא רשמיערתא

כיבוס ותיורין בער"ש אחר מנהג

דבריו מהר"ש, ובזמנינו שיש מכונת כביסה ואין לחשוש מחמת טירדא בער"ש יש שהקילו בזה ויש שהחמירו בזה, ובשמירת שבת כהלכתה (פמ"ה הערה י"ג) הסתפק בזה, ומהגרש"ז אורבך הביא דעדיף לכבס לפני יום שישי, והשאלה אם כשחל בער"ש של ר"ח אב יש להקל, או שצריך התרת נדרים.

חוזר למנהגו

ד. וביו"ד (ר"ד ס"א) כתב השו"ע, מי שרגיל להתענות מר"ח אב ורוצה לחזור מחמת שאינו בריא צריך התרה. ובש"ך (סק"ב) הק' דא"ח תקס"ד סס"ב איתא דבתעניות בה"ב אפשר לאכול בברית מילה וא"צ התרה, ות"הש"ך דהתם לא נהגו להתענות כשאירע ברית, אבל הכא לא אסיק אדעתיה כשלא יהיה בריא לא יתענה, ובדגול מרבה כ' דלא קשה דבברית אינו חוזר ממנהגו לגמרי שאוכל בסעודה וישוב למנהגו, וכן אם אירע לו מיחוש ורוצה לאכול ויחזור למנהגו א"צ התרה, ובשו"ע דצריך התרה דאינו בריא ורוצה לחזור למנהגו לגמרי.

א"צ התרת נדרים

ה. ולפ"ז נראה דאם רוצה לכבס בער"ח אב א"צ התרה לדעת הדגמ"ר דרק ביום זה יכבס מחמת שחל ער"ח אב ואח"כ יחזור למנהגו וא"צ התרה. [ולדעת הש"ך צ"ע].

המורם מהאמור

ו. בער"ש ר"ח אב אפשר לכבס עד שבת ולגהץ מעט מותר, והרבה יש להימנע מומן מנחה קטנה, והנהוג שלא לכבס בער"ש יכול לכבס בער"ש ער"ח אב וא"צ התרה.

יום שישי ער"ח אב, האם מותר לכבס ולגהץ עד שבת או כיון שער"ש אסור במלאכות צריך להפסיק קודם. [כשמכבס לא לצורך שבת].

הנוהג שלא לכבס בע"ש, האם בכה"ג שבתשעת הימים לא מכבסים יכול לכבס בער"ש [לא לצורך שבת], או שצריך התרת נדרים.

מלאכה דרך עראי

א. בס' רנ"א ס"א איתא, העושה מלאכה בע"ש מן המנחה אינו רואה סימן ברכה ולדעה א' היינו מנחה גדולה ולדעה ב' היינו מנחה קטנה, וכתב הט"ז והובא במשנ"ב (סק"ג) דהסומך על המקלין לא הפסיד, וכתב הרמ"א דדוקא כשעושה המלאכה דרך קבע, אבל אם עושה אותה דרך עראי לפי שעה ולא קבע עליה שרי.

חילוק בין כיבוס לגיהוץ

ב. ומבואר שיש נפק"מ בין מלאכת עראי למלאכת קבע, ולפ"ז בכביסה יש להקל בזמנינו, כיון שהוי דרך עראי שהוי ע"י לחיצת כפתור ומותר עד שבת, אבל גיהוץ אם הוי גיהוץ של קצת בגדים הוי דרך עראי וג"כ מותר, אבל אם יש הרבה בגדים וצריך לזה זמן רב יש להחמיר בזה מומן מנחה קטנה, דכיון שיש הרבה בגדים וצריך לזה הרבה זמן הוי דרך קבע.

כיבוס ביום שישי

ג. ובנידון הנוהג שלא לכבס בע"ש, מקור דין זה בשו"ע רמ"ב ס"א, מתקנת עזרא שיהיו מכבסים בגדים בחמישי בשבת מפני כבוד השבת, ובמשנ"ב (סק"ה), אבל לא בע"ש כדי שיהיו פנוים להתעסק בצרכי שבת, ומקור

לערוות הדבש

יו"ל ע"י הכמי רבני ישיבת יערות הדבש מיסוד מרן המתוק מדבש זיע"א
בנשיאות בנו הגה"צ רבי משה פריש שליט"א

מאמרי זוה"ק ערוכים ללימוד בצוותא בסעודות השבת כמנהג ישראל קדושים
(ביאור 'מתוקים מדבש' ע"פ הפרדוס 'מתוק מדבש')

פרשת דברים
תשפ"ה

יערות הדבש

אמרות טהורות

ממורן האב"ד ר"מ שליט"א

משנה תורה - ספר מוסר לכל
אחד בפרטיות

משנה תורה. אמרו בדיקים, שבשנה תורה הוא ספר מוסר הראוי ביותר להתעורר בו ולקח ממנו תועלת מוסרית לחינוך המעשים והמדות. ובפרטיות איתא בספריק, שבשנה תורה יש פסוק עבור כל יהודי, שיכול לקחתו לעצמו כספר מוסר, להתעורר בו לעבודת הש"ת.

ובשם רוב הקדוש רבי משה מלעולם זיע"א נמסר שדבר הלמוד מענינו הוא גם בכלליות דברי בדיקים שבכל דור, ובה דרש: "אלה הדברים אשר דברי משה אל כל ישראל" (א, א). "משה" הוא הבדיק הדור, ולמלומד, שהדברים שאמר בדיק הדור, נוגעים "אל כל ישראל", וכל אחד מבין לפי מה שנוגע לו.

אי לכן, דרך לימודי בפרשיות הכאות צריכה להיות כבונה כיצד זה מדבר אלי, מה עלי לחקוק בהו הענין. להיות ממאיר דחושבא לבדוק בדיק הבית.

ונאים הדברים ומתאימים לרוח הימים, בהתקרב עלינו חודש הסליחות והרחמים. שבזה שהיה זה הספר לנו ענינו, ודאי נוכל לבוא לקראת היום הגדול ותורה, ראש השנה, בו נמליך עלינו את מלכו של ברוך הורא ופולח בשרה.

עבודת יום שבת קודש

ה' אליקינו דיבור אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת ביום הזה (א, ו). ידמו, שיום השבת קודש צריך להיות מיוחד לשעות בהר סיני, שבו ניתנה התורה הקדושה. כי בנה אמרו דל (שבת פו) שבשבת ניתנה תורה, והיינו שבשבת קודשת השבת היתה היכולת ליתן תורה לישראל. ולכן מסוגל יום השבת להשתתף בצומות בתורה, והפליגו בדיקים שמעלת לימוד שעה אחת בשבת, היא כלימוד מאה שעות בימות החול.

והדברים מבדילים, בהתבונן כמה שעות אפשר להרויח בשבוע אחד אם מנצלים את תורעם בדיקים של שבת קודש להנות בתורה הקדושה. שזה הכלית הדם, כמאמר דל (יחזקאל שבת פו, ג) אל ניתנו שבתות וימים טובים אל לעסוק בהן בדברי תורה, ובוטו רעים לשמור לכל יתבטל חלילה מן גבה וקדוש לריק, דיום קודש יהיה מבווא ועד צאתו. ולזה רמזה התורה: "רב לכם שבת ביום הזה", שתבדילו ותעלו את השבת לשעות ולתהליך בור סיני, ללמוד וללמד למדור תורתו באברה.

מליצה ישרה

איכה אשא לבדי מרחמים ומשכבם ויריבם (א, יב). כדרכם בבורה המליצה בדיקים על בני אל חי, ויתפרש שכן קורא משה רבינו: "איכה אשא לבדי", אך אוכל לשאת בכחי על נתינתם על גדול קדושת ככם, שיש בככם כל מדה נכונה: "מרחמים" הטיהור והזיכוי בלימוד בתורה הקדושה. "משכבם", היינו קבלת עול התורה וקיום המצוות, "ורירבם", שאדם מרגיש ציר טוב על ציר הרע, כמאמר דל (מסכת ז, ו) ועל עם כזה אין אבי ראוי לכל להיות מנהיג דבי.

א. ראה מאמר ענינינו כי זה האמת הישן: "אני קודש לבוא ליד תורה גם כן כי אם על ידי שמירת שבת, שלכן קודש נתינת תורה, עובת בבורה נעשו (מסכת ז, ו) כפי שראו זה דבר מילוקים ולחזקתו לו תבדוק לקבל תורה. וזה נתינת תורה עליון, עלמא בעצת יתגבר תורה, לכונו ז, טעם יד ורא עיקר קבלת תורה, וכן הוא מצינו, לעשות את השבת לחורמים (שבת לא, טז). שיעל יד השבת וזהו לתורה תשובה תורה".

ב. שכל שבת מתעורר מעמד הר סיני, כפי השפת אמת (נתיב חיים, דף סח). "בכל שבת מתעורר עמוד חיים ונתינת התורה, ונתינת השם בקולו (שמות י, ה) ר"ת ש"ת, פירוש, כי תש"ת נתן התורה חיים, כדמצינו (דברים ה, ט) בתורה, ולא פסק, רק שבשבת קודש מתקרב בני ישראל לשמור הקול".

לסעודת חקל תפוחין קדישין - ליל שבת

מהו הסיבה שנתן השי"ת כוח לאומות העולם לשעבד את ישראל?

אמר רב הונא, אמאי אשתעבדו ישראל בכל האומות, בגין דלשתאר בהון עלמא, דאינון לקביל עלמא.

אמר רב הונא כי הסיבה שנשתעבדו ישראל תחת כל האומות, היא, כדי שכלל ישראל יושארו בעולם לעולמים, שכלל ישראל הם חשובים כנגד כל העולם, שכיון שישלטו עליהם, יתחייבו אומות העולם 'כליה', ורק כלל ישראל יושארו בעולם.

וכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, ומה הוא חד אף ישראל חד דכתיב גוי אחד בארץ, מה שמיאחד ונתפרש בשבועין אף ישראל חד ונתפרש בשבועין.

ומה הקב"ה אחד בכל העולם ואין עוד מלבדו, אף ישראל הם עם אחד והם יושארו לבדם בכל העולם ואין עוד אומה מבלעדם, וכמו"כ מה שמו של הקב"ה הוא אחד, אף ישראל הם אחד אומה מיוחדת ונחלקים בשבועים משפחות, לכן ישכנו ישראל שהם ע' משפחות בע' חלקי העולם.

עובדא: כי אפילו כלל ישראל שרונים אצל השבועים אומות שייך השליטה לעם ישראל רבי יהודה פתח (משלי ל, כב) תחת שלש רגזה ארץ וגו' תחת עבד כי ימלוך, תניא לית לך אומא מפיכא וקלילא ונבזית קמי קדשא בריך הוא, קנותיהו דמצרעא, ויהיב לון קדשא בריך הוא שלטנותא בגיניהו דישאלא.

ר' יהודה פתח לפרש הפסוק תחת שלש רגזה ארץ, וכו' עבד כי ימלוך ושפחה כי תירש גברתה, 'עבד כי ימלוך' עולה על המצריים, שהם מזרע חם, שאין לך אומה שפלה ונקלה ובזויה לפני הקב"ה כמו המצרים, ונתן להם הקב"ה ממשלה בשביל שיאבדו ע"י שישלטו בכלל ישראל, וזהו 'עבד כי ימלוך'.

ושפחה כי תירש גבירתה, דא הגר דאלידת לישמעאל שעשה כמה רעות לישראל, ושלט בהם ועינא אוהם בכל מיני ענויין, וגזר עליהם כמה שמדות, ועד היום הם שולטים עליהם, ואינם מניחים להם לעמוד בדתם, ואין לך גלות קשה לישראל כמו גלות לישמעאל.

ומש"כ פירושו שפחה תירש גברתה, זהו הגר שהולידה את ישמעאל, וכו'.

רבי יהושע היה סליק לירושלים, והנה אביל באורחא, חמא חד ערבא דהוה אביל באורחא ובריה עמיה, פגעו ביהדיא חד, אמר לבריה, האי יודאי געלא דמאס ביה מריה.

ומביא על זה עובדא, ואמר רבי יהושע היה עולה לירושלים, והיה הולך בדרך, ראה ערבי אחד שהלך גם כן באותו הדרך ובנו הלך עמו, פגעו ביהדיא אחד, אמר הערבי לבנו, יהודי זה הוא מגועל שמאס בו קונו.

נוול ליה, ורקיק ליה בדיקניה שבע זמנין, דאיהו מזרעא דראמין, דאנא דיענא דמשעבדן בהו שבועין עמין, אביל בריה ואחיד בדיקניה.

אמר הערבי לבנו, תנוול אותו, ותרקוק בזקנו שבע פעמים, כי הוא מזרע גדולים דהיינו מזרע האבות, ואני יודע שישעבדו להם כל שבועים אומות, הלך בנו של הערבי ואחז בזקנו של רבי יהושע ורצה לירק עליו.

אמר רבי יהושע ראמין ראמין גזרנא על עלאין דיתתון לתתא, עד לאי סיים אתבלעו באתריהון (שמות טו, יז).

כשראה זאת רבי יהושע אמר עליונים עליונים, דיבר אל מלאכי מעלה השולטים על העולם ואמר תקיימו את גזרתי לעשות גם שלא כדרך הטבע, אני גזר על זה הערבי ובנו שמחזיקים עצמם לעליונים שירדו למטה, כלומר שתבלע אותם הארץ, עד שלא גמר רבי יהושע דבריו נבלעו שתיים בארץ. כן יאבדו כל אויבי ה'.

סיכום ותמצית למעשה: אפילו בזמן שכלל ישראל נמצאים בגלות, ג"כ לא עזבן השי"ת, כי אדרבא מה שהאומות משעבדין בכלל ישראל הוא, כדי שכלל ישראל יתקיימו לנצח, והם יאבדו.

ומה שנראה שאין השי"ת שומר את עמו ישראל, ולהבדיל השרים שלמעלה כן שומרים את אומתם, הוא, מחמת שהשי"ת סומך עצמו על כלל ישראל, שלא יעזבוהו בשום פנים ואופן.

לסעודת עתיקא קדישא - צפרא דשבתא

היכן יתגלה מלך המשיח? ומהו הסיבה לזה?

אמר רבי שמעון, בההוא זמנא דיתערון מתי, יקומון חיילין חיילין עלמא, ויתעורון בארעא קדישא, כלוה על ארעא דגליל בגין דתמן זמין מלכא משיחא לאתגלגא.

בזמן ההוא שיתעוררו ויקצו מתי העולם, ויתיצבו בארץ הקדושה, יקומו צבאות צבאות, כולם יקומו על ארץ הגליל, לפי ששם עתיד מלך המשיח להתגלות, ועי"י ברדב"ז דקאי על העיר טבריה ששם יתגלה מלך המשיח.

בגין דאיהו חולקיה דיוסף, ותמן אתברו בקדמיתא, ומתמן שארו לאגלאה מעל אתריהו, כמה דאת אמר (עמוס ו) ולא נחלו על שֶׁבֶר יוֹסֵף.
לפי שהוא חלקו של יוסף ועוד כי שם נשברו בתחילה, ומשם התחילו לגלות מעל מקומם ולהתפזר בין אומות העולם.
ומפרש: ואמאי יקומון תמן, בגין דאיהו חולקיה דההוא דאשתי בארונא דכתיב (בראשית ג כו) ויֵשֶׁשׁ בָּאָרֶץ כְּמִצְרַיִם, ולְכַתֵּר אֶחָדָם בְּאַרְעָא קְדִישָׁא, דְּכָתִיב (יהושע כד, לב) וְאֵת עֲצָמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר הָעִלּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ בְּשֶׁכֶם, וְדָא אִיהוּ דְקָאִים בְּקִיּוּמָא דְכָרִית יְתִיר מִכְּלָא.
ולמה יקומו בתחיית המתים בגליל תחילה, לפי שהוא חלקו של יוסף שהושם בארון במצרים, ואח"כ נקבר בארץ הקדושה, ויוסף הוא שעמד בקיום הברית יותר מכל אחיו, ולכן, יזכה שהגאולה תתגלה בחלקו.

המתים שיקומו ילכו לחלק אבותיהם ויכירו זה לזה

ובההוא זמנא דיתערון בלהו חיילין חיילין, בלהו יתכון דא לחולק אבהתיו, ודא לחולק אבהתיו, דכתיב ושבתם איש אל אחוזתו, וישתמדועון דא לדא.

ובזמן ההוא שיתעוררו כל המתים צבאות צבאות, כולם ילכו לחלק אבותיהם, זה לחלק אבותיו וזה לחלק אבותיו, כמו דכתיב ביוכל 'ושבתם איש אל אחוזתו', ויכירו זה לזה.

ע"י שכלל ישראל ישבחו ויודו את השי"ת ישמח בכיבוש את עצמו עמהם

ותמן קדשא בריך הוא לאלכשא לון לכל חד וחד לבושי מרקמן, וייתון בלהו וישבחו למאריהון בירושלם, ויתחברון תמן אוכלוסין אוכלוסין, וירושלם יתמשך לכל סטרין יתיר ממה דאתמשך כד אתחברו תמן מגלותא.

ועתיד הקב"ה להביש לכל אחד ואחד לבושי רקמה, ויבואו כולם וישבחו לקונם בירושלים, ויתחברו שם המונים המונים וירושלים תתפשט לכל הצדדים לארכה ולרחבה, יותר ממה שנתפשטה ונתרחבה בעת שנתחברו שם כשחזרו מן הגלות.

כיון דיתחברון וישבחו למאריהון, קדשא בריך הוא יחדיו עמהון, הדא הוא דכתיב (ירמיה לא, יא) וכאן ורננו במרום ציון, ולכתר, ונהר אל טוב ה' וגו', כל חד וחד לחולקיה וחולק אבהתיו (זוהר הק' פרשת ויקהל רכ).

כיון שיתחברו וישבחו לקונם, הקב"ה ישמח עמהם כמבואר בפסוק שמדבר על לעתיד לבוא, ובאו ורננו במרום ציון, שע"י ההודאה לה' משכו לבוא אל טוב ה', והיינו כי כל אחד ואחד ימשך לחלקו ולחלק אבותיו.

סיכום ותמצית: א. משיח יתגלה בגליל ששם גלו ישראל בתחילה, מפני ש/הוא חלקו של יוסף ששמו הברית. ב. כל אחד מישראל ישוב לאחוזת אבותיו כמו ביוכל. ג. הקב"ה יביש לכלל ישראל בגדי רקמה, וכלל ישראל יודו ושיבחו להשי"ת, ואזי כביכול ישמח עצמו עמהם.

לסעודת רעוא דרעוין - סעודה שלישית

התפילה שאמר ר' אלעזר בשעת התענית !!!

אמר רבי יהודה, מתוך תעניתו של אדם מחלישין אבריו וגובר עליה האש, ובאותה שעה צריך להקריב חלבו ודמו באותו האש, והוא הנקרא מזבח כפרה.

ר' יהודה אומר, כי התענית מחלישין אבריו של אדם, ובאותו שעה יש לכוון שמקריב חלבו ודמו בהאש הגובר בתוכו, וזה נחשב מזבח כפרה.
והיינו דרבי אלעזר, כד הוה יתיב בתעניתא הוה מצלי ואמר גלוי ודוע לפניך ה' אלהי וא להי אבותי, שהקרבתי לפניך חלבי ודמי, והרתחתי אותם בתמימות חולשת גופי, יהי רצון מלפניך שיהא הריח העולה מפי בשעתי זו כריח העולה מהקרבן באש המזבח ותרצני.
ר"א כשהיה יושב בתענית היה מתפלל כי ההבל היוצא ועולה מפי בעת תפילתי, יהיה נחשב לפניך כריח העולה מהקרבן באש המזבח, כי עצם התענית הוא 'האש' השורף, והדיבורים הם העשן והריח העולה למעלה.

נמצא, שאדם הוא מקריב בתעניתו החלב והדם, והריח שעולה מפי הוא מזבח כפרה, ולפיכך תקנו התפלה במקום הקרבן ובלבד שיתחבין למא דאמרן.

נמצא, כי עינוי גופו מתיך חלבו ודמו באש רתחו נחשב כשורף הקרבן, ובזה שהוא מעלה הבל ריח פיו, הוא הריח העולה מהקרבן, ועי"ז נחשב למזבח כפרה, ובלבד שיתכוון לזה.

אמר רבי יוסי, כשהיה בית המקדש קיים, אדם מקריב קרבנו בענין זה ומתכפר לו, עכשיו תפלתו של אדם מכפר לו במקום הקרבן, כי האי גוונא (זוהר פ' שמות כ).

סיכום ותמצית למעשה: השי"ת נתן התענית במקום הקרבן, והטעם בזה, כי האש הגובר בשעת התענית היא האש השורף הדם והחלב, והתפילות שעולות מהבל הפה נחשב להריח של הקרבנות הקרבן, ויש לכוון זו הכוונה. [זו התפילה הובא בסידורים ומקורו מגמ' ברכות (ז) בשם רב ששת, אולם, לא הוזכר ענין הריח העולה מהבל הפה]. ויה"ר שנוכל במהרה להקריב הקרבנות בשלימותן כימי עולם, אמן.

• קורטוב של דבש • צדיקים יש להם שמירה

בזוהר חדש ח"ג פא: מסופר מעשה נורא שממנו יכולים לראות עד היכן גדלה מעלת הצדיקים, וכך מסופר שם: כשעלה התנא רב הונא מבבל לארץ ישראל, עבר בכפר אחד, ושם ראה אשה אחת המתקרבת אליו, ודוקה מים על כתפיו, ולקחה עפר מתחת רגליו, ובפעולות אלו רצתה האשה המכשפה לעשות לו כשוף ולהזיק לו, החזיר רב הונא את ראשו אליה ואמר לה, אתה יכול לזרוק מים על כתפי, וליקח עפר מתחת רגלי לא תורעלי כלום בכשפיך אצלי, ואפילו שאין אתה יכול לשלוט עלי, עם כל זה אני גודר עליך טירוף ובלבד הדעת.

והוסיף ואמר לה, לא בשבילי גודרת עליך, כי הלא אין אני מתיירא מכשפים, ואין הם יכולים להזיק לי, אלא אני מקלל אותך כדי שלא תהרגי בני אדם אחרים, וכן היה שנתבלבלה ונטרפה דעתה וכבר לא ידעה כלום ממעשי הכישוף, ולבסוף מתה.

ומסיים הזוהר הקדוש, ועל זה נאמר **"לא תאונה אלהך רעה ונעל לא יקרב באהלה"** דהיינו שהפסוק מדבר לצדיק שאליו לא תאונה שום רעה מנשים המכשפות. וכעין זה מסופר גם בגמרא חולין דף עז: על רבי חנינא שפגש באשה מכשפה, ורצתה לקחת עפר מתחת רגליו, אמר לה רבי חנינא, קח קח כי זה לא יעזור לך כלום, ולא תצליח להזיק אותי בכשפים שלך, כי הלא כתב "אין עוד מלבדו".

מישיב ובש

86

מעייני חזקו וזמננו מאוצרו של מרן הגה"צ רבי יעקב מאיר שבתער שליט"א

קול "אודיע אמונתך"
בארה"ק - 08-30-666
בארה"ב - 605-477-7011
בלאנדאן - 44-3003730634

קרבה
אל נפשי | פנימיות הפרשה
במשנת מו"ר שליט"א

נפשי
בשאלתי | שאלות המוגשות
לפני מו"ר שליט"א

כמה אפשר להתאבל

עשה מה שרק ניתן בידו ובאפשרותו, ובמקום שיינצל - עלתה לו להיפך, עד שמתוך כך מודה באפסות כוחו, ורואה שכל מציאותו וכל עניניו אינם אלא אך ורק ביד ה' - אשר לכל זה וזה רק על ידי הביטול, ואז תולה עינו למרמס, ואז ממשיך על עצמו הארה משם הקדוש "מ"ה", בחינת וחנו מ"ה (עין ליקו"מ ח"ב פ"ב), ואז נתגלה לפניו דבר נפלא שמתהפכת הצר"ה לצה"ר ואור גדול. "ומאין" יבא עורו, ו"מה" חסדנו ו"מה" ישועתנו" (לקי"א ח"ב קס"ג).

כל זמן שהאדם מרגיש שהוא מאן דאמר, שהוא "מייבין", הרי שהוא נמצא בסכנה עצומה, עלול הוא להרוס במחקרי שכלו את כל תוחלתו שלו עצמו כשיעבור את העולם מבלי נשוא פרי ח"ו, אך בהבינו את סוד ה-נחנו "מה", הרי ה"מה" הזה - הוא "חיינו", בכוחו זוכה האדם לרכישת חיינו...

"וכבר הזה רואים בתולדת האפרוח - שרק לאחר שנתבלה הביצה בפנים והיא נשברת לגמרי, אז יוולד האפרוח (כמובא ב"מגיד דבריו ליעקב" ליקו"א מהמגיד זע"א, אות כ"ד). וכמו כן כמה חרס וחורבן ובלבול ואי סדר וסכסוכים עוברים עד שרואים למשל בנץ של בית עומד על מכונו ועל שכלולו. וכמה עמל וצער בגוף ונפש סובלים הורים עד שרואים את צאצאיהם עוללי טיפוחים מגודלים וחולכים בדרך ה', ועוד דוגמאות רבות מעניני תהלוכות הבריאה בעולמנו" (שם)

זהו סודן של עשרים ואחד יום אלו אשר נצטוונו לשבת לארץ, לחונן את עפרה, אף אם נראה לנו הדבר כאינו נושא פרי, אף שאנו רואים סדקים שהולכים וגדלים, קשיים ונסיגות שהולכים ומתגברים, אין אלו סיבות להרפות;

"כי כן יסד המלך מלכו של עולם את סדר הבריאה שהתקין הראוי והמעולה הוא רק זה שבא על ידי בחינת שבידה לפניה, מעיקרא חשוכא והדר נהורא" (שם).

כאשר נמשיך לעשות את המוטל עלינו - להיות מן המתאבלים על ירושלים, ישבו לארץ ידמו - כי אז בודאי נזכה אף אנו לשמוע בפעמיו של משיח אשר יבקעו מעמק הבסא, דוקא בצוהריו של היום העשרים ואחד. כל שנה ושנה עם האור המיוחד לשנה זו שהולך ומצטרף עד לגילוי השלם בב"א.

היו הן קבוצת תרגומות צעירות, וישובות היו על ביצותיהן יחדיו ומספרות זו עם זו... אלא שבעבור כעשרה ימים נשבה באחת מהן רוח של קידמה עד שהחלה מצחקת על חברותיה 'התמימות' הישובות על ביצותיהם יום אחרי יום בלא תוחלת.

את הוויכוח העז שפרץ הכריעה עם ניפוץ ביצתה, כאשר לעיני כולן התגלה בליל שחור מורכב מחלקי דם וגושי בשר חסרי צורה ונטולי יופי... נו, הפטירה לעומתן המלומדת, וכי על זה השקענו ימים ושעות רבות כל כך, וכי לא כדאי היה לנצל את הביצה בימים הראשונים בעוד היו החלמון והחלבון אים, יפים ונעימים לחץ.

"אין כמו הוכחה 'מדעית' - סברו הצעירות - סוף סוף פטורות הן מעבודה קשה ומפרכת אשר הוטלה עליהם בהוראת אמהותיהן בנות הדור הקודם.

מעטות היו אלו שבכוחן היה לעמוד מול השחוק והבזיון שהיו מנת חלקן של כל מי שהמשיכה בדרכי אבות. ומכל שכן כאשר עבר יום ועוד יום והביצים החלו להשחיר גם בחיצוניותם, עובדה שהיתה כבר ממש למעלה מכחותיהן; לראות כבלע את הביצה אשר עוד מעט תהפוך כל כולה לגוש רקב ותו לא.

אחת ויחידה היתה התרגומות שהצליחה להחזיק מעמד יום אחר יום עד לאותו רגע שהתגלו בביצתה סדקים בזה אחר זה לקול צחוקן של חברותיה...

אך היא בשלה ישיבה לארץ ודממה, עד לאותו יום שבעבור כבר כמעט לא נותר זכר מקליפת ביצתה... היה זה היום העשרים ואחת לשיבתה. הייאוש תקף את כל כולה בראותה את ביצתה הולכת ומתפוררת לקול מנגינתם של השוחקות על משבתה ובזות לדמעתה אשר על לחייה...

ואז... נשמע לפתע פצפופ הקלוש של האפרוח אשר בקע מעמק הבסא והתגלה לאט לאט במלוא יופיו והדרו למול עיניהם המשתאות של שוחרי הקידמה האומללות.

"וכך רואים לפעמים כשאדם שרוי במצב נושא לגמרי, וכבר

• שאלה • איך זוכים להרגיש קשר לבורא יתברך?

תשובה: על ידי שמירת הברית ולימוד התורה, בהשתדלות שיהיה כמה שיותר תורה לשמה, זוכים להיות דבוקים איליו יתברך.

• שאלה • אני מנהיג ביהמ"ד שמתפללים בו במתינות ובכוונה, דא עקא שמאוד קשה להשיג מניין בכל יום, ויעצו לי שאם נתפלל יותר בזריזות, יהיה קל יותר להשיג מניין משכנים וכד' - מה אני צריך לעשות?

תשובה: תמשיכו להתפלל במתינות, ובזכות זה יעזור השי"ת שיגדל המניין הקבוע בע"ה.

• שאלה • אני גר באזור מרוחק שאין בו כ"כ עובדי ה' ואמנם אני מבקש לעבור משם, אך בינתיים אני מחפש לעצמי מורה דרך בעבודת ה' ואיני מוצא, מה אנשה?

תשובה: תחפש לעצמך ספר בעבודת ה' שמדבר לליבך, ותחזיק עצמך על ידי זה.

• שאלה • אדם שמקונן על חורבן בית המקדש אבל באמת אינו מרגיש את כאב חורבנו כלל, האם אין זו פעולת שקר?

תשובה: זה בעצמו שאינו מרגיש זהו החורבן, ועל זה לבד עליו לקונן ולבכות.

הדרך אשר נעלה בה

הבה נתבונן, מה היה הרצון של קין, ומה היה המעשה שלו?... הרצון של קין היה לזכות לקרבת אלקים ולהשראת השכינה על ידי מנחתו, כמו שזכה הבל, כמו שכתוב "וישע ה' אל הבל". אך מה היה המעשה שלו?... במקום שייבנו לדעתו של הבל וילמד ממנו איך גורמים נחת רוח לפניו ית' (כמו שהבל למד מקין את עצם הבאת הקרבן, כמו שכתוב "והבל הביא גם הוא") ואדרבה לכבדו ולקרבתו רבי אלופי ומידעי, כמו שנאמר על הלומד מחברו... ועי"ז היה מגיע למדרגה גבוהה ביותר, עוד יותר ממדרגתו של הבל, כי היה בכור, ובשרשו היה גבוה מאד (כמבוא בספר הגלגלים פיר' כ"א ועד), אשר זה מרומם בדברי הקב"ה אליו: "אם תטיב" "שאת" - היינו אם תטיב מידותיך ותלך בדרך טובים, הלא תתנשא - במקום זה באה מידת הקנאה, השכיחה ממנו לגמרי את רצונו, והפילה אותו לתכלית השפלות עד שקם על אחיו והרגו, והשמיד בכך רבע עולם...

דבר זה הוא לימוד נורא. כי הרבה פעמים כשאדם רוצה להשיג איזה דבר שבקדושה, או בדרך הליכו הוא שוכח מטרותו, ונופל לשפלות עד שהוא מחריב עולמות, וכל זה בעטיין של המידות רעות שעדיין לא זיך, המתלוות עמו בעת שהוא רוצה לפעול איזה ענין של קדושה.

כי הדרך לעבודת השם יתברך טעונה חינוך רב, שלא תתלווה לה שום עקמומיות ח"ו, וראה לשונו הק' של רש"י על הפסוק (ויבנים א' כג): "את הדרך אשר נעלה בה", ופרש"י: "שאין דרך שאין בה עקמומיות..."

ועיקר החינוך הוא להשלים עצמו במידות טובות, שהם ההתחלה ושושן כל התורה, כמו שכתב ר' חיים וויטאל ב"שערי קדושה" (חלק א' שער ב'), כי המידות הרעות, ובפרט הקנאה והגאווה, הכעס והניצחון מעוותים את הדעת שלא לראות נכוחה את האמת. וכמו שכתב רבינו בליקוטי מוה"ר"ן (ח"א סי' קכ"ב): הנצחון אינו סובל את האמת, (ואולי יש לרמוז, דלכן קרא קין את שם בנו תנוך, לרמז לו כי ע"י חינוך לא יכשל כאביו).

וכן כתב בספר "מי השילוח" להרה"ק מאיבוצא ולה"ה, על הפסוק (משלי ב' כ): "למען תלך בדרך טובים ואחרות צדיקים תשמור" - דעל ידי ההליכה בדרך טובים, ר"ל במידות טובות, זוכים ל"אחרות צדיקים תשמור".

(לקט אמרים ח"ב)

ויבאו קרית חצות

הגדה"ח רבי ועלוול חשין ז"ל היה אומר [אמרו בשם צדיק אחד (ע' קינטס עשה טוב את א')], שאם האדם אוהב עבודת 'חצות', דהיינו לקום בחצות לילה ולקונן על מצבו הרוחני הירוד ועל מצב השכינה, אדם זה זוכה לתיקון בחיים חיות, ואינו צריך לבא שוב בגלגול את"כ, כי תיקון חצות הינו תיקון הנפש היותר מועיל.

והנה בשבוע שעבר עלינו לטובה הכניס אחד אלי הספר 'אור מלא' של האדמו"ר מקאסאן ז"ל, וראיתי שם על הפסוק "ויבאו קרית חצות" (במדבר כב. טז), דכיון שראה בלך ובלע"ש שבני ישראל קמו בחצות לילה, ראו שלא יוכלו לצנח אותם, והנצחון יהיה בידם, "קרית חצות" - שראה האיך שהם 'קוראים חצות', וכיון שהם קוראים חצות יהיה תיקון העולם.

(דורשי יתודך יסודי היהדות ח"ב מאמר יג)

דברי אלקים חיים שהשיע
מור' שליט"א בתקופה האחרונה

וחיתה
נפשי

המקדש עצמו בונה את ביהמ"ק

מתוך שיחה לבחורי ישיבת עריבות התורה - כ"ד תמוז תשפ"ה

ויש שאומרים פעם אחת בשבוע כל התהלים, או פעם אחת בשני שבועות.

בדורות הקודמים היו עובדי ה' שהיו קמים בשבת לפנות בוקר, כשעתיים שלש לפנות הבוקר ואמרו כל ספר התהלים בשבת קודש. זהו רכוש, צריך לאדם שיש לנו רכוש, יש לנו את התפילות שהיה דוד המלך כוסף בהם להשי"ת, וחז"ל קיבלו שצריך לכלול את ספר תהילים בין כ"ד ספרי קודש, אנשי כנסת הגדולה קבלו שהתהלים נכנס בכ"ד ספרים שניתנו למשה מסיני.

אני נולדתי בעיר העתיקה, קרוב מאד לכותל המערבי, היו יהודים רבים שכל ימיהם היו באים אל הכותל ואומרים שם כל ספר התהלים. היו כאלה שאמרו בקול, עוד לפני שנכנסים אל הכותל כבר שמעו את הקול של אמירת תהילים.

ברוך ה' יש לנו ספרי התנ"ך, אין רגילים כ"כ ללמוד נ"ך, צריך לדעת שיש בהם מעשיות נוראים של מוסר, שכל מי שהתהלך בדרך הישרה היה מצליח, והמלכים שלא הלכו בדרך הישרה, היה להם מפלה. נ"ך זה ספר מוסר. כל שכן ספר התהלים שכבר קירב כ"כ הרבה אנשים להיות יהודי אמיתי, הכל ע"י אמירת תהילים.

אדם צריך לסדר לעצמו שיעורים בתורה וכן סדר בעבודת התפילה, מה טוב להכניס בתוך סדרו הקבוע הנגהת אמירת תהילים, לכל הפחות י' פרקי תהילים בכל יום, וכל ט"ו יום יסיים כל התהלים. והעיקר לא לחטוף במהירות, אלא לומר מלה במלה, עוד כמה מילים ועוד כמה מילים והנה נפתח הלב וזוכה להתקרב להשי"ת ממש...

ועל זאת ירדנו לזה העולם, רק לזכות לקרבת אלקים, לא לשום דבר אחר כלל. ירדנו לעולם כזה שהוא מלא בבלבולים ותאוות, לחיות כאן עם קרבת אלקים, כמו שאמר דוד המלך 'ואני קרבת אלקים לי טוב', כאן נמצא הטוב שלי שאני חי עם קרבת אלקים, להיות קרוב להשי"ת בתפילה ותורה ובהודאה. קרבת אלקים לי טוב, זהו הטוב האמיתי...

'אהבת את ה' אלקיך - אהבה על הבריות, זהו הסימן שאדם אוהב את השי"ת, שהוא רוצה שכל יהודי יהיה איש כשר, ומדבר ועוסק עם כל אחד עם קרבת אלקים, זהו תוצאה של מצות 'אהבת את ה' אלקיך'. (את השיחה במלואה ניתן לשמוע בקול אודיע אמונתך).

רצינו לשמוע מהי העבודה בימי בין המצרים.

בימינו קשה להרגיש כראוי המרידות על החורבן, והעצה היא רק ללמוד בפשטות הלכות הנוגעות לקדושת ארץ ישראל הלכות ירושלים הלכות הר הבית, הלימודים של בית המקדש. ללמוד את זה ולדבר מזה. וכן לומר תהילים שזה גילוי אלקות שדוד המלך מדבר מכל מה שנשעה ע"י ירושלים ובית המקדש, שבוזה היה עיקר לבבו וכיסופיו תמיד, שהיה רצונו חזק מאד לבנות את בית המקדש, והוא הכין כל ההכנות לבנין בית המקדש. ואחר שבא בנו שלמה המלך ע"ה כבר היה מוכן לפניו כל העניינים של ביהמ"ק. עד כך כך היה משתוקק לבנין ביהמ"ק.

אנחנו צריכים להתפלל שיהא נבנה האהבה שלנו לבית המקדש, ההשתוקקות שלנו לבית המקדש, והביהמ"ק הפרטי שלנו, כי יהודי יש לו רמ"ח איברים ושס"ה גידים והם מרמזים על עניינים גבוהים מאד, וצריך לקדש אותם כראוי ועי"ז יש על האדם השראת השכינה, וזה שייך גם בימינו.

בכל 'סוד מרע', כל פעם שסוגר עיניו, נבנה השראת השכינה אצל האדם, וכ"ש בכל מצות עשה נבנה השראת השכינה אצל האדם, וצריך אדם להיות כל מהותו בית המקדש, השתוקקות להשי"ת, והשתוקקות לבנין ירושלים ולהקרבת קרבתו.

כתוב בחז"ל 'אהבת את ה' אלקיך, אהבה על הבריות'. כי טבע האדם שכשאדם אוהב את אביו הוא אוהב לספר לכולם את החשיבות של אביו, וממילא צריך שיהיה ל"כאן אהבה כזאת להשי"ת ולבית המקדש, שידבר מזה, ויכניס גם באחרים את האהבה ואת ההשתוקקות לבית המקדש ולגילוי שכינה.

כל אחד מאיתנו שמקדש את עצמו הוא חלק מבית המקדש, ויבער בלבו אהבת ה' ויראת ה', ויתהלך ויפרסם בעולם את הדבר לחברים וידידים, כך יש לו השראת השכינה של בנין ביהמ"ק.

הדבר הזה שיוכל אדם לזכות להיות אדם של השראת השכינה, זה נמצא בתפילות שבאמירת תהילים, יש בתהילים כאלה לשונות של אהבת ה' ויראת ה', שע"י הוא מוסיף על עצמו את האהבה וההשתוקקות, ולכן צריך אדם לקבוע על זמן לומר כל התהלים פעם אחת בחודש,

כאילו אמרם בעצמו

הששיית יכול לעזור ולהושיע אותו בכל מצב ובכל אופן יהיה איך שיהיה! כי השיית הוא למעלה מן הכל!

אינו צריך לסברותיך

כי על כל אחד ואחד לדעת כלל גדול בוה, שבשעה שעומדים להתפלל לפני השיית, אינו שום חשבון איך ובמה תבוא הישועה! כי הרי אתה מדבר עם מלך המלכים הקב"ה שהוא כל יכול למעלה מן הכל!

הגה"ח רבי יצחק ברייטער ע"ה היה מפרש הפסוק (תהלים קמה, טו): "עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁבְּרוּ" - "ישברו" מלשון "סברה", שכולם אומרים 'סברות' והסברים לפני השיית איך תבוא הישועה, ואפילו בשעה שעומדים ומתפללים לפניו יתברך מסבירים איך תוכל הישועה להתגלות, אמנם טע עיניהם מראות ולהבין על נכון כי השיית הוא 'עילת העילות וסיבת כל הסיבות' - אין הוא צריך לסברותיך ולעצותיך איך להושיע אותך! הוא עשה ועושה ויעשה הכל כרצונו! וכאשר הוא יתברך רוצה וחפץ "רָצָה ה' לְהַשִּׁילֵנִי" (תהלים מ, יד), נושעים תיכף ומיד בלי שום מעצור! כל הסיבות וכל העולות נעשים שלוחים להוציא לפועל רצון השם יתברך!

אגורה באהלך עולמים

מובא בליקוט שמעוני (תהלים א רמו תרי"א) על הפסוק (תהלים יט, טו): "הֵיזֵי לְרָצוֹן אֲמִירִי פִי", שדוד המלך ע"ה ביקש ש"אמירי פִי" של מומורי תהלים שאמרת, יהיו מרוצים וחביבים עד שכלל ישראל יהיו אוהבים לאומרו! שהיו אומרים תמיד שירות ותשבחות אלו בבתי מדרשות! ומביא שם פירוש הפסוק (תהלים סא, ה): "אֲגִנְיָה בְּאֶהְלֵךְ עוֹלָמִים"; שדוד המלך ע"ה אמר: 'רצוני לחיות בב' עולמות, בעולם הזה ובעולם הבא גם יחד!'

ורביה"ק אכן אומר בליקוטי מוהר"ן (תנינא סימן ז אות ד): "מי שידע קצת בידיעתו יתברך, הוא יודע שיעקר התענוגים והשעשועים של השם יתברך הוא רק שאנחנו מעולם הזה השפל נגדל ונקדש שמו יתברך..."

כי אכן עיקר הנחת רוח הוא בהאי עולמא שפילא, לומר כאן שירות ותשבחות, להמליך כאן את השיית, והו העיקר!

וזה מה שמביא המדרש "אגורה באהלך עולמים" - שדוד המלך ע"ה ביקש שרצונו להישאר כאן תמיד! שיאמרו שירות ותשבחות שלו כאן בעולם הזה, וזה יהיה נחשב כמו שהוא עובד את השיית וממליכו כאן בעולם השפל! וזהו אכן המכוון באמרנו ב"יהי רצון" קודם אמירת תהלים: "כָּאֵלֹהִים אֲמַרְם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלֵי הַשָּׁלוֹם בְּעַצְמוֹ".

לו נס, אך מצד שני הוא מפסיד על ידי זה כי מנכין לו מזכויותיו, כי אם נעשה לו נס הרי שהיה צריך להינזק או להיחרג חלילה, והשיית שלח ישועתו דרך נס ופלא, אך זה גרם לנכות לו מזכויותיו. אומר המהרש"א שכל זה הוא אם הנס בא בלא תפילה, אך אם הנס בא על ידי תפילה אז אין השיית מנכה מזכויותיו! ומצינו למדים מדבריו, שבכל מצב יש להקדים תפילה, כי על ידי התפילה האדם רואי לישועה אפילו בדרך נס!

וכדברי רש"י על הפסוק (תהלים טו, א): "שִׁמְרֵנִי

מיט א געוואלדיגע
קלארע אמונה!
ככל שהאמונה
חזקה וברורה
יותר, כך התפילה
זכה ואמינית יותר

א-ל כי חֲסִיתִי בְךָ", וז"ל: "דבר זה היה רגיל לומר דוד שמרני א-ל כי חסיתי בך", כסדר היה שגור בפיו לומר מילים הללו: שמרני א-ל! גיב אכסוג אויף מיר, רבונג-של-עולם!

הודאה על הישועה בעת הבקשה

ובכלל, נועם האמונה אשר מקבלים על ידי אמירת תהלים הוא עד אין שיעור! מעוררים בוה בלב פנימה אמונה תמה ושלמה! עס דעוועקסט אין זיך א געוואלדיגע אמונה! כי הרי תהלים הוא רוח הקודש שדוד המלך ע"ה דיבר אל השיית בעצמו והמליך את השיית באמונה וזה וברדה! מיט א געוואלדיגע קלארע אמונה! וככל שהאמונה חזקה וברורה יותר, כך התפילה זכה ואמינית יותר, ואז הישועה קרובה לבוא!

כי כל מניעת הישועה הוא רק מחמת המסכים המבדילים והספקות של בלבולי אמונה, שהם מעכבים התפילה, אמנם בשעה שהתפילה בהירה באמונה, נמשכת הישועה מלמעלה!

על הפסוק (תהלים יח, ד): "מִהֶלֶל אֶקְרָא ה' וּמִן אֵיבִי אֲנִשֵּׁעַ" אומר רש"י: "בהלולים אקרא ואתפלל לפניו תמיד, כלומר אף לפני התשועה אני מהלל, לפי שבטוח אני שאושע מאויב", דהיינו בשעה שדוד המלך ע"ה התנתן לפני השיית על צרותיו ומעבריו הקשים, כבר אז הוא שיבח והילל אותו על הישועה שתבוא! כי הרי כל כך היה ברור אצלו שהשיית יושיעו ויצילו עד שהודע על כך מתחילה כבר בעת התפילה על הישועה!

ועל אף שהיה במצב של צרה שאינו רואה דרך ונתיב לישועה, עם כל זה היה חזק באמונתו

באמירת תהלים אין מפסידים זמן

ככאשר החושך יכסה ארץ ואין אתנו יודע עד מה, ברור מעל הכל שצריך להגיע לסייעתא דשמיא על כל צעד ושעל!

לאחרונה למדתי בספר "עץ חיים" להאריז"ל בשער 'קליפת נוגה', שיש בלבול בעולם, עירוב גורא של טוב ורע, בתוך הטוב מעורב רע, ובתוך הרע מעורב טוב, ומוזה נובעים כל הספיקות והבלבולים המסבכים את האדם עד שאינו יודע כדת מה לעשות ולאן יפנה. ואף כאשר האדם כבר עושה מה שנגמר בדעתו לעשות, עדיין הספיקות מנקרים במוחו. אין דבר ברור.

ובפרט בימינו אנו בזמן הזה, בכל דבר יש ספיקות ובלבולים! יעדע זאך איז ספיקות! יעדע זאך איז בלבולים! כל מה שהולכים לעשות או "בְּאֶהְלֵךְ שְׁמֵנוּ פֶּח לִי" (תהלים קמב, ד), וכל זה נמשך מהעירוב טוב ורע הנ"ל.

ממילא מובן מאלינו שנצרך סייעתא דשמיא מהשם יתברך. ועלינו לדעת נכוחה שהעיקר מה שמביא ממשך סייעתא דשמיא הוא תפילה! כאשר מבקשים ומתפללים יש עזר ממעל!

ועל כן עלינו להאמין ולדעת שכאשר אנו אומרים תהלים 'לשם תשובה', 'לשם סייעתא דשמיא' - לא מפסידים זמן! כי אתר כך כאשר הולכים לעשות מה שצריך, נלווה לזה סייעתא דשמיא מלעילא! ואדרבה מרוויחים זמן רב בוה, כי על ידי אמירת התהלים נמשך על הדבר סייעתא דשמיא!

בספה"ק "שערי אורה" מובא שישנם בעולם קליפות רבות כל כך, שדים רוחות וליין, מהארץ עד רקיע השמים מלא מהם, והם הגורמים לאדם כל ההרהורים רעים וכל הספיקות והבלבולים, עד שהאדם נמצא בסכנה גדולה ממש! מען איז איינגעשטעלט, מען איז איינגעשטעלט!

אין מנכין לו מזכויותיו

ועל זה מאיר ובא רביה"ק ומגלה לנו שהכל מונח בספר התהלים! דוד המלך אומר בתהלים (לא, ה): "תוֹצִיאֵנִי מִרְשַׁת זָן שְׁמֵנוּ לִי". מי יודע כמה רשתות נפרשות וטמונות תחת רגלי האדם ללכדו מה שהוא אינו יודע כלל, על כן על האדם להקדים בתפילה, לחנן פני קונו וצורו בתחנונים ובקשות להינצל מהם!

בדרים גוראים בשגב כוח ומעלת התפילה כתב המהרש"א בקידושין (דף כ"ט ע"ב) על מה שאמרו חז"ל שם: "מי שעושה לו נס, מנכין לו מזכויותיו". והפשוט בוה הוא, שמצד אחד נעשה

משיב דבר

מכתבים ממו"ר
בעניני רהזמן

דרך לזו נכנסים לבית המקדש

ב"ה אור ליום ד' לסדר ויקח משה את עצמות יוסף עמו י"ד שבט תש"ל פעה"ק ירושלם תובב"א

וכבר אמר רבינו הק': צריך להיות עקשן גדול בעבודת ה'!
(לקו"מ ח"ב, מח)

כלומר שרבי"ק גילה שגם כל איש ישראל הפרטי - תלוי עיקר תיקונו בזה שאחר כל מה שעבר עליו ועובר עליו - לא יתייחס בשום אופן שבעולם, בעקשנות דקדושה ובמסירות נפש לא להכנע. וזה עיקר תקותינו לנצח - העקשן יצליח!

וכאשר פרשתי בעורתו ית' התורה המתחלת "אגוים הנקראים לזוים" (ליקו"מ ח"ב סי' פה) שדייקא דרך לזו נכנסים לבית המקדש (עיינו שם בהתורה) ולזו מרמז על עקשנות, וזה בעורף, כמובא שם, בחינת קשה-עורף דקדושה, וכמו שאומרים העולם "א הארטער ניסל" היינו אגו קשה. ודייקא ע"י עקשנות דקדושה זוכים ונכנסים לבית המקדש.

ומובא שם "וְהָיָה בְּבִקְרָהּ וְהָיָה הוּא לְאֹהֶ" (בראשית כט, כה) - שעיקר התחיה יזכו ע"י בחינת לאה, בחינת עקשנות, ודייקא ע"י נכנסין לבית המקדש - על ידי לזו, על ידי עקשנות. וכל בחינתה של לאה היתה מידת העקשנות, שבכתה תמיד שלא תיפול בחלקו של עשו (ב"ב קכג), ונתעקשה דייקא לעקב. ועל ידי זה זכתה והעמידה חציים של שבטי קה.

על פי כל זה מבואר מאד הסימן הזה (סי' פה) בליקוטי מוהר"ן. החדוש הזה ללמוד את הסימן הזה ולתרגמו על יסוד עקשנות - וכיתי מומן. ואילו זאת שלא בעצמה, במעשיה, היתה בחי' עקשנות, נפל בדעתי קצת בעורתו ית'.

השבתי מכתב להבחור היקר... נ"י בהודמנות נא להודיעני אם הגיע לידו. כתבתי לו שם קצת מוקדשת הצדיק ר' שלמה וועקסלער ז"ע. ר' לוי יצחק אמר לי שהרה"ק ר' אברהם ב"ר נחמן זי"ע בעל ביאור הליקוטים דיבר ממנו.

מובא מרבינו הק' (חיי מוהר"ן אות תרט) על הפסוק "וַיִּסַּב אֱלֹקִים אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יָם סוּף" (שמות יג, ח), אם מידת הדין שולט ח"ו (בבחינת ויסב "אלקים" את העם), אזי דרך המדבר ים סוף' - הדרך והעצה לדבר 'מיוסף', צירוף של "ים סוף" (ור' שלמה זצ"ל המשיך קדושתו מרבינו).

יש לי שיעור בשיכון צאנו בירושלים אצל אברך מקורב לאנ"ש. אחת לשבוע אומר אני שיעור שם, ולשבוע הבא אומר חבירי הרה"ח ר' משה קרעמער שליט"א בכל אור ליום חמישי, פעם בשבוע. וסיפר לי האברך שבביתו מתקיים השיעור, שהיה איש אחד שהיה קדוש ופרוש, אמנם בכל פעם היה נופל, ואחר כך שב לקדושתו, וכך היה אתו תמיד, שנפל וחזר ושוב נפל וחזר, וביקש לרבי חיים וואלאזינער זי"ע שישאל להג"א מווילנא זי"ע מה יהיה ממנו, והשיב הגר"א זצ"ל בזה הלשון: "העקשן יצליח".

וזה עיקר קיומנו, אחר שסבלנו במשך הגלויות כ"כ צרות בגשמיות ורוחניות, וסוף כל סוף נשארו... באנו עד סוף כל הדורות ועודי עמך... ועדיין אנו אותם בו ודבוקים בו ומשתוקקים לעבודתו, כמובא בתפילה לל"ג בעומר בליקוטי תפילות (ח"ב תפילה מז). וזה הכל מגדל עקשנות של כלל ישראל, כי ישראל אע"פ שאינם נביאים הם בני נביאים הם.

עקב מאיר שכטער

סיפורים ולקחים
מאת מו"ר שליט"א

נפשות
חסידיו

ניצוץ קודש ממאמרי
ומכתבי מוריני שליט"א

ניצוץ
אחד!

התבוננו
וקראו
למקוננות

מרירות על
עוונותיו
מתוך תקוה
ובלי עצבות
- זה בונה
את בית
המקדש

טעם חזרתו היא לבכות שוב, שהרי כבר ישיבה לבכות ולקונן בלילה.

שחה לה אימ, כי לביל תשעה באב כאשר ישיבה עם השכנות, היתה אשה אחת שמדי פעם התבדחה ודיברה דיבורי שחוק שלא עלו בקנה אחד עם ענייני הזמן והשעה.

הדבר הפר מעט את ההתעוררות והרגשת הכאב על שבר בת עמי. ואמי ע"ה חשה שבאופן זה עדין לא יצאה ידי חובתה. ואף שכבר בכתה וקוננה בלילה, לא נתקרה דעתה עד שהשכימה בבוקר והתישבה שוב לארץ, לבטא את צערה וכאבה מעמקי מנהמת לבו הטוהר, בגעגועים אל הבורא יתברך שישקף וירא בענייני ובקרב ירחם ציון ויבנה חומות ירושלים, אמן ואמן.

דכירנו כד הוינא טליא, כיצד אמי מורתי ע"ה היתה יושבת בחצר ביתנו בכל ליל תשעה באב, כשכל נשות החצר מתאספות ויושבות סביבה, והיתה קוראת לפניהם ענייני החורבן מתוך הצאינה וראינה, בקול בוכים ובדמעות שליש על חורבן בית מקדשנו וגלות ישראל.

שנה אחת באשמורת הבוקר של תשעה באב, השכימה אמי קום, והתישבה שוב עם הצאינה וראינה. היא קראה לעצמה מילה במילה בקול מר, כשהיא בוכה מאוד מאין הפוגות, עיניה זולגות דמעות ועפעפיה נוזלות מים.

אחותי מרת רחל ע"ה נגשה לאימי ושאלה אותה, מדוע שיתנה ממנהגה בכל שנה, ומה

מזל טוב למוריני הגה"צ שליט"א ולנכדו הרה"ח ר' דוד לוי יצחק גולדברג בהרה"ח רבי מרדכי שליט"א, לרגל שמחת נשואי בתו הכלה תחי' - ר"א מנ"א הבעל"ט

לחניון, ואפשר דאין הכונה דסובר כן בדעת הא"ר, אלא שהחמיר גם כדעת המג"א, ומ"מ צ"ע למעשה אם יש לו קטן שהגיע לחניון להתאבל על ירושלים, האם ישנה בעצמו או יתן לתינוק.

רחיצה בקטנים

ויש לברר דיני רחיצה בקטנים בשבוע שחל בו ת"ב, דהלבוש (ט"ו) כתב דרחיצה שאינו של תענוג מותר, והביא דוגמא לזה קטנים שיש להם חטטין בראשם שמוותרים לרחצן, והעתיקו המ"ב (ס"ק צ"ג), ומוכח דללא חטטין יש איסור לרחוץ התינוקות¹, ומקורו מספר הפרנס (אות רעב) בשם מהר"ם מרוטנבורג שהתיר רחיצת הראש לתינוקות בשבוע שחל בו, ומשמע דשאר הגוף אסור, ומשמע עוד מדברי מהר"ם שם שאסר ברחיצה אף בתינוקות שלא הגיעו לחניון, שכתב שם: ולקטנים רוחצים את הראש ומכבסין את סמרטוטין שלהם שקורין ווינדלין, ע"כ, וזה ודאי קטני קטנים הם, וצ"ע מדוע נאסרו ברחיצה.

והנה לדברי המ"ב שהביא איסור רחיצה נוח, דהרי פסק כהא"ר לאסור קטן בבשר ויין אף שאסור רק מצד המנהג, וה"נ יש לאסור ברחיצה מטעם זה, אך לדעת המג"א דלא נאסרו קטנים בבשר ויין היה צריך להקל לקטנים גם ברחיצה? וי"ל דכיון שבמניעת רחיצה יש בו משום עגמת נפש ל"ד לבשר ויין, ואף המג"א יודה שאסור רחיצה בקטנים, אמנם צ"ע מצד אחר מדוע אסור קטנים ברחיצה, דהרי אף ביוה"כ התירו רחיצת קטנים דהיינו רביתיהו, וא"כ באבילות דחורבן בודאי יש להתיר מהאי טעמא? וי"ל דרק בחיובי הקטן לא נאסר בדבר שהוא משום רביתיהו, אבל דבר שאיסורו מחמת גדול הוא, דדין עגמת נפש משום חיובי הגדול הוא, בזה לא התירו משום רביתיהו דתינוק².

אבילות דקטנים מראש חודש או משבוע שחל בו ת"ב

הפמ"ג (א"א ס"ק ל"ח) הוכיח דאיסור תספורת וכיבוס לקטנים הוא רק בשבוע שחל בו ת"ב אף ל"ד הרמ"א, מהא דהרמ"א לא הגיה בס"ל ע"ד המחבר שאסר רק בשבוע שחל בו ת"ב, וכ"פ החי"י (ס"ה) והעתיקו המ"ב (ס"ק פ"ב), אולם דעת הא"ר (סקל"א) להחמיר בזה מר"ח כמו לגדולים ודיקן כן בדברי הלבוש שהשיטת דברי השו"ע שאסר רק בשבוע שחל בו ת"ב, והובא ג"כ בדברי המ"ב (שם).

ונראה דהא"ר לשיטתו (סקל"ד) שאסר בשר ויין לקטן שלא הגיע לחניון, ודימיו לכיבוס ותספורת שאסר הרמ"א גם בלא הגיע לחניון³, אמנם יש מקום לחלק, דדוקא לספר ולכבס דיסודו מדינא דגמרא י"ל דאסור גם לקטן, אבל איסור בשר ויין שאינו אלא מנהג שנהגו, י"ל דלא נהגו כן להחמיר בקטנים, אך עכ"פ דעת הא"ר דהחמירו בקטנים אף בדברים האסורים ממנהגא, ויש לבאר טעמו, דס"ל דאיסור אבילות דקטן אין איסורו מצד הקטן אלא משום איסורא דגדול, וע"כ ס"ל דכל איסורי הגדול חלים גם על הקטן כיון דאיסורו מחמת גדול הוא, ולכן נאסר הקטן בבשר ויין אף דממנהגא הוא, וה"נ גבי תספורת וכיבוס נאסר הקטן בכל איסורי הגדול כיון דאיסורו מחמת עגמ"ג דגדול הוא ונאסר מר"ח, והחי"י והפמ"ג חלקו עליו וס"ל דכל שהוא ממנהגא אין לגזור על תינוק כלל.

אך לפי"י נצטרך לומר לדעת הפמ"ג והחי"י דגם בהגיע לחניון אין לאסור בדברים שאינם אלא מנהג, וקשה דא"כ מדוע פסק החי"י בבשר ויין לאסור בקטנים בהגיעו לחניון הרי אינו אלא ממנהגא? וכן קשה מדוע אסר כיבוס

ליתן לו בשר ויין, וטעם האיסור מותר טעמי, א. משום דיש איסור ספיה לקטן אף שאינו בר חיובא⁴. ב. משום עגמת נפש, אלא שבהבדלה שהיא דבר מצוה היתיר.

ויש לבאר מחלוקתם, דלכא"צ צ"ע ע"ד המג"א מדוע באמת ליכא איסור ספיה בנתינת כוס יין לתינוק, והרי איסור ספיה הוא אף בלא הגיע לחניון כמ"ש המג"א עצמו (סי' שמ"ג ס"ב), וי"ל דס"ל להמג"א דלא דמי שאר איסורים לאבילות, דעיקר דין ספיה הוא בקטן ששייך בו איסור זה אלא שמחמת קטנותו א"א לחיבו, ובה אמרין דכשגדול מאכילו הוי כאיסור דגדול, ולכן בשאר איסורים שהקטן שייך בהם אלא שאינו מצוה בזה יש בהם ספיה, אבל באיסורי אבילות שאין הקטן שייך בהם כלל דהרי אין אבילות לקטן⁵ [והרי הוא כאדם שאינו קרוב למת כלל], ולכן אין בזה גדר ספיה כלל, ורק בהגיעו לחניון חיבוהו משום אבילות דרבים, ודעת הא"ר דודאי שייך קטן באבילות דחורבן הבית אלא שאינו מצוה על כך, וא"כ שייך בו ספיה⁶.

ובטעם השני שכתב הא"ר דאיסורו משום עגמת נפש, י"ל בפשטות שדעת מג"א לאסור רק כשיש גם טעם דאבילות, אך נראה יותר דדעת המג"א דעגמת נפש שייך רק בתספורת וכיבוס ולא בבשר ויין, ובתספורת וכיבוס שרואה את בניו הקטנים מגדלים ומלכלכים הוי עגמת נפש ומרבה עי"ז להתאבל על החורבן, אבל מניעת בשר ויין אינו גורם עגמת נפש כל כך, והדברים מוכרחים בדברי החי"י אדם, שכתב (סעיף ט"ו) כ"ד המג"א דלתינוק שאינו יודע להתאבל על ירושלים מותר ליתן בשר ויין, ואילו לענין תספורת וכיבוס אסר (ס"ה) אפילו לא הגיע לחניון משום עגמת נפש. וע"כ דס"ל להחי"י דליכא עגמת נפש במניעת בשר ויין דאינו עינוי כ"כ, ורק בעניינים אחרים כמו כיבוס או תספורת יש בהם משום עגמת נפש, ומ"מ דעת הא"ר דאף מניעת בשר ויין יש בו משום עגמת נפש.

המג"א והא"ר לשיטתיהו

והנה כתבנו (גליון פר' מטר"מ) דהמג"א הבין בדעת הרמ"א דלענין כוס ברכהמ"ז אם יש תינוק מותר לברך על הכוס וליתן לתינוק, אבל הא"ר (אליה זוטא ס"ק י"ב) כתב דמדברי הלבוש משמע שלא יברך על כוס ברכהמ"ז כלל אף אם יש תינוק, ונראה דהמג"א והא"ר אזלו לשיטתיהו דלמג"א שהבין בדעת הרמ"א שכשיש תינוק מברך ברכת המזון על הכוס וגו' ונתן לתינוק, מוכח דהיתר תינוק לא הוי היתר בדוחק, וע"כ דאיייר בלא תינוק לחניון להתאבל וע"כ דאינו בכלל האיסור, ואילו הא"ר בדעת הלבוש סבר דאף כשיש תינוק אין לברך על הכוס, משום דסבר דהיתר תינוק אינו היתר לכתחילה.

ליתן לקטן שהגיע לחניון במקום דליכא קטן אחר

והנה לא"ר שכתב דאסור בשר ויין אף לקטן שלא הגיע לחניון, יש להסתפק במקום דליכא קטן שלא הגיע לחניון, האם התירו ליתן יין הבדלה לתינוק שהגיע לחניון משום היתר דצורך מצוה, או דמודה להמג"א דלא התירו אם הגיע לשיעור חניון להתאבל על ירושלים.

ולכאורה נראה דלהא"ר כיון שיש היתר מיוחד ליתן לתינוק אף שאסור לו, אין לחלק בין הגיע לחניון להתאבל או לא, דהרי הא"ר הוכיח ממה שמוותר ליתן לקטן לתקוע בשבת, ובהא אף בהגיע לחניון מותר, אמנם במ"ב (ס"ק ע) פסק כהא"ר דקטן שלא הגיע לחניון אסור להטעימו יין של רשות, ורק לצורך מצוה מותר להטעימו יין, ועכ"ז פסק דאין ליתן לקטן שכבר הגיע

לא חיבו לקטן משום עגמת נפש, וא"כ מדוע הכא אסורו בכיבוס ותספורת משום עגמת נפש, ועי' במחצ"ש שהבין בדעת המג"א דבאמת פליג על הש"ך וס"ל כהט"ז דחיבי אף בשאר דיני אבילות משום עגמ"ג, אך נ"ל דאף ל"ד הט"ז י"ל דרק באבילות דחיד החמירו רק בקריעה דאז הוא עיקר זמן ההספק וכבודו של מת, וע"כ קבעו אז אבילות לקטן דווקא בשעת הלוויה, אבל באבילות דחורבן עיקר תקנת העגמת נפש היה שיוכרו צער החורבן בראותם צער בניהם, וע"כ שייך דין עגמת נפש בכל תקופת האבילות וגם בכיבוס ותספורת. יא. ודעתו דדוואל התירו ספיה לצורך מצוה כמ"ש מג"א עצמו (סי' שמ"ג סוס"ג ג) דהתירו להאכילם קרבן פסח אף שאינם וכן לתקוע בשופר בשבת, ומ"מ ד' המג"א דליכא ראייה מהתם דהתירו רק בכדי לחנכם ולא סתם לצורך מצוה, ועוד כ' הא"ר דמ"מ באיסור זוטא כמו בשר ויין שאינו אלא ממנהגא בודאי התירו ספיה לצורך מצוה, וד' המג"א י"ל דהיא הנוגת מכיון שאינו אלא איסור ממנהגא אין עדיפות ליתן לקטן מאשר לשתותו בעצמו. יב. עי' בבית הלל (יר"ד שפ"א ס"ו) דעיקר טעם האבילות הוא משום תשובה משום שכל בני החבורה ערבים זה בעד זה, אבל בקטן אין שייך טעם זה שיחזור בתשובה, דהלא הוא לא בר עונשין שיהיה ערב וכו', ונמצא דאף טעם האבילות אינו שייך בקטן. יג. ואף דהמג"א התייר בס"י רס"ט מטעם דרביתיהו הוא, לא דמי, דהתם מיייר לאסור התינוק באכילה ושתיה עד הקידוש וזה ודאי רביתיהו, משא"כ הכא מיייר לאסור בשר ויין שאינו רביתיהו כלל דסגי בהם ומימי. יד. ומש"כ קטנים שיש להם חטטין לאו דווקא קטנים דאפילו גדולים מותרים כה"ג דהרי אין רחיצה של תענוג, אלא נקט מילתא דשכיחא. טו. ובהו יש לבאר מדוע לא התירו כיבוס משום רביתיהו דתינוק, וכמ"ש הגר"א דהמנהג להתיר כיבוס בגדי קטנים משום דהיינו רביתיהו, דכיון שאיסורו משום עגמת נפש דגדול לא התירו לקטן משום רביתיהו ודייה, ולכן לא פסק כן הרמ"א לדינא וכמ"ש לעיל. טז. בדוואל אין לומר דתינוקות דאיייר בהו הרמ"א שמלכלכים ומשתנים מיייר שכבר הגיעו לגיל חניון אבילות. יז. ובשלמא להמג"א י"ל דבאמת ס"ל לאסור בכיבוס ותספורת לקטנים מר"ח, דס"ל לאסור לקטנים אף ממנהגא בדברים שיש בהם עגמ"ג ורק בבשר ויין שאין בזה

דין השוכח לומר נחם בכונה ירושלים

נראה דאם שכח ולא אמר נחם בבונה ירושלים ונזכר בשומע תפילה יאמרנו שם, [כמבואר בפרמ"ג (סי' תקנ"ז משב"ז סק"ב) ודלא כביאור הלכה (ד"ה בבונה ירושלים)] משום דיש לחוש שמא ישכח לומר אחר כך, ואם שכח גם שם יאמרנו בברכת רצה במקום שאומרים יעלה ויבוא [וכדעת הט"ז (סק"א)] ואם לא אמרו שם יאמרנו בהודאה [כדעת המג"א (סק"א)]

מי שאינו מתענה האם יכול לעלות לתורה

מי שאינו מתענה מוטב שלא יעלה לתורה במנחה של תעניות. אבל אם קראוהו לעלות לתורה, לדעת הב"ח (סי' תקס"ו) רשאי לעלות, ולדעת הבית יוסף (שם) והט"ז (שם סק"ז) אינו רשאי לעלות. ועי' בשו"ת חתם סופר (או"ח סי' קנ"ז) דבארבע הצומות הקבועים יש להקל יותר מפני שאף מי שאינו מתענה שייך בהם, וכל הנדון הוא דוקא בתעניות שמקבלים הצבור בעת צרה כגון תענית בה"ב וכדומה, ולמעשה מי שקראוהו לעלות והוא בוש לומר שאינו מתענה או שיש בדבר משום חילול השם, נראה שרשאי להקל [וכעין מה שכתב המשנה ברורה סי' תקס"ו (סק"כ"א)] לענין תלמיד חכם שקראוהו לעלות לתורה, שכיון שאם יאמר שאינו מתענה יהיה בדבר משום חילול השם, רשאי הוא להקל בדבר ולעלות].

חולה שהותר לו לאכול בת"ב האם מותר לאכול יותר מכפי צרכו

בשו"ת חתם סופר (אורח סי' קנ"ז) כתב שאירע לו בתשעה באב [בשנת תקע"א] שחלה והוצרך לשתות, והרהר בדעתו כיצד ינהג אם יבקשו תלמידיו להעלותו לתורה, האם יש לדנו כמי שאינו מחויב בתענית ואינו יכול להוציא את הרבים ידי חובתו, ובהמשך דבריו כתב שודאי שהחולה האוכל בתשעה באב נחשב כמחויב בתענית, שהלא לא הותר לו אלא כדי צרכו וחיותו, וחולה שדי לו בשתיה לא יאכל, וכן אם די לו באכילה פעם אחת לא יאכל שני פעמים, וכל אכילה תהיה בהתאם לצורך, ומבואר מדבריו שלא הותר לחולה לאכול אלא כפי צרכו.

המשך מעמוד קודם

כתב וז"ל, התינוקות יאכלו לחם ומים אפילו "קטני קטנים" להתאבל גם הם עם הציבור (תשובת רמ"ע סי' ק"א).

ולכאורה נראה דהמ"א והא"ר חולקים אם החמירו בקטן שלא הגיע לחינוך שיאכל רק לחם ומים, דהמ"א היקל בזה והא"ר החמיר, ואולי לשיטתייהו לענין בשר ויין אם מותר לקטנים², דלא"ר יש משום עגמת נפש במניעתו ולמג"א ליכא³, ומ"מ קצת קשה לומר כן, דא"כ למה הא"ר לא העתיק את דברי המג"א שהתיר בלא הגיע לחינוך וחלק עליו, ועוד דהמ"ב (סי' תק"ו סק"ה) העתיק את דברי המג"א ולא כתב דהא"ר חולק, ואף שהחמיר בבשר ויין דרשות אפילו לא הגיע לחינוך, מ"מ כאן לא החמיר אלא בהגיע לחינוך.

ונראה דכיון דהרמ"ע נתן טעם שהקטנים לא יאכלו רק לחם ומים כדי להתאבל עם הציבור, מוכח שהחמיר משום חינוך הקטן ולא משום עגמת נפש, ולפ"י מסתבר דדוקא הגיע לחינוך יש להחמיר, ואף שהא"ר כתב אפילו קטני קטנים אינו חולק ע"י.

ותספורת רק משבוע שחל בו ת"ב ואילו בבשר ויין שהוא רק ממנהגא אסר בהגיע לחינוך אף מר"ח וי"ד ס"ל כהמג"א דליכא משום עגמת נפש בבשר ויין וכל איסורו אינו אלא משום אבילות, וע"כ בהגיע לחינוך כיון שנכנס לגדרי אבילות יש בו משום ספיה ולכן נאסר בכל איסורי הגדול (דאיסור ספיה משום גדול הוא), אמנם בכיבוס שאין שייך בזה ספיה ע"כ לא אסרוהו רק באיסורים שהם מדינא והיינו בשבוע שחל בו ת"ב שהוא מדינא⁴.

ולמעשה יש להחמיר כהא"ר לנהוג איסור כיבוס מראש חודש, וכמו שאסרו רחיצה בקטנים אף שהוא ממנהגא⁵.

קטן שלא הגיע לחינוך ביום התענית

המ"א (סי' תקנ"ו סק"ב) כתב לענין יום התענית וז"ל, כתב הרמ"ע (סי' ק"א) קטנים מאכילין אותם לחם ומים להתאבל עם הציבור עכ"ל [הרמ"ע] [והוסיף המ"א] ונראה לי דוקא קטן שיש לו דעת להתאבל, ע"כ, אמנם הא"ר (סי' ז')

העולה לדינא בדיני קטנים: תספורת וכיבוס – אסור אף בלא הגיע לחינוך, ואיסורו נוהג מראש חודש כדברי הא"ר, ובכיבוס בגדיו התירו עד שיהא בן ג' וד'. בשר ויין – אסור אף בלא הגיע לחינוך וכפסק המ"ב, וצ"ע בהגיע לחינוך בצורך מצוה וליכא קטן אחר. רחיצה: אסור אף בקטני קטנים משום עגמת נפש, ואף שהוא רבתייהו, ובתינוק מלוכלך או שיש לו חטטים בראשו מותר ברחיצה. תענית ציבור – אם הגיע לחינוך מותר רק בכדי צורך גופם [כמו לחם ומים].

עגמ"ז לא ס"ל לאסור, אבל לדברי החי"א שהתיר כיבוס ותספורת מר"ח כיון שהוא רק מנהג, א"כ מדוע אסור בשר ויין בהגיע לחינוך כיון שהוא ממנהגא. יח. ובזה יש לבאר דברי המ"ב שפסק כהא"ר לאסור קטן שלא הגיע לחינוך בבשר ויין ואף תמה על החי"א שפסק כהמג"א, ואילו לענין כיבוס ותספורת בקטן הביא מוח"א וד"ר והחי"א א"כ לאסור מר"ח ולא הכריע ביניהם, דס"ל כהא"ר דלעיל דקטן ישנו בגדרי האבילות אלא שאינו מצווה ושייך ביה גדר ספיה, וע"כ יש לאסור קטן בבשר ויין אף בלא הגיע לחינוך, אולם בכיבוס דליכא ביה ספיה שפיר יש להסתפק אם אסור בקטן דווקא בדברים שהם מדינא או אפילו בדברים שהם ממנהגא, (ולח"ל לא הביא במ"ב טעמא דספיה ודק הוזכר טעם אבילות ועגמ"ז משום דכביבוס ותספורת ליכא ספיה). יט. ואכן בחיי אדם לא העתיק דברי הלבוש באיסור רחיצה, וא"ש לטעמיה שלא החמיר בקטנים בדברים שהם ממנהגא. כ. ואף דמיייר גם בתעניות שאין בהם אבילות אלא עינוי, מ"מ י"ל דגם בהם יש טעם דעגמת נפש. כא. אמנם לכאורה קשה איך המ"א כתב לפרש דאיירי דוקא בהגיע לחינוך והרי ברמ"ע כתב לאסור אף קטני קטנים, ונראה לפרש דלשיטתם אזלי, דהנה בש"ע (סי' תקנ"ו ס"ד) כתב כשגזורים תענית על הציבור אין גזורים על קטנים, וכתב מ"א (סי' ז') צ"ע דלעולם אין מתענין קטנים, ואפשר דמיייר שהם בני י"ג, ואפ"ה קרו להו קטנים כל שלא הגיעו לגבורת אנשים, ע"כ, ולפ"ז קטנים היינו בני י"ג שנה, וקטני קטנים היינו פחות מ"ג שנה אחר שהגיעו לחינוך, אמנם הא"ר שם כתב וז"ל, ולענ"ד אפשר דמיייר לענין חינוך שיאכלו לחם ומים, ע"כ, והיינו דיש חילוק בין ד' צומות שמחמירים על הקטנים שלא יאכלו רק לחם ומים, ובשאר תעניות אין מחמירין, ולפ"ז קטנים היינו פחות מבן י"ג שנה, וקטני קטנים אפילו לא הגיע לחינוך.

חלק מהוצאות הגליון נתרמו ע"י אברכי כולל "שאלת משה"

לכבוד השמחה השוריה במעונו של מורינו ראש הכולל הנערץ הרח"ג ר' אברהם צבי בלומינג שליט"א בהיכנס בנו בכבודו כמור שלמה נ"י לעול תורה ומצוות וברכה מיוחדת לחותנו מוריני הרב שליט"א נשיא הכולל י"ה שייכו לרוות ממנו ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה

שיחת השבוע

שיחות קודש מופלאים בדרך שו"ת שנמסרו על ידי פאר הדור והדרו
מורינו הגאון הצדיק רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א
יו"ל ע"י מופעל 'שי"ח המשנה' לעידוד לימוד המשנה היומית
בראשות הגה"ח ר' ישראל יוסף ווידערקער שליט"א
ר"מ ביישיב"ג מאור עינים ומרבני המפעל

שיחת קודש לקראת ימי בין הזמנים

אפשר לשמוע השיחה בקול אודיע אמונתך

ארה"ק 08-30-20-666, ארה"ב 7011-477-605, אייראפע 3730-300-44
להקיש 2 ואח"כ 4 ואח"כ 9

גגעעבן א בחירה, און מען דארף בוחר זיין "צו זיין נאנט צום אייבערשטן", אויף דעם האסטו א בחירה, און א מענטש דארף דאס בוחר זיין, מען האט זוכה געווען אויף דער וועלט צו האבן אזעלכע מדריכים, אזעלכע רבי'ס, וואס זיי האבן אונז מסביר געווען וואס מען דארף וועלן, קען מען צוקומען צו די גרעסטע הצלחה פון די וועלט, טויזנטער זאכן, פיל מיט זאכן, זאכן וואס א מענטש וויל, אזעלכע זאכן איז דא אויף דער וועלט [דהיינו הבלי עוה"ז], אז מען מקורב צו ערליכע אידן ווייסט מען וואס דארף איך וועלן, וואס דארף איך טראכטן, צוגעטראפן צו די בחירה אמיתית וואס איך האב בוחר געווען.

בקיצור איז, א מענטש דארף וויסן, אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט, ער האט באשאפן די וועלט, חוץ פון אים איז נישטא גארנישט, אלעס טוט ער אליין.

און דער גליק פון א מענטשן איז, להיות קרוב להקב"ה, דאס איז דער גרעסטער גליק, אז מען ווייסט דאס, איז דאס שוין א דבר חשוב.

ס'איז דא אזויפיל נארישקייטן אין דער וועלט, אזויפיל תאוות און דער וועלט, אזויפיל מידות רעות אין דער וועלט, עס ווערט פארטומלט אינגאנצן, אשרינו מה טוב חלקינו, אז אויף אונז איז געפאלן דער גורל וואס מען ווייסט וואס מען דארף וועלן, קרבת אלקים, ואני קרבת אלקים לי טוב "דאס בין

שאלה: בחורים ווילן וויסן, אזוי ווי ערשט גייט מען ארויס אויף בין הזמנים סוף זמן, וויל מען א עצה, וויאזוי א חסידישער בחור דארף אריבער גיין די בין הזמנים.

במקום שאדם חושב שם הוא

תשובה: ס'איז דא א ווארט פון בעל שם, "שבמקום שאדם חושב שם הוא", א מענטש טראכט פון עפעס א גוטע זאך געפונט ער זיך דארט, דער גוף איז טאקע דא אבער די מחשבה מיט די נשמה איז וואו ער טראכט, במקום שאדם חושב שם הוא, עס איז א געוואלדיגע לימוד צו היטן די מחשבה.

מען טראכט זאכן וואס טויג נישט צו טראכטן, און מען בארוהיגט זיך, איך טוה עס דאך נישט, דארף מען וויסן, במקום שאדם חושב שם הוא, דארט געפונט זיך די נשמה.

דארף מען טאקע וויסן וואס צו וועלן, צו דעם דארף מען האבן מדריכים צו וויסן צו וואס דארף מען צוקומען אויף דער וועלט, וואס מען דארף וועלן.

אז א מענטש גייט ארום מיט א הייליגע מחשבה, אזא מען וויל זיין קרוב צו הקב"ה..., מען דרייט זיך אויף דער וועלט מיט די ריכטיגע מחשבה.

התכלית והטוב האמיתי הוא להיות קרוב להקב"ה

דער אייבערשטער האט באשאפן די וועלט, און ער האט

© כל הזכויות שמורות להמו"ל אברהם יהושע העשיל דימאנד עיה"ק ירושלים תוכב"א - מכון "שי"ח המשנה" להערות והארות - וכן לתיומנות חלוקת המשניות המבוארות ללומדים, לזכות או לע"ג יקיריך ע"י תיומנה קטנה, נא להשאיר הודעה בטעל. 073-357-6165. התודה והברכה לבית מורינו הגה"צ שליט"א על עזרתם הגדולה בכל עת ועונה בנפש הפיצה.

התודה והברכה לארגון "קביעותא" - ללימוד המשנה וההלכה היומית על עזרתם והסיוע שלהם בכל עת בנפש הצפה לחבורתנו הקדושה מיום הווסדה יחד עם שאר הלומדים בארה"ק ובעולם וכמו"כ על סיועם בהוצאת קונטרס זה

לשמייעת שיעורי המשנה היומית בטלפון, וכן להצטרפות למבחנים ולקבלת לוח לימוד ועוד,

ניתן לחייג למערכת "קביעותא בטלפון": 0722-79-4949 מארה"ב: 1711-317-845 מאירופה: 203-769-8449-44

השכמת הבוקר הוא היסוד להצלחת היום

דאס איז זיכער, אוודאי איינער פון אונזערע תפילות דארף זיין אז מען זאל זיך לייגן פרי און אויפשטיין פרי, דעמאלס איז דער טאג א טאג, אז א מענטש שטייט אויף פרי (און דאווענט כוונתיקין) זעט ער אז ער פארמאגט א טאג אויף דער וועלט, אויב ער שטייט אויף שפעט איז צוקלאפט דער גאנצער טאג, מען דארף טון אין דעם (זיך צוגעוואוינען), עס איז נישט אזוי שווער, די בעסטע זאך איז אז מען האט א חבר אויף דעם, וואס מען קען זיך שלאגן, בשום אופן נישט ארויס דרייען פון אים, נאכדעם ווען מען שטייט אויף פרי האט מען קיינמאל נישט חרטה!! קיינמאל נישט חרטה!! די אלע מענטשן וואס זיי שטייען אויף פרי, זענען רייך מיט די צייט, די צייט איז ביי זיי כמה פעמים מער ווי די וואס זיי שטייען אויף שפעט.

מען דארף צו דעם אביסעלע זיך נישט אריינלאזן צו פוילקייט..., און האבן אביסל אכזריות אויף זיך, עס איז דא זאכן וואס מען האט רחמנות אויף זיך, און עס איז נישט קיין רחמנות.

איי עס דאכט זיך, מען וועט שלאפן ווינציג, נו וועסט אפגעבן מארגן וועסט זיך לייגן פרי, און נאך כאלו זאכן, אבער דער אויפשטיין פרי, איז דער טאג א טאג, און אז נישט, זאל דער אייבערשטער העלפן...

אלע וואס זיי שטייען אויף פרי זענען מוצלחים!! דער טאג איז א טאג!! דער מזל איז א מזל!! עס איז אנדערע ווערטער אינגאנצן, אוודאי מען דארף זיין מיט א חבר וואס זאל מוטשען מען זאל זיך נישט קענען ארויסדרייען בשום אופן נישט, ביז מען געוואוינט זיך איין, ווערט עס א נארמאלע לעבן, מען לייגט זיך פרי, און מען שטייט אויף פרי.

עצה על גאווה

שאלה: מען פרעגט א עצה, אויב מען קען זיך, אז מען האט מעלות מער פון אנדערע, וויאזוי פאלט מען נישט אריין און גאווה?

תשובה: דארף מען צום ערשט האלטן ביי דעם [היינו שיהיה לו באמת במה להתגאות], און נאכער דארף מען זוכן די עצה..., מען דארף צום ערשט האלטן ביי דעם, זיך פירן מיט אזעלכע זאכן בעסער פון אנדערע, און דעמאלסט וועט מען פרעגן די עצה...

מדות טובות ובין אדם לחבירו

אשרינו מה טוב חלקינו, מיר ווייסן נישט קיין פשט פארוואס, פארווען, מיר ווייסן אז עס איז דא א גאט, די גליקליכסטע זאך אויף די וועלט וואס מען האט איז אמונה,

איך, צו דעם האב איך זוכה געווען, אז איך בין צוגעקומען צו די מדריגה אז "קרבת אלקים לי טוב". ממילא די אלע פעולות, א מענטש האט אמאל א טוב, וואס די טוב איז גאר א רע"ל, און וואס די גאנצע שאיפה איז ער שואף צו די זאך, ער איז אינגאנצן פארטומלט, [משא"כ] ואני קרבת אלקים לי טוב, מיינע מחשבות און מיינע דיבורים און מיינע מעשים גייט צו קרבת אלקים, דאס איז דער אמת'ע טוב, טוב אויף דער וועלט, טוב אויף יענער וועלט, וואס עס איז נישטא קיין אנדערע טוב, טוב ה' לכל, נאר איין טוב, זיין נאנט צום אייבערשטן, דער טוב איז א טוב לעולמי עד ולנצח נצחים.

ע"י שמתדבקם בתהילים זוכים לקרבת אלקים

ברוך השם אז מיר ווייסן פון דעם, מען דארף זיך נאר מער עוסק זיין און דעם, מען דארף זאגן אסאך תהילים, אין תהילים איז דא אסאך ביטוים, פון דעם ריכטיגן רצון פון קרבת אלקים, וואס דוד המלך האט דאס געזאגט ברוח הקודש, אסאך, חוץ וואס יעדער מענטש קען זיך געפונען א ביטוי אין תהילים וואס ער דארף ממש, און כל שכן דער ריכטיגער ביטוי פון "קרבת אלקים לי טוב", מען דארף טאקע זאגן אסאך תהילים, זיך אויסצורעדן מיט דער תהילים, מען דארף זאגן און לעבן מיט די תהילים וואס דער שורש פון אלעס דארטן איז "ואני קרבת אלקים לי טוב", און דאס האט געזאגט נעים זמירות ישראל וואס ער האט מקבל געווען די תורה הקדושה פון שמואל'ן ביז משה רבינו, און אלע זיינע דיבורים, דער גאנצע תהילים איז פון משה מסיני, דאס האט ער מקבל געווען פון שמואל הנביא ביז משה רבינו.

אשרינו מה טוב חלקינו וואס מען ווייסט פון דעם, מיר האבן ברוך השם א תהילים, מען קען זיך קובע זיין אלע טאג א מספר קאפיטלאך, און עס זאל זיין נישט "אפגעזאגט", נאר "געזאגט", אפגעלערנט יעדן פסוק וואס מען זאגט, און אז מען שפירט אמאל א חיות אין א פסוק, דאפלט מען דאס איבער פינעף מאל, צעהן מאל, צוואנציג מאל, עס זאל אריינגיין דער אמת פון די תפילה און הארצן אריין ווי עס דארף צו זיין.

שואל: די בחורים האבן געוואלט פרעגן אפאר שאלות:

עס מאכט זיך אמאל אז מען שטייט אויף שפעט, באלד הייבט זיך שוין אן די סדר הישיבה, די שאלה איז אויב תפילה איז דער עיקר, און מען זאל דאווענען בישוב הדעת און מוותר זיין אויפן סדר הקבוע [של הלימוד], צו זיך מזורז זיין בתפילה, צו זיין באצייטנס?

תשובה: אהן תפילה איז נישט קיין לעבן...

אביסעלע שכל, זיך נישט לאזן איינרעדן פון דעם בעל דבר מיט די פארשטונקענע תאוות.

מיר לעבן נישט אייביג, מען דארף מיטנעמען קדושת הברית, מיט מצוות מיט מעשים טובים, מיר האבן תרי"ג מצוות מיט מידות טובות, מיט חז"ל, מיט דעם דארף מען אהיימגיין, קומט מען פרייליך און מען פארברענגט דארטן מער ווי דא ווי עס דארף צו זיין.

איך גיב אייך א ברכה מיט'ן גאנצן הארצ'ן אז איר זאלט אלע זיין געזונט, מקבל זיין גוטע קבלות, און איר זאלט זוכה זיין צו חתונה האבן, און אויפשטעלן דורות, און האבן קינדער עוסקים בתורה ובמצוות, אריינשיינען אין די קינדער אז עס איז דא א גאט אויף דער וועלט, און אויף דעם בין איך באשאפן געווארן.

מען דארף זיין א אכזר אויף זיך, מען זאגט אכזר, עס איז א רחמנות, עס דאכט זיך אז עס איז אכזריות, זיין א אכזר אויף זיך, זיך שטארקן און לערנען אפילו אויב מען האט נישט קיין חשק, און נאך כהנה עבירות וואס דער בעל דבר ציט, זיין א אכזר אויף זיך, נישט טוהן די עבירה, האט מען די וועלט מיט יענע וועלט, אשירנו וואס מיר ווייסן דער אמת, דער אמת פון אזויפיל טעותים וואס עס איז דא אויף דער וועלט ... אשירנו מה טוב חלקינו, חזקו ואמצו! זיך שטארקן, און איר זאלט אלע זיין תלמידי חכמים שומרי הברית, ... און זיין גליקליך תמיד תמיד!!!!

והתחיל מורינו הרה"צ שליט"א לשורר הניגון שמחה המושר על התיבות "קומי רוני" למשך זמן, ועברו לפניו ובירך כאו"א בפרטיות.

בשורה טובה

בעזה"ש"ת בשבועות הקרובים ייצא לאור ספר נפלא

נועם הנשמות'

מסע השתחוות על ציוני רבותינו הק' מאורי החסידות הבעש"ט הק' ותלמידיו

בראשות המשפיע הגה"צ ר' יצחק משה ארלנגר שליט"א

הספר נחלק לג' שערים

שער **סדר הנסיעה** - ובו מובא סדר הנסיעה משולב עם רגשי קודש ופנינים יקרים.

שער **שיחות התעלות** - ובו הובאו במילואם השיחות שנאמרו בעת הנסיעה להרבך בדרכי ועבודת הצדיקים ולעורר זכותם.

שער **שיח ערב** - ובו תפילות - רגשי קודש וגעגועי המיית הלב על קברי הצדיקים מאת מורינו המשפיע הגה"צ שליט"א

עם הספר תוכל בס"ד ממקומך לפקוד את מקומות הקודש ולהתקשר בדרכם ואורם!!

מומלץ גם לנוסעים למקומות הק'

לפרטים ולשמיעת המקומות שאפשר להשיג הספר, וכן להרשם לקבל צינתוק כשייצא הספר לאור בעזה"ש"ת, אפשר להתקשר לטל. 073-357-93-42

מען גלייבט און אייבערשטן און השגחה פרטית, מען פירט זיך ע"פ תורה, און כ"ש מידות טובות, לעבן ע"פ תורה, ואהבת לרעך כמוך, זיין גוט צו אלעמען, הוי מקבל את כל אחד בסבר פנים יפות, א טובה טוהן אן אנדערן ווען מען קען, ווען מען זעהט אז עס איז דא א חסרון ביי א צווייטן עס צו פארעכטן, מען דארף לעבן פאר זיך און מען דארף לעבן צוזאמען אויכעט, ווייל בשורש זענען מיר טאקע איינס, מיר זענען נאר צוטיילט אויף חלקים.

עצה על קנאה

שאלה: מען האט געבעטן א עצה אויף קנאה, וואס איז די עצה מען זאל נישט מקנא זיין א צווייטער?

תשובה: דער כלל, יעדער מענטש איז אן אנדערע זאך אינגאנצן, אנדערש די קאפ, אנדערש די ..., דו ביסט מקנא יענעם, די ביסט נישט יענער! די ביסט נישט יענער! נישטא וואס צו מקנא זיין יענער, אזוי ווי - להבדיל - אז איין חיה וועט מקנא זיין א צווייטע חיה..., עס איז א צווייטע זאך, די האסט נישט זיינע כשרונות, די האסט דיינע מעלות!! יעדער איינער האט זיינע מעלות, האסט דיינע מעלות וועסטו מצליח זיין, ווילסט נאכטון יענעם וועסטו נישט מצליח זיין.

שאלה: מען וויל פרעגן א עצה אויף שמירת עינים, יעצט איז אביסל... זומער, בין הזמנים...

ללחום באכזריות עם תאוותיו

תשובה: עס איז דא א חז"ל [מסכת תמיד ל"א ע"ב], "מה יעביד אינש ויחיה", וואס זאל א מענטש טוהן ער זאל לעבן, "ימית את עצמו" ער זאל זיך הרגענען, "מה יעביד אינש ויחיה, ימית את עצמו", זאגט רש"י: "ימית תאוותו", ראשית כל זעט מען ווי רש"י האט געוואוסט ווי עס איז גוט שווער, ימית תאוותו, ימית את עצמו = ימית תאוותו, פשט אז ימית תאוותו איז אזוי ווי ימית את עצמו, אזוי שווער איז דאס, וועגן דעם זאגט רש"י שטארבן, עם כל זה, איז עס א גמרא און מען קען עס מקיים זיין!!

איך מיין אז יעדער מענטש האט אכזריות, דער יצר הרע מאכט מען זאל נישט פארגינען דעם, נישט פארגינען יענעם, האבן אכזריות אויף דעם, [היינו על אדם אחר]. זיי א אכזר אויף דיר וועסטו זיך ראטעווען!! זיי א אכזר אויף דיין חלק [היצר הרע] וואס ער וויל דיר אוועק פטר'ן און ער רעדט דיר איין אז עס איז גוט, אויף דעם זיי א אכזר, זיי מקיים אויף דעם די אכזריות, און עס איז "מה יעביד אינש ויחיה, ימית את עצמו", און עס ווערט א "יחיה" פון דעם!!

ברכת הקודש

נו, דער אייבערשטער זאל העלפן, אביסעלע שכל,

מדרקחת חיים

ענינים בפרשת השבוע מתוך שיעורי השבועי של
מורינו הגאון הגדול רבי חיים אלעזר זיזים שליט"א
גאב"ד ביתר עילית

פרשת
דברים
תשפ"ה

אם משיח צדקינו יבוא באמצע ת"ב אם יש חיוב להשלים התענית

קבעו שיהי' יותר חמור רק כמו שאר תעניות, ועל ת"י ה' מפרש שהדור הראשון נחלקו בדבר או לקבעו בתשעה או בעשרי והרוב היו סבורים בתשעה אך מיעוט סברו לקבוע בעשרי, ובכה"ג יכול ב"ד אחריו לקבוע כדעת המיעוט אף שהם ב"ד קטן מהראשון.

וקושיית התוס', הקשו ג"כ הרשב"א, והריטב"א, וצ"ע דהא י"ל כיון בדמי רבי ה' שלום ואנטנינוס שהי' קיסר רומי ה' נכנע לפני רבי ושלח לו שקים עם כסף וזהב וכל יום ה' גחין כדי שרבי יעלה עליו למטתו וכו', כדאיתא בעבו"ז {דף י':} [ועיין ברש"י ב"מ {דף לנ:} ד"ה בימי, שנחו מצרה בימיו ולכן ה' יכול לקבץ כל החכמים ולחבר המשנה] ולכן ה' רבי סבור דאין צריך לצום כיון שבזמן שלום אין צום רק ששון ושמחה, ועל כרחך דהתוס' ס"ל דשלום הוא רק בזמן שהבית המקדש בנוי, ואם בית המקדש בחורבנו אפי' שאין שיעבוד מלכות לא נקרא שלום ולכן הקשו, אך לשיטת רש"י הנ"ל מובן למה ה' הה"א שרבי ביקש לבטל ת"ב בימיו דס"ל דזה נקרא שלום ודו"ק.

אך צ"ע על שיטת רש"י דהא בשעה שנאמר הנבואה לזכר' הנביא שהצומות יפכו לששון ולשמחה הרי היו משועבדים למלכי פרס, כמ"ש בעזרא {ט ט} כי עבדים אנחנו וגו', וכן בנחמ"י {ט טו} הנה אנחנו היום עבדים וגו' וא"כ למה נקרא שיש שלום, ועל כרחך דכיון דנבנה המקדש סגי ליקרא שיש שלום, ואולי נאמר לשיטת רש"י דהנבואה נאמר רק לעתיד דהיינו בזמן החשמונאים דאז יהיו לששון ולשמחה דאז פסק השיעבוד למלכי יון, אבל לפני כן לא היו חיוב צום אבל גם לא ששון ושמחה.

ועל השאלה השניה אם יבוא משיח אחר חצות אם צריכים להמשיך הצום לשיטת רש"י דהכל תלוי בגלות ובגאולה דכבר לא יהי' שיעבוד מלכות.

ונראה דלשיטת רש"י דאם יפסק השיעבוד יהי' לששון ולשמחה הרי יש חיוב סעודה של ששון ושמחה, ולכן אף אם בכל תענית ציבור חייב להמשיך הצום גם לאחר שנענו מ"מ במקום חיוב שמחה אסור להמשיך הצום ויתחייבו בסעודה ודו"ק. [ואף שתימך כשנענים ע"י הצום חייבים לעשות יו"ט ולומר הלל, כדאיתא בתענית {דף כה:} ואעפ"כ משלימין התענית י"ל דמ"מ אין חיוב לעשות היו"ט ביום הזה דוקא ואפשר לדחותו למחרת אך בתשעה באב כשיתחפך לששון ולשמחה יתחייבו ביום תשעה באב לעשותו לששון ולשמחה ידחה התשלומין של הצום,

נשאלתי ע"י הבחור החשוב מגדל קלוגר נ"ו מה יהי' הדין אם משיח צדקינו יבוא באמצע ת"ב האם יפסיקו לצום, והשאלה הוא אם יהי' איזה זמן בין ביאת המשיח לבנין ביהמ"ק האם התענית של ת"ב הוא משום החורבן הבית ולכן כל זמן שלא נבנה בפועל צריכים לצום או שהתענית הוא בשביל הגלות ובהרגע של הגאולה דהיינו עם ביאת המשיח מפסיקים לצום.

וכן אם ננקוט בהצד שלא תלוי בהחורבן הבית רק בגלות, אפשר להסתפק אם דינו כמו בכל תענית ציבור דאיתא בתענית {דף יט} דאם נענו קודם חצות לא ישלימו ולאחר חצות ישלימו, א"כ ה"נ בת"ב תלוי אם ביאת המשיח יהי' קודם חצות לא ישלימו, ולאחר חצות ישלימו או דשאני ת"ב לענין זה מכל תענית ציבור.

ונראה דנחלקו בזה רש"י והריטב"א דהנה בר"ה {דף יח:} אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מאי דכתיב כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וגו' יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה, קרוי לי צום וקרוי לי שמחה בזמן שיש שלום יהי' לששון ולשמחה, אין שלום צום ור"פ מוסיף דבזמן שאין שלום ואין גזירת המלכות רצו מתעניין רצו אין מתעניין א"ה ט"ב נמי, אמר ר"פ שאני ט"ב הואיל והוכפלו בו צרות.

ועיין שם ברש"י ד"ה שיש שלום, שאין יד העכו"ם תקיפה על ישראל, אך בריטב"א שם ד"ה ופרקינן, איתא דשלום הכונה דישאל שריון על אדמתן ובית המקדש קיים, הרי דלרש"י הכל תלוי בגלות ובגאולה ואף שאין בית המקדש עדיין ולהריטב"א רק בזמן שבית המקדש בנוי וישראל שרוין על אדמתן נקרא שיש שלום, וא"כ בהשאלה הנ"ל נחלקו רש"י והריטב"א.

ונראה דהתוס' במגילה {דף ה:} גם ס"ל כהריטב"א דבגמ' שם אמר ר"א אמר ר' חנינא ביקש רבי לעקור ת"ב ולא הודו לו אמר לפניו ר"א בר זבדא רבי לא כך ה' מעשה אלא ת"ב שחל בשבת ה' ואמר רבי הואיל ונדחה ידחה ולא הודו לו חכמים, ועיין שם בתוס' ד"ה וביקש, דהקשו מה ה' הה"א דרבי ביקש לעקור ת"ב, והא בגמ' תענית דכל האוכל ושוטה בת"ב אינו רואה בנחמת ירושלים, וכן והא אין ב"ד יכול לבטל דברי חבירו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, ות"י ב' תרוצים א' דלא רצה לעקור לגמרי רק שלא יהי' לו החומרות יותר משאר התעניות, וכן דרצה לעקורו מתשעה ולקבועו בעשרי, ועיין במסורת הש"ס על ת"י הראשון דלכן לא צריך להיות ב"ד גדול דהדורות הראשונים לא

בסוגיא דבישול עכו"ם

אף אוכל שלא נשתנה, אלא מעתה חטיין ועשאן כליות ה"נ דאסורין וכח"ה ה"נ והתניא חטיין ועשאן קליות מותרים וכו' אלא כמים מה מים שלא נשתנו מבריות ע"י האור אף אוכל שלא נשתנה מבריות ע"י האור מידי אור כתיב אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, וברש"י

אוכל בכסף תשביירו ואוכל ומים בכסף תתנו לי ושתיתי.

בגמ' בעבו"ז {דף לז:} לומד מזה האיסור של בישול עכו"ם, שם שלקות. מנה"מ אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אמר קרא אוכל בכסף תשביירו ומים בכסף תתן לי ושתיתי, כמים מה מים שלא נשתנו

מדברנן שלא יהא ישראל רגיל אצלו במאכל ומשתה ויאכילנו דבר טמא, ובתוס' בד"ה {אלא מדברנן} דיותר ה' נראה לפרש הטעם משום חתנות וכפ"י רש"י במשנה.

ונראה דרש"י ס"ל דלהטעם דחתנות אין לחלק בין נשתנה ללא נשתנה, בדבר שאינו נאכל חי, ועולה על שולחן מלכים הוי מאכל חשוב, גם זה מקרב הדיעות ויש חשש חתנות, ועל כרחך דהטעם הוא משום שמא יאכילנו דברים טמאים וכו', ודבר שלא נשתנה מבריתו, לא שייך החשש שמא עירב פה דבר טמא, לכן דוקא כאן פ"י רש"י הטעם, שמא יאכילנו דברים טמאים.

וא"כ יוצא דלרש"י אין איסור בישול עכו"ם, רק היכא ששייך בו ב' הטעמים, גם חתנות וגם החשש שמא עירב בו דבר טמא, בדבר הנאכל חי אף דשייך בו החשש שמא עירב בו דבר טמא, וכן באינו עולה על שולחן מלכים, מ"מ חתנות לא שייך בו, כיון שזה לא מאכל חשוב, ובלא נשתנה אף דשייך בו חתנות, מ"מ כיון דלא שייך בו שמא עירב בו דבר טמא אינו אסור ודו"ק.

או"ל דלכן פ"י רש"י כאן הטעם שמא יאכילנו דברים טמאים, כיון דחז"ל אסמכתו על הפסוק הנאמר במלחמת סיחון דהיו מהו' עממין, דהחיתון עמם נאסר אפי' לאחר גירותו, לכן אי איתא דהטעם דאסור חז"ל שלקות הוא משום חתנות לא היו סומכין האיסור על הקרא דנאמר בז' עממין, דהחיתון הוא חמור יותר מחיתון עם שאר אומות, לכן האסמכתא הוא על הטעם של עירב דברים טמאים. {וכן היו לחז"ל לאסור בישולם של הנתנים אפי' לאחר גירותו כיון שנאסר לחתן עמם ולא מצאנו שאסורן}

ועיין בפת"ש יור"ד {ס' ק"ג בס"ק א'} דמביא מהתפאל"מ דבישול של מומר תלוי בב' הטעמים, דלהטעם דחתנות בודאי לא שייך, אך להטעם שמא יאכילנו גם בישול מומר אסור, אך להנ"ל בישול מומר מותר כיון שלא שייך ביה שתי הטעמים.

ובדרכי תשובה {ס"ק ט"ו} מביא מהדברי יוסף, דגם במומר שייך האיסור של חיתון, כיון דכתב כי יסיי את בנך מאחרי, וזה שייך גם בבית מומר, ואין לי הספר לעיין בו בפנים. ולכאורה צ"ע דלפי דבריו בתו של מחלל שבת בפרהסי' אסורה בחיתון, אף דהיא עצמה שומרת תורה ומצוות, וכל בנות בעלי התשובות נאסרות ח"ו בחיתון, ובודאי א"א לומר כן, ומה שהביא ממה שכתוב כי יסור את בנך לא נאמר על האב שנותן את בנו לבתו, אלא נאמר על הבן עצמו שלקח את בתו דהוא יסור, כדאיתא ברש"י ותוס' קידושין {דף סח:} עיי"ש, א"כ י"ל דאה"נ אם נתן את בתו למומר עובר על לא תתחתן בו, אך מהיכ"ל לומר דגם על בת מומר נאמר הלאו, א"כ אף שנאסר בישול עכו"ם משום חשש חתנות, היינו שמא יקח בתו של המבשל, אבל אם אין חשש בזה לא אסור בישול עכו"ם, אף באופן שבישלה נכריה, או שאשה תאכל בישול של נכרי לא מצאנו לאסור בשביל זה, א"כ בישול מומר אסור רק משום שמא יאכילנו דברים טמאים, והיכא שלא נשתנו ע"י בישול מצורתו בודאי מותר במומר מ"מ לכל הטעמים, דחתנות לא שייך, ולשמא יאכילנו לא שייך היכא שלא נשתנה וכמו שנתבאר לעיל. ומוכרחים לומר דכונת הדברי יוסף היא דהאיסור היא להתחתן עם בתו שהיא ג"כ מומרת והחשש היא שאם יאכל בישולי המומר שמא יקח את בתו שהיא מומרת כמו אביה אף בודאי אם הבת שומרת תורה ומצוות אין איסור כמו שאין איסור לקחת גיורת שתיגירה אף שהיא בת עכו"ם, וא"כ היכא שבנותיו שומרות ת"מ אין איסור של בישול עכו"ם ודו"ק.

טעם היתר מים שנתבשל ע"י עכו"ם

ועיין באגלי טל מלאכת אופה {סעי' י ס"ק י"ב}, דעומד על מה שהגמ' בשבת {נא.} גבי ר"נ ששלח לדרו עבד' אייתי לי מים דאיחוס קפילא דארומא, ואיקפד ר"א ואמר רב יוסף מ"ט איקפד רב אמי והא עביד רבו, דאמר ר"י כל דבר שנאכל חי אין בו משום בישול עכו"ם עיי"ש.

והקשה האג"ט להשיטות דלא נשתנה נשאר גם להמסקנא למה שביק הלימוד, הטעם דמים אין בהם משום בישול עכו"ם משום דלא נשתנה, ונקיט הטעם משום דנאכל חי, דזה רק ללישנא קמא {להשיטות דהלישנא ב' חולק}, וכן הקשה על מש"כ רש"י {בדף לה:} גבי ההיתר של חמין, מפרש רש"י ההיתר משום דלא נשתנה, דלא כמ"ש הגמ' בשבת {נא.} ובמו"ק {יב:} דההיתר הוא משום דנאכל חי.

וכותב האג"ט דההיתר של בישול עכו"ם במים צריך לב' הטעמים, בדאמת כל מים שנתבשלו משתנה, דמים שנתבשלו יותר בריא לשתות מאשר מים שלא נתבשלו ובה ההיתר כיון שנאכל חי, אך מים שנתבשלו ועדיין הוא חם אין היתר של נאכל חי, דמים חיים ראוי לשת' רק כשהוא צמא, אבל כשאנו צמא אין בה הנאה ולכן אין מברכין עליה, אך כשנתחמם ראוי לשת' אפי' בלי צמאון {זה חידוש להלכה, דמים חמין מברכין עליה אפי' בלי צמאון} לכן אין בה ההיתר של נאכל חי, אך מ"מ מותר כיון שאחר זמן יתקרר בחזרה ממילא החימום הוי כלא נשתנה, כיון שכל דבר החוזר לקדמותו הוי כלא נשתנה וממילא עצם החימום אינו אוסר.

ובהכי מיושב מה שהגמ' בשבת {נא.} אומר ההיתר משום דנאכל חי, דר"נ לא אמר להביא מים חמים, רק מים שכבר נתחממו ע"י קפילא ארמא, אך בעב"ז {דף לה:} בבריתא {דתנו ההיתר של חמין דמשמע דעדיין חמים צריך ההיתר משום דלא נשתנה ודפח"ח ש"י}.

ובזה מיישב הרמב"ם שפוסק דחמין מים חייב משום מבשל, אף דשיטת הרמב"ם {לגרעק"א} דהמבשל דבר הנאכל כשהוא חי אינו חייב משום מבשל, מ"מ מחמם חייב ולהנ"ל מובן, דכיון דהחימום גורם למים להנות ממנה אפי' בלי צמאון לא הוי כנאכל חי, לכן חייב עליה ודו"ק.

ולדבריו צריך לומר, דכשהגמ' לומד מההיקש למים, דמה מים שלא נשתנו הכונה למים שאינו נאכל חי, דהיינו החימום זה לא נשתנה, אך גם מים יכול להשתנות, אך באופן שנתנה דהיינו עצם השינוי מה שנתבשל פשוט שאינו נאסר, כיון שנאכל חי,

ונלע"ד ליישב דלכן צריך להיתר שלא נשתנה ולא סגי בהיתר של נאכל חי, דעיין בב"מ {דף כט:} דמים פושרין כשנתחממו בכלי מתכת הוא סכנה לשתות, א"כ נראה דאם חימומו הנכרי במתכת לא הוי נאכל חי, כיון דשהגיע המים להיות פושרין כבר לא נאכל, א"כ ע"י הבישול נה' ראוי לשת' וממילא לא הוי נאכל חי, לכן כבה"ג ההיתר רק משום שלא נשתנה המים, לפי"ז בשבת {נא.} ובמו"ק {יב:} דהגמ' אומר ההיתר של מים שחיממנו עכו"ם משום דנאכל חי איירי כגון שחיממו בכלי חרס וכדו', דאז ה' ראוי לשת' בכל הזמן ודו"ק.

וא"ת א"כ בכל מים ותבשילים שנאכלים חיים הרי כשנתבשל בשעה שהיה המים רותחין לא היו ראויים לשתיה מחמת רתיחתו, ואעפ"כ מותרים משום שנאכלים חיים יש לחלק דשם היו המים ראויים, רק מחמת דבר צדדי דהיינו הרתיחה לא היו ראויים לשתיה, אך במים פושרין בעצם היו המים מוסכנים לשתות לא נקרא נאכל חי. {אך כל היסוד הזה דאפי' כשה' ראוי לשתות חי והנכרי שם את הקדירה על האש כשה' ראוי, ושוב נה' אינו ראוי, דאסור צ"ע.}

ונראה לע"ד עוד דההיתר של נאכל חי צריך כגון דחיממו המים בקדירה שנתבשל בה היתר, דהכלי פולט את הבלוע בתוכו והמים נשתנו ע"י הבישול כיון דקיבל טעם, מ"מ כיון שנאכל חי מותר.

ואם כנים דברינו ה' נראה ליישב הקושי' של האג"ט, למה בשבת ובמו"ק לא אמר הטעם שלא נשתנה, י"ל דר"נ דאמר לדרו עבד' זיל אייתי לי מים דאחים קפילא ארמא, הרי לא אמר לי איזה קפילא, א"כ ה' יכול לילך לכל נכרי שחימם מים בקדירתו וההיתר ליקח מים מסתם כלי הוא משום דסתם כלים אינם בני יומן והוי נטל"פ ומותר, אך המים נשתנו דהא ע"י החימום נשתנה לפגם, אך עכ"פ נשתנה, לכן כל ההיתר הוא רק משום דנאכל חי, אך בגמ' בעב"ז דתנן דמותר חמין של עכו"ם, התנא לא איירי כלל מאיסור הבלוע בכלי, א"כ י"ל דאיירי כשהוחם המים בכלי שלא נשתמשו בו כלל רק למים, לכן לא צריך לומר ההיתר משום נאכל חי, וההיתר הוא כיון שלא נשתנה כלל ע"י הבישול.

עומק הפרשה

מאמרים שנשמעו מפי מודיני הגה"ח
ר' משה פרידמן שליט"א

עומק ענין התוכחה שקדמה למשנה התורה

'הדברים' התוכחה או משנה התורה

נחלקו רש"י והרמב"ן על מה נסובו תיבות 'אלה הדברים', רש"י סבירא ליה דקאי על עניני התוכחה האמורים בפרשה שהוכיח משה רבינו את בני ישראל קודם פטירתו מן העולם, והרמב"ן סבירא ליה ד'אלה הדברים' מוסב על משנה התורה שחזר משה על כל דברי התורה והמצוות שכבר מסר לבני ישראל והוסיף בבאורם ואף השלים המצוות בהוסיפו כמה מצוות חדשות שלא נאמרו עד הנה, ועליהם אמרה תורה 'אלה הדברים' אלא שקודם שהתחיל לבאר התורה פתח בתוכחה על כל אשר חטאו במדבר, כדי שישכילו שלא להוסיף עוד לחטוא לה', ועוד שידעו כי לה' אלקינו הרחמים והסליחות ולעולם כל איש אשר ישוב בתשובה לפניו יתברך יקבל ה' את תשובתו כי טוב וסלח הוא.

אולם אף לשיטת הרמב"ן יש להדגיש שלא היו דברי התוכחה כהקדמה בעלמא למסירת משנה התורה וכשני ענינים נפרדים, אלא עומק ענין התוכחה שבכאן שייך בדיוק לענין משנה התורה, וכמו שיבאר.

חומש דברים הממוצע לתורה שבכתב ותושבע"פ

איתא בסה"ק מגלה עמוקות (ואתחנן אופן רומ) "שענין משנה תורה היא על סוד תורה שבעל פה שקבלו ישראל בסוף מ' שנה בכניסתם לארץ", ע"כ, ועוד מבאר שם באריכות בזה הענין, ועל פי דבריו הוא שהארץ בסה"ק שפת אמת (ע"ה"ת בפרשתן ובלקוטים) לבאר ענין חומש דברים - משנה תורה, שהוא הממוצע והמקשר בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה. שעל חומש זה נאמר 'משה מפי עצמו אמר' (זח"ג רס"א, מגילה לב), אך פשוט וברור שכל דבריו לא אמר אלא מה שנצטוו על פי ה', והיינו שיש בחומש זה שילוב כח התורה שבכתב וכח התורה שבעל פה, וכן מבואר עוד בשפ"א (תול"א) משה עצמו הוא בחינת תורה שבכתב, ובני ישראל שנכנסו לארץ ישראל הם כח התורה שבעל פה, ומשנה תורה כלול משיניהם והיינו שהוא השער המקשר בין התורה שבכתב לתורה שבעל פה, וחומש דברים הוא שורש כל התורה שבעל פה.

וכן רמז במדרש שהביא רבינו בחי" (ד, א) "בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמור: התורה נדרשת במ"ט פנים טהור ובמ"ט פנים טמא - כמנין 'מואב', וכן הביאוי בסה"ק מאור עינים והרחיב בבאור הדברים שהם מכוונים על אור התורה שבעל פה שהואיל משה לגלות ולבאר במשנה התורה.

משנה תורה כאתרוג בד' המינים

הוא הביאור במה שכתב רבינו בחי" (ריש פרשתן) לבאר הטעם שפתח את משנה התורה בלשון 'אלה הדברים' ופסל את הראשונות ולא כתב 'ואלה' להוסיף על הראשונות, והמשיך שם ענין חומש דברים כלפי ד' החומשים הראשונים שהוא דוגמת האתרוג כנגד שאר ג' המינים במצות חג הסוכות, שהוא חלק מארבעת המינים וצריך לאחזו כאחד עם שאר המינים, וכמו שהזהיר על זה הבית יוסף (א"ח סי' תרנ"א) בשם הריקאנטי, אך מכל מקום אין האתרוג נאגד עם שאר המינים באגודה אחת. וכן הוא ענין חומש דברים שמצד אחד הרי הוא חלק מחמשה חומשי תורה אולם אינו עמהם באגודה אחת כי בשרשו הרי הוא מהתורה שבעל פה.

התורה שבע"פ - התפשטות כח התורה בעולם

וענין התורה שבעל פה ביאר הרמב"ן 'ספר' יתרו (שמות כ, טו) ששני לוחות הברית שנמסרו למשה רבינו היו כנגד התורה שבכתב והתורה שבעל פה, וביאר כן על פי האמור במדרש תנחומא (עקב י) שהתורה שבכתב והתורה שבע"פ הן כנגד שמים וארץ, וכנגד חתן וכלה, וכנגד שני שושביני, וכנגד שני עולמים, וכל זה רמז אחד. והיינו שהתעוררות כח התורה שבכתב היא מצד מעלה והתעוררות כח התורה שבעל פה היא מצד מטה. וביאור הדבר הוא שעצם כח התורה שבע"פ הוא התפשטות כח התורה על כל חלקי הבריאה, מה שאינו נפעל על ידי התורה שבכתב לבד, כיון שהתורה שבע"פ היא מצד התחתונים יכולה היא להתפשט ולהשפיע על כל הבריאה התחתונה.

חומש דברים - הגאולה העתידה

על פי זה יבואר מה שכתב רבינו בחי" בתחילת דבריו שם לפרש סדר החומשים, שבתחילה בא חומש בראשית שבו נאמר ענין הבריאה שהיא חידוש העולם, וממנה נמשך ענין ההשגחה העליונה והשכר והעונש, ואחריו בא חומש שמות בו באו עניני השראת השכינה והם עניני ייחודו יתברך, ולו נסמך חומש ויקרא בו נאמרו עניני הקרבנות, וכיון שאין עיקר הקרבנות אלא בארץ ישראל, כי תיכף שקבלו ישראל התורה בהר סיני היו ראויים להכנס לארץ לולא חטא המרגלים שעכבם במדבר עוד ארבעים שנה, לפיכך נסמכה במדבר בה עיקר המדובר הוא בעניני ביאת בני ישראל לארץ הקדושה.

ומבאר רבינו בחי" שחומש דברים עיקרו הוא בענין הגאולה העתידה, ובזה נעוץ סוף התורה בתחילתה, שלעתיד תתחדש כל הבריאה כשתבוא לתכליתה והוא כען ענין מעשה הבריאה בחומש בראשית.

הגאולה העתידה - כח מעשי התחתונים

יודעים דברי התולדות יעקב יוסף (פר' וישלח) בשם מרן הבעל שם טוב ז"ע שהגאולה העתידה תהיה באופן שמלבד התיקון הנצחי שתגלה ותראה מלכותו עליו בזמן קרוב, יתגלה עוד כח קדושת ישראל שיראה לעיניו שיראו כולם כח מעשיהם של ישראל ויראו את העולמות המצופצפות שנבארו על ידי התורה והמצוות של בני ישראל, והיינו שהגילוי דלעתידי יהיה בעיקר בתחתונים.

הגאולה העתידה ותורה שבע"פ

לדבריו אתו שפיר דברי רבינו בחי" שעיקר חומש דברים הוא הגאולה העתידה, שכן כח הגאולה העתידה תהיה בתגלות כח התחתונים, שהוא גופא ענין התורה שבעל פה שבאה מצד התחתונים ועל ידי התחתונים מתגלה אור התורה הקדושה ומתפשטת על כל הבריאה, והוא וחכמתו אחד שבענין זה יהיה גם גילוי כבוד מלכותו יתברך לעתיד.

התגברות הדין לנוכח התושבע"פ

והנה כיון שהתורה שבע"פ מביאה את התפשטות כח התורה בכל חלקי הבריאה, עוללים אף כחות החיצונים כחות הרע להאחז בקדושת התורה, ובעיני הס"א קדושת התורה היא לצנינים, ואם יאחזו בקדושת התורה שבע"פ עוללים הם להפריע ולמנוע את התפשטות קדושת התורה בעולם, ומה גם שבענין זה שייכת התורה שבעל פה למדת המלכות, ומדת המלכות מורה על הנהגת העולם במדת הדין כנודע מהספה"ק, וכמו שרמזו במאמר חז"ל (גיטין י) (ועוד) 'דינא דמלכותא דינא', ובהתעוררות כח התושבע"פ מתגברת כח הדין בעולם.

יעוד הברכות ע"י משה והתוכחה ע"י בלעם

לזאת באה התוכחה למנוע את התגברות מדת הדין, והוא כי התוכחה מצד עצמה היא התעוררות מדת הדין המקטרת ומעוררת את חטאיהם של בני ישראל, ועל כן אמרו במדרש רבה (ד, א) "א"ר אחא ב"ר חנינא ראוייהו היו התוכחות לומר מפי בלעם והברכות מפי משה, אלא אילו הוכיחם בלעם היו ישראל אומרים שונא מוכיחנו ואילו ברכם משה היו אומות העולם אומרים אהובן ברכן, אמר הקדוש ברוך הוא יוכיחן משה שאהובן ויברכן בלעם ששונאן כדי שיתבררו הברכות והתוכחות ביד ישראל", ע"כ.

וביאור הדברים הוא שמצד שורש הדברים היה ראוי שמי שהוא מצד החסדים והברכות ימשיך את השפעת הברכות מלעיל ומי שהוא מצד הדין הקשה יביא את התוכחה על בני ישראל, ובלעם הרשע הוא עצם הרע ותגבורת הדין ועל כן היה ראוי שהוא יוכיח את ישראל, ואילו משה רבינו אהובן של ישראל שכולו רחמים הוא יברך את ישראל וישפיע עליהם ממקור הברכות.

השל"ס מתקיים מדי שבוע בביהמ"ד ברחוב יחזקאל פינת ישא ברכה | תפילת מנחה 10 דקות אחר זמן הדלקת הנרות

הנצרך בתוכה - שלא תעורר הרע שבעומק הנשמה

אולם בכל תוכחה טמון מכוּש גדול ומסוכן, כי כאשר עוסקים בחלק הרע שבבני ישראל בכל זהם מעורר את כח הרע הטמון במעמקי נשמות בני ישראל, ואם ההי איש רע כבלעם עוסק בתוכחת בני ישראל היה הוא מעורר ומגביר את צד הרע שבהם. לכן בחר השי"ת במשה רבינו שהוא יזכיר את בני ישראל, ואופן עבודתו של משה רבינו בענין זה היה בדרך אחרת, שבענין הטובה היה מסתכל על חטאיהם של בני ישראל ככח חיצוני של צד הרע שנדבק בהם וממילא לא היה זה מעורר את כח הדין, כשהרע נדבק בחיצוניות האדם היה זה מורה שהוא מצד עצמו אינו רע, ואך מוטל עליו להדבק מאשר נדבק בו.

וזאת פעל משה רבינו על ידי התוכחה, שזיכר את בני ישראל מכל כחות הרע שנדבקו בהם, ופעל שלא יוכלו כחות הרע להאחז בבני ישראל.

משה המתיק הדין בשרשו בתוכחתו

ודבר זה היה כאמור נצרך ביותר בעת התחלת מסירת שרשי התורה שבעל פה העלולה לתגבורת כח הדין, וכיון שפעל משה רבינו כנגד זה במדת הדין עצמה-

בכח התוכחה, המתיק את מדת הדין בשרשה, כידוע שבכל המתקת הדינים צריך להמתיק את הדין בשורש הדין עצמו, דהיינו שכשמשמשת מדת הדין באופן הראוי והנכון עבורה היתה מיועדת בשרשה, נמתקת היא ומתגלה שכל עיקר מדת הדין אינו אלא רחמים וחסדים, וממילא אין עוד שום רע בא על ידי מדת הדין.

השפעת ברכת משה מכח התוכחה

כן מבואר מדברי המדרש (מדרש תנאים בפרשת א, יא) 'עמד משה והוכיחן על כל מה שעשו ונתביישו ממנו ולא השיבו אותו דבר, באותה שעה אמר הקדוש ברוך הוא למשה הואיל ושתקו וקבלו התוכחה - ברכם ולא במאה אלא באלף, לכן פתח משה ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים', ע"כ. דהיינו שכשמשמש רבינו הוכיח את בני ישראל הסיי את כל הרע שנדבק בהם וזככם, ומשכך לא זו בלבד שלא התעוררה מדת הדין, אלא אדרבה על ידי זה נשפע עליהם שפע ברכה אלף פעמים.

(מתוך של"ס ה'תשפד)

בעלי התוספות ובתי מדרשותיהם (קיג)

בעלי התוספות שבאשליה (י)

חיבורי הרי"ד

קמט. ב"ה פיסקא אדיתיה; קנב. ב"ה כתב וזיכה; קנד. ב"ה אלא) 'רבינו יצחק צוק'ל' ופעמים אף 'רבינו יצחק צוק'ל בתוספותיו' או 'רבינו יצחק בתוספותיו', הוא הרי"ב - רבינו יצחק בן מרדכי מרגנשבורג, תלמידו של הרי"א הלוי [ר' תוספות רי"ד בבא בתרא במהדורת הר"ג זק"ש (ח"א, ה' 1), ובמצויין במהדורה הנזכרת בכל המקומות הנ"ל], אשר ערך את תוספות הרי"א הלוי, כאשר הזכרנו במאמרינו אודות הרי"ב על פי דברי האור זרוע (בבא קמא ס"י קצ"ח), אשר כלל הנראה בעקבות רבינו שמחה רבו של הרי"ד שהיה תלמיד לתלמידי הרי"א ותלמיד תלמידיו, ראה הרי"ד לנכון לעסוק רבות בתורתו.

במסכתות נוספות מוצאים אנו במהדורה זו, מהדורא תליתאה, מתורת בעלי התוספות המובאים שם, במסכת שבת הובא זרבי"ם בכינוי מפורש זה (לד. ב"ה ראה; עת. ב"ה ניה; צט. ב"ה אמר ליה; קנב. ב"ה דברי; קלד. ב"ה רב יהודה; קלו. ב"ה מאי; קמא. ב"ה רבא; קמט. ב"ה ושמ' דרבא; קנ. ב"ה לימא) [במסכת שבת הובא בתורא 'רבינו יצחק' על הרי"ף, ואכ"מ], וכן הובא בכינוי זה במסכת פסחים (טס. ב"ה כתב רבינו יצ"ל; עז. ב"ה לימא מתניין).

יצוין, כי במהדורה זו, במסכת בבא בתרא (קסח. ב"ה האומר) [אם כי דבריו אלו מופיעים גם כן בספר המכריע (ס"י ט"ז) בהשמטת אזכורו של רבינו ברוך משאר שמות ההכמים שכן נזכרו שם, וצ"ע] ובמסכת עבודה זרה (לז. ב"ה לא איתנייה; הוזכר רבינו ברוך, כשייתכן ומדובר ברבינו ברוך בעל התרומה, כל להשערת עורך תולדות הרי"ד (פרק ט"ז), אך כלל הנראה מדובר ברבינו ברוך מאריך יוון, או רבינו ברוך מחלב המוזכר בכתבי הרי"ד (שבת ד. ב"ה תכא באילן) [ר' שמות חכמים (ח"א ערך מ"ז ה' 15) בהז'].

עוד זאת, במסכת נדה שבמהדורה זו (ה. ב"ה ומה ללי), הוזכר גם כן רבי אליעזר ממיין בעל היראים, תלמידו של רבינו תם.

בעלי התוספות בשאר מהדורות תוספות הרי"ד

עם כל זאת, במהדורות האחרות כמעט ואין הרי"ד מזכיר את חכמי בעלי התוספות, או חכמים אחרים, זולת חכמים מסויימים הנזכרים אף הם במסכתות מסויימות ובמהדורות מסויימות, כמו רבינו אלחנן בנו של הרי"ד המוזכר בתוספות לפסחים במהדורא תניינא (קא. ב"ה לאפוקי; ב"ה שם אמר; קא. ב"ה לא אמר; קב. ב"ה ועקר; ב"ה שם רבי יוסי; קב. ב"ה שם אמר רב; קג. ב"ה שם מר זוטרא; קד. ב"ה ושמ' ב"ה שם ושמ' קו. ב"ה שם וזכרתי), מקצתן בשם אביו, ואחת מהן בשם רבו. אותן מזכיר הרי"ד גם כן בספר המכריע (ס"י לא).

עוד הוזכרו בחיבורי תוספותיו למסכת ראש השנה (ג. ב"ה תניא) יומא (ה. ב"ה מילתא; טז. ב"ה שם אי; כב. ב"ה פרק; כח. ב"ה שם משום; לט. ב"ה שם וזיכה; נ. ב"ה איתנייה; סב. ב"ה שם מוספי; סז. ב"ה שם מהו) ונזכר (ב. ב"ה לימא; ג. ב"ה מאי; ט. ב"ה רבי נתן; יב. ב"ה שם אי; יג. ב"ה הריני; ב"ה בעי; יד. ב"ה ניטמא; טו. ב"ה שם ומי; טז. ב"ה כתב רבינו; יז. ב"ה שם ומי) כשכאן ייתכן כי הכוונה לרבינו ברוך בעל ספר התרומה, מתלמידי הרי"א הזקן, אך אין הכרח ברור לדברים אלו, כאשר הזכרנו כבר ביחס למהדורא תליתאה הנ"ל.

עוד יודגש, כי שאר מהדורותיו כלל אינם משתייכים לחיבורי בעלי התוספות המוכרים ומת, כשביאוריו נאמרים בדרך מיוחדת, כשונים מקושיית בעלי התוספות ומשנים ומתנים בסוגיות, מיושבים להפליא בקיצור אמריותו של הרי"ד, ששכלל הנראה אף מהדורות אלו נערכו לאורם של בעלי התוספות וחיבוריהם אשר היו לפניו, אלא שבכשרונותיו המיוחדים, ערך את חיבורו באופן שיתורצו הקושיית מאלהים.

הרי"ד, חובר חיבורים מחוכם היה, כשרך מחיבוריו הקיימים בידינו, למדים אנו על היקף חיבוריו העצומים, אשר כמעט אין להם אח ורע בקרב חכמי דורו.

נזכיר בזה את חיבוריו בקיצור, א' פסקי הרי"ד, והוא פסקי דינים העולים מתוך הסוגיות בהוספת ביאורים שונים. ב' תוספות הרי"ד, אודותיו נזכיר בסמוך בפני עצמו. ג' תשובות הרי"ד, אשר בזה אף שנדפס בימינו קובץ מתשובותיו, מכל מקום השבלי הלקט מרבה להביא מתשובותיו לעשרות ולמאות, שאינם נמצאים בקובץ תשובות זה, כך שללא ספק היו לרי"ד תשובות רבות שאינם בידינו. ד' ספר המכריע, בו הראה הרי"ד את ידו החזקה, לברר סוגיות שונות ולהכריעם בכוח תורתו. ה' פירוש על תנ"ך, כשישנו חיבור 'נימוקי החומש' על התורה, ופירוש על ה"נ", כשמלבד זאת ייתכן והיה לו גם כן פירוש בפני עצמו על התורה, ועוד זאת פירוש על הספרא, ועוד פירושים שונים, כאשר העלה בארוכה ובקצרה עורך תולדותיו של הרי"ד (פרק ט"ז).

תוספות הרי"ד ומהדורותיו

במסגרת מאמרינו בתורת בעלי התוספות, לא נייחד הדיבור לכל חיבוריו המרובים והנפלאים של הרי"ד, כי אם אל זאת חיבורי התוספות אשר לו, אשר המה נמצאים בידינו, ונלמדים על ידי כל תופשי התורה בכל היכלי התורה.

תוספותיו של הרי"ד חוברו בכמה מהדורות, כאשר מצויין על כל קטע מקור מהדורות הוא, כשכלל הידוע חיבר הרי"ד חמשה מהדורות של חיבור תוספותיו לש"ס, כשהכלל ניכר ממהדורות אלו ונתורו בידינו על מסכתות שונות.

באופן כללי, חיבורי הרי"ד הינם כבית המדרש בפני עצמו, ללא השתייכות לדרכם של בעלי התוספות ומהלכי בעלי התוספות המקובלים בסוגיות, דבר המאפיין את רוב חיבורי התוספות הן הצרפתים והן את אלו האשכנזיים, אך תורתו של הרי"ד, תורה חדשה מאתי תצא, פשרת תלומה העדר הדין החכמים בחיבוריו, כאשר הייתה באמנה אתו, כפי שהזכרנו זה על הימנעותו של הרי"ד מלהזכיר שמות חכמים בחיבורו.

המהדורה הבנייה על תורת בעלי התוספות

עם זאת, חשוב להדגיש את שציין עורך תולדותיו של הרי"ד (פרק ט"ז), כי לכל הפחות מהדורה אחת שלמה, בנויה בצורה די ברורה על חיבורי בעלי התוספות הידועים לנו, והיא המהדורה השלישית של חיבורו, כאשר במסכתות שונות עוסק הוא במהדורה זו בתורנתם של בעלי התוספות, המוכרת לנו והידועה לנו.

בתוספותיו לבבא בתרא מתוך מהדורה זו השלישית, אשר נדפסו בלמברג בשנת ת"כ, מובא רבות (ב. ב"ה נפריצה; ב. ב"ה שאני נתחם; יב. ב"ה היא כשואר; יכ. ב"ה עובד את; ב"ה והנתיב; טי. ב"ה המבריק; כ. ב"ה עשבים; כא. ב"ה אמר רב הופא; כב. ב"ה אמר רבי; ב"ה מותבי רבי; כג. ב"ה היה חופר; כד. ב"ה הכי נמי; כט. ב"ה אמר מר; לא. ב"ה שתי; לד. ב"ה לימא; לה. ב"ה פיסקא שלש; מ. ב"ה קנין בפני; מ. ב"ה מודעא; ב"ה איבעיא; מא. ב"ה פיסקא כל; מא. ב"ה ועל מה; מב. ב"ה הא רב; מז. ב"ה דניחא; סא. ב"ה כותל; סא. ב"ה ואי; סג. ב"ה ואמאי; עו. ב"ה אותיות; עז. ב"ה אמר ליה; פא. ב"ה רבי מאיר; פא. ב"ה והאמר; פד. ב"ה ותנא; צב. ב"ה ומצא; צד. ב"ה שטי; צז. ב"ה כורך שאמרו; צח. ב"ה ואי דיוע; צט. ב"ה בעל השדה; קא. ב"ה מיכא [?]; קי. ב"ה שדה אחוזה; קיג. ב"ה שלשה [ונכפל כל הקטע בספר המכריע סי' כ"ח]; קטז. ב"ה הא מני; קנב. ב"ה עקסר; קכד. ב"ה ואם אמר; קכז. ב"ה בין במלוא; קכה. ב"ה ואין הבכור; קכו. ב"ה ומו; קכח. ב"ה האומר; קכט. ב"ה אבל שני; קכט. ב"ה פיסקא מת; קלב. ב"ה רבי יוסי; קלג. ב"ה ולא; קלד. ב"ה אמר; קלה. ב"ה ואלא דקאמר; קלט. ב"ה לותה;

פניני הרמב"ן

מאת הנאמן הדב ישראלי מאתר קעניג שליט"א
אבדק"ק יאקע (ארה"ב)
ראב"ד ביד"צ אורח מישור לדינו ממונות ואישות

(ב) יש לדקדק בדברי רבינו הרמב"ן ז"ל, דלענין "אכל" (תשברו וכו') כתב לישנא, אם תתאו לאכול מפירות ארצם, ולענין שתיית מים כתב, מים לא תשתו מהם, לא כתב "מי ארצם" (בכאכול-פירות ארצם, כנ"ל) גם לענין שבירת אוכל, כתב רבינו רמב"ן הלשון, אם תתאו לאכול מפירות ארצם, "לא תקחו" מהם רק בכסף מלא, ולענין כריית מים כתב, "לא תשתו מהם" כו' (שינה מלשון "לא תקחו", לילא תשתו, והר"ל למימר בקניית שניהם אוכל ומים, לשון השות, "לא תקחו" וכו', או "לא תאכלו ולא תשתו" וכו', וק"ל) גם ילה"ע אלשון, לא תשתו מהם "כלל" (וגם רק בשתי כ"כ, לא באוכל, ואף זה צ"ב) עוד ילה"ע, דגבי אוכל כתב רבינו "לא תקחו" מהם רק בכסף מלא, וגם שתי כתב רבינו לא תשתו מהם כלל רק בכסף (השמיים תיבת מלא) ראה לעיל כל דברי רבינו ז"ל בהערתה, ותראו בחוש דיוקים אלו, ידענו היטב, כי יש ממעמיעים שינענעו ראש על דיוקים כאלו, ואולי על כולם, אמנם כפי מה שנוכחנו לדעת הרבה, דדברי רבינו מדויקים טובא, ובפרט בשמקושרים ומשתייכים דבריו ז"ל למקום אחר (מה גם כשדבר זה נזכר בתורה עוה"ס, ראה להלן) ובה יצאו כל הדברים מדויקים בדיוק גמור בלי חסרון ויותרת, וכנוגה אורה.

ומוכרחין אנו בזה להביא פסוקי המאורע, עם פי' רמב"ן, וייתיישו הדברים על נכון בעזוהשית, בפרשת חקת כתיבא, וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וכו' נעברה וכו' בארץ כנען לא נעבור בשרה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך וכו' ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב נצא לקראתך, ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימין נשתה אני ומקני נותני מכרם רק אין דבר ברגלי אעברה, ויאמר ואת עטרי ויצא אדום לקראתו בעם כבוד וביד חזקה וכו' ויש ישראל מעליו (במדבר כ, יד י"ז י"ח י"ט כ"א) וכתב ע"ז הרמב"ן ז"ל, במסלה נעלה, הנה מתחלה היו אומרים לבא בערים, רק שיתמרו שלא יכנסו בשרה ובכרם וכו', והיו אומרים שישתו כלל המים אשר להם "בבארות" לצרכם, אחרי כן שולחו להם, שלא יקרב לערים כלל, אבל ילכו במסלה העולה לארץ כנען שהיא סלולה וכבושה לכל, ואם ישוה מימי הנהרות" בדרכים הם והבהמות בעברם בנהר, יתנו דמיהם שנהנו מהם וכו', מבואר מדברי הרמב"ן אלו, דתי סוגי מים היו באדום, ועל שניהם הבטוחו ישראל להם לאדום, על מי הבארות שלהם (יבחוטי העיר, כנ"ל רמב"ן עיקר) אמרו ישראל, שזה לא ישות כלל, וימימי הנהרות" שבדרכים, ע"ז הבטוחו ישראל שאם יארע שנהרות" שלהם ישותו מהם "דרך עברם בנהר", וגם ע"ז ישלחו מכרם, כל זה יוצא מדברי הרמב"ן אלו, בעליל מפורש.

עוד כתב הרמב"ן שם על קרא ויש ישראל מעליו (במדבר כ, כ"א) וכו' ז"ל, קצר הכתוב בזה, כי מפי הגבורה נצטוו (דברים ב, ד) ויש נשמרתם מאד אל תתגרו בם, כאשר פירש להם משה, ועל פי הדיבור נטו מעליו (וכן פי החוקים, עיי"ש עוד) נמצא לפי זה דהא פרשתא דאדום-פרשת דברים דנן, וידבר ה' אל משה לאמר וכו' אדם עוברים את גבול אחיכם בני עשו כו' אל תתגרו בם (הנ"ל, ראשית דבריו) מיירי, ויש שכבר שלח ישראל מלאכים אל מלך אדום, ויאמר אדום, ואלו הושה להם אדום כלום (לא לעבור בגבולו, לא לעבור במסלה-דרך הכבושה וכו') ובאה להם הציווי כעת "אל תתגרו בם", וכלול

דפרשת בלק, דכתיבי שם, דמקדם לא הרשה השי"ת לבלעם שילך עם שרי מואב (במדבר כ"ב, י"ב) אח"כ במשלחת שניה דשרי בלק לבלעם אמר לו השי"ת, קום לך אתם (במדבר כ"ב, י"ג) ובשהלך בלעם בשרותו של הקב"ה זה, כתיב קרא, ויחר אף א-להים כי הולך הוא (במדבר כ"ב, י"ד) וכל זה צ"ב וכעמדת כל המפורשים ז"ל בזה, ומובא בשם הגר"א לתרץ, בהקדם הנחת יסוד מורש, דהבדל יש בין תיבת "עם-עמו" לתיבת "את-את", תיבת "עמו" יורה, על שיווי דעת שניהם בדבר, וי"ל פעולת שניהם נעשה "בכוונה ומטרה אחת", ותיבת "את" יורה, דרך "בעשיית הדבר" שוין גם שניהם-אבל לא "במחשבה אחת", ובהו מבוארין קרא, מקדם אמר השי"ת לבלעם, לא תלך "עמהם" (במדבר כ"ב, י"ב) והפי' בזה, "בדעה ומחשבה אחת", דהם כוונתם לקלל את העם ח"ו ואתה בלעם אל תלך "במחשבה אחת-זאת, עמהם", ונתן לו השי"ת רשות לילך "אתם" (במדבר כ"ב, י"ג) "אתם" דווקא, שלא יהא לבו-מחשבתו (של בלעם) דומה ללבם, ובאם ה" עושה כן לא חרה בבלעם אף ש, אך בלעם לא שמע לדברי השי"ת אלו, וילך "עם" שרי מואב (במדבר כ"ב, כ"ב) "עם" דייקא, כפירוש רש"י ז"ל בשם התנאומא, "לב כלבם שוה", כי בלעם "חשב לקללם ח"ו-במחשבה אחת עם שרי מואב, ויחר אף א-להים" (במדבר כ"ב, כ"ב) כי עבר על צויו בזה, אלא דא"כ (בפסוק י"ח) אמר לו המלאך, לך "עם" האנשים, ובהו הכוונה כפירוש רש"י ז"ל בשם חז"ל במסכת מכות י' ע"ב, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, כי חלקך עמהם, וסופך להאבד מן העולם עיי"ש, מדה כנגד מדה, כמו שרצית בלעם, להיות "בשיווי דעה אחת-עם שרי מואב", ככה העונש, "בשיווי עמהם", ליאבד מן העולם, כל לאו הגר"א ז"ל, והדברים ידועים בשער רב רבינו.

זהו י"ל בכונת דברי רבינו הרמב"ן בכאן (לא תקחו מהם רק בכסף מלא) "לרצונם", וזה טעם "מאתם" (כלעיל את א) דייק רבינו ז"ל, מלשון קרא כתוב, "מאתם", ולא כתיב "עמהם", וזה יורה, דאין דעות אדום וישראל "משות" (כנ"ל דברי הגר"א ז"ל) בתן קנין, ויחר כונת הקרא לומר, דאף באין "ציון-דעת ישראל" ליקח מהם-מאדום, בכסף מלא, יעשו בזה "רצונם-דעתם, לקנות בכסף מלא, והטעם לזה קאמר קרא שלא"כ, כי ה' א-להיך בריך וכו', תראו עצמכם עשירים, ולא תכפרו טובותי של מקום, כאלו עמים עניים וכו'... הרי מבוארים להפליא דברי הרמב"ן ז"ל ביה, תלי"ת (ועפ"י יסוד דברי הגר"א הנ"ל, לחלק בין תיבת עמם-במחשבה אחת-לתיבת אתם-לא בדעה אחת, וכמשנ"ת, ראה מש"כ בספר פתח דבר להנצי"ב ז"ל, על הקרא, וגם ללוט ההולך "את" אברם, בראשית י"ג ה', ובספר הכתב והקבלה, במדבר כ"ב י"ב, הביא ראי' נפלאה לדברי הגר"א ז"ל הנ"ל, מדברי יונתן בן עושיאל, על הקרא ויבא א-להים אל בלעם וכו' אם לקרא לך באו האנשים קום לך "אתם", במדבר כ"ב, ותרגם ע"ז בתנ"ך, קום "טייל" עמהן, ובקרא י"ב באמרת השי"ת לבלעם לא תלך "עמהם", תרגם בתרגום יונתן, לא "תזל" עמהן, ועפ"י הגר"א ז"ל הדברים מבוארים היטב, דתיבת "אתם" הרי זה מורה דאין הדעות שוות ביניהם, ובכגון דבר קרוי "טייל" בעלמא, לא כ', ותרגם ע"ז דבזה גם הדעות שוות, תרגומו בזה "תזל", הליכה-הדדית, ע"כ דברי הכותב הנחמדים.

ויאמר ה' אלי לאמר וכו', ואת העם צו לאמר אתם עברים בגבול אחיכם בני עשו הישיבים בשערי וייראו כמכם ונשמרתם מאד, אל תתגרו בם וכו', אבל תשברו מאתם בכסף ואבילתם וגם מים תברו מאתם בכסף ושתייתם, כי ה' א-להיך בריך בכל מעשה ידך ידע לכתך את המדבר הנחל הזה וה ארבעים שנה ה' א-להיך עמך לא חסרת דבר (דברים כ, ב ד ה ו י).

וכתב על זה הרמב"ן, אבל תשברו מאתם בכסף (א) אם תתאו לאכול מפירות ארצם, לא תקחו מהם רק בכסף מלא לרצונם, וזה טעם "מאתם", וגם מים לא תשתו מהם "כלל" רק בכסף, לרצונם (ב) כי ה' א-להיך בריך, לפיכך לא תכפיר את טובתו, להראות כאלו אתם עניים, אלא תראו עצמכם עשירים, לשון רש"י, ולא הבינתי, מה "בכל מעשה ידיך", כי ברכותם, ברכות שמים היו, והם לא יעשו בידיהם דבר שיתברך (ג) ואולי ירמוז ב"מעשה ידיך", שיתברך עמם צאן ומקנה אשר הוציא מפצרים, ויש להם עושר ומקנה וקנין, משלל מצרים ומשלל עמלק, והכל נתברך בידם, כענין מעשה ידיו ברכת ומקנהו פריץ בארץ (אויב א, י ד) ועוד, ידע, ה', לכתך את המדבר הנחל הזה, וספק שם כל צרכך-במזון והשלו ומי הבאר, שלא חסרת דבר, מן הצורך לחולכי ארצות (ד) ובהו כן היה, שקנו מבני עשו אוכל ומזון, כמו שאמר (להלן) פסוקים כ"ח כ"ט) אבל בכסף תשבינו ואבילתי ומים בכסף תתן לי ושתייתי וגו', כאשר עשו לי בני עשו וגו', ע"ז מדברי הרמב"ן.

דברי הרמב"ן אלו, רבות בשנים יגענו בזה, קימנא קימנא כמל שנה ושנה, בפירוש דבריו חק' (לפע"י) בעיקר על דרך הפשט, נעלה אותם על הכתב כעת, להנאת הקוראים, וכפי אמירת דבריו זה כמה, עליכם הקוראים משפט הבחירה, לקרב ולרחק, ומני ומנכם תסתיים שמעתיא.

(א) דברי רבינו ז"ל במש"כ (אם תתאו לאכול מפירות ארצם וכו') לא תקחו מהם רק בכסף מלא, לרצונם, וזה טעם "מאתם" (ע"כ) דבפשוטו, צ"ב (בפירושו הפשוט) איפה כתיבא כאן בקרא (ובאה תיבת "מאתם") שיקנו (ישראל) מהם (מאדום) אבל בכסף מלא, "לרצונם" (כנ"ל דברי רבינו) וממרבית טובתו, שלא ראוי למפורש רבינו בפירוש דבר זה הסתום, וכמה שנים הלכנו בתמימה מחשבה זו, אי אפה מפורש רבינו שלא עמדו בזה (אגידה, דמשיח הוא לפרש דברי רמב"ן אלו, עפ"י דרש"י בפרשת מקץ על הקרא דשם, והרעבתי על כל פני הארץ, ופתח יוסף את כל אצרות ב"י וישברו למצרים (בראשית מ"א, י"ז) ורש"י בזה"ל, וישרו למצרים, שבר, לשון מכר ולשון קנין הוא, כאן משמש "לשון מכר", "שברו" לנו מעט אבל, להלן מ"ג ב', "לשון קנין" עיי"ש, ולפי"ד רש"י אלו צ"ל, דהך קרא אבל "תשברו" מאתם, מתפרש ללשון "מכירה", לא מלשון "קנין", דא"כ הו"ל לקרא למכנת אבל "שברו" מאתם-כנ"ל רש"י על קרא "שברו" לנו מעט אבל-לשון קנין, ועפ"י, הוי "תשברו", לשון "מפעיל", ר"ל אתם עם ישראל "תגרמו" מהם-אדום, "מכירו" לכם אוכל ומים, ופשוט זהו ויכל להתקיים, רק בקניית אוכל "בכסף מלא", "לרצונם" ר"ל כפי רצון אדום במחיר-כסף מלא, כה אמרנו מקדמת דנא בדברי הרמב"ן אלו, אבל לפי האמת אי א להעמיס כן דבזה"ל, אחרי דתיבת "מאתם" קא דייק והו"ל רבינו ז"ל, לא מתיבת "תשברו" לשון מפעיל כנ"ל, וזה צ"ב טובא, היכן ומיכן משמעת, "לרצונם", מהך תיבת "מאתם" כלעיל).

(ב) עד שנצוצה המחשבה בעזוהשית, דדברי רבינו מכוונים למה שכתבו הבאים אחריו ז"ל (וכבר הבאנו כמ"פ בהולין, מרדכי עשתי בע"ז, דדברי החזונים ז"ל מוזמים בדבריהם כד דברי הראשונים ז"ל, שא לא כונו להם, והדברים ידועים ומפורסמים) ומתאמרא כן בשם הגא"א ז"ל, בפירושו המקראות

כל דבר המכאב להם (שם דבר קרוי "גירוי") וה"ה אם ילד ובתמהו שנתו "ממי הנגרות" בדרך "המסלה", לא "מי ארצם" אדום, כנל רמב"ן) שלא לרצונם-לא ישלמו להם ע"ז, דגם זה נכלל בכלל גירוי-דבר המכאב לאדומים, והרי בזה כל לשונות הרמב"ן מאירים, וא"ש כל הדיוקים שהערונו לעיל תחת אות זה, ולענין אוכל כתב הרמב"ן כי ילשג, אם תתאוו לאכול מפירות "ארצם", ולענין שתי השמים מזה לו (לא כתב "מי ארצם") כיון הדמיון מדבר גמ משתיים מים "דנהרות" בדרך הכבושה לארץ כנען (ולא רק משתיים "בארם דאש" אדום, כנל רמב"ן) ומים דנהרות בדרך כבושה לכל, אם זה "מי ארצם" (ואבל גם על מים אלו ישלמו כמב"ר בשתיים) הם ובתמהו, דא"כ עברו בהאי "גירוי" על "לא תגרו בו" דבר מכאב לבני אדם, כמש"ה) גם א"ש לשון הרמב"ן, דגבי מים כתב הלשון "לא תשתו" "כלל" (לא כתב "לא תתרו") כיון דגם "מי דנהרות" בכלל ציוויו שלא ישתו מים אלו, כנל רמב"ן, כנ"ל (ואבל באוכל לא חי בזה שום סוגים, כי אם במים, כנל רמב"ן, ע"כ לא קאמר רבינו הרמב"ן, הלשון "כלל", ראה תחת אות זה) וא"ל "מים דנהרות", אינן עומדות למכירה (דנהר בדרך הכבושה) כפי נמצא, כדלעיל רמב"ן) כי א"ש, מדוע דענו שתי לא כתב הרמב"ן "ספף מלא", כמו באכילה, ולענין המים (רמי דנהרות), דגם על זה בקשו ישראל רשות מקדם, ש"מ דגם זה בניגוד רצון אדום, שלא לבקש רשות על "אלו מי נהרות" וצ"ל "לש לומר הדמיון תהא ב"כספף מלא", כיון דא"כ המים אלו "עומדות למכירה", מעניינם יקרים, תענינו בזה, ותאוו הדברים מזוקקים ומשמחים נפש לומדיהם, וד"ק.

(לפי דברי הרמב"ן, דהך פרשת-בציוו ישראל בהעברת גבול בני אדום, לאחר שמאן אדום את ישראל עבור בגבולו וט ישראל מעלין (כנל), בדברינו א"ש תעה אחת שהערונו ושאלנו למה גדולים וטובים וחי להם לתמונן רב, בדפרשת חקת פרש"י על הקרא, לא נשתה מי באר, במדבר כ"ד, אף על פי שיש בדינו מן לאכול ובאר לשותה, לא נשתה ממנו, אלא נקנה מכם וכו', מכאן לאכנסא אף על פי שיש בידו לאכול יקנה מן החנוני, כדי להנות את אושפיו ע"כ, וכאן בדין פרש"י טעם לקניית ישראל אוכל מים מאדום, כי שלא תכפרו טובתו של מקום, לא משום הנאת האשפיו, אלא משום שיש עובד את ישראל בגבולו, הרי אין כאן אשפוחא עור היתנהו, ע"כ הוכרח רש"י לטעם אחר, משום שלא תכפרו טובתו של מקום, ופשוטו, ואמת).

ג) הביא הרמב"ן ז"ל דברי רש"י בהאי קרא, כי ה' אלהיך ברכך כאשר דבר לך (לפיכך לא תכפרו טובתו וכו', אלא ראה את עצמם עשירים) והקשה ע"ז, ולא הבינותי, מהו בכל מעשה ידיך, כי ברכותם ברכת שמים היו (כל זה לשון רמב"ן, כנל העתקת אות ב') וצ"ל, על מה הקדים רבינו הרמב"ן ז"ל, כל דברי רש"י אלו (לפיכך לא תכפרו טובתו וכו') הנהגות לקושינו? ו"ל הא הבינותי" מהו "בכל מעשה ידיך" וכו' (כנל) הרי קושיא זו יקשה אקרא גופא, צווח ואומר, "כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך" (ובמדבר לא ה' מעשה ידיך, אחי לכל ברכותם ברכות שמים היו כנל) לא א"ש פרש"י (לפיכך לא תכפרו וכו', כנל) ונתעוררנו לתרץ הדברים, דרך לומדינו דברי הפנים יפה בפרשתך, על הקרא הנ"ל, כי ה' אלהיך ברכך וגו', וז"ל שם, בילקוט (דברים, תת"ח) יכול אילו אותה יושב ובטל זיל בכל מעשה ידיך, אם עושא אדם אותה וכו', אך זהו השא דענו, אבל בתלמוד חכם אמר דהמער' (התלמיד א"ב) ובוטורתי יוגה יומם וליילה וכל אשר יעשה יצליח, פירוש, כל שהי' ראוי לו בעשית מעשה ידיו, יתן לו ה' דרך הצלחה, והיינו דאמר, וכל אשר יעשה יצליח, שה"ה ראוי לבא דרך עשה"ה יצליח ע"כ דבה"ק לשלש טעמים, או אז אמרנו לעצמנו, דמצוינו ויש מקום לפרש קרא בפשוטו, כי ה' אלהיך ברכך "בכל מעשה ידיך", הוסיף עליו לעשות באופן הגליל, ר"ל לכל מה שהיית צריך לעשות (רמב"ן) "ארבעים שנות המדבר" לא הוצרכת לו, וקאמר קרא טעם לזה, על פי דיע לכתך וכו' לא חסרת דבר, כן יל"פ קרא זה (רמב"ן) "מעשה ידיך", מה "שהיית צריך עשות", כדלעיל) ואין זה שום דוחק, אמנם רש"י ז"ל פי' בכל מעשה ידיך, דקאי "אמעשה ידיו דמדבר" (ומדפרש לי לקרא כי ה' אלהיך ברכך וכו', דעשירי חזק ישראל תתא אדום, מברכת "מעשה ידיו", כנל) שפיר קושה רמב"ן קושייתו לדלעיל, איזה ברכה ה' כאן במעשה ידיו דישאל, הרי כל ברכותם במדבר, בברכות שמים

היו, וז"ל על דרך הפשט בעזה"שית, ולאכני הקטן הרי זה מציאה בפשט דברי הרמב"ן הנ"ל, ועלה לי הדבר ביגיעה.

ד) מש"כ הרמב"ן בתי, "דמעשה ידיו" פי' מקנה (כנל העתקה, אות ג') וראי' לזה מקרא מעשה ידיו ברכת וכו' (כנל העתקה, אות ג') לפי זה עלה לי פי' הקרא בפרשת ראה (דברים) כי יברכך ה' אלהיך, בכל תבואתך ובכל מעשה ידיו והיית קר שמה, וצ"ל מהו ובכל מעשה ידיו, אם לעבודת האדם בפועל, הרי זה כ"כ ברישא דקרא, בכל תבואתך, ובפי' הראב"ע כתב בזה"ל, מעשה ידיו, בסחורה ואומנות ע"כ, ולדברי הרמב"ן הנ"ל י"ל "בכל מעשה ידיך" הכונה למקנה, דזהו עיקר עושר האדם (ע"כ רמב"ן בפ' וישלח, בראשית ל"ד כ"ג) וק"ל, ומש"כ הרמב"ן (כנל העתקה, אות ד') עוד בהמשך פי' הקרא (כי ה' אלקיך ברכך וכו') ועוד, דיע, ה' לכתך את המדבר הגדול הזה, וספק שם כל צרכך-במון והשלו ומי האר, ולא חסרת דבר, מן הצורך להולכי ארחותו (ע"כ) צ"ל הקשר לזה, עס רישא דקרא (כי ה' אלקיך ברכך וכו') דהפי' תראו עצמיכם עשירים ולא תכפרו טובתו של הקב"ה, כנל אות הקדום (לא ראיתי למפרשי הרמב"ן שפירשו דבר זה, ולא ידעתי למה) אמנם נראה הכונה (אולי פשוט היא, אבל כפי אכזרנו כמה פעמים, גם זה נאמר שוב ושוב, כי בדברים פשוטים הם גם יתנו להיאמר ולהוכיח) כי הקרא מבאר ומפרש בכאן, כי כל הצרכים דישאל מגדול ועד קטן-במדבר (לא חסרת דבר), כדלעיל) נעשה הכל ע"י הקב"ה, באופן דאי להם לדאוג מלפזר כספם לשאר דברים, שאינם הכרחיים כ"כ, ע"כ לא הקשר בזה כי אם האזי מילתא, שלא לכפות טובתו של הקב"ה, ותראו עצמיכם עשירים, בשתקנו מזון ומים מאדום, וכנל רישא דקרא, כי ה' אלהיך ברכך וכו', פרש"י והסכמת רבינו ז"ל לזה, וק"ל.

ה) עוד כתב הרמב"ן ז"ל (כנל העתקה, אות ה') והנה כן היה, שקנו מבני עשו אוכל ומזון, כמו שאמר (להלן, פסוקים כ"ח כ"ט) אבל בכסף תשבינו ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי וגו', כאשר עשו לי בני עשו וגו' (ע"כ) מעולם תמהתי, מה בעי הרמב"ן בזה, אף דינא דכך היו פי' הדברים (שקנו ישראל מאדום, וכלל ומזון) ע"כ, איזה שייכות יש לדבר זה עם פי' הקרא כאן, והרבה הרבה חשבנו בזה, ונראה כונת רבינו ז"ל בזה לאפוקי מפי' הראב"ע ז"ל בהאי קרא, אוכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וכו', וזה לשונו, ויש אלא, כי המלה בתמיה, כי אין להם צורך למאכל ולמשתה כל אלו השנים שעברו (וכ"כ רבינו בחיי בפי' דהאי קרא) לפי זה, דהאי קרא, אכל תשברו מאתם וכו', בלשון תמיה מתפרשת, לא כתיב כאן כי קנו ישראל מהם אוכל ומזון, קרא דכתיב "אח"כ אצל סיוחן אוכל בכסף תשבינו ואכלתי וכו' "כאשר עשו לי בני עשו" וכו' (פסוקים כ"ח כ"ט) אהעברת הגבול קאי (כן הוא דעת הראב"ע ז"ל לפרש קרא זה, דאדום הרשה לישראל לעבור באיזה מקום דרך ארצם, ואז רמב"ן על קרא בפרשת כי תצא, על דבר אשר לא קדמו פתחם וכו', דברים כ"ג ה', והרמב"ן נחלק עליו בחוקך רב ע"ש) והרמב"ן כאן דקאמר "והנה כן היה שקנו מבני עשו אוכל ומזון וכו' כאשר עשו לי בני עשו" וכו', ר"ל בזה להביא ראי' לדבריו דהאי קרא מתפרש כפשוטו (וישראל קנו מאדום אוכל ומזון, ודלא כהראב"ע לפרש הקרא אוכל תשברו וכו', בלשון תמיה וכנל) והביא רמב"ן ראי' לזה, מדקאמר קרא להלן בשליחות סיוחן, כאשר עשו לי בני עשו וכו', וזה ע"כ קאי אקניית אוכל ומזון דישאל מבני עשו (וראי' לפרש קרא דקאי אהעברת הגבול, ע"ש רמב"ן בפרשת כי תצא, וקצתהו) הרי רוצה, דקרא דגן, אוכל תשברו מאתם וכו', א"א להתפרש בלשון תמיה-דעת הראב"ע, ע"כ אם בלשון ניותא, וד"ק בזה.

(ועפ"י הראב"ע והרבינו בחיי, דהאי קרא, אכל תשברו מאתם מתפרש בלשון תמיה, יש ליישב בזה הערת הגאון ז"ל בפשט הפנה בפרשתך, על הקרא דכתיב תשבינו ודסיוחן, אבל בכסף תשבינו ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי, דברים כ"ח כ"ט, דליק מזה ב"ש עבדו זה דף ל"ה ע"כ, דבישלו ע"כ"ס אסור, דאכול, כמים, מים מים שלא נשתנה אף אוכל שלא נשתנה ע"ש, והי"כ במשך חמלה למה לא ליקף הש"ס מקרא מוקדם, והוא קרא הנ"ל לדלעיל, אוכל תשברו מאתם בכסף ואכלתם וגם מים תכרו מאתם בכסף ושתיתם, ויש ש"מ במוטות, ולפיכך הראב"ע והרבינו בחיי, לא קדמו מים אדום וכו' דקרא הנ"ל אוכל תשברו וכו', מתפרש בלשון תמיה, שלא תקנו מים אדום ומים כנל, ע"כ ליקף

הש"ס רק מקרא "דאכול בכסף תשבינו וכו", דשליחות ישראל לסיוחן, וקרא זה אי' לפרש בלשון תמיה כי אם בלשון ניותא, "דהרי דברי שליחות בני ישראל" וכו' וזהו "הראב"ע בפי', דהאי קרא אוכל בכסף תשבינו וכו', מתפרש בלשון ניותא ע"ש, דרך אגב, דברי דהר"ם הנ"ל דקאמר דאכול לא נשתנה, ראה בתיבוס אפיקולס דהבא, דתרגם בן המקומות, אוכל, עיבורא, והיינו הבואה, ופשוטו ח"ל שנתנה מתפרש להם לא באשלו וכו', והרי"ז דלא דכריי הש"ס הנ"ל.

ו) לבקשת הרבים ללא הרף, מהם ידידי נפשי רבות בשנים, להעלות על הכתב הערות מעט מזער ע"כ"פ על קניית לת"ב, הנני לבקשתם, בקינה (כ"ה) מתחלת, מי יתן ראשי מים (מיוסד על גזירות תתנ"ג, ב"י קהלות בישראל, אשפיהו ורמיה מגנצא) מקונן המקונן, ועפעפי זילו מים וכו' ואקונן מר על הרוגי אשפיהו, בשני (בחדש השני, אייר) בשמונה בו, ביום מרגוע (שבת קודש) הוקרה (דבר זה) וכו' וכו', קהל ורמיה וכו' פעמים (כ' פעמים) קדשו שם המיוחד במורא, בעשרים ושלושה בחדש זיו (כ"ב) לחודש (איר) וכו', אירע דבר זה וכו', ויל"ף (סיון) בקריאת הלל לשוררה (ר"ל דבר זה אירע בראש חודש, באמצע אמירת ההלל וכו', אח"כ מקונן והולך, קהל איירי קהל מגנצא) בחודש וכו' בחדש השלישי (קודש סיון) בשלישי (ביום "בחדש זה", סיון) אירע דבר זה וכו', ויל"ף על מה בזה האחרונה ("קהל מגנצא") קאמר האי לישנא, בחדש השלישי (הוא חודש סיון) "בשלישי" (ג' לחודש) דהרי זה לשון קצר-אינו מובן כ"כ, והל"ל כמו שאמר מקדם ("בהיגוי אשפיהו") "בשני" (חודש אייר, כנל) "בשמונה בו" (פי' בשמונה בו, בחודש השני) או כמו שאמר בקהל ורמיה, "בעשרים ושלושה" (נקט בבאן, יום החודש, קודש) בחדש זיו (חודש אייר) כל אלו לשונות מובנים המה, והאי לישנא, בחדש השלישי "בשלישי" (לא קאמר, בשלישי בו, ע"כ) שם קצר וחסר הוא זה, ועצמה בעי לזה, אבל חכמה נפלאה

כאן (לענין) אחרי דקאמר המקונן קודם לכן ובהרואי אשפיהו, דאירע זה, "בחי' לחודש אייר שאילקש בשב"ק (כנל) ובוה ימצא המוצא, ד"ג' לחודש סיון" (יום חורבן מגנצא, כדלעיל) "ביום שלישי בשבוע" היתה (פי' חודש אייר לפי חשבוננו דאין מקדשין על פי היראי בעתה"ל, ופשוטו, חסר, דאם חלה ח' אייר ביום שבת קודש, בהכרח שיחול ג' לחודש סיון) "ביום שלישי" בשבוע, תחשוב ותמצא, לזה קאמר המקונן בהאי לישנא, בחדש השלישי "בשלישי" (אף דודאי הכונה בזה, "ליום ג' לחודש סיון) כדי לכלול בזה ג', ודחלה אז "יום ג' לחודש סיון", "ביום ג' בשבוע" תרי סוגי "שלישי" וזה לא ה' נשמע אם ה' אומר "בשלישי בו", ולשון זה מתפרש רק על "יום לחודש" (כנל) וזה נפלא בעזה"שית.

ז) בקינה נאמרת בסוף-בכל תפוצות ישראל, ברגש "ש, אלא ציון וירעה", בפיסקא שני, עלי ארמון אשר נש באשמת אשר עדרה, "ועלי אש מחריף א-ל בתוך מקדש חזריה" (ע"כ) תענינו בכל קינה זו ולא תמצא אף פעם אמורה, "שריפת בית המקדש" רק בפיסקא זו כאן, וגם גזול לא נקט, רק לשון נראה כמאור, "ועלי ביאת מחריף א-ל בתוך מקדש חזריה", ודחלה אז דבר הוא, ויש להביא בזה דברי מרן החת"ס נוראים ונפלאים, בשו"ת אורח חיים סי' ל"ג (בתכונן לזה הגאון ז"ל בספרו אור ששה שלוחי הלכות תענית, ולא הביא דברי מרן החת"ס ז"ל וז"ל שש, ודבר בעתה, בחידושי אמרתי בתענית (כ"ס, ע"א) איר יוחנן, אי הוינא הנם קבנעא בעשרי משום שרובו של היכל בו נשרף, וצריך לומר דאין ס"ל, דבאו בה פריצים תחלה, נמצא בשלשט בו זרים כ"י והציתו בו האש, מיד צא לחולין, "ממצא בעשרי נשרף בית חול", ע"כ קבנעו בעשרי וכו' ע"כ, וי"ל דלא כונת המקונן הפייסן והמקונן בהאי פיסקא, ועל ביאת מחריף א-ל בתוך מקדש חזריה, דואת עיקר החורבן היתה, "שבאו מחריף א-ל בתוך מקדש חזרי א-ל", באו בה פריצים תחלה, והשריפה שלדא"כ, "שנרף" וכו', כנל דברי רבינו בחת"ס.

ח) יעזור הש"ת שנוכה לבנין בית המקדש השלישי בקרוב, בניו ומשוכלל מן השמים, כמבואר ברש"י בכמה מקומות, ותחזינה עינינו בשוביך בלציון בהרמיה, עוד קודם ליום ת"ב דהאי ששלת, יגיעני למועדיים "ולרגלים אחרים" הבהמים לקראתינו ששלת, דפי' בזה בספר"י, דקאי על ע"ס ת"ב שיהפך ליום ששון ושמחה ולתפסת רגל לעם ישראל, ויקרים בזה והפכתי תגיםם לאבל, בעגלא ובזמן קריה.

חמיידא דאזרייתא

פניני הלכה מאת הר"ג רבי יעקב פרידמן שליט"א

דיני הבדלה בתשעה באב שחל להיות אחר השבת

להבדיל על היין, דעת מהר"ם מורטנבורג (הלכות שמחות סימן קמ"ה), כי כאשר פקעה אנינותו ביום ראשון, מחויב הוא להבדיל על היין, ואילו דעת הרא"ש עצמו, כי בהיות ובמוצאי שבת שהוא עיקר זמן החיוב, היה פטור ממצות הבדלה, אם כן אף שלאחר מכן ביום ראשון אין עליו כבר פטור של אנינות, מכל מקום ההבדלה ביום ראשון הוא תשלומים למי שהיה מחויב בו במוצאי שבת, ומאחר ולא היה האונן חייב בו במוצאי שבת, אינו יכול להשלים חיובו בשאר ימות השבוע.

והנה בזה נפסק להלכה (י"ד סי' שמי"א ס"ב), כי על האונן להבדיל ביום ראשון, והרי לנו כי זמן הבדלה אינו רק במוצאי שבת, אלא זמנו נמשך עד יום ראשון בלילה או עד יום שלישי בלילה, וממילא כאשר פקעה אנינותו במשך זמן החיוב, עליו להבדיל על היין.

שיטת הרא"ש כי אף אם אונן אינו מבדיל לאחר תום אנינותו במוצאי תשעה באב יש להבדיל

ה. ברם, הרא"ש (מועד קטן פ"ד סי' מ') כתב בזה, כי אף אם נאמר שההבדלה עד יום ראשון בלילה או עד יום שלישי בלילה, הוא מדין תשלומין, ועל כן כל שאינו חייב במוצאי שבת, אינו יכול להבדיל לאחר מכן בהסתלק ממנו סיבת המניעה, עדיין יש לחלק בין אונן לבין הבדלה במוצאי תשעה באב, כי אונן פטור מהבדלה במוצאי שבת, ועל כן מאחר והבדלה בימות החול הוא תשלומין למוצאי שבת, אין שייך להבדיל כל שלא היה מחויב במוצאי שבת, אמנם בתשעה באב אין פטור של הבדלה, אלא מאחר ואין אוכלים אין יכולים להבדיל, וממילא כאשר יכול הוא להבדיל, אין כל סיבה לפטור, כי עדיין הוא בכלל חובת ההבדלה מתחילת זמן ההבדלה.

שיטת ההלכות גדולות כי אף אם אין להבדיל רק עד ראשון בלילה במוצאי תשעה באב יכולים להבדיל

ו. והביא שם הרא"ש מה שכתב ההלכות גדולות באופן אחר, כי אדרבה, אף לפי השיטה שיכולים להבדיל עד יום ראשון בלילה, ואין יכולים להבדיל לאחר מכן, זה לא נאמר לגבי תשעה באב, אלא שחלל תשעה באב להיות אחר השבת, יכולים להבדיל אף לאחר מכן.

בזה יש להוסיף, כי ככל הנראה, שיעור הזמן הוא כעין כל שבוע שהוסיפו יום אחד, ועל כן יכולים להבדיל עד יום שני בלילה, אם כי אין דבר זה מפורש בדברי הפוסקים, וזה נראה פשוט.

ז. ביאור הדבר נראה, כי לדעתו סיבת הדבר שתיקנו להבדיל עד יום ראשון בלילה, הרי זה משום שההבדלה אמורה להיות שתהיה ניכרת שבאים להבדיל את החול מן השבת, לכן אמורה ההבדלה להיות בסמיכות ליום השבת, ובוה היה דעת חכמינו זכרונם לברכה, כי שיעור ההיכר שההבדלה הוא מיום השבת, עד ליום ראשון בלילה. וממילא, בשנה בה חל תשעה באב להיות ביום ראשון, הרי ההיכר שמבדילים משום יום השבת, הוא אפילו בהבדלה הנעשית ביום שני, כי אז הוא הזמן היותר סמוך שיכולים להבדיל אחר השבת, ועל כן מוטב, כי אף בזה הזמן הקבוע להבדלה אחר השבת, הוא עד ליום שני בלילה.

שיטת הרמב"ן שבתשעה באב הוא כדן הענו שאין מבדילים על הכוס רק בתפילה

ח. עוד זאת מציאנו שיטה מחודשת, והיא שיטת הרמב"ן (תורת האדם שער האבל ענין אבילות ישנה אות קי"א), המיוסדת על דברי הגמרא (ברכות לג'): "אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישארה, ברכות, ותפילות, קדושות, והבדלות. בתחילה קבעוה בתפילה, העשירי, קבעוה על הכוס. חזון והענו, קבעוה בתפילה. והם אמרו, המבדיל בתפילה, צריך שיבדיל על הכוס", ובוה חידש הרמב"ן, כי אין לך 'הענו' גדול יותר מיום תשעה באב, וממילא בזה קיום ההבדלה הוא בהבדלה בתפילה, ואין כל חובה להבדיל על הכוס.

להלכה, השולחן ערוך (א"ח סי' תקצ"ז ס"א) העתיק שיש להבדיל במוצאי תשעה באב שחל להיות במוצאי שבת, ושלא כחידושו של הרמב"ן.

בשנה זו, בה חל תשעה באב להיות במוצאי מנוחה, אשר על כן נקוה כי מהרה יתהפך לששון ולשמחה בביאת גואל צדק להחיש את גאולתנו, אמנם נבוא בזה בכמה עניינים הנוגעים לדיני הבדלה בשבת זו, שחל להיות תשעה באב לאחרונה.

הנקודות הטעונים בירור בזה הינם שלושה, א' האם צריכים להבדיל במוצאי תשעה באב ביום ראשון בלילה, ב' דין אדם שאינו יכול להתענות בתשעה באב ועליו לאכול, אם עליו להבדיל קודם אכילתו בתשעה באב, ג' דין אדם הצריך להבדיל בתשעה באב עצמו, על מה יבדיל, ונברר הדברים אחד לאחד.

א. שיטות הראשונים בהבדלה שבמוצאי תשעה באב שחל להיות אחר השבת

שיטות הראשונים אם מבדילים עד יום ראשון בלילה או עד יום שלישי בלילה

א. הנה זמן הבדלה לכתחילה הוא תכף במוצאי שבת, אך מבואר בגמרא (פסחים קו.) שיש זמן שיכולים עוד להבדיל על היין לאחר מכן, כשבוה מציאנו שני שיטות בראשונים, אשר יסודות שיטות אלו בשני גירסאות בגמרא (פסחים קו.) כשליף גירסא אחת, 'הולך ומבדיל כל היום כולו', היא גירסת הר"ף (פסחים כ: מהר"ף), כשליף זמן הבדלה הוא אך ורק עד יום ראשון בלילה, ואילו לפי הגירסא השנית 'הולך ומבדיל כל השבת כולו', שהיא גירסת שאר הראשונים, כאשר בזה מבואר הגבלה, שאין יכולים להגביל רק עד יום שלישי בלילה, כי לאחר מכן נחשבים הימים כימים שלפני השבת שלאחריה, ואינם נחשבים אחר השבת שלפניה, לכן אין יכולים להבדיל רק עד יום שלישי בלילה, והובאו שני שיטות אלו בדברי השולחן ערוך (א"ח סי' רצ"ט ס"ו), כשההלכה שיכולים להבדיל עד יום שלישי בלילה.

כפשוטו יש לתלות דין הבדלה במוצאי תשעה באב שהוא ראשון בלילה בשיטות אלו

ב. מעתה יש לעורר הנידון בענין הבדלה במוצאי תשעה באב שחל להיות במוצאי שבת, כשיש דבר כמה צדדים.

מצד אחד היה נראה, כי הדבר תלוי במחלוקת הראשונים הנזכרת בענין הבדלה בכל מוצאי שבת, כי לפי השיטה שיכולים להבדיל רק עד יום ראשון בלילה, אם כן מאחר ובמוצאי תשעה באב שהוא יום ראשון בלילה כבר אין יכולים להבדיל, אם כן אין מקום להבדיל בשנה זו על היין במוצאי תשעה באב, שכן אין זה זמן הבדלה שבכל שבוע. מה שאין כן לפי השיטה שיכולים להבדיל עד יום שלישי בלילה, הרי אף במוצאי תשעה באב, עדיין הוא זמן הבדלה, ויכולים להבדיל במוצאי תשעה באב.

מחלוקת הראשונים אם ההבדלה בימות החול הוא משום זמן חיובה או השלמה לזמן החיוב של מוצאי שבת

ג. אכן יש לעורר, כי אף לפי השיטה שיכולים להבדיל עד יום שלישי בלילה, מכל מקום יש צד לומר שאין יכולים להבדיל במוצאי תשעה באב שחל להיות במוצאי שבת, ובהקדים מה שנחלקו הראשונים בגדר הבדלה לאחר מוצאי שבת במשך ימי השבוע, האם לכתחילה כך הוא זמן קיום ההבדלה, שהזמן נמשך עד ליום ראשון בלילה או עד ליום שלישי בלילה, או שמא לעולם זמן קיום ההבדלה הוא במוצאי שבת בלבד, ושני זמנים אלו שהוזכרו בראשונים, יום ראשון בלילה או יום שלישי בלילה, אין זה אלא מדין השלמה, שלפי שיטת אחת זמן השלמת ההבדלה הוא רק עד יום ראשון בלילה, ולפי השיטה האחרת זמן השלמת ההבדלה הוא עד ליום שלישי בלילה.

מחלוקת הראשונים בדן אונן במוצאי שבת שכלה אנינותו ביום ראשון אם חייב להבדיל

ד. יסוד מחלוקת זו, הובאה בדברי הרא"ש (ברכות פ"ג סי' ב) בדן מי שהיה אונן במוצאי שבת, אם יש עליו חיוב ביום ראשון אחר שכבר יצא מאנינותו,

ב. חובת הבדלה על אכילה בתשעה באב

דעת הברכי יוסף שיש להבדיל קודם אכילה בתשעה באב

ט. עתה יש לדון באנשים האוכלים בתשעה באב מחמת בריאותם, או נשים, האם עליהם להבדיל טרם יאכלו בתשעה באב, או שאין בזה חובת הבדלה.

בוה ברור דעת הפוסקים, מה שהביא השערי תשובה (סי' תקנ"ו ס"ק א') את דברי הברכי יוסף (סי' תקנ"ז אות ג'), שחייבים האוכלים בתשעה באב להבדיל קודם שיאכלו.

דעת האחרונים להקל ביום תשעה באב עצמו כדעת הרמב"ן משום שבו ביום מוגדרים כ'הענו'

י. אם כי, מצאנו בפוסקים (קובץ תשובות להגרי"א ח"א סי' נ"ז) שכתבו לחדש, כי אף שלגבי הבדלה במוצאי תשעה באב לא קיבלנו את חידושו של הרמב"ן, והכרעת ההלכה היא להבדיל במוצאי תשעה באב, מכל מקום בנוגע ליום תשעה באב עצמו, אמת נכון הדבר הוא כדברי הרמב"ן, כי עד כאן לא נפסקו דברי הרמב"ן, אלא משום שבמוצאי תשעה באב כבר אין בני ישראל נמצאים בגדר 'הענו', כי עתה יכולים לאכול ולשתות, וכפי שאכן הזכיר המאירי (תענית ל: ב"ה והי"ח) טענה זו לחלוק על הרמב"ן, וממילא יש לומר, כי בנוגע להבדלה ביום תשעה באב עצמו, בוודאי יש מקום גדול לקבל את סברת הרמב"ן, וממילא יוצאים ידי חובה בהבדלה בתפילה, ואין צריכים להבדיל על הכוס.

בתשובות דברי יהושע (ח"ב סי' ע"ה) מביא לחוק דעה זו, כשהוא מציין, כי מעורר לא שמע כדבר הזה שיעשו הבדלה בתשעה באב החולים הצריכים לאכול ביום התענית, ועל כרחינו שבנוגע ליום תשעה באב עצמו, יש לסמוך על דברי הרמב"ן, כי רק במוצאי תשעה באב מתחדשת העשיירות בקרב בית ישראל, ושוב אין יוצאים ידי חובה בהבדלתם בתפילה, אמנם ביום תשעה באב עצמו, יש לסמוך על שיטת הרמב"ן, ויכולים לאכול בלא הבדלה על הכוס.

נשים אין להן להבדיל כי ספק שמוא פטורות מהבדלה

יא. יש לציין, כי כל זה בנוגע לחולים, אמנם בנוגע לנשים שאינן צמות, הרי בזה יש להקל בוודאי כדעת הרמב"ן, כי בכלל כל חיוב הנשים בהבדלה הוא מחלוקת, ויש להסתפק האם הנשים פטורות מהבדלה, ואף אם חייבות בהבדלה יש מקום לומר כדעת הרמב"ן שאין חיוב הבדלה על הכוס בתשעה באב שחל להיות אחר השבת, על כן נשים בוודאי אין להם להחמיר ולהבדיל, וכן היה מורה הגאון רבי טוביה אריה טוביאס זצ"ל בחריפות רבה.

ג. הבדלה על היין בתשעה באב

בזמננו אין יכולים להבדיל על חמר מדינה

יב. עתה נבוא לברר לפי דעת הברכי יוסף, שהוא פשוט הכרעת הפוסקים, שצריכים החולים האוכלים בתשעה באב להבדיל על הכוס, על מה יכולים הם להבדיל.

והנה בוודאי שהדרך היותר פשוטה לקיים ההבדלה ביום תשעה באב, הוא על ידי הבדלה על חמר המדינה, אלא שבוה באנו למכוכה גדולה, שיסודה בדברי החזון איש (ר' ארחות רבינו תשעה באב אות ל"ט) שהאריך לפקפק, כי במקומותינו אין כל דין של חמר המדינה, כי אין כל כך משקה העונה על ההגדרה של חמר מדינה, כך שאין כל כך דרך היתר להבדיל על חמר המדינה במקומותינו אנו. על כן יש לברר האם נכון הדבר להבדיל על היין, או לא.

היתר שתיית יין של הבדלה מצד המנהג שלא לשתות יין בתשעה הימים

יג. והנה למעשה מוכר בשולחן ערוך (א"ח סי' תקנ"א ס"ט) כי נהגו שלא לשתות יין מראש חודש אב עד יום י' באב, אלא שבנוגע להבדלה במוצאי שבת חזון, הזכיר הרמ"א (א"ח סי' תקנ"א ס"ח) כי אם אין לו קטן שישתה את היין, יכול הוא בעצמו לשתות את היין, כי במקום קיום ההבדלה על הכוס לא תיקנו המנהג שלא לשתות יין בתשעה הימים, על כן יש לנו לדון, האם אף בעצם יום תשעה באב יכולים להבדיל על יין מכח דין זה, או שמא יום תשעה באב עצמו חמור יותר בזה.

איסור אכילת בשר ושתיית יין של סעודה המפסקת נוחה מקל והומור בתשעה באב עצמו

יד. יש שהוכירו (קובץ תשובות להגרי"א ח"א סי' נ"ז), כי מאחר ומצאנו בגמרא (תענית כו:) כי בחובת המפסקת אסור לאכול בשר ולשתות יין, והרי זה אינו

מנהג, אלא מדינא דגמרא, אם כן יש לומר כי על אחת כמה וכמה בנוגע לתשעה באב עצמו שיש לאסור אכילת בשר ושתיית יין, ועל כן אין להחמיר לשתות יין להבדלה, והוא לאיסור שתיית היין בתשעה באב הוא איסור מדינא דגמרא, כבסעודה המפסקת. היו שהוכירו גם כן (קובץ תשובות להגרי"א ח"א סי' נ"ז), את לשון הגמרא (תענית ל:): "כל האוכל בשר ושותה יין בתשעה באב, עליו הכתוב אומר (ויחזקאל לב, כז) 'וזהו עונותם על עצמם'", ואף שרש"י (תענית ל: ב"ה כל) פירשו על סעודה המפסקת, מכל מקום יש משמעות כי הוא הדין ליום תשעה באב עצמו.

הבדלה על יין מגיתו שאינו אסור בסעודה המפסקת

טו. למעשה היו שהציעו (שרגא המאירי ח"א סי' ע"א) בוה, כי יש דרך להבדיל על יין בדרך היתר בתשעה באב, כי הנה מבואר בגמרא (תענית ל:) שבשר מליח ויין מגיתו, מותר לאכול מעיקר הדין בסעודה המפסקת, ואם כן יכולים לסחוט אשכול ענבים ולהבדיל עליו, אשר בזה אין איסור מצד דינא דסעודה המפסקת, ואילו מצד המנהג שלא לשתות יין האמור לכאורה אף ביין מגיתו, הרי בזה כבר ביארנו שדין הבדלה על הכוס דוחה מנהג זה.

חידוש הגרי"ז שאיסורי סעודה המפסקת הם משום אנינות ובתשעה באב האיסור הוא משום אכילות ואכל מותר בשתיית יין

טז. והובא בוה (קובץ תשובות להגרי"א ח"א סי' נ"ז) דבר נפלא בשם הגרי"ז מבריסק, אשר האריך לחדש (חידושי הגרי"ז על הרמב"ם הלכות תענית) כי גדר סעודה המפסקת היא כגדר אנינות [ויסוד דברים אלו בהנהגות ברוך טעם (א"ח סי' תקנ"ב)], ואילו גדר תשעה באב הוא בגדר אכילות, והנה מבואר בגמרא (ברכות יז:) כי אונן אסור באכילת בשר, אמנם אבל לא נאסר בוה, ואדרבה נאמר (משלי לא, ו) 'תנו שכר לאובד ויין למרי נפש', ובגמרא (כתובות ח:) מצאנו סדר השקאת יין לאבל, כך שיש לומר, כי איסור זה של סעודה המפסקת אינו שייך כלל לתשעה באב, והוא לאיסור אכילת בשר ושתיית יין, ואילו מצד המנהג שלא לשתות יין, הרי אינו אסור באכילת בשר ושתיית יין, ואילו מצד המנהג שלא לשתות יין, הרי בוה מותר לשתות יין של הבדלה, כאשר הוכרנו.

הוכחה מאיסור אכילת שני תבשילין שאינו נהג בתשעה באב כי אין נוהגים איסורי סעודה המפסקת בתשעה באב

יז. אכן נראה לדחות כל יסוד האיסור בתשעה באב עצמו, כי הנה בסעודה המפסקת נאסר גם כן לאכול שני תבשילין (תענית כו:), ואטו נאמר כי האוכלים ביום תשעה באב, אסורים באיסור זה של אכילת שני תבשילי בשר, הרי לא שמענו מעולם כדבר הזה, ואם כי היו שכתבו כן (ר' משמר הלוי תענית כו:), הרי שיטה זו לא התקבלה כלל, ואין מורים כן בישראל, ואם כן מוכח כי ידנים אלו של סעודה המפסקת אינם שייכים לאכילה בתשעה באב עצמו, ואם כן הוא הדין לענין איסור אכילת בשר ושתיית יין מדינא דגמרא, זה הוא דין מיוחד לסעודה המפסקת, ואינו שייך כלל לאכילה בתשעה באב, וזה הנה הוכחה גמורה לדבר, והסכים לזה מורי רבי הגאון רבי מנחם מנדל שפרן שליט"א.

דעת שבט הלוי כי איסור שתיית יין בסעודה המפסקת אינו עומד לגדל חיוב הבדלה על הכוס

יח. עוד יש לדחות בוה, על פי מה שנראה מתוך דברי השבט הלוי (ח"א סי' ע"א אות ה'), כי לעולם מה שאסרו אכילת בשר ושתיית יין בסעודה המפסקת, זה הוא משום שאין כל שתיית יין או אכילת בשר של מצוה בסעודה זו, ועל כן בוודאי מצאנו אל נכון לאסור את הדבר, כי אכן בוודאי הנהגת ראויה היא זו שלא לשמוח בשמחה שאינה של מצוה בזמן זה, אמנם ככל שיהיה חובה לאכול בשר או לשתות יין בסעודה זו, יש לומר שחכמינו לא אסרו לעשות כן, כי האיסור הוא רק ככל ואין כל מציאות של מצוה של שתיית יין או אכילת בשר בסעודה זו.

ומשכך, אף אם נאמר כי נכון הדבר להחמיר ביום תשעה באב את דיני סעודת המפסקת, מכל מקום דיני סעודת המפסקת אינם מגבילים שתיית יין של הבדלה, ולכן מותר להבדיל על היין בעצם ביום תשעה באב.

יט. אכן מצאנו בוה דעות החולקות, והוא מה שמכתב בתשובות להורות נתן (ח"ב סי' ל"ו אות ה') שלא להקל בוה, אלא מאחר ואין לנו חמר מדינה כהערתו של החזון איש, אם כן יש לסמוך על שיטת הרמב"ן, ולהחמיר לאכול ביום צום תשעה באב שחל להיות אחר השבת בלא להבדיל על הכוס.

כך גם הובא דעת הגרש"ח קנייבסקי זצ"ל (קובץ תשובות להגרי"א ח"א סי' נ"ז), כי מאחר ואין לנו חמר המדינה, יש להחמיר לסמוך בוה על דברי הרמב"ן, שביום תשעה באב עצמו על כל פנים, בו בני ישראל הינם בגדר 'הענו', יוצאים ידי חובת הבדלה בתפילה, ואין צריכים להבדיל על הכוס.

היכל הוראה

מבי מדרשא "היכל הוראה" • מיסוד שד הוראה מרן ה"קנה בשם" זו"ע
בראשות בנו נאכ"ר היכל הוראה הגאון הגדול רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
מגדולי פוסקי דורנו ובעל שו"ת היכל הוראה • זיל ע"י איגוד הדבנים תלמידי "היכל הוראה"

מתוך שאלות ותשובות
שעלו על שולחן היכל לפני מוריני הרב שליט"א

פסקי דינים

לקבוע נישואין ליום עשירי באב

הנה אמרו חז"ל ששריפת בית המקדש נמשכה ליום העשירי בחודש אב ובשביל זה נהגו להחמיר בכמה מדיני האבלות עד חצות של יום העשירי, אמנם נראה שיותר לקבוע זמן החתונה למחרת יום תשעה באב דיינו ביום עשרה באב קודם השקיעה, ואף אין שום ענין לדחות את החופה עד ליל י"א דאף אם יש הנהגים למנוע מאכילת בשר ושתית יין עד סוף היום העשירי מכל מקום כולי עלמא יודו דאפשר לעשות הנישואין ביום הזה ולא מצינו מי שהחמיר שלא לעשות נישואין.

כשחל תשעה ביום א' מה דינו של מי שאינו מתענה מחמת חולי אם צריך להבדיל וכן נשים שאינן מתענות

כשחל תשעה באב ביום א' [או שהוא חל בשבת קודש ונדחה ליום א'], הרי שחולה שאינו מתענה בו צריך להבדיל קודם אכילתו, ויבדיל על היין. אך אם קשה לו לשתות יין יוכל להבדיל על כוס קפה בלי חלב. אמנם אשה שאינה מתענית תאכל בלי הבדלה, ובמוצאי הצום תשמע הבדלה מבעלה אם אפשר.

לאחל מזל טוב למי שנולד לו בן או בת בתשעה באב ואם מותר לאב להשיב למאחלים

נולד לו בן למזל טוב ביום תשעה באב, והרבה ממכיריו רוצים לאחל לו ברכת מזל טוב, הרי שמתר לו לקבל ברכת מזל טוב דהוי ברכה, ולא ברכת שלום. וכן ידוע ששאלו למרן הקנה בשם זו"ע, והורה גם כן שיכול לקבל בשמחה את ברכתם.

1. בשו"ת היכל הוראה ח"ב (הוראה צו) נימק מוריני הרב שליט"א, ע"פ דברי הרמ"א בסימן תקנ"א (סעיף ב') שכתב: ונוהגין להחמיר שאין נושאים מ"ז בתמוז ואילך, עד אחר ט"ו באב, עכ"ל. ומשמע להדיא דרך עד אחר ט"ו ולא עד אחר עשירי באב, אמנם בסימן תקנ"א (סעיף א') כתב המחבר בתשעה באב לעת ערב הציתו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי, ומפני כך מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין בליל עשירי ויום עשירי. ועל זה כתב הרמ"א ויש מחמירין עד חצות היום ולא יותר וכן הוא משמעות השערי תשובה שם זו"ל: וכתב במחזיק ברכה שיראי ה' נהגו להחמיר כל היום כו', דמכ"ח משמע להחמיר כל היום וכן ראוי לעשות ל"ח ופורשים. ע"כ.

אמנם נראה דכל זה הוא רק לענין אכילת בשר ושתית יין אך נישואין שאין, וכן משמע להדיא בפרמ"ג (סימן תקנ"א) שכתב דכשיש לו נישואין בעשירי יאכלו בשר החתן והכלה אביהם ואמם, ושאר בני הסעודה יאכלו מאכלי חלב. הרי להדיא דעושים נישואין אך במאכלי חלב וזוהו כדן תשעת הימים שהקדושים יכולים לאכול בשר ולשתות יין והרחוקים אכולים מאכלי חלב, והרבה פוסקים התירו בכל סעודת מצוה ואף בתשעת הימים עצמו גם לרחוקים. ומעתה נראה דאין שום ענין לדחות את החופה עד ליל י"א דאף אם יש הנהגים למנוע מאכילת בשר ושתית יין עד סוף היום העשירי מכל מקום כולי עלמא יודו דאפשר לעשות הנישואין ביום הזה ולא מצינו מי שהחמיר שלא לעשות נישואין.

2. כן הגיל מוריני הרב שליט"א להורות מפי אביו מרן הקנה בשם זו"ע, והוא ב"מילי דהוראה" ח"ב (הוראה לו), מטעם זהוה ספק ספיקא דיש מן הראשונים (רמב"ן, רשב"א, וט"ב) אסור ב"ע"א ושרת הרד"ב ח"ב סימן תרמ"ב) שכתב דבכ"ח ג' ש"ב חל ביום א' אין חיוב הבדלה כלל גם לגברים, ואפילו נימא שיש חיוב הבדלה גם בכ"ח ג' מ"מ יש הסוברים שנשים אינן חייבות בהבדלה כלל כמבאר בב"ח (סימן רצ"ו), ועל כן אף במוצאי תשעה באב אינן חייבות לשמוע הבדלה מבעלה. וכן הובא בספר 'פסקי בשם' למרן זו"ע (פרק י"ז עמ' קצ"ה-קצ"ו).

3. כן השיב מוריני הרב שליט"א בשו"ת היכל הוראה ח"ד (הוראה נח), והוא על פי מה שכתב בשו"ע (י"ד סי' שפה סעי' א') ברמ"א דאם עושה לכבוד רבים, כגון שרבים באים לנחמו, מותר לומר להם, לכו בלתיכם שלום, דלכבוד רבים שרי. ויש מקילין האידאן בשאלת שלום האבל לאחר ל', ואין טעם להם, אם לא שחילקו לומר שזה מה שאנו נוהגים לא מקרי שאלת שלום שבימים. ע"כ.

וזהו דלא שאלו שכתב שם בדרכי משה, וז"ל, ומה שנוהגין האידאן לשאול בשלום האבלים אחר ז' נראה דס"ל דשאלת שלום שאנו נוהגין בו אינה שאלת שלום המזכור בגמרא וכמו שהארכתי בזה בס"ד באו"ח סי' פ"ט, מיהו ממועשה דר"ע שכתבתי בסמוך דלא התירו אלא משום כבוד הרבים לא משמע כן עכ"ל.

וכתב במשנ"ב (סי' תקנ"ד ס"ק מא) וה"ה לומר צפרא טבא נמי אסור, ולכאורה לפי זה אף בג"ד נימא דאסור לומר מזל טוב דלא שאינו מצפרא טבא.

מכל מקום נראה דיש להקל, דצפרא טבא הוא כמו שאלת שלום ולא איחול בעלמא, דכן הוא דרך בני אדם שבמקום לשאול בשלום, אומרים צפרא טבא או ערב טוב וכדומה, משא"כ אמירת מזל טוב עיקרה ברכה, ולא מצינו שאסור לכרז איש את רעהו בתשעה באב, וגם אצל האבל אנו אומרים המקום ינחם אתכם והוא ברכה. ומה שכתב בשו"ע שיש להשיב בשפה רפה ובכבוד ראש, היינו דוקא בשאלת שלום כמו צפרא טבא וכדו', אבל כשמברכים בברכת מזל טוב וכו' יכול להשיב פניהם בשמחה, ולהשיב כנגדם דברי ברכה.

1957 שנה לחרבן בית המקדש

אנו מאמינים בני מאמינים שבמחרה יקויים בנו מאמר הנביא
(זכריה ח יט)
"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום
השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה
ולמועדים טובים, במחרה בימינו אמן סלה"

הגליון הוקדש לזכות שמחה יעקב יוסף ב"ר יהושע וברכה הינדא וזוגתו ביילא בת"ר יונה מנחם וחנה שיחיו לברכה והצלחה
ולע"נ ר' חיים דוד ב"ר משה יוסף בלוגרינד זו"ל

מילי דהוראה

בס"ד, יום חמישי כא תמוז תשפ"ה
בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

אל כבוד הר"ר משה איכל שיח'

אודות מה ששאלתני אם מותר לחתום על חוזה לקניית בית בימי בין המצרים.

הנראה לי בזה דמעיכא דדינא אין בזה איסור כלל דאם עושה הקנין בשביל לדור בו, ואפילו ליכנס לדירה החדשה בשכירות או במכר, אם נצרך לכך מצד ההכרח ולא מצד ההרוחה, מדינא אין בזה איסור אפילו בתשעת הימים.

חתימת חוזה בבין המצרים על דירה שיכנס לדור בה לאחר תשעה

באב, אין בזה איסור ולא סרך איסור, אולם אם קונה את הדירה להשקעה יש להמנע מחתימת חוזה בתשעת אהמים כמו שנפסק בשו"ע (או"ח סי' תקנא ס"ב) דמראש חודש עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה וכו', אם לא שחושש שמא יקדמו אחר או שיהיה לו הפסד אם ימתין עם חתימת החוזה על אחר תשעה באב.

[השנה שיום תשעה באב יחול ביום ראשון (ואינו נדחה מיום השבת) לכ"ז ע' אין לו דין של שבוע שחל בו תשעה באב ועל כן דברים שהחמירו בהם בשבוע שחל בו לא נאסרו ובפרט אחינו הספרדים שיח' אינם נוהגים מנהגי אבלות כלל בקביעות של השנה]

ועל זה באתי על החתום
משה בראנדסדארפער

הלכה והוראה בישראל

מכתב להלכה לגבאי השטיבלאך ממורינו הגאב"ד שליט"א על גודל הזהירות שלא להתפלל תפילת מנחה ביום תשעה באב בשקיעה או לאחר השקיעה (לאלו שנוהגים כך במשך ימות השנה) כדי שלא יבואו לידי מכשול בקיום מצות תפילין של יום תשעה באב

שחרית וכו' ובמנחה מניחים ציצית ותפילין ע"כ. נמצא שאם יתפללו מנחה לאחר השקיעה הן אמנם יצאו ידי חובתם בתפילת המנחה אך מצות הנחת תפילין לא תעלה בידם ונמצא שלא יניחו תפילין כלל ביום תשעה באב, ואם יניחו בערב וירצו לסמוך על הפוסקים שגם הלילה הוא זמן תפילין, מכל מקום לא יעלה בידם אלא מצות תפילין של יום המחרת כי היום הולך אחר הלילה, אבל הנחת תפילין של יום תשעה באב עצמו לא עלה בידו (עיין שו"ת כת סופר או"ח סי' ט).

וכאן המקום לעורר את הציבור שיש כאלו שלעתותיו ערב של יום תשעה באב חשים בחולשה ורוצים לחטוף תנומה קצרה וסומכים על מה שיתפללו מנחה בשקיעה או לאחר השקיעה כמנהגם כל השנה, וטעות גדולה היא בידם כי מאחר שבימים תשעה באב מניחים תפילין רק בתפילת המנחה אם יתאחר בתפילת המנחה לא יעלה בידו מצות הנחת תפילין של אותו יום.

והיה רצון שנזכר לראות בנחת ירושלים עוד בשנה זו ויום תשעה באב יהפך ליום שמחה במהרה בימינו אמן

רשמתי את אשר חנני השי"ת.

משה בראנדסדארפער

ועתה בהתקרב יום תשעה באב (הפכהו ה'ליום טוב עוד בשנה זו) ידוע לגבאים משנים קדמוניות שיש ציבור גדול שמגיעים לקראת סוף יום תשעה באב כמנהגם בכל שנה ורוצים להתפלל מנחה, ובא לפנייהם אחד ועורר אותם שבימים תשעה באב לא יניחו לציבור לארגן מנינים בשעה זו היות ועל אף שבמשך השנה מאפשרים לאותם שבאים להתפלל מנחה גם בשעה זו אולם ביום תשעה באב שאין מניחים תפילין בשחרית אלא במנחה אם כן אלו שבאים להתפלל מנחה בשעה זו עם התפילין בידם ורוצים עכשיו להניח תפילין ולהתפלל מנחה טעות גדולה בידם כי בשעה זו כבר אין להניח תפילין ואף שיכולים להתפלל מנחה בדיעבד אבל ידי חובת הנחת תפילין של יום תשעה באב עבר זמנו ובטל קרבנו, וגם אם יניחו תפילין לא יברכו עליהם.

ואמרו להם שקודם תשעה באב יודיעו לציבור במודעה שעל הציבור להזהר ולהקפיד שבימים תשעה באב לא יתפללו תפילת מנחה בשקיעה או לאחריה דהן אמנם שאם יתפללו תפילת המנחה גם לאחר השקיעה יצאו ידי חובת תפילת המנחה, אולם מאחר ורוב עדת ישראל נוהגים שבימים תשעה באב אין מניחים תפילין בשחרית כמו שפסק המחבר (סי' תקנ"ט ס"א) דנוהגים שלא להניח תפילין בתשעה באב

ב"ה יום ב ג לחודש מנחם אב תשפ"ה

בבי מדרשא היכל הוראה ירושת"ו

אודות מה שנשאלתי כמה וכמה פעמים מגבאי בתי הכנסת "שטיבלאך" שבמשך כל השנה יש אצלם מנינים שמתפללים תפילת המנחה גם סמוך לשקיעת החמה ותפילתם מתארכת עד אחר השקיעה ולפעמים גם אחר השקיעה והם סומכים על מה שכתב המשנה ברורה (סי' רמ"ס ס"ד) וז"ל: ודע דאף שמהמחבר והרמ"א משמע דלדידן דנוהגים להתפלל מערב אחר צה"כ מותר להתפלל מנחה אפי' אחר שקיעה עד סמוך לצאת הכוכבים, יש פוסקים רבים שחולקים בזה ודעתם שתפילת המנחה הוא רק קודם שקיעת החמה ולכן לכתחלה צריך כל אדם ליזהר להתפלל קודם שקיעת החמה דוקא דהיינו שיגמור תפלתו בעוד שלא נתכסה השמש מעיניו ומוטב להתפלל בזמנה ביחידות מלהתפלל אח"כ בצבור, ובדיעבד יוכל לסמוך על דעת המקילים להתפלל אחר שקיעה עד רבע שעה קודם צה"כ וכו' אך כל זה בדיעבד ושעת הדחק גדול אבל לכתחלה בודאי אין לאחר זמן המנחה עד אחר שקיעה וכו' שיש ליזהר מאד שלא לאחר עד סמוך לצאת הכוכבים וכבר אחז"ל במעורבא לייטי מאמא דמצלי עם מדומי כמה דלמא מטרפא ליה שעתא, עכ"ד.

א. בעיה"ק ירושלים והסביבה, זמן צאת הצום 8:03 לשיטת ר"ת 8:51.

ב. במוצאי הצום מי שצמא מאוד מותר לשותות מים מיד קודם הבדלה.

ג. במוצאי הצום נשים מותרות לאכול ולשתות קודם הבדלה. (עיין מש"כ בגליון הנוכחי במדור "פסקי דינים פסק ב").

ד. כל הדברים שאסור לעשותם מר"ח אב עד התענית (כביס בגדים ורחיצת הגוף וכו' וכו'), אסור בליל עשירי ויום עשירי עד חצות היום (בשעה

ה"ה שהימים האלו יהפכו מיגון לשמחה בבנין ביהמ"ק ובביאת גוא"צ במהרה אכי"ר

בס"ד, ערב ת"ב שחל להיות בשבת

הוראות למעשה למוצאי צום תשעה באב

ממורינו הגאב"ד שליט"א

יחשלים	ח'פה
בית שמש	קריית ספר
ביתר	נתיאל
בני ברק	טבריה
טול סטון	צפת
אשדוד	אור הגנוז
חצור	טף הגליל
תענה	

איגוד הרבנים תלמידי היכל הוראה בארדה"ק העונים לשואלים דבר ה' זו הלכה

זמני קבלת קהל במרכז "היכל הוראה" בירושלים רח' הרב זוננפלד 3 טל' 02-5322775

מוצאי שבת	שבת וי"ט משעה	ערש"ק וערב יו"ט	א-ה משה
יו"ט מחצית שעה	קודם השקיעה עד	לפנה"צ 1:00 עד 11:00	10:00 לפנה"צ
אחרי זמן ר"ת למשך שעה	רבע שעה קודם השקיעה	ומשעה קודם הד"ה"נ עד הד"ה"נ	עד 9:00 בערב רצוף

ע"פ תקנת רבני מרן ה"קנה בשם"ז י"ע שאלות דחופות או שאינה סובלת דחי, בכל עת וזמן בימים ובלילות.

בית בנו הדומ"ץ
הרה"ג שמעון עוזר בראנדסדארפער שליט"א כמה דקות מההכל
רחוב בנין גרשום 5 [בניסה א' קומה 2] י"פ 0527155774

לב הלכה

ו"ל ע"י מפעל 'שונה הלכות' להזדקק לימוד הלכה לפני השיבות בארה"ק

אליבא דהלכתא

הלכות תשעה באב

הקדמה

א. שנינו בברייתא (תענית ל' ע"א) "תשעה באב אסור ברחיצה, וסיכה, ונעילת הסנדל, ותשמיש המטה".

רחיצה

רחיצת ידיו

ב. רחיצת אצבעו בלבד. כתב בשולחן ערוך (ס"ח תקנ"ד סע' ז') שרחיצה אסורה בתשעה באב בין במים חמים בין במים צוננים, ואפילו להושיט אצבעו במים אסור.

ידיו מלוכלכות. וכן אם היו ידיו מלוכלכות בטיט או בצואה מותר לרחוץ להעביר הלכלוך, ולא יטול כל ידיו רק לפי הצורך להעביר הלכלוך בלבד (ש"ע שם סע' ט').

קם ממיתו בבוקר (נעג"ל וואסע"ר).

ג. כתב בשולחן ערוך (שם סע' י') יטול ידיו שחרית (נעג"ל וואסע"ר) רק עד סוף קשרי אצבעותיו, משום רוח רעה השורה על הידים (ודינו כמלכוד בטיט ובצואה שמותר לטול את ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו, ע"י ב"י ס' תרי"ג ד"ה ומ"ש הילכו).

ואף אלו הנוהגים המחמירים לטול ידיהם ארבע פעמים לסירוגין^א, יכולים לטול ידיהם כמו שרגילים ויטלו רק עד סוף קשרי אצבעותיהם (ע"י מטה אפרים ס' תרי"ג סע' ה').

כהנים העולים לדוכן (בא"י), וחולה וקטן האוכלים בת"ב

ד. כהנים העולים לדוכן בתפילת מנחה נוטלים כל ידיהם כדרכם (שע"ת שם ס"ק ד')^ב, וכן חולה וקטן האוכלים פת, נוטלים ידיהם כדרכם עד סוף פרק ידיהם (ע"י ש"ת לבושי מרדכי י"ד מהד"ב ס' י"א אות ג'). וע"ע ש"ת שבת הלוי ח"ח ס' קל"ט.

קודם תפילת מנחה

ה. כתבו הפוסקים שמותר לרחוץ ידיו אף לתפילת מנחה, שהוא כמקבל פני השכינה (ודינו כטבילת מצוה שהיה מותר לטבול, ע"י ש"ע שם סע' ט').

ח. מטה יהודה שם ס"ק ז' מובא במשנ"ב שם ס"ק כ"א).

נגיעה במנעליו ובמקומות המכוסים

ו. אם נוגע במנעליו צריך לטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו, אפילו אם היא רק של בד או גומי כיון שהולך בהם הרי זה מיטנפי (ע"י כה"ח ס' תקנ"ד ס"ק ע"ג). וכן אם נגע במקומות מכוסים שבגופו או חך בשערותיו באופן שחייב לטול ידיו, צריך לטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו, ואפילו לא נגע רק באצבע אחת (משנ"ב ס' תרי"ג ס"ק ו').

לרחוץ את הבשר או הירקות

ז. נשים המבשלות וצריכות לרחוץ הבשר או הירקות, מותרת לרוחצן, אף דממילא רוחצת גם את ידיה (ע"י משנ"ב שם ס"ק ט"ז).

להרטיב את עינו ושערותיו כשקם מהמטה

ח. עינים. כשקם בבוקר מותר להעביר את ידיו על עינו לאחר שנטל ידיו שחרית (נעג"ל וואסע"ר). לאחר שניגב את ידיו והם עדיין לחות קצת, באופן שזה אינו טופח ע"מ להטפוח (ע"י ש"ע שם סע' י"א).

ט. לפלוף ע"י עיניו. אם היה לפלוף ע"י עיניו ודרכו היא לרחצם במים, מותר לרוחצו ולהעביר לפלוף ואינו חושש, דדינו כטיט וצואה שמותר לרחוץ כדרכו ואינו חושש (ע"י ש"ע שם ס').

י. הפאות והזקן. ואסור לרחוץ השערות אפילו עם מעט מים^א, ויש שכתבו להתיר להרטיב השערות במים באופן ששערותיו ארוכות או קצנו, באופן שראשו וגופו אינם נרטבים מהמים, ורק כשמרטיבו באופן שאינו מרטיב ידיו וכגון שלושב בתי ידים (כפפות) בעת שמרטיב את הפאות והזקן, או שרוחץ השערות בלבד תחת הברז (ע"י ש"ת שבת הקהתי ח"א ס' קע"ו, דמיון לענין הנאת רחיצה בודאי לית ליה הנאה ברוחץ שערו כמו ברוחץ גופו).

לנקות את הפה במשחת שיניים או במי פה

יא. ריח מפיו. יש להתיר לנקות את הפה בתשעה באב באופן שמריח מפיו במברשת שיניים יבשה עם משחת שיניים, וכל זה בלא שיכניס מים לתוך פיו (ע"י ש"ת מנח"י ח"ד ס' ק"ט, ובפרט כשעושה כן בשביל להתפלל בנקיות, וע"י ש').

יב. מריח מפיו מאוד. במקום צער גדול וכגון שיוצא ריח מפיו מאוד ומרגיש אי נעימות בכך, מותר לו גם להכניס מים לתוך פיו או להשתמש במי פה, ויזהר מאוד שלא יכנס המים לתוך גרונו ע"י שיכפוף פיו וראשו כלפי מטה (ע"י משנ"ב ס' תקס"ז ס"ק י"א, וע"י ש"ת שבי"ח אסור בכל אופן).

לנגב פניו ידיו ורגליו בממחטות לחות (בעב"י ווייפ"ס)

יג. כתבו הפוסקים שאין לקנח את פניו עם ממחטות לחות רגילות את פניו ידיו ורגליו כיון שזה טופח ע"מ להטפוח, אבל הממחטות לחות המיוחדות לשבת שיש עליהם הכשר (איני כנס בהררם התלויים בשערה אם מותר להשתמש עמהם בשבת, ואכ"ל), שברוב הפעמים אין הממחטות כאלו טופח ע"מ להטפוח, אם כן באופן שאכן אינו טופח ע"מ להטפוח מותר לנגב בהם בתשעה באב פניו ידיו ורגליו, ואפילו אם עושה כן רק לתענוג^א.

יד. טישו רטוב שיישב אותו. וכן יכול להשתמש בתשעה באב בנייר טישו שמרטיבים ואח"כ סוחטם היטב או מייבשם באופן שאינו טופח ע"מ להטפוח, ויכול לנגב בהם את פניו ידיו ורגליו, וכן יכול להשתמש בממחטות לחות כשסוחטם היטב קודם שמשתמש בהם ויכול לנגב בהם את פניו ידיו ורגליו, וכ"ז אפילו אם עושה כן רק לתענוג (ואם סוחטו בתשעה באב, אז צריך להזהר שלא ירטב דו, כגון ססוחטו עם כפפות וכדומה).

סיכה

כשכוונתו לשם תענוג, וכגון הנשים המורחות אבקות ומיני קוסמטיקה שאין להם למרוח בתשעה באב, וכן לצבוע השפתים או שאר מיני איפור שאין

"סיכה אינה אסורה אלא של תענוג, אבל מי שיש לו חטטין בראשו סך כדרכו ואינו חושש".

מיני קוסמטיקה. כלומר שאין לסוך בתשעה באב

להניח אבקות וקוסמטיקה או דורדרנ"ד

טו. הקדמה. כתב בשולחן ערוך (ס' תקנ"ד סע' ט"ו)

א. הובא במשנ"ב (ס' ד' ס"ק י'). ב. ושאני מנוטלים ידים ביציאה מבית^א והקם בבוקר, כי הניחם חיובם לטול ידיהם מדינא עד סוף פרק היד, משא"כ כשנוטל ידיו משום רוח רעה מדינא לא ליתל הידים עד סוף קשרי אצבעותיו (ע"י משנ"ב שם ס"ק ט'). ג. ע"י ערוך השולחן (שם סע' י"ד). ד. מקור הדבר. כתב הרמ"א (שם סע' י"ד) שמותר לשרות מפה במים בערב תשעה באב ומוציא מן המים והוא מתנגבת ומקנה

להם למורחם בתשעה באב, ורק לכלה בתוך שלושים יום שלאחר נישואיה מותרת למורחם בתשעה באב (עי' מש"ב שם ס"ק כ"ט).

טז. דרדנ"ד. ולהתזי חומר יריחני על הגוף נגד הריח של הזיעה כגון דרדנ"ד וכדומה, מותר להגיהם בתשעה באב כשכוונתו להסיר הריח רע,

אבל אם כוונתו כדי ליתן ריח טוב על גופו אסור ליתנו (עי' הליכות שלמה פ"ד הע' 56, ע"פ דברי הביאור הלכה שם ד"ה סיכה דכותב דלהעביר את הזוהמא מותר).

יז. מריחת משחה בתשעה באב. וכן מותר למרוח משחה בתשעה באב לצורך רפואה, כיון שאין כוונת מריחת המשחה בשביל תענוג אלא מורח

בשביל רפואה, אבל אם מורח משחה על עור יבש כדי לרכך ולעזב העור אסור כיון שכוונת מריחת המשחה בשביל תענוג בלבד, אבל אם יש שם פצעים ורוצה למנוע את הכאב שיש לו מותר למרחם בתשעה באב.

נעילת הסנדל

ק"ח שכן נהג החזון איש, וכן מצינו הרבה צדיקים שנהגו כן בימים הכיפורים, כמו שהובא בקצה המטה סי' תר"ד בקונט"א שכן נהג הר"ק המגיד מקוזנץ זצוק"ל.

חינוך בנעילת הסנדל לקטן

כא. מצינו כמה דעות ומנהגים בענין בלישת הסנדל בתשעה באב, יש הנוהגים להקפיד שלא ילכו הקטנים במנעלים של עור אפילו כשהם עדיין לא הגיעו לגיל חינוך (פחות מכן שש) (עי' שער החינוך סי' תקנ"א ס"ק צ"א), ויש המקפידים שלא ילכו הקטנים במנעלים של עור רק מגיל חינוך (ככן שש), וקודם

יה. הקדמה. כתב בשולחן ערוך (סי' תקנ"ד סעי' ט"ז) "נעילת הסנדל דווקא של עור, אבל של בגד או של עץ או של שעם (קליפי עץ) וגמי, מותר, ושל עץ מחופה עור אסור".

יט. נעליים נוחות (כפי מניקע"ס). ולנעול בתשעה באב נעליים נוחות שאינם של עור, כבר הובא בשערי תשובה (שם סי' י"א) בשם שו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' כ"ח) שיש להחמיר בזה.

כ. מנהג צדיקים. ומצינו אצל כמה צדיקים שהחמירו על עצמם שלא לילך עם מנעלים בתשעה באב, אלא הלכו עם פוזמקאות בלבד (ארחות רבינו ח"ב עמ'

שהגיע לגיל הבגה דהיינו כבן ב' או ג' בוודאי אין להחמיר בזה שלא ילכו עם מנעלים של עור.

ברכת שעשה לי כל צרכי

כב. ובספר שער הכוונות (ענין ברכת השחר) כתב שאין לברך ברכת שעשה לי כל צרכי בתשעה באב, וכן נהגו אלו ההולכים בעקבות האר"י ז"ל, [והגר"א היה משלים ברכה זו כשנעל במוצאי תשעה באב את נעלי העור], ויש שכתבו שמנהג העולם לברך ברכת שעשה לי כל צרכי בתשעה באב (עי' אשל אברהם בוטשאטש שם, שו"ת מהר"ם שיק סי' כ"ה) ¹.

תשעה באב שחל ביום ראשון

מותר לאכול הרבה כדי שיהיה לו כוח לצום ואין בו משום הכנה, אך יש להיזהר מלומר שאוכל הרבה כדי שיהיה לו כוח לצום.

לקיחת תרופות כדי להקל על הצום
כה. יש שכתבו שהלוקח כדורים כדי להקל לו על הצום, לא יקחם בשבת כדרכו בימות החול, רק יערבם בתוך מאכל או משקה (עי' שולחן שלמה סי' שכ"ח בשם הגרש"א זצ"ל)

דיני התענית ביציאת השבת

כו. אכילה, ושתייה, רחיצה, וסיכה. ליל תשעה באב שחל במוצאי שבת חל האיסור של אכילה ושתייה, ורחיצה וסיכה¹ כבר קודם השקיעה, ומלבד זה אין נוהגים בו שום דיני אבילות עד מוצאי שבת (וישבים על כסא רגלי, ואין חולצים המנעלים).

כז. ישיבה על כסא נמוך וחליצת המנעלים. דנו האחרונים בשאר דיני אבילות וכגון ישיבה על כסא נמוך וחליצת המנעלים בליל תשעה באב

לימוד התורה בשבת אחר חצות

כח. דנו הפוסקים אם מותר ללמוד דברים המותרים ביום השבת אחר חצות, כשישם תשעה באב חל ביום ראשון (עי' מש"ב סי' תקנ"ג ס"ק י', וחזו"א בארחות רבינו ח"ב עמ' קל"ז. ועי' סי' ט"ב שחל בשבת פ"ו סעי' ה' המלקט את דעות הפוסקים).

ובכל אופן יכול לחזור הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום אפילו אחר חצות, וכן מי שיש לו סדר קבוע ללמוד איזה דבר ולא השלימו יכול להשלימו, וכן מותר ללמוד דברים המותרים בתשעה באב אפילו דרך פלפול², ויש שכתבו שלא ילמוד דברים הרעים בשבת שעל ידי זה מתעורר לאבילות (עי' סידור היע"ב, ושו"ת רבי עקיבא יוסף ארח"ח ח"ב סי' ש"ט).

אכילה הרבה כדי שיהיה לו כוח לצום

כד. תשעה באב שחל ביום ראשון, פשוט שבשבת

שחל במוצאי שבת, יש הנוהגים שמיד עם צאת השבת חולצים המנעלים ולובשים נעלי תשעה באב, ומחליפים בגדי שבת לבגדי חול ומתיישבים על כסא נמוך ³.

ואילו הנוהגים כדעת תמיד כדעת ר"ת לא ינהגו שום עניני אבילות עד זמן מוצאי שבת, ואם אינם הולכים תמיד אחר דעת ר"ת כתבו הפוסקים שיהיו המנעלים מזמן יציאת השבת לדעת הגאונים ⁴, ומכל מקום ישאר לישיב על כסא גבוה וכמו שכתבנו לעיל (עי' מוצ"צ שם).

ויש הנוהגים שכל זמן שלא אמרו ברכו אין חולצים את המנעלים ואין יושבים על כסא נמוך, ולכן מביאים נעלי תשעה באב עמם מיד עם צאת השבת (כי בשבת אסור להביא המנעלים לצורך תשעה באב משום הכנה לימות החול), ולאחר אמירת ברכו חולצים את המנעלים.

כה. המנהג לסלק הפרוכת מהארץ. נוהגים העולם שאין מסלקין את הפרוכת של הארון הקודש עד לאחר אמירת ברכו (עי' לוח א"י) ⁵.

בה פניו ידיו ורגליו, וכל זה אפילו אם אינו עושה רק לתענוג שרי, כיון שהיא נגובה, וכתבו האחרונים שמוותר לקנח בה רק כשנתייבשה המגבת באופן שזה אינו טופח על מנת להטפח, שאם היא טופח ע"מ להטפח אסור לגנוב בה (עי' מש"ב שם ס"ק כ"ז). וכבר נודע הגדרת 'טופח' ע"מ להטפח⁶ כפי שכבר הגדירו במשנה ברורה (ש"פ ס"ק ג') שכוונתו שמיניח היד על המגבת ונרטיב ידו כל כך עד שאם נוגע ידו בדבר אחר היא גם יקבל לחות מידו. ה. עי' ספר נט"ג (פ' ע"ג סעי' ה') בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל. ו. עי' כה"ח (שם). ז. עי' ספר מעשה רב (אות ט'). ח. מקור הדבר. נחלקו האחרונים אם ברכת שעשה לי כל צרכי היא ברכת כוללת על כל מיני הנאות שנותן לנו הקב"ה, או שזה ברכה פרטית ככל ברכת הנהנין, ונפקא מינה אי צריך לברך בתשעה באב ברכת 'שעשה לי כל צרכי' שעולה על נעילת מנעל, יש אומרים שאע"פ שאסור בתשעה באב בנעילת הסנדל, מכל מקום יכול לברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי' כיון שזה ברכה כללית, ויש אומרים שאינו מברך ברכת שעשה לי כל צרכי בתשעה באב, כיון שאסור לנעול מנעל לכל העולם בימים זה (עי' כה"ח סי' מ"ו ס"ק י"ז בשם הרבה פוסקים, סידור הרב). ט. עי' מג"א (שם ס"ק ז'), ועי' בלבושי שדר שם דלכ"ז כשהיה אנוס מערב שבת. י. עי' כה"ח (שם ס"ק י"ח). יא. עי' שו"ת חתם (יו"ד סי' שמו"ו). יב. עי' רמ"א (סי' תקנ"ב סעי' י'), ושע"צ (שם ס"ק כ"ב). יג. עי' ח"א (כלל קל"ז סעי' א'), וקיצור שו"ע (סי' קכ"ה סעי' א'). יד. עי' רמ"א (שם) שכתב "ואם הוא שבת חולצים לאחר ברכו מלבד שליח צבור שחולץ קודם ברכו, רק אומר תחילה המבדיל", וכתבו הפוסקים שדברי הרמ"א מירי בזמניהם שהיו מתפללים מערבי בבין השמשות, ולכן כתב שאסור להראות מנהגי אבילות בשבת אם לא שכבר אמר ברכו, אבל לפי מנהגו שמתפללים מערבי לאחר צאת השבת אם כן צריכים לחלוץ המנעלים אפילו אם עדיין לא אמר ברכו (עי' שש"כ פ"כ כ"ח הע' קפ"ט). טו. עי' סי' ת"ב שחל ביום א' (סעי' ל"ט), עי' מוע"ז (ח"ו סי' ר"ז) כיון שהרבה פעמים יכול ללכת גם בשבת עם נעלי בית.

אפשר להשיג שאר הלכות תשעה באב אצל המערכת

לעילוי נשמת

האשה הצדקנית מרת רבקה בת הרה"צ ר' משה יוחנן הי"ד זינגער
מפיתה נתנה לחברותיה בימי הזעם, ומסרה נפשה על הדלקת נרות שבת בכל שנות המלחמה הנוראה
נלב"ע ט"ז אב תשס"ז
הנוצח ע"י נכדה הרה"ג ר' מנחם שמעון זינגער שליט"א
עיה"ב לאנדאן יצ"ו

שיעורי הלכה

הרה"ג רבי מנחם מענדל גייגר שליט"א

שנאמר בבורר חסדי ישעיה אשדוד

פרשת דברים תשפ"ה

עניני תשעה באב

♦ האם מותר ללמוד בתשעה באב ♦

ולכן החמירו בזה עד חצות, דדמיא למלאכה דאף הנוהגים שלא לעשות מלאכה בתשעה באב החמירו רק עד חצות וכדברי הרמ"א בשם ספר מנהגים בסימן זה סעיף כ"ב, והרי שורש המנהג שלא לעשות מלאכה הוא גם כן משום היסח הדעת מאבילות (ראה מ"ב שם ס"ק מ"א).

סברת המקילים לומר תהלים בתשעה באב

ד. והנה מצאנו שיטה שלישית בשו"ת משיב הלכה ח"ב קמ"ב שמחדש דלפי מה שכתב הפמ"ג בסימן תקפ"ד דאבל מותר לומר תהלים דהוי דרך בקשה, כ"ש בתשעה באב שהוא רק אבילות ישנה מסתבר שמותר, ובנטעי גבריאל (הל' בין המצרים פרק ע"ה עמ' תל"ג הוסיף דהרה"ק הרש"ב מליובאוויטש ז"ע נהג לומר תהלים אף בשחרית), ונראה לבאר שיטתם על פי דברי הרמב"ם בהל' תענית (פ"ה ה"א) וז"ל "יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה ויהיה זו זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב" עיי"ש.

ה. ומאי טעמא יש מקום להתיר אמירת תהלים בתשעה באב, מכיון שאמירת תהלים שעונה תפילה ובקשה מסוגלת לעורר את האדם להכנעה ותשובה, לכן אע"פ שבשעת אמירת התהלים הוא מסיח דעתו מאבילות אולם מאידך גיסא יש לה המעלה שע"ז יתעורר לתשובה שהוא עיקר התענית והאבילות.

ו. ונראה להוסיף עוד טעם להקל באמירת תהלים שבכוחם לבטל המקטרגים והמשטינים מעלינו, וכ"ש בזמן שאנו מתענים ואומרים תהלים בלב נשבר, הזמן מוכשר ביותר להשתמש בסגולה זו ואין לוותר עליה ודומה לתפילה בעת צרה שהיא חיוב מה"ת.

♦ עיון ולימוד בספרי מוסר בתשעה באב ♦

נאסרו דברי תורה לאכל אלא דרך לימוד וגירסא, אבל לעיין בספרים המעוררים לבו של אדם לתשובה לא נאסר, ולא עוד אלא שראוי לעשות כן ומכאן יראה שנהגו הכל בכך" עכ"ל המאירי, אולם בפסקי תשובות מביא השם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל דכל זה מותר רק כשאדם מיוסדים על פסוקים ומאמרי חז"ל.

ב. ובהשקפה ראשונה נראה מסבירא לדמותו למה שנחלקו הפוסקים האם מותר לומר תהלים בת"ב, דלפי מה שביארנו דטעם המקילים באמירת תהלים היא דמכיון

א. כתב המחבר בסימן תקנ"ד סעיף א' "תשעה באב אסור לקרות בתורה ונביאים וכתובים ולשנות במשנה ומדרש ובגמ' ובהלכות ובאגדות משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב, ותינוקות של בית רבן בטלים בו אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיה, ואם יש ביניהם פסוקי נחמה צריך לדלגם", ובסעיף ב' כתב "ומותר ללמוד מדרש איכא ופרק אלו מגלחין וכן ללמוד פירוש איכה ופירוש איוב" ובסעיף ד' כתב המחבר "ומותר לקרות כל סדר היום ופרשת הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל" וכתב המ"ב בסק"ז דלכן מותר לקרות פרשת קרבנות "דלא גרע כל זה ממה שקורין ומפטרין בנביא והכל מפני שהיא סדר היום.

אמירת תהלים בתשעה באב

ב. וממשיך המ"ב "ונוהגין לומר תהלים ושיר היחוד במנחה אע"ג דאסור בת"ת כל היום צריך לומר דסבירא להו דכיון שהוא דרך בקשה שרי, ובפוזנא נוהגין לומר למחרתו של אמש ושל היום וכן נכון". ובשער הציון סק"ח כתב "ובדרך החיים מוכח דאין לומר תהלים אף במנחה ונוהגין לומר רק שיר היחוד" עכ"ל, ויש להתבונן בסברת המחלוקת.

ג. ונראה לבאר טעם המחמירים שלא לומר תהלים כלל בתשעה באב, דמכיון שעצם אמירת דברי תורה אף שלא באופן של לימוד גורמת לשמחה קצת, ולכן יש להחמיר אף בשאמרו דרך בקשה, דמכיון שאינו חיוב אינו זה נחשב מסדר היום אף באדם שרגיל לומר תהלים בכל יום, ובסברת הסוברים דאחר חצות שרי נראה לבאר דלמדו דטעם האיסור לומר תהלים אינו משום פקודי ה' ישרים משמחי לב, דרך קריאה באופן של לימוד המביאה לנפש שמחה מרובה אסורה בת"ב משום "משמחי לב", ומה שאסרו לומר תהלים עד חצות, היא משום שע"ז הוא מסיח דעתו מאבילות על החורבן ע"י שמדבר דיבורים מעניינים אחרים,

א. בנטעי גבריאל פרק ע"ה עמ' תכ"ט מביא מספר נוה שלום סי' שפ"ד שכתב "יראה לי שמותר לאכל לקרות בספרי המוסר בתוכחות על עון, שהם מכניעים את לב האדם שיתקן דרכיו כי אותה אנו מבקשים לעת כזאת, ויש להביא ראייה ממה שהתירו לקרוא באיוב ובדברים הרעים שבירמיהו" ומסיים "ולמעשה יש ליישב בדבר" עכ"ל, והו"ד בשד"ח (מערכת אבילות סימן כ"ה). וכתב הנטעי גבריאל (וכן מצאתי בפסקי תשובות סי' תקנ"ד בשם שו"ת יביע אומר ח"ב י"ד סי' נ"ו) שיש להביא סימוכין לזה מדברי המאירי (מו"ק כ"א) "שלא

לדרוש דרשה של מוסר בת"ב לא אוכל להתאפק שלא אדרוש להורות לעם ה' דרכי ה', ומה יוכל להיות שבעולם הבא יענישו אותי על כך אני מוכן לקבל זאת בכדי לזכות את עם ישראל" עכתו"ד. ומוסיף הנטעי גבריאל שמנהג המגידים בעיה"ק ירושלים ת"ו לדרוש דרשות של מוסר בתשעה באב עיי"ש, ונראה להוסיף דברט כשמדובר בעניני תיקון המידות שבין אדם לחבירו ודאי ראוי לעסוק בענינים הללו אף בפסוקי ומאמרי חז"ל, וכעין מה שמובא באמרי פנחס (אות תשס"ד) דפנחס אחת בא הרה"ק מקוריין זי"ע לאיזה עיר, והיתה שם מחלוקת גדולה בין אנשי העיר, ובקש ממנו שיתווך ביניהם וחששו שמא לא ירצה לעסוק בזה בת"ב, והשיב להם אדרבה הלא חורבן הבית היה בשביל שנאת חנם, וכאשר נדמן ביום זה לעושת שלום בין ישראל הלא טוב מאד עכלה"ק. ונראה להמתיק דברט בדרשות הנאמרים בת"ב אין בזה משום היסח מאבילות על החורבן אלא להיפך.

♦ בדין ק"ש בתפילין דרש"י ור"ת בתפלת מנחה בת"ב ♦

אע"פ שאינו אומרם דרך לימוד, כאן בק"ש יש סברא מיוחדת להחיר דהקורא ק"ש בלא תפילין כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, לכן נכון לקרות ק"ש בשעה שלובש תפילין במנחה עיי"ש מה שפלפל בזה באריכות.

ב. ונראה דלפי דברינו לעיל יש לבאר טעם הנהגים לקרוא ק"ש בתפילין במנחה, דהרי קריאת שמע ענינה קבלת עול מלכות שמים, וקריאתה עם התפילין מעלתה גדולה שמשוגלת להשפיע על האדם שיתעורר ביתר שאת לקבל עליו עול מלכות שמים לכן הנהיגו שיקרא ק"ש עם התפילין במנחה בת"ב.

♦ האם יש חיוב ללמוד דברים הרעים בת"ב והאם ראוי ללמוד בעיון בת"ב ♦

ב. ונראה לבאר סברת הגאונים בתרי אנפי. א. דאף אם רשאי או מחויב ללמוד דברים הרעים, אולם מכיון שאסור ללמוד דברים אחרים ואף בדברים הרעים אין ללמוד באופן של פלפול וחידוש, (כמש"כ הט"ז ס' תקנ"ד) א"כ לא שייך כ"כ לברך בת"ב הנוסח אקב"ו לעסוק בדברי תורה, ויומתק הסברא בזה לפי מה שבאר הט"ז בס' מ"ז בארוכה שכוונת הברכה על חיוב העמל בהבנת הלימוד באופן של פלפול ומשא ומתן של תורה (וראה במ"ב הוצאת דרשו שנחלקו בזה הפוסקים), ונראה דאף לסוברים שמוותר לעיון ולהעמיק בד"ת בדברים הרעים, עכ"פ מכיון שאין חיוב בזה לא שייך לברך הנוסח "לעסוק בד"ת". ב. ועוד נראה לבאר עפ"ד הלבוש הו"ד בקה"י (בברכות ס' כא) שברכת אשר בחר בנו היא כברכת הנהנין על ההנאה והשמחה מהלימוד (ראה גליון שיעורי הלכה - שבועות מה שהרחבנו בזה) דלפי"ז י"ל דבלומד דברים הרעים אע"פ שנהנה ממה שזוכה ללמוד דברי תורה, אולם סו"ס כשעוסק בדברים של צער, אין לו הנאה שלימה בשעת הלימוד ולכן אינו ראוי לברך עליה ברכת הנהנין.

שאמירתו מסוגלת להכנעה ולתשובה ולכן אע"פ שגורם היסח הדעת מאבילות לכן מותר, א"כ מהאי טעמא מסתבר להתיר לעיון ולדרוש בספרי מוסר אף בספרים המיוסדים על פסוקים ומאמרי חז"ל, מכיון שזה מסייע לעורר לבו לתשובה, וא"כ לפי שיטת המחמירים שלא לומר תהלים עד חצות או לשיטה שאין לאמרו כלל בת"ב, לכאורה יש להחמיר גם לענין לימוד ועיון בפסוקים ומאמרי חז"ל אף כשלומד ספרי מוסר שאינם עוסקים בעניני סיבת החורבן.

ג. אולם אפשר דבלימוד ועיון בספרי מוסר שמטרת הלימוד היא בכדי להתעורר לתשובה, אפשר דכוח השפעתו מרובה להתעוררות יותר מהתעוררות הבאה מאמירת תהלים לכן בזה הקילו טפי ואדרבה לכו"ע לכתחילה נכון וראוי לעשות כן, אולם יש להעיר ממה שהביא בנטעי גבריאל שם שהרה"ק רבי הלל מקולמאי זי"ע היה בקראסנא בת"ב ודרש לציבור ואמר דאע"פ שאינו ראוי

א. כתב המ"ב בסימן תקנ"ה סק"ה "יזהר שלא לקרא עתה פרשיות ק"ש וכן פרשת קדש דהלא כעת הוא רק כשקורא בת"ת ות"ת אסור כל היום" עכ"ל. והנה כבר דן בזה בשו"ת בנין עולם (או"ח סימן ל') והביא שהשואל רצה לדמותו למה שכתב המג"א בדמדינתו נוהגין לומר תהלים ושיר היחוד במנחה, וטעם ההיתר דלא הוי דרך לימוד, דלפי"ז יש לומר דגם ק"ש מותר, וע"ז השיב הבנין עולם דגם המג"א סובר דאינו ראוי לנהוג כן לכתחילה, ורק מיישב המנהג עכ"ד. ובשו"ת בצל החכמה (ח"ג סימן פ"ז) דן בדבריו וכתב דאף לדברי המג"א שכתב דאמירת תהלים שרי רק במנחה,

א. בשבולי הלקט (הל' שמחות ס' כו) מביא בשם הגאונים דבת"ב וכן האבל לא מברכים ברכת התורה כי אסור ללמוד ביום זה תורה, ותמה ע"ז הלא מותר ללמוד בדברים הרעים וא"כ למה לא יברך ע"ז ברכת התורה, וראיתי בספר שיעורי מנחת שי להגרי"ש בלוי שליט"א שמפלפל בזה דמסתבר לומר שדעת הגאונים שאין חיוב ת"ת בת"ב, ואין חיוב ללמוד דברים הרעים ורק התירו ללמוד זאת, וממילא אין לברך עליה והוסיף שאין הכרח לומר בדעת השבולי הלקט שיש חיוב ללמוד דברים הרעים בת"ב, ד"ל דסובר דגם על מצוה קיומית יש לברך וכפי שפסק הרמ"א שנשים מברכות על מצות עשה, ובעוד אופן ביאר בדעת השבולי הלקט לפי מה שנודע מהגר"ח מבריסק זי"ע שברכת התורה אין זה מדין ברכת המצוות, אלא שחפצא של תורה טעונה ברכה, וא"כ אין רשאי ללמוד דברים הרעים ללא שיברך לפניו עכתו"ד הנחמדים. (וכבר נחלקו קמאי ובתראי האם יש חיוב לאבל ות"ב ללמוד דברים הרעים ואכ"מ).

ניתן לקבל את הגליון במייל: s963096@gmail.com

הגיריון יו"ל ע"י מו"ל הכנה לשבת 'חסדי ישעיה' אשדוד

ע"י שומעי קחו של ראש המו"ל מורינו הרה"ג רבי מנחם מענדל גייר שליט"א בעמח"ס תורה ושבת

להשרות ותגובות והנצחות פלא 0533107868 או באייל s963096@gmail.com

• הכנה צו שבת קודש מיט לימוד התורה •

הדרשני יהודה

עניי הסיודות באגדות שיעוריו
והיה זהו של המספר החדש
דני דוים ליברמן שלישי

עניני הפרשה - "העבודה העליונה שהיא עבודת ה' אלקים חיים"

עצמיות וחשבוניות אשר ביקשו רבים, ויעשה הכל רק בנקיות וטהרה כציווי ה' בשביל רצונו ית"ש ולא בשביל שום כוונה אחרת כלל ח"ו.

וחצרות - הוא ענין לימוד התורה בקביעות כמידותיו של יעקב אבינו ע"ה שכתוב אצלו ויעקב איש תם יושב אהלים, ולא שילמוד בדרך ארעי. ושיחבר עצמו אל התורה ע"ז, וזהו חצרות כענין חצרות ה' בתי המדרשות. ודי זהב - ענין ההסתפקות במיעוט שלא ירוץ אחרי תענוגי והבלי העולם הזה, ושיסתפק וישמח במה שנתן לו ה'. וזו הכוונה ודי זהב שיאמר לזהב די, כי כל מה שאינו מן המוכרח לו יתרחק ממנו ולא ירדוף אחריו.

ועוד מפרש ודי זהב שכל צרכיו שיש לו ומה שהוא מוכרח לו לחיי צריך שיהיה אצלו כאילו יש לו אוצרות זהב, וזה הפירוש די זהב שגם הסתפקות המעט הזה צריך להיות אצלו כזהב, כאילו יש לו כל זהב שבעולם, מסיים האוה"ח הק' בלשונו הק' "ובזה יטה לבבו לעבודה העליונה שהיא עבודת ה' אלקים חיים".

בפרשתינו אנו מתחילים המשנה תורה שכל כולה דברי תוכחות שאמר משה רבינו לעם ישראל, וכולם אמר להם ברמז מפני כבודן של ישראל כמו"ש ברש"י.

והאוה"ח הק' מבאר, אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל, אלו הדברים הכוונה על חומש דברים שכל הספר הזה משנה תורה אמר משה רבינו מעצמו, אבל ארבע החומשים שלפניו כולם היו דבר ה', לכן כתיב אלה הדברים אשר דיבר משה, רק אלה ולא לפני.

ועוד מבאר בדרך מוסר שמשנה רבינו ע"ה לא דיבר כלל חוץ מאלה הדברים שבמשנה תורה, משום שכל השח שיחת חולין עובר בעשה כמו שנאמר ודברת בם ולא בדברים בטלים, משמע מכאן שאסור לדבר שום דיבורים אחרים חוץ מדיבורי תורה ויראה וכמובן דיבורי חסידות, וזה אומר הכתוב אלה הדברים אשר דיבר משה כי רק 'אלה הדברים' דיבר משה מימיו, שכולם יראו ויגידו כי כולם דברי תורה וחכמה ומוסר.

ועוד מבאר מה שמדגיש הכתוב 'אל כל ישראל', הכוונה הן אלו שהיו שם והן אלו שעתידיים להיות, היינו לכל הדורות הבאים, אל כולם דיבר משה, ואין שום הבדל בין דרגה גבוהה לנמוכה, כולם חייבין לשמוע ולקיים את דיבוריו של משה רבינו שבמשנה תורה.

ומבאר האוה"ח הק' ע"פ דרכו את כל המקומות שפירט לנו הכתוב שהוא הוכחת משה רבינו בדרך רמז מוסר, שמשנה רבינו ע"ה לימד את עם ישראל כללות יראת ה' ומידות הגונות שצריכין להתנהג ההולכים בתורת ה'.

בעבר - רומז על אברהם אבינו ע"ה שהיה נקרא אברהם העברי, להתנהג במידותיו של אברהם אבינו מידת החסד.

בעבר הירדן - שיהיה מרדות בלבד תמיד, ירדן מלשון מרדות כדברי חז"ל (ברכות ז) 'טובה מרדות אחת בלבד של אדם יותר ממאה מלקיות', שיעניש את עצמו ויקבל ע"ע כל מיני עונשים ונקסות כדי לקיים רצון השי"ת.

במדבר - הוא ענין ענוה שישים את עצמו כ'מדבר', וזה מ"ש בפ' יתרו 'ויסעו מרפידים ויחנו במדבר' ענין הכנעה וביטול.

בערבה - שענין ענוה הנ"ל צריך להיות רק בדרך הנאות ובדרך השכל והישר, ולא בענוה פסולה להתנתק מן העולם, רק באופן שיהיה מעורב בין אנשים, כלשון עריבות ומתיקות שימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. מול סוף - הכוונה להסתכל על התכלית והסוף של האדם, כמו יזכיר לו יום המיתה שכ' במשנה מאין באת לאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וזהו מול סוף שסופו ותכליתו יהיה מול עיני כל הימים.

בין פארן ובין תופל - מביא לשון החובות הלבבות מאמר החסידים שהפרוש צריך שתהיה צהלתו בפניו ודאגתו בלבו, דבלבו צריך לדאוג על הדברים שאינם ראויים ויתמורם על עוונותיו כדי לתקנם, אבל מבחין צריך להיות בצהלה ובשמחה על שהוא יהודי, ויודה להקב"ה על שזוכה לקיים את מצוות ה' וללמוד תורתו, וזו הכוונה בין פארן הוא לשון פאר ושמחה, ותופל הוא לשון מרירות ותשובה, ומלמדינו שצריך את שניהם אלו, גם ענין מרירות על הענינים הלא טובים ולחזור בתשובה ולתקנם, וגם באותו זמן להיות בשמחה על המצוות שהוא מקיים, כמו שמבאר אדמו"ר הזקן זי"ע בתניא פרק ל"ד ומביא את לשון הזוה"ק שאדם צריך להיות "בכייה תקיעא בליבאי מסטרא דא, וחודוה תקיעא בליבאי מסטרא דא".

ולבן - שכל דבר בעשותו צריך להיות בלב טהור ונקי, בלי שום נגיעות

התעמקך | סיפורי חסידים

"בזכות אברכים כאלה, יבנה בית המקדש!"

פעם הגיע הרה"ק ר' שלמה מקארלין זי"ע הי"ד, אצל הרה"ק בעל התניא והשו"ע זי"ע, בימי בין המצרים ושהה אצלו בתשעה באב.

כידוע אחד מגדולי חסידיו בעל התניא זי"ע, היה החסיד הנודע הגה"ח ר' שמואל מונקעס זצ"ל שנודע בחריפותו ומשובותיו, וגם ביום זה לא הרפה ממשובותיו, דרך בבית הכנסת קוצים ו'בוקעס' כפי שנהגו בקהלות ישראל.

קוץ אחד פגע בשגגה בהקדוש מקארלין זי"ע, שהקפיד והתבטא: "בגלל אברכים כאלו, נחרב בית המקדש". נענה ר' שמואל מונקעס בחדות: "ולא בגלל צדיקים כאלה הוא יבנה". הרה"ק ר' שלמה זי"ע הקפיד על כך, וסיפר את הדברים לבעל התניא זי"ע, אך הוא לא ענה דבר.

למחרת אחרי הקניות, הלכו יחד הרבי הק' בעל התניא והרבי הק' רבי שלמה מקארלין לשיח שרפי קודש מחוץ לעיר בין עצי היער, ואז שמעו לפתע קול יללה גדולה.

הלכו אחרי הקול, וכשנתקרו רואים הם את ר' שמואל מונקעס יושב לו בתוך ערימה מליאה ביתושים עוקצניים, ואומר קינות בבכיה נוראה ויללה גדולה ובהשתפכות הנפש. אז אז כשראה זאת הקדוש מקארלין והבין את טיבו ומעלתו הנסתרת, התבטא אמר: "בזכות אברכים כאלה, יבנה בית המקדש!"

"קח מאתנו את החג הזה בחזרה!..."

סיפר האדמו"ר הרי"צ מליבוואויטש זצ"ל: הרה"ק רבי ישראל מרדכי זי"ע היה מרבה לדבר במעלת השמחה ובגונות העצבות. שנה אחת בתשעה באב החליטו כמה פרחי חסידים לבצע 'תעלול' כדי להפיג את העצבות הגדולה של היום: הם פתחו חלון בגג בית-המדרש, השליכו דרכו לולאה, וכאשר מישהו נכנס לבית המדרש, הידקו את הלולאה סביב גופו וסחבו אותו מעלה אל עליות הגג.

איתרע מזלם והרבי מרדכי נכנס לבית המדרש. הצעירים שעמדו על הגג לא יכלו לראות את פני הנכנס ואי לכך העלו את הרבי מעלה. מה מאד השתוממו ונאלמו דום כשגילו כי הפעם הם העלו את מורם ורבים בכבודו ובעצמו! בצער רב הם מיהרו להורידו חזרה.

והרבי, נשא עיניו השמימה וקרא: "רבונו של עולם! אם בניך לא שומרים כראוי את החג' שנתת להם, אנא קח מאתנו את החג הזה בחזרה!..."

בביאור החידוש הגדול של שיטת הבעש"ט הק' זיע"א

העלם אמיתי ח"ו, שהרי לא שייך שהקב"ה יסתר את עצמו ממנו, שהרי הקב"ה הוא עצם אמיתי, וכידוע הכלל מהמהלך"ל, שגילוי העצם הוא העלם הזולת, והעלם העצם הוא גילוי הזולת, ולכן צמצם הקב"ה את עצמו דהיינו לגבי הנבראים, וכל ההעלם הוא רק לזולת, והיינו לגבי העולמות והנבראים, משא"כ לגבי הקב"ה, הרי לית אתר פניו מנייה.

ועוד מבואר שם בתיאג, שבאמת כל ענין ההעלם הוא כדי להוציא את הגילוי, מפני שדוקא ע"י שמעלים שם הוי', נתגלו העולמות, ובהעולמות מתגלה אלקות לנבראים, ומכירים שכל העולמות והתחתונות העולמות נמשכים מהאור שלמעלה מהעולמות שהוא האור הסוכ"ע, נמצא שגם שם אלקים הוא גלגול שם הוי', ודוקא ע"י כח המכס"ע, וכפי שבאמת הוא כן שכל כח המכס"ע שהוא משם אלקים, נמשכים מסוכ"ע שהוא שם הוי', ומתגלה כפי שהוא באמתו אצלו ית', שהוי' ואלקים כולא חד.

ענין דעת עליין ודעת תחתון

ובחי' הוי' ואלקים כולא חד, הוא ענין המובא בספה"ק עה"פ אל דעות הוי' ולו נתכנו עלילות, פי' שיש שני דעות בדעת האלקות, דעת עליין ודעת תחתון, דעת עליין פירושו כפי הדעת שהוא לפני ית' שה' ית' האמיתי הוא המציאות האלקות, וכל מה שנצטמצם להחיות העולמות, נתמנע האור האלקי מיעוט אחר מיעוט, עד התחתון עולם הגשמי, הוא הנקרא בחי' "אין", מחמת חומיות העולם שהכל הוא לפני היש האמיתי, ודעת תחתון היא כפי דעת הנבראים, שהם הוי' מציאות העולם ל"ש", והחיות האלקי המחיה אותו הוא בחי' "אין", כי הנבראים אין ששגים את החיות האלקי שבהם, ולזה למטה הוא היש ולמעלה הוא האין, ולגבי הקב"ה שהוא דעת העליון, הוא בהיפוך כמו שהוא האמת לפני ית', שלמעלה הוא היש האמיתי, ולמטה הוא האין.

הביאור הוא בזה שהדעת העליון הוא בחי' שם הוי' שהוא המציאות האלקי האמיתי, והדעת התחתון הוא בחי' שם אלקים, שמסתיר על שם הוי', ונראה לגבי הנבראים, שהתחתון הוא היש האמיתי, ובאמת לגבי הקב"ה הרי הוי' ואלקים כולא חד דהיינו שלפני ית' אין שום מציאות שגילוי והעלם, ומעלה ומטה שוים, זהו כולא חד.

ועבודת האדם הוא בב' אופנים, א', להמשיך גילוי יחוד הוי' באלקים, שיכיר ויגיש שכולא חד, והיינו יחוד אור הסוכ"ע במכס"ע, מלמעלה למטה, שיבין שהסוכ"ע נמשך במכס"ע, וכן המכס"ע נכלל בהסוכ"ע והוא יחוד אלקים בחי', דהיינו מלמעלה למעלה, להעלות הנבראה בקיום התנ"מ, ובאיד"מ בביטול אמיתי להבית"ש המהווה כל העולמות, כמבואר כמ"ב בתיאג, וכן להמשיך מלמעלה למטה גילוי אלקותו, להיות לו דירה בתחתונים, כלשון המדרש נתגלה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ודוקא בעולם התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ודוקא ע"י קיום מצות מעשיות בגשמיות דוקא, דהיינו גלגול אמיתי מציאות העולם, שאינו אלא אחדותו ויחודו ית'.

והוא המושך הפסוק "ולו נתכנו עלילות", תיבת "ולו" הוא הקרי, ויש גם הכתיב שהיא "ולא" באק"ל, שענין "ולו" בוי", פי' כדעת התחתון שכפי הנבראים נראו העלילות כיש בעולם, והכתיב באלף "ולא" פי' כדעת העליון, שהאין הוא ה"לא" ע"י נתכנו עלילות, שריש האמיתי הוא בחי' הא' שהוא ענין האלקות, בחי' א"ס, והיחוד האמיתי הוא שמתאחדו"ל, הדעות, דהיינו שהנבראים במכס"ע מתבטלים לאור האלקי הסוכ"ע, שבתלים לדעת העליון כפי שהוא לפני ית', שהוא הדעה האמיתית.

שני דברים נפרדים, ורק בזה שהמשך התהוותם וקיומם תלוי ברצונו.

ועפ"י שיטת הבעש"ט הק', האמונה היא, שהקב"ה מתלבש בהעלם, ע"י שבראית העולם היתה באופן של "דבור" כמו התלבשות פעולת השכל על המידות, ובאופן של קירוב ממש של הבורא בהנבאר, כשהקב"ה אמר הוי' רקיע, נמשכה ממנו חיות והתלבשה ברקיע להוות, וע"ז אפשר לומר שכל מציאות הנבאר הוא "דבר ה" ממש שמחיהו בכל רגע.

ולכן מובן החידוש הגדול של שיטת הבעש"ט הק', שעד ביאורו זה הבינו שאין קשר בין הבורא למציאות הנבאר, הקב"ה נמצא במקומו ואינו מתלבש בהעלם, ואחר ביאורו נחידש שהקב"ה והעולם הם דבר אחד, כי הוא מתלבש בהעלם, והוא עפ"י פירושו בפסוק "אין עוד מלבדו" שאין שום מציאות נפרדת בלעדו, וכל מציאות העולם הוא האלקות והדבר ה' המחיה אותו, וכלשון הרמב"ם בה"א מהל' יסודות, שכל הנמצאים אינם נמצאים אלא מאמיתת הנמצא.

ובעצם פי' הבעש"ט הק' בפי' הפסוק "אין עוד" פירושו שאין שום מציאות בלעדו, והוא לבדו הוא ואין בלתו, כבר מובא בשלה"ק, ועוד ספרים קדמונים, וכן הפי' בפסוק "לעולם ה' בדרך נצב בשמים" שדבר ה' נצב ועומד בתוך השמים, בכל רגע ורגע, וכמו"כ בכל הנבראים, העשרה מאמרות נצבות ועומדות בתוך כל הנבראים בתמידות בלי הפסק רגע, כבר מובא במדרש, אך הפי' מהבעש"ט הק', הוא הגילוי של המאחז"ל בביאורים נפלאים, והסברים שלכיים, המכריחים את אמיתת ענין האמונה במציאות הבית"ש, בכל העולם.

ענין "הוי' ואלקים כולא חד" בחי' הוי' באלקים ובחי' אלקים בחי'

ע"ד המובא לעיל בשם הזוה"ק, בענין יחוד ב' השמות הק', הוי' ואלקים כולא חד, שענין היחוד בין ב' השמות הם היחוד בין האור הסוכ"ע כל עלמין שאינו מתלבש בתוך העולמות, ובין האור הממלא כל עלמין המתלבש תוך העולמות להחיותם מאין המוחלט ליש גשמי, כמבואר לעיל, דהיינו שמקור החיות המכ"ע הנמשך בגבול להיות העולמות, נמשך מהמקור מלמעלה מהגבול וסדר ההשתלשלות, והוא אור הסוכ"ע, שהוא למעלה מגבול וסדר ההשתלשלות, וע"כ מוכרח שיש בהעלם גם באור הסוכ"ע כח הגבול, דא"כ מאין נמשך ממנו אור המכס"ע, וכן להיפך, מזה שהכח האור המכס"ע הוא באופן של תמידות בלי הפסק, ובלי שיענים כמו מהלך השמש והיור, וכח הדח"מ, הם נמשכים כל השנים במינים השונים, בלי הפסק ובלי שיענים, ע"כ שיש גם בהאור המכס"ע, כח הא"ס כח הבלי גבול, והוא האור הסוכ"ע.

והוא הענין האמור לעיל, שיש בחי' הוי' באלקים, ובחי' אלקים בחי', ושניהם מאוחדים ונמשכים זמ"ז, ומה שמוכן לשכלנו הוא כאמור לעיל, שלצורך התהוות העולם מאין המוחלט ליש מציאות העולמות, הוא ע"י אור הסוכ"ע שהוא בחי' שם "הוי'", ולצורך חיות וקיום העולמות, ובפרטות כל הנבראים שכלל בכל רגע ורגע, הוא ע"י בחי' שם "אלקים" המעלים ומסתיר על שם הוי', שלא יתבטלו העולמות מעצם גילוי הרב ממש הוי', והוא האור המכס"ע.

אבל באמיתות הדברים הם שניהם אחד ממש, כמבואר בפ' שער היחוד והאמונה, שעצם ענין שם "אלקים" שהוא המעלים ומסתיר על שם "הוי'" אינו

בריאת העולם היא כמו פעולת השכל על המידות

ידוע מנ"כ "מבשרי אחזה אלוך", כלומר שכדי להבין ענין האלקות שהקב"ה הוא המציאות האמיתי של העולם, ולא החיצונית של העולם שהוא גשמיות וחומריות, צריך להתבונן "מבשר", מעצם בריאת האדם ותכונותיו, ובה "אחזה אלוך", אפשר להבין מציאות הבית"ש בבריאת העולם, וכדי להבין ההבדל בין בריאה באופן של "דצון" ובין בריאה באופן של "דבור", יש להתבונן מההבדל בין פעולת הרצון שהשכל כוחות כוחות הנפש האחרים, והוא, כאשר כח השכל מתבונן ומבין גדולת ה', ומשפיע על המדות שכלל לאהבת ה', כידוע שהוא הדרך להגיע לאהבה ה', כמבואר ברמב"ם שיתבונן בגדולת ה' ורוממותו ית' מיד יגיע אליו האהבה, וכן הוא בענין הידאה, כידוע גם מלשון הרמ"א בשו"ע א"ח ס"א, הנה הסדר הוא שהשכל הנמצא בראש, יורד ומצטמצם לדרגת הלב, עד שהכל מבין לפי ערכו, את גדולת ה', ומתעוררת בו אהבה ה', או יראת ה', פי' השכל מתלבש בלב, וכל ית' ג"כ מציאות שיש, שכל, כידוע מנ"כ מנ"ש וכן בלבנו בינה להבין ולהשכיל, וכן בינה הוא לבא וכ'.

וע"ז גם המידות המרגישות את הקב"ה משפיעות על כלי המעשה, עד שהאדם שיש לו אהבת ה', מקיים המצוות בחיות גדולה, כי החיות שכלל מנשכות לאהבים ומחיה גם אותם, כלומר שבאצורים יש חיות של הלב ממש, ע"ד שנת' ביעקב אע"ה, וישא יעקב רגליו, אחר הבשורה הטובה שנתבשר מהקב"ה על השמירה הטובה, נשד לבו את רגליו ונעשה קל ללכת כפירש"י, שם, כי לפי דעה הרגילה הוא שהרגלים ישאו את הלב, אך אצל יעקב אבינו ע"ה היה בהיפוך שהלב נשא את הרגלים, והוא עפ"י ה"ל' שיהיה של יעקב אבינו ע"ה נתלבש ברגלים, ולכן קיבלו חיות גדולה, והלכות נעשתה קלה.

אך הרצון פועל על הכוחות באופן שונה לגמרי, הרצון הוא כמו בעל הבית, הקובע ומצוה מה לעשות, ומה לא לעשות, ואין צורך להתנהג, ללא הסברים וסבירות שכללים, הוא פועל באופן "מוקף", כמו שמצינו בחז"ל שאמרו, לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ ומה שלבו חפץ, פירושו שילמודו יתאים את רצונו, ואז יתקין, לא ללמוד, ואם ילמד במקום או ענינים שאין לבו חפץ, לא יצליח בלימודו, א"כ מוכרח שהרצון פועל על השכל, אך פעולה זו איננה באופן של התלבשות, כלומר, אין השכל נעשה רצוני, ולכן אינו יכול ללמוד ענין אחר, אלא הרצון הוא כח עליון המניע את השכל מבחון ללמוד דבר מסוים ובמקום מסוים, ולא ענין ומקום אחר, והוא השווה מפעולת הכוחות הנפש, הפועלים באופן של התלבשות וקירוב, השכל מתלבש בלב ומתאחד אותו, והוא הנקרא בספה"ק "מוחין שבמדות", אך הרצון פועל באופן של מקיף ויריוח, הוא כופה מבחון באופן חיצוני על האדם לעשות כפי רצונו.

כך הוא בענין "אחזה אלוך", השיטה הקדומה עד הבעש"ט הק', האמיתי שהקב"ה ברא את העולם ע"י הרצון, הקב"ה הוא כל יכול, וכשהוא רוצה הוא בורא עולם, והעולם שברא נמצאים כל מיני נבראים שונים, כמו דח"מ, אך הכל נוצר באופן של ריחוק מאלקות, באופן מקיף, כי הוא מרצונו, ורצון איננה מתלבשות בהעלם, ומה שנאמר בפסוקים לשון "אדמו"ר, וכמאחז"ל בעשרה "מאמרות" נברא בעולם, אין להאמירה משמעות בעצם התהוותו, המאמר רק מכלה את רצון ה', ומכיון שמוכן מהמאמר, שהוא רק ענין של גילוי רצון ה', מובן מזה שהקב"ה אינו מתלבש בנבראים, והוא ית' והנבראים הם

במשעול החסידות

להבין ולהשכיל בדברי רבותינו תלמידי בעש"ט הקדוש

גליון עה | פרשת דברים תשפ"ה

שמוע בין אחיכם

ההצלחה האפסית להיכנס לארץ ישראל, המלאה 'מעשה ארץ כנען'. בשל פגמיהם הרבים של ישראל אותם הכירו. הם גם ראו נכוחה ששם בארץ ישראל אי אפשר להסתיר דבר, וכל חולשה שלהם נתפסת מיד בעיני יושביה.

בעסק המרגלים כי מסתמא אמרו אמת שנראה להם שלא יוכלו לעלות פ" מצד מעשיהם וזכיותיהם. אכן הש"ת ה' מכניסם בדרך נס וסיוע. [ובתר"מ הוסיף] דאיתא ברש"י וכן היינו בעיניהם שהיו אומרים נמלים יש בכרמים כו'... כי ע"י שהיו שפלים בעצמם כחגבים לכן כן היו בעיניהם, כי הכל תלוי בעבודת האדם... כי כל זה הרגישו המרגלים וגם זה לא הוטב בעיניהם שעל ידי קצת שפלות שה' להם והיינו כחגבים, מיד וכן היינו בעיניהם. וגם ע"י הוציאו דבה.

שנאת חנם מהי: בכדי להבין את יסודות דברי תלמידי הבעש"ט בעניין של שנאת חנם, היאך היא נוצרת, ועד כמה היא משפיעה, וכי היא הסיבה לאורך גלותנו האחרונה. נעניי בגמרות העוסקות בעניין. (לקוראים המבקשים לתמצת – נציג מסוף את היסודות העולים מן הסוגיות והנים יכולים ללמד ישר אליהם) ויבוא דף ט: 'מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים'. והגמ' מאריכה בראיות מן המקראות על היותם של שלושת הדברים הללו בימי המקדש הראשון. וממשיכה שם. 'אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב. מפני שהיתה בו שנאת חנם. ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים'. ובירושלמי יומא דף ד.

ר' יוחנן בר תורתא אמר, מצאנו שלא חרבה שילה אלא שהיו מבזים את המועדות ומחללים את הקדשים. מצאנו שלא חרב הבית בראשונה, אלא שהיו עובדי כ"ם ומגלי עריות ושופכים דמים אבל בשני, מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשרות וכל זוסת טובה היתה בהן אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים'.

הדברים צריכים ביאור עמוק. א'. מדוע אכן תהיה שנאת חנם כה חמורה ושקולה כנגד שלושת העבירות החמורות בתורה שעליהן נאמר 'יהרג ועל יעבור. ואכן הגמ' שם גם בבבלי וגם בירושלמי פותחת בשקלא וטריא, על הערכת שני הדורות הללו, מי גדול יותר. ובבבלי שם.

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו - ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם, לא נתגלה קצם. אמר רבי יוחנן טובה צפורנן של ראשונים מכרסין של אחרונים. אמר ליה ריש לקיש, אדרבה אחרונים עדיפי אף על גב דאיכא שעבוד מלכויות קא עסקי בתורה. אמר ליה בירה תוכיח, שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים. שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם תנו עיניכם בכירה איכא דאמרי אמר להם עידיכם בירה'.

הפירוש שעובדת חזרתו של בניין בית שני לראשונים מוכיחה על גדלותם. וגם זאת צריך ביאור. ב'. מה גדלותם של הראשונים, אם היו בהם שלושת העבירות החמורות, כמה הם גדולים. ומיה התשובה המהותית לטענת ריש לקיש 'אדרבה אחרונים עדיפי, אף על גב דאיכא שעבוד מלכויות קא עסקי בתורה'. וכלשון הציונית בירושלמי 'מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשרות וכל זוסת טובה היתה בהן'. ומדוע באמת אמר רבי יוחנן 'טובה צפורנן של ראשונים מכרסין של אחרונים' ובמה היא טובה. והדברים עולים ביתר חריפות מהירושלמי שם.

ר' זעירא ור' יעקב בר אחא ו' אבונה הוון יתבין אמרין; ביותר [חמורים] העוונות בשני, שכן [שבראשון] נבנה ובשני לא נבנה. אמר רבי זעירא, ראשונים עשו תשובה והשניים לא עשו תשובה. אמר רבי אלעזר, הראשונים נתגלו עוונם ונתגלה קיצם השניים נתגלה עוונם ולא נתגלה קיצם. שאלו את ר' אלעזר, דורות האחרונים כשרים מן הראשונים, אמר להן, עידיכם בבחירה יזכח. אבותינו העבירו את התקרה ויגל את מסך יהודה, אבל אנו פגענו את הכתלים, האומרים ערו ערו על היסוד בה. אמרו; כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו.

שלוש קדושות לקדוש: הנה ישראל 'משלשים בשלוש קדושות לקדוש'. בשלושת הקדושות של 'קוב"ה ואורייתא וישראל חד הן' המעידות ומקיימות זו את זו בעוה"ז לעינינו [בתפיסת ממכ"ע]. מלבד מציאותם האמיתית המוחלטת שבאמונתנו שמעבר לתפיסתנו [בתפיסת סוכ"ע]. וימי בין המצרים הם בין שני הימים שבהם היו חטאי העגל והמרגלים, ועד היום הזה 'שני החטאים נוקבין והולכין על כל ימי שפלותינו בגלות'. ואח"כ נמשך מזה גם חורבן בתי המקדש הראשון והשני, והם שהביאו לגלותנו מארצנו. חטא העגל שהוא כנגד התורה. וחטא המרגלים שהיה כנגד ארץ ישראל. שהם שני המתנות שקיבלנו מהקב"ה. ובשניהם היו הנשים עדיפות על האנשים. כבשפת אמת ליקוטים - לט"ו באב.

ומה שה' יו"ט בט"ו באב כמו ביום הכפורים נראה דב' אלו היו עונות הגדולים שבשיראל. חטא העגל שה' מרידה בלוחות והתורה, וחטא מרגלים שה' מרידה בארץ ישראל. ושני החטאים נוקבין והולכין על כל ימי שפלותינו בגלות. וביום הכפורים נמחל עיקר חטא העגל, ובט"ו באב נמחל חטא המרגלים שכלו מתי מדבר, ולכן שמחת יום הכפורים נשאר גם עתה שאין לנו שיור רק התורה הזאת, ושמחת ט"ו באב ה' רק בזמן המקדש. ועתה שמחת המקדש נהפך לאבל. ויתכן גם כן שלכן הנשים יוצאות במחולות שאחר שבב' אלו החטאים נשתנו הנשים למעלותא כדאיתא שלא רצו ליתן נזמיהם, ובארץ ישראל איתא גם כן שהנשים חבבו את הארץ עיין שם גבי בנות צלפחד לכן מתפארים בזה בחור שא עיניך.

'פרצוף ישראל': אפשר שהוא על פי היסוד העמוק שכתב בספר קדושת לוי (שלח ק"ד ה' א' ארץ אפים). שבחטא העגל חטאו כלפי הקב"ה, וממילא נעשה 'מרידה בלוחות ובתורה' כבשפ"א. ובחטא המרגלים חטאו כלפי 'פרצוף ישראל' שלא האמינו שהקב"ה ברחמיו 'מדבק עצמו בישראל', ושיש לישראל חן בעיניו, ויכולים להפוך הכול בתפילתם, וממילא נעשה 'מרידה בארץ ישראל', כבשפ"א. והיינו שנפגעו שניים מתוך שלושת הקדושות.

כי ישראל כשעשו את העגל היה העון נגד ה', וכאן בשלוש המרגלים היה העון נגד פרצוף ישראל שלא האמינו זאת שיש כוח לישראל להפוך הכל בתפלתם. ובאמת מדת רחום הוא כביכול שהקדוש ברוך הוא מדבק עצמו בעולמות התחתונים כמו שהעשיר שמרחם על העני צריך לרדק עצמו בצער העני כדי שעל ידי זה ירחם עצמו, כן כביכול אצל הקדוש ברוך הוא. מדת רחום ומדת חנון הוא שיש לנו חן בעיני הקדוש ברוך הוא. וכאן בשלוש הרגלים לא האמינו זאת במדת רחום, שהקדוש ברוך הוא מדבק עצמו בישראל. ובמידות חנון, שיש לנו חן בעיני הקדוש ברוך הוא.

חטא העגל היה מתוך טעות בתפיסת האלוקות. שבקשו ביטוי מציאותי ומוחשי לאלקות שבקרבם, וסברו שהשראת האלוקות בקרבם תלויה ובאה בעיקר רק על ידי מנהיג מוחשי כמשמ"ע או משהו חליפי כעגל זהב, או בניין של עצים ואבנים הנמצאים בקרבם. כבקדושת לוי בהעלותך על הקדמת החטאת לעולה. 'אבל ישראל היה בלכם להשת' יתברך רק שרצו במנהיג הדור ועל זה היו צריכים ללכת. וכמו שאמר ה"ב מפרשיהסוד שרצו במנהיג הדור או 'עניין תמידי ומוחשי' שיוכלו לייחס אליו את השראת השכינה בקרבם בתמידות ובקביעות, ואף פעלו שיינתן להם משכן וביהמ"ק.

ששמעתי ממורי, {הרר"ב} שחטא העגל היה מגודל תשוקתם לדביקות ה'. עד שרצו איזה ענין תמידי ומוחשי, שיוכלו ליחס אליו השראת השכינה... והנה הגם שנהיה מזה חטא גדול, מכל מקום, מגודל כח מחשבת ישראל ועוצם תשוקתם - פעלו שניתן להם משכן. והוא פירוש המאמר [במדרש]. שישיראל הגם שיחטאו, מאחר שעצמיות שלהם הוא ה' ממש, וכמאמר, 'ישראל וקודשא בריך הוא חד. וז' הוא חיותם הפנימי, לזאת החטא שלהם אינו בעצם רק במקרה. [תורת כהן פ' תרומה]:

אמנם חטא המרגלים היה לזולל בכוחם וערכם של ישראל שבהמשך הדורות משתרכב גם לשנאת חנם. וכמו שכתב בשפ"א שלח תרל"ה, שהמרגלים אמרו את האמת שראו בארץ ישראל, אך הוסיפו את הערכתם הכנה לפי דעתם בסיכוי

היסוד השני - העולה מן הסוגיא וכפי שמובאר בספרים רבים - הוא כי חורבן הבית השני לא היה בגדר עונש על שגטת החינם. אלא תוצאה ישירה שלו. שכן בשגטת החינם בוטל היסוד המקיים של בית המקדש וארץ ישראל בידי ישראל. מתוך שכל עמידתם לא הייתה אלא מכוח האחדות, כשבטלה האחדות מכוח שגטת החינם, נחרב הבית והוגלו ישראל מן הארץ. כבשפת אמת קדושים תרמ"ג.

קדושת הכלל ישראל הוא גבוה ביותר ולכן כנס' שהיה לש"ש סופה להתקיים שחל עלי' שם שמים וקדושה שורה בהם. וכמו כן בפועל ע"י שהי' אחדות בישראל הי' להם משכן ובהמ"ק והשכינה היתה שורה ביניהם. ועתה ע"י שגטת חנם חרב ע"י שאין קדושה רק באחדות כנ"ל. וזה עיקר הגלות מה שא"י להתאחד ע"י שנתפורנו בין הרשעים והם מעבכין הקדושה שא"י לשרות בישראל על ידם. וכן משמעות הגמ' של בשלמא בית ראשון הי' בהם ע"י ג"ע כו אבל שני שהיו חסידים כו ומשום משום שגטת חנם. א"כ אם הי' רק עונש לגדול החטא מה אמרו חסידים היו. רק ששגטת חנם היא סיבה בעצם שא"י להיות הקדושה כשהסר האחדות ואינו מצד עונש עוצם החטא.

לכן החורבן הראשון שהיה עונש על העברות החמורות שהיו לישראל. הוא הסיר רק את תקרת בית המקדש, היינו את ערכי הקדושה והשכינה שהיו שורים עליו, והסיר את 'מסך יהודה' ו'פפעעו את הכתלים' וממילא הסיר הקב"ה את ההגנה מפני האויבים שהחריבוהו. החטא כופר אחרי שבעים שנה והעונש היה חסידים ובהמ"ק הוקם שוב וחזרו ישראל למלכותם בארץ ישראל. לכן למרות כל חטאיהם החמורים, גדלותם הייתה בכך שהכירו את סגולת האחדות של ישראל וכוהה העצום, וכך חזרו ובנו את ביהמ"ק השני. כבשפת אמת נח תרמ"ו.

שבאמת כח האחדות גדול מאוד לעורר כח השורש מן השמים. אך שצריך להיות לשם שמים. וזה נמצא רק בבנ"י... אח"כ בבנין המקדש. כי ביהמ"ק לא הי' בנין עמים ואבנים בלבד. רק שע"י התחברות בני' שכל איש ישראל יש בו איזה חלק וכמ"ש בונה בשמים כו' ואגודתו על ארץ. וכ' ירושלים הבנויה כו' ונעשה בנין למטה ע"י נפשות בני ישראל שיש בכל אחד אות או נקודה כמ"ש כל הנקרא בשמי כו' והיו נקרא לשם שמים שיחול על הכנס' שמו ית' כמ"ש אם ה' לא יבנה כו' וע"י בנין המקדש נתמללו להיות דבקות לנפשות בני' בעולם העליון כמ"ש ששם עליו כו'.

אבל לאחמ"כ בבית השני, אף שחסידים היו ולא היו בהם העבירות החמורות, הנה שגטת החינם ביטלה את האחדות וביטלה את כל ערך התורה שלמדו ואת כל מה שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשיות וכל ווסת טובה היתה בהן. וכך השגטת הסירה לא רק את התקרה של ביהמ"ק אלא ערערה את יסודותיו הפנימיים שעליהם הוא היה מושתת, 'האומרים ערו ערו עד היסוד בה' החריבה את הבית שלא חזר עד לימינו אלה. שגטת חנם הייתה גם עובדה היסטורית נמשכת פשוטה וגלויה שהחלה את השעבוד הרומאי על היהודים, עשרות שנים לפני החורבן הסופי, כאשר הלך אנריפס המלך לרומא נגד אחיו היהודים יריביו בירושלים. שהחריבה בסופו את בית המקדש השני, כאשר מלכי בית חשמונאי נלחמו וצרו על זה על בירושלים ואחד מהם בצעד בוגדני נוראי גייס את פומפיוס נציג הרומאים לטובתו. כפי שתיאר זאת יוסיופוס, והביא מדבריו הרמב"ם בכמה מקומות בפירושו לתורה. ערעור יסודות יסודי זה חיים עד היום, ולכן אמרו: כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאלו הוא החריבו'. כל דור יכול ותייב לקדם את האחדות והשלום בימיו ולהקים את חלקו בבנין ביהמ"ק.

היסוד השלישי. ששגטת חנם יכולה להיות לפעמים דווקא אצל הגדולים נשיאי ישראל. דווקא משום היותם מנהיגי ישראל ומורכו מחויבותם לערכים המנחים אותם, ומתוך שהם יגיעין בתורה וזהירין במצוות ובמעשיות וכל ווסת טובה היתה בהן, הם עלולים כלשון הגמ' המפורשת 'לדקור זה את זה בחרבות שבלשונם', אף בסעודות תמימות ויפות בהם הם 'אוללים ושותים זה עם זה' באחדות והרמוניה חיצונית מווייפת. וזאת לרוב על ידי מקורבים שהם לפעמים בעצמם רמי מעלה והם המטעים אותם ומקלקלים את המעלה הנפלאה של הנגהת צדיקי הדור. כידוע מהרבי מלובלין ששומר היצה"ר על איש אחד שנים רבות מלה"ר כדי שיקבל ממנו לשה"י אחת על היהודי הקדוש. וכבשפת אמת בפרשתן תרל"ה.

בפסוק יטיב בעיני הדבר. והקשו למה אמרן בתוכחות. אבל נראה כי גם ע"י הויכוח שגרמו להיות חסידים בעיניו. דכתיב איכה אשור לבדי כו'. פרש"י הרים אתכם על דייניכם. ופי' מו"ז ז"ל כי הדיינים תלון במעשיהן של ישראל. ולכן כשהי' מרע"ה בעצמו מנהיג הכל. הי' חטא שלהם נוגע גם בו. לכן העמיד שרים כנ"ל. ובכאן כת' ותקרבון אלי כולכם פירש"י ז"ל בערבוביא כו'. ולכן שהיו כולם באים אליו נשלחה כו'. גרמו שהוטב בעיניו. וזה צריך כ"א לידע שמעשיו מניעין גם למנהיגים הן למטה הן למעלה ועי"ז שמור מעשיו כראוי:

שמעו הדברים שגם עובדת 'הראשונים נתגלו עוונם ונתגלה קיצם השניים נתגלה עוונם ולא נתגלה קיצם' קשורה לעדיפותם של הראשונים על האחרונים. וכן ששגטת החינם - שר' אליעזר מאשים בה גם את הדורות שלו עצמו, 'אבל אנו פפעעו את הכתלים, 'האומרים ערו ערו עד היסוד בה', הנה היא חמורה ויסודית יותר מג' העבירות שכן אבותינו רק 'העבירו את התקרה ויגל את מסך יהודה'. והדברים נפלאים שכן ג. מדוע בבבלי זה נקרא שלא נתגלה עוונם של האחרונים - והרי הנה זה עוונם - שגטת החינם שאנו עוסקים בה. ועוד מדוע עדיין לא חזרו על כך בתשובה, עד שהוא קורא על דורותיו שלו עצמו 'אבל אנו פפעעו הכתלים וכו'. ועד כדי כך, שמסיים כי 'כל דור שאינו נבנה בימיו מעלין עליו כאלו הוא החריבו'. דהיינו לדעת הבבלי - שלא נתגלה עוונם, ומפני כך חטא שגטת חנם עדיין קיים ולכן כל שלא נבנה בימיו וכו'. וביותר יפלאו הדברים מוכן שבתלמוד הבבלי שם בסוגיא משמע שגם במקדש ראשון הייתה בין הגדולים שגטת חנם כדאייתא שם.

במקדש ראשון לא הוה ביה שגטת חנם, והכתוב מגורא אל חרב היה את עמי לכן ספק אם ידך ואמר רבי (אליעזר) אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ודוקרין זה את זה בחרבות שבלשונם. ההיא בנשיאי ישראל הוא, דכתיב זעק והילל בן אדם כי היא היתה בעמי, ותניא, זעק והילל בן אדם. יכול לכל, תלמוד לומר היא בכלל נשיאי ישראל..."

אם כן יש להבין - ד'. כיצד קיימת עצם המציאות הזו שבין הגדולים 'נשיאי ישראל' יש שגטת חנם, ובין המוני העם אין. האם יתכן כי פשוטי העם והמונים עדיפים על נשיאיו ומנהיגיו. ה. האם המוני העם כימי בית ראשון שביניהם ישנה אחווה - למרות עבירותיהם הגדולות והחמורות שלהם עצמם, והשגטת ששגטת חנם בין הגדולים - גוברים בערכם להחשיבים כעדיפים על האחרונים שבימי בית שני. והשאלה הכי קשה העולה מסוגיית הירושלמי 'שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שגטת חנם, וקשה היא שגטת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים' - שמשמעותה שמונים אהבת הממון הייתה בניהם שגטת חנם. אם כן צריך להבין - ו. מדוע עוונם שגטת חנם. אוהבי ממון שיש בניהם ניוגוד אינטרסים הגורמים לוויכוח ומלחמה בניהם זו לא שגטת חנם, אלא שגטת חנם, הסיבה היא ממון. ומהי לפי זה בכלל הגדרת 'שגטת חנם'. ואם זו שגטת חנם א"כ מה תיקרא שגטת מסיבה מוצדקת שאינה 'חנם' ושאנינה שגטת מחוייבת כשגטת לרשעים.

מפורד - הוא הפחיתות: אלא שהגדרת 'חנם' בשגטת היא כל עוד שלא התבררה נכונות הסיבה לשגטת והצדקתה, שבטלה השגטת והתרעמות. 'אוהבין את הממון' היא היוצרת ניוגוד דעות, וכך מחלוקת על ערכים עניינים אחרים. וזה עדיין לא החטא. החטא כאשר בנוסף לכך, העניין אינו מתברר כראוי 'שונאים אלו את אלו' שפירושו שמשום כך הניגוד אינו בא על בירורו והבררתו. ניוגוד אינטרסים וחילוקי דעות כשלעצמן אף אם הם מסיבות ממוניות או רוחניות יכולות להיות ביסודן חיוביות ובוודאי שאינן סיבה מוצדקת לשגטת. אבל אי בירורן מכל סיבה שהיא וברוב הפעמים זה משגטת, היא העוון החמור, שכן היא מכפילה את השגטת. כבשפת אמת פורים תרס"א.

וכל כחו של המן הי' בזה שאמר עם כו' מפורד ומפורד. באמת הפיזור הוא לטובה לפרסם שמו ית' בכל המקומות ולהוציא הנ"ק שנמצאים בכל המקומות. כמ"ש צדקת פרונו בישראל. אבל 'מפורד' הוא הפחיתות. שבנ"י צריכין להיות אגודה אחד אעפ"י שהם מפורזין. כמ"ש שנק' שבעים נפש לשון יחיד. וכשניטל האחדות ע"י הפיזור זה תוקף הגלות... שיש בכל ת"ח דבר מיוחד. וצריך לקבל כל אחד מחבריו להיות אגודה אחת.

החובה היא להעריך כל אחד מישראל השותומ"צ, בדרכו ושיטתו, ובמקרה של חילוקי דעות, לברר כל טענה ותערומת בין אדם לחבירו, בדרך של שאלה או בתוכחה פנים אל פנים בדיון או בדיון, וכש"כ בין קהילה לקהילה בכל ישראל. אלו ההלכות הידועות של מצוות לא תשא את אחיך בלבבך. כמו שפסק הרמב"ם להלכה (הל' דעות פ"ו ה"ז) [הרחיבו וביארו במצווה זו דברים נפלאים, אנשי מוכן תורת האדם לאדם, בראשות הרה"ג ר' צבי ויינברגר שליט"א בקובץ 'תורת האדם לאדם חלק ב' צפת תשנ"ז]

כשיחטא איש לאיש לא ישתטמו וישתקו כמו שנאמר ברשעים: ולא דבר אבשלום את אמנון מאומה למרע ועד טוב כי שגטת אבשלום את אמנון. אלא מצוה עליו להודיעו ולומר לו למה עשית לי כך וכך ולמה חטאת לי בדבר פלוני שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך.

היסוד הראשון וההגדרה לשגטת חנם היא, ה'חנם' שבו דהיינו הפיזור. ההימנעות מלבבר את חילוקי הדעות באופן נאות. והיעדרם של מוסדות נערכים ואמונים על כולם למשפט ולדין, או להתדיינות ציבורית נאותה וממוכנת, שתסייע לפתור אותם לכשתתברר הסיבה, היא היוצאת את הפיזורים והפיזורים והשגטת.

קדושות וטהורות של אחים וידידים לאותה דרך בעבודת ה' מתפלגות ו... אלקים בשצף קצף האחת על רעותה, וכל אחת מהן 'בכמות נפרדות' בביהכ"ס ומוסדות משלה. ואם כן כיצד נסכים בכיאות משיחנו לכה"ג אחד לביהמ"ק אחד, למחצית השקל ולקרוב פסח מוסכמים וכו', וזה כל עניין ביהמ"ק ש'שלשנו תדרשו' להיות בעבודת אלוהינו במוסד של אחדות אחת. כבשפת אמת ראה תרמ"א.

בפסוק לא תעשון כן לה' אלקיכם פרש"י להקריב {בבמות} בכל מקום, ד"א אזהרה לנותן אבן כו' שלא יגרמו עונות להחריב בהמ"ק כו'. וכל הפי' אחד הם, כי ע"י בהמ"ק היו בני' בשורש האחדות. כי כן צריכין בני' להיות כ"ג אחד בהמ"ק א'. ולכן ע"י שעברו והקריבו בבמות. נתפרד האחדות ונהרס החיבור ונחרב בהמ"ק. וכמו כן ע"י שנאת חנם נתפרד האחדות של הנפשות ונחרב הבית. והכל ענין א'. כי זה בכלל לשכנו תדרשו ע"י התכללות באחדות. כיון שע"י שנאת חנם נחרב. כ"ש שע"י אהבת ישראל יהי' נבנה בעזה"י... וביאור הדברים כן בהמ"ק וא"י הביא אחדות לבני' ולכן מקודם שלא ה' להם זה האחדות. הבמות מותרין.

'שיצטננו הדיבורים שלהם בתורה ותפלה': שלום ואחדות וקיומה של הנהגה מאוחדת בין גדולי ישראל, נחוצים ביותר לא רק לתשתיות הגשמיות של הקיום החרדי, אלא גם לאחדות הנפשות, לעצם עבודת ה' הפנימית שתהיה בדרך אמת של תורה ותפילה בהתלהבות ואש של אמת אצל הגדולים עצמם, ומהם להשפעה על החוסים בצילם. כפי ששינוי באהבת שלום פ' פנחס ד"ה הם חזמה.

"דנהג כשיש ח"ו מחלוקת בעולם או אפילו אתם הקדושים שאינם בעלי המחלוקת תפעול בהם המחלוקת עכ"פ באופן שיצטננו הדיבורים שלהם בתורה ותפלה ואין שורה בהם התלהבות ושמה כלל... אפילו אצל הקדושים יצטננו הדיבורים או הכוונה. אפילו הדיבורים הקדושים כמו תורה ותפלה מצטננים ... כשח"ו הגדולים הנקרא ישראל אין ביניהם התחברות ... אזי הדרגה הקטנה הנקרא עמי אין בהם תבונה כלל ודו"ק"

לכן המחלוקת המשמעות הללו הורסות את התשתית של יהדות חרדית אצל הקהילות הנוגעות בה. הפיחות בעבודת ה' של הגדולים עצמם עקב המחלוקת, גורמת לצעירים והמוני העם לאבד כל זיק אמונה והתלהבות במנהיגות ובדרך ה' שהם מוריס. הם מאבדים לגמרי את תבונתם והזותם היהודית – חרדית, ומכאן קלה הדרך להיסחף בקישוריות העולמית בהווי החיים, לרעיונות ותכנים לאומיים, או הלכי רוח אלימים ואנרכיסטיים – מרדניים בכל מסגרת, או אף להקצנה והחמרה המוציאה אותם מן היישוב לגמרי.

האחדות 'מוכרזת להיות קודם הגאולה': הרה"ק מלובלין שבת"ב יומא דהילולא דליה, כתב בספרו דברים נוראים בעניין השלום והאחדות בין ישראל. ובדברי אמת פ' בלק ד"ה יבואו. הוא מצדיק לטובה את כל הגלות, והיא כדי שתהא אחדות וזכותה היא לטובה לנו. וכן 'מוכרזת להיות קודם הגאולה'.

הנה ידוע כי הגלות היה לטובה ע"י זה יהיה אחדות בתוכנו. כי כן מוכרזת להיות קודם הגאולה, כי על ידי זה נתבררים ונבוא לאחדות. וזה פ' וצים מיד ביתם, וצים לשון צומת הגידין לשון קשר, זה יבוא מיד ביתם.

ואפשר שהצרות האחרונות בכל תפוצות ישראל בגזירות הדת של הגיוס והחניוך והצרת צעדינו בגוף ובמזון באות עלינו מפני שאנו מוכבשים משמיים לקיומה של האחדות האמיתית שכבר הושגה בינינו על ידי גדולי ישראל אנשי האמת של הדורות הקודמים. אחדות המוכרחת להיות לפני הגאולה ומשמים ערבים לה. כדבריו בספר דברי אמת פ' עקב ובעוד מקומות.

וזה י"ל בעת ההיא לשון נוקבא עת הפחותה היא עקבות משיחא, הבדיל ה' פירוש מתוך ההמון, את שבת לשון ממשלה, לוי, לשון דביקות והתחברות ביניהם, ודביקות בבורא ב"ה להיות הממשלה גם בזה, שלא יוכל שום ברי' לבדל מזה [ההתחברות]. כדי לשאת את ארון ה' להעלותו, פ"י לגרום קירוב הגאולה.

ועיינו הרוואות שלא ניתן ככוח קהילה אחת לבדה, גדולה קדושה ככל שתהא, להחזיק תורה ועבודה בהרחבה לכל דורש, לקרב רחוקים או לרחק את הרשעים ומכש"כ להילחם עמם להוציא בלעם מפיחם. והשראת השכינה והסיוע ממרום לכך לא יבואו ללא האחדות של כולם יחד. ומכיוון שהאחדות לפני הגאולה מוכרחת להיות צריך להתפלל עליה ושלא תבוא על ידי אופנים קשים של יסורים או עוני. כפי שכתב בספרו זכרון זאת (מלכים).

שבת אחים גם יחד. שתהי' אחדות בין צדיקים, שלא תהי' קטגוריה בין ת"ח. ולא תהי' האחדות ע"י יסורין או עניות אלא יהיו נכונים ושפלים בעיניהם. שיכירו מעלות ה' אחר על עצמו ותהי' ביניהם אהבה ורעות שתהי' שבת אחים בנחת והרחב לב וגם אחדות. וזה טוב נעים כשמן הטוב יורד על הזקן, אכ"י.

וכמו שהעיד הדברי שלום מסטראפקוב על שרפי הקודש זקינו בעל דברי חיים מצאנו ואביו משיניאואו זצוק"ל בדברים נוראים (דברי שלום החדש מכתבים 10). בסוף מכתב ארוך לרב שהחזיק במחלוקת בעיר אחת.

וראוי בחוש אצל אא"י הגה"ק מצאנץ זצ"ל ואצל אאמ"ר הגה"ק משיניאואו זצ"ל, באנשים הטעו בענייני מחלוקת, וכוננתם לא ה' לשם שמים רק לאיזה פני' שהי' להם. ומשום תאוותיהם הרבו העולם. כי ברור הוא אצלי שאם לא היו מסבכים אנשי בלעיל הגאונים הקדושים הנ"ל, היו מביאים הגאולה שלמה בתורתם ובקדושתם. דברי ידידו הק' שלום הלבשראם.

וכמו שבחטא העגל לא השתתפו משה ואהרן ובני שבט לוי. הנה חטא המרגלים היו ככרשי" בפרשתן 'בנשיאים ובמסולתים שבהם', אך כל עוד הקטנים המוני העם אינם לקויים בשנאת החנם, הם עדיפים על הגדולים והם יכולים לקיים את כל כלל ישראל ובית המקדש. שכן בית המקדש וכל קדשי ישראל אינם תלויים רק על קדושת נשיאי ישראל אלא גם על המוני יהודים שבכלל ישראל, שאחדותם היא הבסיס והיסוד להם. ואפשר שבאות דייקא בעניין שנאת החנם, מוטל עלינו לא להיסחף בהם ובוודאי לא להטות ח"ו את הגדולים בואת, ובכך נוכל לתקן גם את חטאי הדורות הקודמים, שאף שהיו גדולים בהרבה מאיתנו הנה כשם שאנו יורשים גם את זכויותיהם העצומות, גם את חטאיהם ירשנו ועלינו לתקנם. וכהמשך הדברים שם בשפ"א דברים תרל"ה.

התוכחות שהוכיחן מרע"ה על החטאים של דור הקודם כי כל דור צריך לתקן חטא הדור שקודם לה. כי כמו שהם יורשים זכות דור הקודם שהניחו להם. לכן הם במקומם לתקן חטאם. וזה ענין פוקד עון אבות ע"ב. ולכן חזר כל החטאים שניתקן אח"כ. ולכן איתא כל דור שאין בהמ"ק נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו שאם היו מתקנים חטא הקודם ה' נבנה מיד כ"ל.

היסוד הרביעי. שנאת חנם כסיבה וכמניע מרכזי למחלוקות תמיד מוסתרת ומוכשת. היא תמיד מוסתרת בצידוקים ערכיים שונים ומשונים. לכן לא ניתן לתקן אותה מן השורה. לא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם. למרות שהומרת עון שנאת חנם ידועה, וידוע שהיא החריבה את ביתנו ועדיין השטן מרקד בינו. הרי שתמיד במחלוקת הספציפית, היא מוכשת כסיבה על ידי הניצנים ביניהם. לכן אין לה קץ וסוף, והיא הסיבה לגלותנו הארוכה. תחילת הישועה היא כאשר מבנים באופן אמיתי (אקטואלי) את הסיבה הנוראה הזו והיא מתגלה באופן מעשי וישיר. כפי שכתב בשפת אמת שמות תרמ"ה.

במדרש יודיע דרכיו למשה לבני' עלייתו כו'. כי לבני ישראל ה' הגלות בפועל גממי. ולמרע"ה גילה הקב"ה פנימיות של הגלות. כדכ"א אכן נודע הדבר פירש"י ז"ל מה שהי' תמה כו' עכשיו וזאת שראוי לכך. והוא פלא כי שאר עכו"ם מלאים לשה"ר ורכילות. וכאשר שמע מאיש ישראל לשה"ר אמר שהם ראויין לכך. אכן הדיבור מיוחד לבני' כמ"ש מגיד דבריו ליעקב, וזה 'דיבורי לשה"ר' ה' שורש הגלות של מצרים כדא"י בזה"ק שהדיבור ה' בגלות וז"ש נודע הדבר. וזה ה' התחלת הגאולה מה שנודע למרע"ה סיבת הגלות כי מקודם ה' נסתר פנימיות הגלות. ובוודאי התחילו בני' לתקן זאת.

'עוסקין בעסק אחד': ואין העניין רק שלא ישנאו האחד את חברו וקהילה אחת את משניה, אלא שיהיו כולם מאוחדים ופועלים בכבוד השמים שנקרא עלינו היהודים החרדים לדבר ה', שיהיה 'בעסק אחד', ש'כל אחד מתגבר לעשות בהעסק ככל יכולתו', וכל אחד מבקש את הצלחת עבודת חברו. כבשפת אמת וארא תרמ"ג.

בפסוק והוצאתי כו' וגאלתי כו'. ה' לשונות של גאולה שהוא השורש לכל הדי' גלות כמ"ש בארבע רוחות פרשתי אתכם וכן מבקשין קבץ נדחינו מד' כנפות הארץ... והנה בכל הג' נזכר הגאולה מתוך הצרה. שהג' גליות היו בחי' ע"ז ג"ע ש"ד. וגלות זה הוא שנאת חנם. וכל הגלות {הוא רק} הפיזור. לכן כ' רק ולקחתיו אתכם לי לעם. שזה עיקר החסרון; הלקיחה {כאחד} להיות מיוחדים ועבודתו ית... להיות כל הרצון לעשות רצון אבינו שבשמים. ואז כ"א מבקש עבודת חברו. כמו מה"ש שנותנים באהבה רצון זה לזה להקדיש ליוצרים. וכמו י' בני אדם עוסקין בעסק א' לא יעלה קצת ושנאה במה שכו"א מתגבר לעשות בהעסק ככל יכולתו. ואדרבה כך רצון כ"א וא'. לכן ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה.

ועיינו הרוואות את הצלחת המוסדות החרדיים הגדולים הפועלים לשם כלל ישראל. כדוגמת הארגון 'ערבים', וכן ועדות הצדקה האחרות המגייסות מאות מיליונים לטובת היתומים והמשפחות. כדוגמת 'דרשו' הפועל גדולות ונצורות להפצת כל חלקי התורה לכל סוגי היהודים. כך גם הכשרות הגדולה של העדה"ה המצויה כמעט בכל מקום. ולעומת זאת כמה עגום המצב בעת אשר ת"ל זינו ומונינו לכמה וכמה עיירות וכפרים בארץ ישראל ובחול' המתנהלות בראשותן על ידי יהודים חרדים, ויש בהם כאלו שהם מלאות מחלוקות ומרדנים. וקהילות רבות

פניני הכהן

פנינים ודא"ח מתורתו של הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א
מאוצרותיו של המשפיע הרב החסיד רבי יצחק דוב מנדלסון שליט"א | פרשת דברים

פניני הכהן

|| פרי צדיק את א' ||

שעשה נגד רצונו יתברך שמו. ושבת זמן תשובה וכמו שנאמר (תהלים צ"ב, ב') טוב להודות לה' ואמרו בפרקי דרבי אליעזר (פרק י"ט) כמה דכתיב (משלי כ"ח, ב') ומודה ועוזב ירוחם ואפילו עובד עבודה זרה כאנוש מוחלץ לו (שבת ק"ח ב) והוא כנגד תוכחות ירמיה.

וחרד על דברי היינו שכל אחד הוא בבחינת תלמיד חכם שזוכה לתורה שבעל פה וכמו שאמרו (בבא מציעא ל"ג ב) החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים וכל תורה שבעל פה הוא מלא דעתיקא וזהו גם כן כנגד כוכבי השמים. וכן נדרש בזוה"ק (ח"ב פ"ט א) הפסוק (ישעיה י"ד, ג) ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגוך ומן העבודה קשה על יום השבת כיון דכתיב ביום הניח ולא בהניח. ופירוש מעצבך מה שעצב על העבר ומרגוך מרוגז היצר הרע על העתיד שבשבת זוכה כל אחד מישראל להנצל מקטרוג היצר הרע כמו שאמרו במכילתא (בשלח יסע ה') ושומר ידו מעשות כל רע שהוא משומר מן העבירה ובפרי עץ חיים איתא שניצל מקטרוג היצר הרע וזה כנגד תוכחות ישעיה שראה אותם בפחזותם. ומן העבודה קשה שבשבת יש לישראל נייחא בלב אף שהוא עוד בתוך העבודה קשה במה שמכיר אז שהכל מה' יתברך והוא צופה רק לטובה וכמו שנאמר וממכותיך ארפאך שהמכה בעצמה הוא לרפואה. ומשום הכי קורין התוכחות של השלושה שושבינין ביחד בשבת של משה וישעיה ואחר כך של ירמיה כדי שנתקרב על ידי כולם לאבינו שבשמים ונזכה על ידי זה ללידת המשיח כנ"ל ויהיה הגאולה במהרה בימינו אמן כן יהי רצון:

|| פרי צדיק את י"ג ||

וכן נולד באמת אז רוחו של משיח דכמו שנולד בעולם הזה נפש שיהיה ראוי להיות משיח אם נזכה לכך כן נולד נפש רוחו של משיח שנולד על ידי זיווג יחוד זעיר ונוקביה שעל זה מרמזין השני כרובים. וזהו שהיו תיכף הכרובים פניהם איש אל אחיו שזה מורה על יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. וכן בכל שנה בתשעה באב נולד משיח שבכל דור יש נפש אחד שראוי להיות משיח אם יהיה הדור זכאי. וכמו שמצינו שנחלקו בגמרא (סנהדרין צ"ח ב) דבי רבי שילא אמרו שילה שמו וכל' והיינו שכל אחד אמרו על רבם שהוא הנפש שראוי להיות משיח אם יהיה הדור זכאי וראוי לכך. ובימות המשיח כתיב (יזאל ג, א) והיה אחרי כן אשפוך את רוחי וגו' ונבאו בניכם וגו' בחוריהם חזיונות יראה.

והנה כבר אמרנו שבכל שבת נכלל כל הקדושות שבאים בתוך ימי המעשה שאחריו וכמו שאומרים וקדשתו מכל הזמנים דשבת כולל כל קדושת הזמנים וכמו שמוזב בזוה"ק (ח"ב פ"ח א) כל בראאן וכל' ביומא שביעאה תליין דשבת כולל כל הברכות וכל הקדושות שהם אחד כמו שנאמר (בראשית ב, ג) ויברך ויקדש וכל מה שיש בתוך ימי המעשה ברכה וקדושה מקבל מיום השבת שקודש לו. ומהאי טעמא מברכין החודש בשבת שקודש ראש חודש שקדושת ראש חודש שיבוא בתוך השבוע כלול בשבת הקודם ומקבל מיום השבת. וכן השבת הזה שחל תשעה באב בימי המעשה שאחר כך הנה זה שהיה אז יום חורבן בית אלהינו אינו נכלל בשבת הקודם דשבת הוא רק כלאא דכל בראאן וקדישין. אבל מה שמיים תשעה באב הוא יום הולדת נפשו ורוחו של משיח זה כלול בשבת זה שקודש תשעה באב שממנו מקבל יום זה הקדושה זו וכאמור. ולכן נקרא שבת זה שבת חזון שבו ראוי שיוולד משיח ויקדים אשפוך את רוחי על כל בשר וגו' בחוריהם חזיונות יראה:

על פי מה שאומרים בשם היהודי הקדוש זצ"ל שלמד בכל יום איהו פסוקים מספר משנה תורה שאמרו שהוא לו לספר מוסר ומה זה דוקא ספר דברים הלא יש כמה ספרי מוסר. אך על פי מה שכתב התניא ההבדל בין תוכחות שלומדים מתוך הספרים ובין מה ששומעים מפי מוכיח חי שבשעת הדיבור יוצא מהלב ועל ידי זה נכנס ללב. ולשון אלה הדברים הוא כמו לשון זה הדבר רק שם בלשון יחיד וכאן בלשון רבים. ואמרנו על מה שאמרו בספרי (מסות א' הובא ברש"י) מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר היינו שבשעה שאמר משה רבינו ע"ה זאת היה זה הדבר אז היוצא מפי הקדוש ברוך הוא שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו ולא כנבואת שאר הנביאים שנאמר בלשון כה אמר ה' שמספר מה שאמר ה' יתברך. וכן כאן מורה גם כן הלשון אלה הדברים אשר דבר משה שזה הוא הכח בדברי משנה תורה שמי שקורא בהם הוא כשומע עתה מפי משה והן הן אלה הדברים אשר משה דובר עתה בפי הקדוש. ודברי משה הם זה הדבר אשר צוה ה' כנ"ל וכתב (ישעיה נ"ד, א') כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי יריקם רק נכנס ללב ופועל בטח:

|| צדקת הצדיק את צ"ו ||

מי שהוא שומר הברית ולא ראה קרי מימיו הוא נקרא יפה תואר בכתוב כענין יוסף יפה תואר, ועל זה נאמר (משלי ל"א, ל') שקר החן והבל היופי, כי מצינו גם כן באומות עכו"ם שהיו נקיים מזה כמו עוג שפלט מדור המבול וכלא תיבה כלל ודאי לא היה ניסא לשיקרא רק שלא היה בן מבול דהיינו משחית זרע כמו שאמרו בפרק כל היד (נדה י"ג ב), וכמו שנתבאר במקום אחר אגמרא דנדה (ס"א א) שהיה בן אחיה בר שמחזאי ואין כאן מקומו [ולכן ניתנה ארצו לחצי מטה מנשה מזרעא דיוסף שומרי הברית] ולכן נתיירא משה ממנו כי משה היה גם כן בדור המבול כמו שאמרו ז"ל (חולין קל"ט ב) בשגם בגימטריא משה ונאמר עליו (שמות ב') כי מן המים משיתיהו שהיה אז במים. וגם כל עיקר ענין משה היה לתקן דבר זה הנקרא שטות שלכן היה פרוש מן האשה וקבור מול בית פעור כמו שנתבאר במקום אחר וראה זה נקי כל כך נתיירא ממנו עד שאמר לו הקדוש ברוך הוא אל תירא, כי קיימא לן בנדרים (י"א ב) הנודר מן הערלים אסור במולא אומות העכו"ם ומותר בערלי ישראל שאין הערלה נקרא אלא על שמם אפילו הם מולים ושומרי הברית. ועמך כולם צדיקים ושומרי הברית אפילו שקלקלו:

|| פרי צדיק את ט' ||

ולזה קורין בשבת זה פרשת דברים שיש בו תוכחתו של משה רבינו ע"ה שאמר איכה אשא ובהפטרתי חזון ישעיה שאמר איכה היתה ואחר כך בתשעה באב איכה שבה שאמר ירמיה שכולם נקראו שושביני היינו שכולם קירבו ישראל לאביהם שבשמים:

ובשבת זה הקודם יוכלו להתקרב בכל השלושה אופנים שבשבת יש התגלות עתיקא היינו שקשורים בשורש והם כוכבי השמים והוא כנגד תוכחות משה רבינו ע"ה. ובריש תנא דבי אליהו (פרק א') נדרש על שבת הפסוק (ישעיה ס"ו, ב') ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי עני נגד בניוולם נכה רוח על ידי הפורעניות ונכה רוח שבשבת נעשה הישראל נכה רוח על ידי שחושב כל מה שעבר עליו בכל ימי המעשה מה

דעת

דעת ארץ
אלקין אבד
ועברוהו

מתוך
גליון
דעתו

75

מטרון מערכת ד

נתנדב לע"ג הרה"ח זאב ב"ר
זו"ר האה"ח מרת פעריל ב"ר

גליון רלז - פרשת דברים - שנת תשפ"ה

מהדורות וכרזן ברוך: לע"ג הרה"ח ברוך ב"ר פנחס ע"ה - זו"ר מרת שיינדל מלכה ב"ר אברהם ראובן ע"ה • הרה"ח יעקב צבי ב"ר מנחם ע"ה - זו"ר רחל מינדל ב"ר יחזקאל ע"ה

תשעה באב (תשפ"ג)

מסילת המועד

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

חדש ימינו כקדם: עיקר הבכיה הוא על העתיד לבוא

ההבנה השטחית במהות הבכיה של תשעה באב
הנה מיד ידוע שנה בשנה כאשר מגיע היום המר והנחמה הוא - תשעה באב, שוב מתיישבים להם כלל ישראל על הקרקע ובוכים ומתאבלים על חורבן הבית המקדש. שוב בוכים ומקוננים על כל הצרות והעיניים, גירושם וגזרות שמד וכל הפרענויות, שיהודים סובלים ומתייסרים בהם במשך אלפיים שנות גלות. וזו"ל תיקנו לומר מגילת איכה - שכתב ירמיהו הנביא על חורבן הבית, ובמשך הדורות הוסיפו חכמי ישראל וכתבו עוד ועוד 'קצת', אשר חלקים גדולים מתוכן הדברים שם מביאים לידי ביטוי, שזאת מלפנים בישראל היה לנו בית המקדש, היה לנו כהן גדול ועבודת הכהונה, היתה לנו מצוות עליה לרגל, קרבנות, סדר העבודה של יום הכיפורים - ועתה בעוונותינו הרבים הסירו כל אלה.

בסוף הקינון מסיימים עם הציון'ס שכתב רבי יהודה הלוי, אשר שם כבר מדברים יותר, אודות הגעגועים והתקווה לגאולה ולבית המקדש השלישי. וכן גם במגילת איכה גופא, לא מסיימים בפסוק "כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד", אלא הוסיפו להפטיר ולחזור שוב על הפסוק "השיבנו ה' אליך ונשובה נדש מינו קדם", אשר זהו תפילה וכיסופים לעתיד הנפלא אשר בו נזכה לחזור ולשוב לארצנו - 'ידך צוריק אהיים קערן' - ולחזות בבנין בית המקדש השלישי.

אמנם אנשים עלולים לבוא לידי טעות ולחשוב שהעיקר של תשעה באב הוא היות יום של בכי ומספד על מה שאבד לנו וחסר לנו מחמת החורבן. כלומר, שכל הבכיה והקינון הן תוצאה של ערגה וגעגועים ל'עבר' בוכים על מה שהיה ואינו עוד. ולפי זה נמצא שאילו רק היו מחזירים לנו כעת את בתי המקדש שנחרבו - היו מחזירים לנו את המעלות ואת המדרגות שהיו לנו בזמן שבת המקדש היה קיים - כבר היינו מורצים ושמים ופוסקים מלהתאבל. ואם תשאל אותם: לדבריהם למה אפוא אנחנו מסיימים עם פסוקים של תקווה וגעגועים לבית המקדש השלישי? הם יאמרו, כי עיקר המכאון בפסוקים הללו הוא 'חיווך'. כי אחרי שישבנו ובכינו כל היום אנו עלולים לבוא לידי עצבות ושברון, ולכן אין לנו ברירה אלא לחזק את עצמנו ולהאמין שעוד נבונים על ימים טובים מאלה!

אמנם לאמיתו של דבר אין זו ההשקפה הנכונה ולא לכך היתה הכוונה. הסתכלות כזו על תשעה באב ועל כל מה שאנו בוכים ומקוננים ביום זה היא הסתכלות שטחית מאד. ובזוהי מונחת כאן משמעות עמוקה ביותר, אשר אם מבינים אותה נדבקי, כל

התשעה באב מקבל אור אחר לגמרי וכל התייחסות ליום זה היא מתוך רוח של התרוממות.

'הטענות' של ירמיהו הנביא

כל מגילת איכה נכתבה באופן של שאלה ותמיכה עצומה; ירמיהו הנביא פותח ושואל שאלה גדולה ונוראה: "איכה - ויזאזו?" הנביא עומד ותמה: איך יתכן שאירע כזה חורבן בית המקדש? איך יתכן ששאלה צרות צרורות ופרענויות קשות התרגשו ובאו על כלל ישראל? איך אירע דבר הזה שכלל ישראל הגיעו לידי ירידה נוראה כזו? לא יתכן זאת! ובפרט בפסוק האחרון שמפטירים בו: "למה נצח תשקננו תשקננו לארץ ימים, כי אם מאס מאסתנו קצפת עלינו עד מאד". המשמעות של 'עד מאד' היא שהצרות הללו פשוט עברו כל גבול. המקונן פונה ליריבונו של עולם ומפרש את כאבו - 'ער טענה'ט ידך אויס' ואומר קד: "יריבונו של עולם, מכך שנשטת אותנו ושכחת מאיתנו במשך שנים רבות כל כך, אנו מבינים בהדיא שמאסת בנו לגמרי ואהת כבר לא חפץ בנו להיות לך לעם! אנו מרגישים שאתה אומר לנו: "אכן בחורתי בכך בשעתו להיות העם הנבחר, אבל מכיוון שהרבייתם לחטוא ולפשוע כנגדי, מאסתי בכך ואני מתעב אתכם וכבר אינכם העם הנבחר שלי!" כך זה נראה מן האורז 'ימים' שאנו שרויים בגלות. אמנם אם כן, אני אפוא בא בטענה: אם כבר נשטת אותנו למה זה 'קצפת עלינו עד מאד' - למה כל כך כעסת עלינו? למה אתה מעניש אותנו בעונותינו מרים וקשים כל כך? עונשים ומכות כאלה נזתנים רק כאשר רוצים לתקן את מה שנשרים ועדיין ישנו תקווה להביא את האדם לתקונו, אבל אם כבר מאסת בנו - 'עס איז אויס געשעפט' - וכבר אין לך שום תקווה מאיתנו, נו, למה אתה מעניש אותנו בחמה שפוכה כזו? למה אנו שרויים בגלות מרה וקשה של 'תשקננו תשקננו לארץ ימים' לפי הסתור פנים הנורא שאופף ומקיף את כל המציאות שלנו, הרי מובן לכל כי מאס מאסתנו, ואם אכן אמת שמאסת בנו, הרי שהקפץ והכעס שלך עלינו גדול מדי: 'קצפת עלינו עד מאד'!"

הנביא מגדיל את הקושיא כדי שהתשובה לכך תעלה מאליה

כל הנוסח הזה; לבוא בטענות כביכול על היריבונו של עולם: היתכן שהסכים להביא על כלל ישראל חורבן נורא כזה? - לו מסתיר בקרבנו 'אלא מאי' גדול מאד... כי אם מתבוננים בתשובה העולה מאליה על הטענה הנקבת הזאת של הנביא, מגלים את האור שבשוק מתוך החושך ואת הניצוץ של גאולה שנולד בתשעה באב.

כל השאלות הקשות הללו של 'איכה', מעידים ואומרים: 'אלא מאי' - אנו היריבונו של עולם כן

הסכים לכך וכן אירע מה שאירע - מוכרח להיות שאין זה כל כך פשוט כמו שזה נראה בהשקפה שטחית. אם למעשה היה כזה 'קצפת עלינו' נורא ואיום - מוכרח להיות שלא היה 'מאס מאסתנו'! כי אם היה 'מאס מאסתנו' - אכן לא היה 'קצפת עלינו עד מאד'... ועל כרחך לומר, שהגלות שנמשכת לאורך ימים אינו באמת לא תעובנו ולא תשכחנו! אלא טמונה וגנוזה שם איזו טובה גדולה מאד.

המניעה הגדולה בהבנת הסוגיא פותחת את עינינו
ויתבאר: ישנו לפעמים אדם שלומד סוגיא קשה בש"ס ומכל צד שהוא מנסה לגשת לסוגיא, הוא מרגיש שזה לא הולך לו... אבל הוא הרי חפץ להמשיך הלאה ומאידך הוא מתעצל להתעכב יתר על המדה, לכן כל קושיא שמתעוררת לו הוא מנסה לדחות אותה באיזה 'דוחק' - ובלבד שיוכל להמשיך את מהלך הסוגיא. עוד תירץ דחוק ועוד ביאור שאינו מתיישב באמת, אבל בתוך תוכו הוא יודע שמזנוח כאן איזה עומק - 'עפס' הסוגיא תאיר לו באחת והכל יתיישב על ליבו באופן נפלא. אלא שכאמור הוא לא רוצה לאמץ את מוחו, מוטב לו לרמות את עצמו ולהתעלם מן האמת של הסוגיא וללמוד אותה בשטחיות. אמנם היריבונו של עולם מרחם עליו ומן השמים רוצים שיעיר להבנה האמיתית של הסוגיא, ולכן מזמנים לו בדרכו איזו קושיא אלימאת אשר עליה כבר אין לו שום תשובה ופירסא! כאן הוא כבר נשאר לעמוד על עמודו ואינו יכול לזוז משם כמלוא נימה! ובראותו את המצב שנקלע אליו הוא גומר בדעתו: "אם הסוגיא כל כך לא מובנת - על פי המהלך שניסינו להבין אותה? אם הגעתי למצב כזה - איך טאפ א וואנט' - ואיני מוצא את ידי ורגלי בסוגיא הזאת? איז מוכרח שכלתחילה לא למדתי את הסוגיא כדבעי! תיכף ומיד כאשר נכנסתי לסוגיא הזאת, לא נגשתי אליה בצורה הנכונה ולא הבנתי את היסוד העיקרי שלה! אם כן אין לי ברירה אחרת אלא לשכוח את כל מה שלמדתי עד כה ולהתחיל שוב מבראשית אני מתחיל את כל הסוגיא מאלף בית!" וכאשר אדם מגיע למסקנה הזאת - הוא כבר באמת מוכן ומזומן להתאמץ ולהתייעץ כדי להבין את הסוגיא לאמיתה של תורה - הוא זוכה לסייעתא דשמיא ולפתח הוא מגיע לנקודה של הסוגיא! הוא מבין מה היסוד כאן! ועתה כאשר כבר יש לו את 'הוארס' בידים, הנה כל הקושיא נופלים ומתמוססים מאליהם.

שתי נקודות במשל הזה

כאשר מתבוננים במשל הזה רואים שתי נקודות: ראשית, הקושיא החמורה הזאת שלא נתנה לו להמשיך הלאה - אשר בתחילה כאשר נתקל בשאלה

נקודות:

כל השאלות הקשות הללו של 'איכה', מעידים ואומרים: 'אלא מאי' - אנו היריבונו של עולם כן הסכים לכך וכן אירע מה שאירע - מוכרח להיות שאין זה כל כך פשוט כמו שזה נראה בהשקפה שטחית. אם למעשה היה כזה 'קצפת עלינו' נורא ואיום - מוכרח להיות שלא היה 'מאס מאסתנו'!

אם אכן היו עומדים ומצפים ומייחלים לעתיד הגדול הזה – הם היו זוכרים בכל עת ובכל שעה שעדיין עליהם להשתוקק ליום שבו הריבונו של עולם ימלא את כוונתו העליונה – לא היו צריכים להגיע ליד חורבן הבית! לא היו צריכים להגיע כל הגלויות הללו! כל החורבן הנורא הזה היה אך למות!

~

בו ביום שאדם מגלה את החורבן הפרטי שלו, הוא רואה שכל מה שקיווה להשיג, כל המדרגות שכבר חשב שיש לו, הכל קרס תחתיו ונשבר ולא נשאר בידו מאומה, או אז הוא מכיר שאינו יכול להמשיך עם השתוקקות הזאת, הוא מבין שלא שייך לעבוד את הש"ת עם רדידות כזאת. יש בעולם איזו תכלית אמיתית! הנה מתחיל ההיוולד בקרבן, המשיח מתחיל לצמוח ולהתגלות

הזאת היא היתה בעיניו כמניעה עצומה, ואפילו הרגיש כאילו שזמן השמים מונעים בעדו להבין את הסוגיא – היא היא היתה הישועה שלו. דוקא על ידי הקושיא הזאת הוא הבין שאין לו ברירה אלא לגשת אל הסוגיא הזאת מתחילה – ולא להטעות את עצמו על ידי כל מיני 'דוחקים' שונים, וכך הוא הגיע בסופו של דבר להבנה הנכונה של הסוגיא.

שנית, אם מלכתחילה לא היה משקל את עצמו אלא תיפק כאשר התחיל ללמוד את הסוגיא היה מבקש לדעת אך ורק את הפשט הנכון בסוגיא – לא היה צריך להגיע לידי הקושיא אלימתא הזאת שעמדה לו בדרכו והחריבה את כל היסוד שרצה להניח כאן, אלא מיד היה לומד בסברה ישירה וברורה והיה מגיע לאמת של הסוגיא.

משיח אינו 'מותרות' אלא ההכרח הגדול ביותר
הנמשל לעניינו: הריבונו של עולם ברא את העולם על מנת שיעיג תכלית גדולה מאד – לימות המשיח ולעולם הבא. התכלית הזאת היא שלימות ושחמה שאין לו בהם שום השגה; הוא מה שהפוסק אומר (ישיעה סד. א): "עין לא ראתה אֵלֶּיִם וְזוֹלָתָהּ יִשְׁקָה לְמַחְפָּה לוֹ", הבחייה של הריבונו של עולם בכלל ישראל תגיע אז לתכלית השלימות שלה: כלל ישראל יהיו אז ברוב המעלה! הם ישינו מדרגות עליונות ונפלאות! הקשר בין נכנסת ישראל לדודה תגיע לשלימות! לא הבראה כולה – כל הדומם צומח חי מדבר בכל הבחינות שיש בכל העולמות אצילות בריאה יצירה עשייה – יגיעו לתכלית השלימות שלהם ברוחניות ובגשמיות. אין לנו שום השגה בשלימות הנפלאה הזאת.

ועל הזמן הזה אמרו חז"ל (פסחים נד.) שאחד הדברים שנבראו קודם בריאת העולם זה שמו של משיח. הכוונה העליונה – 'התוכנית המקורית' – של בריאת העולם היתה להגיע לימות המשיח. ונמצאת אומר: **ימות המשיח אינו לקוסט!** זה לא 'ביצור שנותנים לנו אחרי כל הגלויות! אלא הפשט הוא שהעולם אינו יכול להתקיים בלי ימות המשיח! זה המטרה והתכלית! אם שמו של משיח 'קדם לעולם' וזה תכלית הבראה, הרי זה אומר שאין לנו שום קיום בלי זה.

כלל ישראל ידעו שהם רק במצב של הכנה ועליהם להשתוקק להגיע למטרה
גם אז, באותם 'ליכטיגע צייטן' של זמן הבית, כאשר כלל ישראל היו שרויים על אדמתם ובית המקדש היה בתפארתו! הם ידעו היטב שעדיין אינם בשלימות הראויה להם וטרם הגיעו אל הנחלה והמנוחה האמיתית: היה להם פשוט שעליהם להמשיך להשתוקק ולכסוף לשלימות האמיתית של ימות המשיח. הם ידעו בנמשש בבירור – שעה כל חייהם והפארא הגשמי והרוחני ועם כל המדרגות והגילוי שונים שהם זוכים לראות – הם עדיין נמצאים במצב של הכנה; מכינים אותם למדרגה הגדולה והאמיתית של בית המקדש השלישי, מדרגה שבו יתקיים בהם (רש"י) 'והתהלכתי בתוכם – אטייל עמכם בגן עדן כאחד מכם'. ובאותה אה אכן היו עומדים ונוצצים ומייחלים לעתיד הגדול הזה – הם היו זוכרים בכל עת ובכל שעה שעדיין עליהם להשתוקק ליום שבו הריבונו של עולם ימלא את כוונתו העליונה – לא היו צריכים להגיע לידי חורבן הבית! לא היו צריכים להגיע כל הגלויות הללו! כל החורבן הנורא הזה היה אך למות! וכל ההשתלשלות היתה באופן אחר לגמרי: כלל ישראל היו ממעלים לאט לאט, הם היו מגלים עוד אורות ועוד גילויים והיו מבינים יותר ויותר איזו שלימות עליונה הם יכולים להשיג, עד שהיו מגיעים לתכלית השלימות.

כלל ישראל הסתפקו במדרגות של הבית מקדש ולא השתוקקו להגיע לתיקון השלם
אפס כי לדאבוננו הרב – ל'ידידעו ל'ידידעו' – הלכו כלל ישראל שכי' אחרי המדרגות העצומות שנתנו להם בזמן הבית. הם לא הרגישו שחסר להם דבר!

היה להם את כל טוב הארץ ברוחניות ובגשמיות – עד שהגיעו להרגשה שהם יכולים להסתפק במדרגות שיש להם – 'עס איז גוט אזויזו עס איז' – ולא צריכים יותר מזה. הם זכו להשיג אורות גדולים ועצומים ושאובר מכן חיות נפלאה, הם השליט את עצמם לחשוב שהם כבר נמצאים על פסגת ההר, וממילא הרגישו שיש להם כבר די והותר, ואמרו: **"למה אנחנו צריכים לעבוד כדי להגיע למדרגה יותר גדולה ממה שכבר יש לנו? למה אנחנו צריכים להתחלף כאן בירושלים עיר הקודש עם נענועים וכסופים לעתיד לבוא, בו בזמן שיש לנו בית המקדש נפלא כזה?"** וכי אנו מוכרחים להשיג מדרגות של ימות המשיח; מדרגות גדולות ורמות כאלה? וכי אנו יהיה בעל מדרגה כמו שאנו עכשיו – יחסר לנו דבר? האף אומנם לא נוכל לחיות בלי זה? וכי זה 'עק וועלט' כזו? 'לא נורא' אנחנו נחיה גם בלי זה."

החורבן הגדול היה הדרך להזכיר להם את המטרה
מה עשה הקדוש ברוך הוא... הבורא כל עולמים סיבב את כל הסיבות והביא לכך שכלל ישראל יפלו מהמדרגות שהיו להם: הם כבר לא הרגישו כל כך את האורות ואת הגילויים של הבית המקדש, הם נפלו קצת מה'שפיץ בארג' שהיו עליו, עד שהם מעצמם בחורבו וחסותם בחסאים המורים רחמנא ליציל, אשר כתוצאה מכל זה הגיעו למצב של 'זתר פלאים' – לידידה הנוראה של חורבן בית המקדש וגזירת גלות.

או אז כאשר קבלו מכה נוראה כל כך – הם ראו איך שנפלו והתדרדרו מראש ההר ומרומם המדרגות עד תהום רבה – הם קלטו והבינו את אשר אירע להם ופתחו ושאלו: **"איכה יִשְׁקָה בְּיָד הַעִיר יְרֵמִיָּה עָם"** – איך עלה לנו זאת שנפלו מאותן מדרגות, נעלות שהיו מנת חלקנו בשבתנו על אדמתנו – לארץ גזירה וגיא צלמוות? אם היינו במקום האמיתי שלנו – באותם הימים בהם שרויים היינו על אדמתנו והיה לנו בית המקדש – וכי היינו נופלים משם? היעלה על דעתנו! בורדיא שלא! **אלא מאי? מוכרח להיות שמעולם לא היינו כדבעי! מתברר לנו עתה שכבר אז התרנו לעצמנו להנות את עצמנו בענינים שנוגעים לעיקר התכלית שלנו בעולם!** אין לנו שום ברירה אחרת, אנחנו צריכים להתחיל ללמוד את כל הסוגיא הזאת מראשית ומתחילה. אנחנו שוב צריכים לברר לעצמנו למה באנו לעולם הזה – מתברר שאנחנו הגענו לכאן עבור מטרה אחרת ממה שהִּקְנַענו עד היום. אנחנו כאן בעולם כדי להשיג את תכלית השלימות; שלימות שאין למעלה ממנה!

כלל ישראל הבינו שעליהם לבכות על העתיד ולא על העבר

ואם כן אנחנו מתחילים מעכשיו לעבוד ולהשתוקק לעת הזאת שבו נגיע לשלימות הראויה לנו באמת; למשיח ולבית השלישי, אשר אז נשיג את המדרגה שהיא היתה הכוונה העליונה מראשית הבראה. ומועתה מראשית שלנו אינה על העבר – כי אם על העתיד! הבכיהה שלנו אינה רק על כל מה שחסרנו ואבד לנו, אלא עיקר הבכיהה הוא על שאנו כל כך רחוקים מן המקום האמיתי שלנו! אנחנו רוצים להיות היכן שהריבונו של עולם רוצה שאנו נהיה! לא יעזור לנו כעת לא בית המקדש ראשון ולא בית המקדש שני! **גם לו יחזירו לנו את כל הגילויים ואת כל המדרגות שהיו לנו שם – לא נחלז מלהתאבל ולקונן מתוך בכיות ויללות.** אחרי החורבן הנורא שעברנו, הגענו להכרה שאין אנו יכולים להתנחם כל זמן שאין לנו את הבית השלישי דוקא, וכל זמן שאנו זכינו לו, אנחנו ממשיכים ומוסיפים לבכות ולדמוע מאין הפוגות.

כל מה שאנו מדברים מן העבר, כל מה שאנחנו חוזרים ומספרים שוב ושוב על תפארתה והדרה של ירושלים, על כבודו של בית חיינו – הבית הראשון והשני – הוא בעיקר כדי שנבין באיזו שפלות וירידה אנחנו נמצאים כעת! לאיזה בור תחתיות השליכו

אותנו! אנחנו שרויים כיום בהסתר מניס נורא ואיום – אשר זה גופא חלק מגזירת הגלות – עד כדי כך שהיודי כבר יכול להרגיש שהוא חי חיים טובים והכל כבר ירשר ולא חסר לו דבר. ולכן אנו מנסים לעזור את ההיכרות שלנו – ש'ם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון' – להזכיר לעצמנו קצת מהיכן אנו מגיעים, באיזה עולם קדוש וטהור חיינו פעם – 'זוען וועלט איז געווען וועלט' – אלו בני מלכים היינו באותם הימים בירושלים כאשר כל יהודי היה יוצא ונכנס בבית המקדש! כדי שנבין את הימנות הגדולה שלנו ונזכור באיזה חושך כפול ואמושל אנתנו שרויים.

על ידי ההשתוקקות מתקנים את שורש החטא
אנחנו בו ברגע שאנו מבינים זאת קצת וכובר מרגישים את עומק החושך שאנו שרויים בו, הרי שהגענועים שעולים ומצפים אותנו, אינם על העבר – כי אם על העתיד לבוא. "אנחנו משתוקקים רק להשיג צדקנו! אנחנו נכספים לימות המשיח! לתיקון המשיח! ליום שבו יגיע העולם אל תכלית! ליום שבו יהיה לריבונו של עולם נחת בעולמו! ליום שבו יתגדל ויתקדש שמה רבא! וההשתוקקות והכיסופים הללו הם 'תיקון שבוש', כי הם המה מתקנים את הסיבה אשר בעטייה הגענו לשפל המצב הזה. כי הלא מחמת חסרון ההשתוקקות הגענו למצב של חורבן הבית, ונמצא אשר באותו רגע של חורבן בית המקדש – גם אשר בו מתעוררים הגענועים וההשתוקקות – גם נולד משיח צדקנו שיבאר ויגאלנו בקרבו."

תוקף השאלה של 'איכה' מביא אותנו למסקנות ברורות מאד

מגילת איכה לא נכתבה רק על מנת לתנות את הצער והכאב הנורא וכדי להתלונן ולרטון על המצב הקשה שלנו. איכה היא מגילה שמוסדת על שאלות וקושיאות גדולות ועצומות, וכל שאלות הללו מביאות אותנו למסקנה אחת: אנחנו מוכרחים לזכות בליאת המשיח! העולם מוכרח למשיח! לנו שום חיים בלי משיח! ובסוף המגילה כאשר הנביא תוהה ושואל: אם מאסת בנו כל כך – למה קצפת עלינו כל כך? אם אכן אמת שאתה כבר לא חפץ בנו יותר וכלל ישראל הם כבר לא העם הנבחר שלך – למה הענשת אותנו בקצף גדול ובחמה שפוכה? ואם כן אנחנו מגיעים אפוא למסקנה אחרת לגמרי: אתה לא מאסת בנו כלל! כל הגלות הנוראה הזאת היא רק כדי שכבר נדרשו ונחפשו אחר השלימות שלנו! כדי שניחיל ליום בו יתקיים "וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְיָרָא אֶל יְהוָה כִּי פֶשֶׁר יִתְּחוּ יוֹ פִי ה' דְּבָרָה" כל המטרה של כלל ישראל היא לזכות אותנו שכבר נצחק אליך מעומק ליבנו את הבקשה וההשתוקק לה "השיבנו ה' אלינו ונשובה חדש ימינו כקדם" – שנתאוה לחיות חיים של 'קדם', חיים של הכוונה העליונה – חיים של שמו של משיח שקדם לעולם.

החורבן מגלה שכלל ישראל מוכרחים לחיות עם 'משיח'

ומעתה מתברר: הריבונו של עולם בעצמו הביא וגרם לכך שהבית המקדש ייחרב וכלל ישראל יעברו גלות ארוכה כל כך, כדי שיתגלה שכלל ישראל לא יכולים למשיח – 'אין משיח איז גארנישט דא' – ואין להם שום תקווה ואחרית בלעדיה. כדי שיתברר לעין כל שבלי משיח אין עולם כלל – 'עס איז קיין וועלט נישט'.

כל ערליכע איד צריך לדעת את האמת הזאת באופן הנוקב ביותר, ועליו לרצות להגיע אך ורק למיזיו וההתשקמות של הכוונה העליונה – עד שכל החורבן כדאי הוא לו לשם כך! עליו להעמיד בנפשו שכל החורבן לא נועד אלא כדי שכל יהודי יגיע לעיקר לקוה ולצפות ולעבוד כדי להביא את העולם לתיקון ולתכליתו – אשר הריבונו של עולם קבע עבורו מאז ומקדם: כאשר העולם יזכה לגילוי של משיח – העולם יהיה במקום הנעלה והמורום ביותר שלו, וכל זמן שלא היה המשיח – הוא נמצא במצב השפל ביותר שלו! בלי משיח זה ממש 'סוף העולם'.

הש"ת
מחשיב אידישע
טרערן והם
מעוררים את
מדת הרחמים
לעילא. כי האמונה
והתקוה שבאים
לידי ביטוי בתוך
הדמעות הללו;
בונים קשר נפלא
ועצום עם הריבונות
של עולם. כל יהודי
מרגיש בחוש,
שאחרי שהוא
מוריד דמעות על
רוחניות, דמעות
שמעורבות עם
תקוה ותפילה –
הוא מרגיש שירד
לו אבן מליבו.
הלב שלו מתרומם
ומתעלה

~

כל יהודי יש
לו בקרבו כמה
חלקים שהוא
כבר התייאש
מהם לגמרי... כל
אחד עם הקשיים
והמכאובים שלו.
זה כבר התייאש
משמירת הלשון
ורעהו משמירת
עניינים, וזה מאמין
באמונה שלימה
שכבר לעולם לא
ירגיש טעם בשבת
קודש, ועוד עוד.
אולם תשעה באב
הוא זמן של בכייה
דקדושה, בכייה
שמונחת וגנונה
שם תקוה ואחרית
טובה; בבכייה
הזאת מתברר
שיהודי יכול לזכות
לכל דבר

הביטוי וראו אם יש מכאוב כמכאובי: הכאב הפרטי שבוקע ועולה מליבו של כל יהודי

הבכיה של החורבן הפרטי
כלל הדברים: יום תשעה באב הוא יום של התעוררות; בכל נשמה עולים געגועים נוראים - 'עס וויינט זיך און בענקט זיך'; השיבו ה' אליך ונשובה חדש מינו קדם'. כלל ישראל מחכים ומצפים מתי כבר נזכה ליום היום הגדול הזה; יום גאולתנו ופדות נפשנו, אשר לרגע אחד לא חדלנו מהשתוקקות וכיסופים אליו. מתי כבר יתגלה לנו היום שנתעלה למדרגה האמיתית של כנסת ישראל, של העם הנבחר, של בני כבורי ישראל.

ובפרטיות יושב כל יהודי על הארץ, הוא קורא מגילת איכה, דמעתו על לחיו ואין לו מנחם - 'עס גיסט זיך א טערר נאך א טערר' - ומפרש את כל הפסוקים הללו על הגלות הפרטית שלו... בפסוקים הללו הוא רואה את עומק השאול תחתית שהוא נמצא בו, הוא רואה עד כמה הוא רחוק מהכוונה העליונה, ובד בבד הוא שופך את הלב נשבר שלו לריבונות של עולם עם הפסוקים הללו. הוא מפרש את שיחתו ומבטא את עומק כאבו וצערו על החורבן הפרטי שלו, הוא מוריד דמעות על המשיח הפרטי שלו שמחולל בגויים, הנקודות משיח שבקרבו נמצאת בהסתרה נוראה ואין לה שום השפעה על החומר העכור שלו. **וכך מתוך כל הבכיה הזאת הוא מבקש על נפשו, הוא מבקש על המשיח הפרטי שלו - שיהיה לו 'פנים' כמו שהש"ת חפץ ממנו, והוא יודע בנפשו שכל עוד שלא יזכה להגיע לשם, הוא ימשיך ויוסיף לבכות ולדמוע על שערי השמים ולא יתנחם בשום נחמה אחרת,** הוא לא יסיים לקבל שום דברי נחומים; יבואו ויבטיחו לו הרים ונבעות, מדרגות וגיליונים, אבל הוא יאמר לכולם (ישעיה כד. 1) "שענו מני אֶמְרָר בְּכִי אֶל תִּצְאֵצֵי לְנֶחֱמִי", הוא כבר יודע שעליו להשתוקק רק ליום שבו יגלה את נקודת המשיח שלו לגמרי! רק לתיקון השלם; ועד אז הוא יקיים בנפשו את דברי הנביא (שם סב. 1): **כִּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תִּמְדָּד לֵאמֹר יִחַשׁוּ הַמַּקְרִיבִים אֶת ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי ה' וְלֹא תִתֵּן יָדִי לָךְ עַד יִכְנָסוּ יְעָדִי יְשִׁים אֶת יְרוּשָׁלַם תְּהִלָּה בְּאֶרֶץ.**

של הריבונות של עולם להביא את האדם לתיקון על ידי הנהגה של 'תשעה באב'... מביאים אותו מן השמים להנהגה של 'חורבן', להנהגה של גלות - כל אחד לפי עניינו ושיעורו. הוא נכשל ונופל בניסיונות, הוא לא מצליח לעמוד בפיתוי היצר, הוא נכשל בביטול תורה ובמידות מוגנות ובכמה וכמה חטאים חמורים רחמנא ליצליך, ולפתע מתאדם הוא מגלה **כבר לא אותו אדם חשוב כמו שהוא תפס את עצמו עד עכשיו - א' שיינער איד איז ער שוין אורף גישט - כבר אין לו כל כך הרבה במה להתפאר...** כל אחד לפי עניינו ומצבו, בחורים באופן זה, ואברכים או ככלל כל יהודי, באופן אחר, אבל דבר אחד ברור: כל יהודי יצטרך בסופו של דבר למלא את התוכנית של הריבונות של עולם. וכאמור, פעמים רבות מאד זה עובד על ידי חורבן ויכילון הביטוי ראשון של האדם; ורצוים ממנו שיתחיל שוב מאלף בית.

בו ביום שאדם מגלה את החורבן הפרטי שלו, הוא רואה שכל מה שקיווה להשיג, כל המדרגות שכבר חשב שיש לו, הכל קרס תחתיו ונשבר ולא נשאר בידו מאומה, או אז הוא מכיר שאינו יכול להמשיך עם השטחיות הזאת - 'אידישקייט קען גישט זיין אויז פלאטשני' - הוא מבין שלא שייך לעבוד את הש"ת עם רדידות כזאת. הוא מבין שבודאי ישנה איזו שלימות! יש בעולם איזו תכלית אמיתית! הנה אז המשיח שלו מתחיל לחיוול בקרבו, המשיח מתחיל לצמוח ולהתגלות. הוא מקבל השגות אחרות לגמרי על תשוקה וכיסופים - הוא מתאווה לאורות עליונים.

ואין הכוונה שכל זה מוכרח להתרחש בפועל בתשעה באב - זה יכול להתרחש בכל יום מימות השנה, אבל ההנהגה הזאת מקורה בתשעה באב! בכח ובכשרו זה התרחש בתשעה באב! כי תשעה באב הוא יום של לידת משיח שבא על ידי חורבן, וכל אותם הנשמות שהש"ת יודע שהתיקון שלהם צריך להיות באופן זה - כי להש"ת ישנם עוד תיקונים ודרכים לרבות - אזי התיקון שלהם מתעורר ביום זה.

ג.

ובאו האובדים: הבכיה דקדושה שמקרבת את הנידחים

רק על העתיד. הוא בוכה על דבר שהוא מתאווה ומשתוקק לזכות לו: **הבכיה שלו נובעת מתוך אמונה שלימה שהש"ת שומע קול בכייתו ומקבל את דמעותיו ברצון ובאהבה.** הוא יודע שהריבונות של עולם אוסף ומכנס את כל הדמעות - 'נאך א טערר און נאך א טערר' - וכאשר נאד הדמעות יתמלא על גדולתו - ייתן לו הש"ת את שאלתו ובקשתו; אם באופן שהוא ביקש או באופן אחר, אבל על כל פנים הש"ת ימלא את משאלותיו.

ואכן מחמת זה הש"ת מאד מחשיב 'אידישע טרערן' והם מעוררים את מדת הרחמים לעילא. כי האמונה והתקוה שבאים לידי ביטוי בתוך הדמעות הללו, בונים קשר נפלא ועצום עם הריבונות של עולם. כל יהודי מרגיש בחוש, שחץ מן ההרגשה החיצונית שהאדם מרגיש בדרך כלל אחרי שבוכה - שהוטב לו במקצה, היה שאחרי שהוא מוריד דמעות על רוחניות, דמעות שמעורבות עם תקוה ותפילה - הוא מרגיש שירד לו אבן מליבו. הלב שלו מתרומם ומתעלה. כי אחרי הבכיה והדמעות נותנים לו מן השמים נחמה ותקוה טובה.

אצל כל יהודי יש בחינה של 'חורבן וגלות'

וכל הדברים הללו - ופי שהם מתרחשים בכללותם - מתרחשים גם לגבי כל אדם בפרטיות: כי נשמת משיח היא נשמה כוללת, נשמה שכוללת בתוכה את כל נשמות ישראל, וכל יהודי יש לו בקרבו נקודה של משיח. והנקודות משיח הזאת שיש בכל יהודי, היא היא הצורה האמיתית של יהודי - איך שהש"ת רצה שיהודי יִתְאַוּ. וזאת היא המדרגה של צדיק; שעל זה אמרו (זו"ל נדה 1): "משביעין אותו תהי צדיק", כי כל יהודי יש לו נקודת צדיק בקרבו שעליו לגלות - אשר זאת היא הנקודת המשיח שלו.

דא עקא שבעוד אשר מן השמים מצפים ממנו לגלות ולעבוד עם נקודת המשיח שבו, אזי האדם מסתפק במנוע... כאשר הוא שומע דיבורים על מדרגות; על דבקות! על אור תורה! על תענוגים עליונים! כאשר אומרים לו שצריכים להגיע למעלת ומדרגת הצדיקים, הוא משיב ואומר: למה אני צריך שאיפות כאלה? למה מדברים איתי על מדרגות של צדיקים? וכי אני לא אדם טוב והגון - גם ללא כל המדרגות הללו? וכי אין יד בתורה ותפילה שלי? וכי אין יד בחסד שגני עושה?" **במילים אחרות הוא אומר באב: אין בי כוונות לגלות את הנקודת משיח שלי! אני לא מוכרח לגלות את הנקודת המשיח שלי ולהביא לעלימות הראויה לה - אני מסתפק עם הבית ראשון שלי...**

אין ברירה אלא להתרחיב את הבית ראשון שלו אמנם מן השמים כלל לא מסתפקים במנוע, אצל הריבונות של עולם זה לא הולך עם כל מיני בדיכודים. כל דבר בעולם נברא עם תבנית וצורה מסוימת איך שעליו להיות לכתחילה - ועד שהוא לא יהיה כמו ה'לכתחילה' שלו, הריבונות של עולם כביכול לא יתרחש. הכוונה העליונה מוכרחת לצאת בפועל ממש. וכדי להביא את הכוונה העליונה לידי מעשה יש לו לריבונות של עולם מהלכים שלמים, גבוה מעל גבוה, לרבוץ לנו בהם שום השגה, אבל סוף כל סוף הוא יעורר את ליבו של כל יחיד ויחיד לבקש ולהשתוקק לתיקון השלם שלו. **אולם למעמים דרכו**

כל התשעה באב נגזר מחמת הבכיה דסט"א

בתשעה באב ישנו עבודה מיוחדת של בכייה - הבכיה הנוראה שפורצת מקרבו של כל איש ישראל על חורבן בית המקדש ואריכות הגלות. ובאמת כל התשעה באב נמשך מבכיה - היא הבכיה שבכו בני ישראל כאשר חזרו המרגלים מארץ ישראל, ובחז"ל (תענית סז, א) איתא: "אתם בכיתם בכיה של חנם אני אקבע לכם בכיה לדורות", והיינו **שהבכיה של תשעה באב אינה בכייה של חנם אלא בכייה שיש בה עומק גדול.** ויש בלבא קצת ולהבין מהי המשמעות של בכיה של חנם, ובכלל צריכים להבין מהו השורש של בכייה. אצל עשו אנו מוצאים שכיון שכבה כמו שכתוב (בראשית כז, לח): "כִּרְגָלָי גַם אֲנִי אֶבִּי וַיִּשָּׂא עֵשָׂו קְלוֹ וַיִּבֶךְ", אזי איתא על זה בזהר הק' (ח"ב יב): שכל אריכות הגלות נובעת מהדמעות הללו של עשו. ומאידך אנו יודעים שהדמעות מיוחדים לכלל ישראל; וכמו שאמרו (ברכות לב): "שערי דמעה לא ננעלו", יהודי יכול לפתוח את כל השערים על ידי הדמעות שלו. וממילא צריכים להבין מה בין דמעותיו של עשו לבין דמעותיו של איש ישראל.

הבכיה דקדושה היא כולה תקוה ותפילה לעתיד
לא כן היא בכייה שנובעת מקודש; בכייה דקדושה. כי בכייה של ערליכע איד היא לעולם

הטענה על הבכי של חינוך: קבלתם מתנה והשלכתם אותה לריק

הבכי תמרורים של רחל אמנו נוטע תקווה לכל איש ישראל

נו נו, כל אחד יכול לומר ככל העולה על רוחו! כל אחד יכול להתייחס עד מוח! אבל רחל אמנו היא לא מתייאשת! 'מאנה להנחם על בניה' - היא לא מוכנה לקבל שום תנחומים! היא לא רוצה לקבל את מה שאומרים לה כבר אף פעמים שהיא כבר צריכה להתייחס מכל הנשמות הייחודות הללו! כי רחל אמנו היא 'האם' של כלל ישראל - ז'י איז אונזער הייליגער מאמע' - וְקָאם לְעוֹלָם אִינֶה מתייאשת מבניה. ועל זה מבטוח אותה הש"ת הבטחה גדולה: "וְשִׁשְׁרָה לְפָנֶיךָ נָא" - יש לכייה של תועלת עצומה! אי אפשר לשער אלו פעולות טובות עוד ייצאו מהכי מתמורים שלך! וְשִׁשְׁרָה לְאַחֲרֵיךָ נָא" - הכייה שלך מוערכת כל כולה עם תקרה לאחריה טובה! וְשִׁבְנוּ בְּנִים לְבָנוֹלָם" - רחובנו של עולם מבטיח שכנסת ישראל לא יחיד יהיה מי שהיה, עוד ישוב בתשובה שלימה. הרבנו של עולם אומר: רחל אמנו, פעולה גדולה פעלת בדמעותיך!

ר' בעיר לובלין היה האייזערנעם קאפ' (הברזל) הגה"ק ר' עזריאל הורוויץ זי"ע, והוא היה מתנגד לדרך החסידות, ולכן נהג כמה פעמים לקנטר את הרבי מלובלין בדברים. פעם בשמחת 'קידושא רבה' השתתפו הרבי מלובלין והאייזערנעם קאפ' ואמר אז לחזוה מלובלי: 'איך האלט שטארק פון אייך, איך האלט נאך פון אייך מער ווי אייערע חסידים, אייערע חסידים זאגן איר זענט א נביא, איך זאג איר זענט נישט קיין נביא, איר זענט א חכם, און א חכם עדיף מנביא...' (אני מחשיב אתכם ביותר, אני מחשיב אתכם עדי יותר מן החסידים שלכם, ואייערע שלכם אומרים שאתם נביא, אני אומר שאתם לא נביאים, איר חכם, איר החכם עדי מנביא...).

אמר לו הרבי מלובלין: 'זאגט נישט אזוי! מ'זענען יא א נביא! דער וואס גלייבט נישט אז מ'זענען א נביא, איז א רעכטער אפיקורס!' (אל תאמרו כן! אמתו כן 'נביא': ומי שאינו מאמין שאמתו נביא, יהי הוא אפיקורס אמיתי!), ובהו סיים את דבריו, ואמר לו 'א גוט'ן שבת' והלך לביתו. ועל כן אמר כ"ר רבינו זי"ע את המאמר הנ"ל, כי הרבי מלובלין היה אז באיזה 'עולם' שלכן היה צריך לדבר כן.

• הרה"ק הרבי ר' אליעזר ל' מדזקוב ז"ע אומר פנים לבניו הק': 'פון די אלע צדיקים וואס איך האב געקענט, איז מיר אים מערסטנס א שאד וואס ענק האבן נישט געקענט דעם רבי'ן פון לובלין, די צוויי אייגן האבן אים געלאכטן ווי אזוי ער צוויי שטערן אין הימל' (מכלל הצדיקים שהכירו, חבל לי ביותר על כך שלא הכירו את הרבי מלובלין, ענין עיון ודיון מאירים מני שני מכתבים בשמים).

• כ"ק רבינו ז"ע הכיר בילדותו יהודי זקן שהגיע מעיריה קטנה בשם 'פאטשינאוו', שהיחה קרובה לסטשיטין מן העבר השני של נהר ה'ווייסל', בגבול פולין וגאליציע. ואותו זקן עוד זכה לנסוע באצירות אל הרבי מלובלין, וספר מעשה שאירע עמו. פגע אחת בא מפאטשינאוו אל הרבי מלובלין לשבת, והנה ביום שבי"ק בבוקר התבטא הרבי כי יש איזו עיריה ליד ה'ווייסל', שאירע בה שריפה בליל שבי"ק, ולא ידע הרבי לומר את שם העיריה כהוגן ואמר 'אטש... אטש...אטש' כחונך מפוקש אץ איא קראטא. נענה הרידז' דא ואמר 'אמיר כוונת הרבי לעיר פאטשינאוו? ענה הרבי כי אכן לזה היחה כוונתו. מיד אמר לו כי הוא דר שם, ובכן הרי הוא מבקש לדעת את גס בביתו היחה השריפה. אמר לו הרבי: 'קש'ל מיר אויס ווי דו וואוינט' (תחת) היק הבית שלך, והנחת הרבי את ידו מעל עיניו כמשק'ק רואת עד שם, ובעודו מבט צופה אמר 'כאן נשרף וכאן נשרף', וכאילו שהוא רואה את העיר לנגד עיניו ממש, ואז אמר לו: 'דיין הווי אזי נישט פאברענט געווארן' (כמל דבר נשרף). אחר שבי"ק חזר לביתו, וראה כי מכל דברא. אמר לו נפל דבר ארצה; ממש כמו דברא.

דרכו של הרבי מלובלין היתה לדבר בשפלות עצמו, אבל היו גם כמה פעמים שדובר בשבח עצמו ודום מדרגותיו. וכך גם היה הדרך אצל עוד כמה צדיקים, אשר לפעמים היו מדברים בשפלות ופחיתות ערכם, ופעמים אחת דברו גדולות על עצמם. ואמר על כך כ"ק רבינו יודע, כי הצדיקים היו משנים את טענון דיבורם בכל עת, לפי בחינת העולם העליון שבו היו נמצאים באותה שעה. פעם אחת נכנסתי אצל כ"ק רבינו, והראיתי לו סמך לדבריו בדברי הוזה"ק בפר פקודי (ח"ב רלב): כי "הוזה"ק תמה על שם של דוד המלך, וכל במקום אחד הוא מכנה את עצמו "עני ראובני" (תהלים מ; יח; ויער (ש"ב כג, א), ומתוך הוזה"ק, כי דוד המלך הוא נגד הירח, וכאשר הירח הוא בבחי' מילוי דיבר דוד בגדלות עצמו, וכאשר הירח הוא בבחי' מיעוט דיבר בקטנות על עצמו. והרי זה סמך לדברי כ"ק רבינו, שהצדיקים מדברים על עצמם לפי עניינם בעולמות העליונים. ונהג לי כ"ק רבינו: אף אני: דאז אצי עס טאקע, ממש דאס (אז: יח; אכן: יח; ממש: יח; אז):

איך נזהר משלושת אופני 'אמן יתומה' ? (ב)

השו"ע מותר לענות אמן אף כשאינו יודע על מה עונה כשאינו יוצא בברכה זו - כבר הביא הכה"ח שהחיד"א וחסד לאלפים כתבו שלמע"ה שה אין להקל בזה משום חומרת איסור עניית אמן יתומה].

ד. אין עונין אמן יתומה, כלומר עניה זו היא אסורה בהחלט, אין עליה שכר אלא רק עונש רח"ל, וכמש"א שם בברכות מ"ז. 'כל העונה אמן יתומה יהיו בניו יתומים' רח"ל, ולא עוד אלא שאפילו בספק אמן יתומה אין לענות, ומוטב שלא לענות אמן כלל במקרה כזה מאשר להיכנס לחשש עוון החמור הזה רח"ל [קכ"ד, ח' באה"ל ויש מחמירין, וכה"ח כנ"ל אות ז' בשם החיד"א וחסד לאלפים].

ה. נמצינו למדים שישנם ג' אופנים של אמן יתומה:
האחד - לאחר שעבר תכ"ד מסיום הברכה.
השני - לאחר שהתחיל הש"ץ את הברכה הבאה.
השלישי - כשאינו יודע על מה הוא עונה.

ו. וכאשר אמרו חכמים בש"ס ברכות מ"ז. שהעונה אמן יתומה ח"ו יהיו בניו יתומים - אזי בודאי שמידה טובה מרובה פי חמש מאות, והנזהר מאמן יתומה, על כל זהירות וזהירות שכרו מרובה לו ולזרעו להאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים.

ז. וכאשר אמרו חכמים בש"ס ברכות מ"ז. שהעונה אמן יתומה ח"ו יהיו בניו יתומים - אזי בודאי שמידה טובה מרובה פי חמש מאות, והנזהר מאמן יתומה, על כל זהירות וזהירות שכרו מרובה לו ולזרעו להאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים.

במאמר הקודם למדנו על האופן א' המוגדר בפי חז"ל הקדושים כ'אמן יתומה' כשעונה לאחר זמן מסיום הברכה ולא מיד. במאמר זה נלמד בס"ד על ב' אופנים נוספים המוגדרים כאמן יתומה.

א. מהו האופן השני של אמן יתומה ?
התחלת עניית אמן לאחר שהתחיל ש"ץ את הברכה הבאה !
מעת שהתחיל הש"ץ את הברכה הבאה, הס' תיים זמן עניית האמן על הברכה הקודמת, והעונה אז אמן נחשבת ענייתו ל'אמן יתומה' [כי אין לה כבר קשר לברכה הקודמת]. לכן על הש"ץ להמתין בין ברכה לברכה לצורך עניית הקהל 'אמן' על ברכותיו ועליו להמתין עד שיכלה 'אמן' עכ"פ מפי רוב העונים [קכ"ד, מ"ב ס"ק ל"ז ועי"ש עוד], ש"ץ שלא ממתין כראוי - עונש ביטול האמן על ראשו [אמנם גם בזה על הציבור להאזין ולכוון לברכות הש"ץ].

ב. אם התחיל לענות בזמן, ותוך כדי עניית האמן על ידו, התחיל הש"ץ את הברכה הבאה, ימשיך את ענייתו בנחת ובכוונה ולא ימהר לסיים את ענייתו.

ג. מהו האופן השלישי של אמן יתומה ?
עניית אמן כשאינו יודע על מה הוא עונה !

דעת הרמ"א שבכלל איסור אמן יתומה נאמר גם שאסור לענות אמן כאשר אינו יודע על מה הוא עונה ולמה הוא מצטרף בענייתו, אמנם אף שלא שמע את החזן מברך, אם יודע על מה הוא עונה - רשאי לענות אמן. [ואף שלדעת

גם החזן וגם הקהל, גם במוסדות הלימודים וגם בבית, גם בשיבה וגם בכולל - כולנו ממתנים זה לזה ומקדישים 2 שניות בין ברכה לברכה - לעניית אמן כהלכה!

אמן קצרה

אמן יתומה

אמן קטופה

אמן חטופה

ג

אמן יתומה מזהו?

איך לענות אמן על 'ברכה' או
'בקשה' שאינו יודע על מה הוא
עונה, לפי שעניית אמן כזו נחשבת
לזלזול רח"ל!

מקורות: שו"ע קכ"ד, ח' בדברי הרמ"א, ובמ"ב ס"ק ל"ג ובבאה"ל ויש מהמדיין

זכור!

עניית אמן פירושה הצטרפות לדברי המברך,
וע"כ בשאינו יודע על מה הוא עונה = אמן יתומה.

לקבלת חומר ולשאלות ניתן לפנות למכון עניית אמן כהלכה:

aamen0548410100@gmail.com | 05484.10100